

DE GEMITV COLVMBÆ

siue

De bono lacrymarum.

LIBRI TRES.

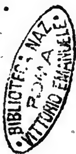
Auctore

ROBERTO S. R. E. CARD. BELLARMINO

E Societate IESV.

AD IPSAM EANDEM RELIGIONEM SVAM.

ROMÆ, Typis Bartholomæi Zannetti. 1617.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Magistro Sac. Pal. Apostolici.

Cæsar Fidelis Vicesg.

Imprimatur.

F. Hiacynthus Petronius Sacri Apostolici Palatij Magister.

REVERENDIS PATRIBVS,

Et chariſſimis Fratribus

VNIVERSAE SOCIETATIS IESV.

Robertus S. R. E. Cardinalis Bellarminus ex eadem Societate. F. Æ.

Ibellos tres, quos de gemitu Columbæ conſcripſi, iure mihi videor, Patres optimi, nomini veſtro dicare debuiſſe, aut certè potuiſſe. Nam & ego à

prima adoleſcentia Societati Ieſu, ipſo ſpiritu Ieſu vocante, nomen dedi: & in eius ſinu de lacte eius ſuxi, & in eius contubernio de cibo eius ſumpſi, & ſub eius regimine lac, & cibum infantibus & adultis longo tempore miniſtraui. Et ipſa Societas, vt membrum viuum, & verum gementis Columbæ, id eſt, militantis Eccleſiæ, non ſolùm gemere non ceſſat; ſed etiam Columbæ velocitatem, imitata, ab ipſo ſuo exordio, ad extremas vſque Mundi partes volare non dubitauit: & Columbæ fœcunditatem, diuino munere, nacta, breui ſic excreuit in gentem magnam, vt prouincias orbis terræ penè omnes complexa eſſe videatur: ac denique more columbino iram ſine felle, in corde, & in lingua ferens, & iraſcitur vitijs, & bellum cum

erro-

erroribus gerit. Acceſſit & alia cauſa dedicandi huius opuſculi fratribus meis. Nam cùm Septembri menſe proximè elapſo, more mihi ſolito, negocijs alijs intermiſſis, Deo ſoli, & mihi vacarem, inſpirante Domino, ardere cœpi deſiderio excitandi Chriſti fideles ad guſtandum bonum ſpiritualium lacrymarum; illos, inquam, fideles, qui hoc ingens bonum nondum per experientiam nouerant. Neque enim me fugit, ſemper fuiſſe, & nunc etiam eſſe in Eccleſia Dei viui perfectos viros, qui inſtar Columbæ ſemper gemant, & meis adhortationibus non indigeant. Itaque ſcripſi opuſculum de bono lacrymarum, quod fratribus meis potiſſimũ nuncupare conſtitui, quoniam nullis alijs æquè facile ſtudium lacrymarum quæren-

darum, quod primo aſpectu horridum, moleſtumque apparet, perſuadere me poſſe ſperaui, quàm ijs, quos fraternus amor mihi à prima ætate coniunxit. Id verò libentius feci, quòd intelligerem, cohortationem meã non tendere ad aliquid nouum, vel inſolitum Societati. Habent enim ſeniores apud nos exemplum illuſtre Fundatoris. Tanta enim copia lacrymarum beatus Ignatius in precibus abundabat, vt neceſſarium ei fuerit, ab ipſo Domino temperamentum petere. Et (quod planè admirabile eſt) eam à Domino gratiam impetrauit, vt quaſi habenas lacrymarum in manu ſua haberet, quando vellet, ipſe lacrymas funderet, & quando vellet, continuò ſiſteret, ne nimia profuſio lacrymarum oculos læderet. Quod priuile-

Hiſt. Societ. lib. 16. num. 103.

gium

gium quàm fuerit singulare, cognosci potest ex Ioanne Cassiano, qui collatione priore de oratione, demonstrat, donum lacrymarum sic aliquando non petentibus dari, vt alias rogantibus,& quærentibus,& pulsantibus, ne gutta quidem ex arido corde exprimi queat. Habent quoque ijdem seniores nostri (vt alia multa prætercam) exemplum beati Francisci Xauerij,de quo illud constat,tanta copia spiritualium consolationum, & lacrymarum suauissimarum abundasse, vt ipse quoque temperamentum à Domino petere cogeretur. Habent denique iuniores nostri exempla duorum adolescentium nobilissimorum, non minus virtute, quàm sanguine, beati videlicet Stanislai Kostca, & beati Aloysij Gonzagæ, qui flumina la-

Collat. 1. de orat. cap. 26. & 27.

Hist. societ. lib. 6. c. 106.

Vita B. Stanisl. Vita B. Aloysij p. 2. c. 3.

lacrymarum, præsertim in precibus fundere videbantur. Sed nō omnes Religiosi ad eam mensuram gratiæ perueniunt, vt cohortationibus non indigeant: sunt enim in amplis familijs, perfecti nonnulli, plures proficientes, plurimi incipientes, quibus non sola exempla sufficiunt, sed lectione quoque librorum, & cohortationibus adiuuantur. Accipite igitur fratres mei charissimi, & desideratissimi munusculum à me leue, & exiguum, sed non paruo affectu donatum. Ac dum vobis ipsi à Patre cælesti irriguum superius, & inferius, non sine ardenti suspirio petitis, mihi quoque idipsum donum vestris orationibus, & suspirijs impetrate.

Iosue 25. Iud. 1.

IN-

INDEX LIBRORVM, ET CAPITVM.

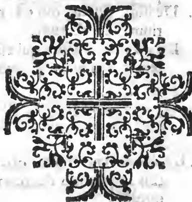
Liber Primus, de necessitate gemituum.

Liber

Liber secundus de fontibus lacrymarum.

Liber tertius de fructibus lacrymarum.

Pagina	*Linea*	*Errata*	*Correctio*
39	5	locatus	locutus
115	4	voluntari	volutari
136	2. à fine.	nullũ acrius	nullum acutius
151	17	gloriæ	gloriam
181	5	aduenta	aduentu
206	5	acurate	accurate
253	18	quondam	quandam
268	11	perfecturas	præfecturas
306	1	sune	sunt
328	2	tentationibus	tentatoribus
332	vlt.	tentationibus	tentatoribus
333	7	sentintes	sentientes
337	5. à fine.	Et tamen	Et sane
339	3. à fine.	voluptatem	voluptatum
346	23	fuisse	fuisse captos
351	2. à fine.	torrere	terrere
395	3. à fine.	præcuras	præcurras
419	3	impetrando	imperando
442	15	profundus	profundum
465	12	Thonam	Thomam
470	18	viedetur	videtur
476	vlt.	exterminum	exterminium

PRAEFATIO.

SCRIPSI anno superiore, De æterna felicitate Sanctorum, vt ipse me iam senem, & morti propinquum, seriò excitarem ad rem tantam toto animo concupiscendam, & gratiam Dei sollicitè, & assiduè implorandam. Dum autem apud me hoc præsenti anno in solito meo recessu cogitarem, quid facto opus esset, vt veram viam ad vitam æternam inuenirem, illud Psalmistæ in mentem venit, *Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* Psal. 54. Animaduerti autem, non ob solam velocitatem, columbam potius, quàm aliam volucrem à Propheta esse

nominatam: ſcimus enim non deeſſe aues, quæ columbæ volatum ſuperent, vel adæquent. Itaq; cogitaui, columbam eſſe animal ſimplex, purum, fœcundum, ſine felle, & quod ei proprium eſt, aſſiduè gemens; atq; his de cauſis, non dictum eſſe, quis dabit mihi pennas, ſicut hirundinis, aut accipitris, vel aquilæ; ſed, ſicut columbæ: tunc enim nobis proderit volatus contemplationis ad veram requiem obtinendam, ſi ſimplices fuerimus, ſine malitia, & puri à ſceleribus, & fœcundi operum bonorum, & ſine felle odij peccatoribus iraſcemur, ac errata ſubditorum noſtrorum cum beneuolentia caſtigabimus; & quod eſt potiſſimum, aſſiduo gemitu, excluſis nugis, & iocis, riſu & cantu profano, atque alijs carnalibus oblectationibus, & temporalibus gaudijs, per hanc lacrymarum vallem iter faciemus.

Propoſitum igitur mihi eſt, in præſenti vacatione, orando, & meditando

ditando scrutari, quid liber Dei, de salutifero gemitu nos admoneat: & quæ sit materia gemitus columbini: & denique quem fructum gemitus iste pariat. Quamuis autem tristis, & odiosa disputatio de gemitu, & lacrymis futura esse videatur; tamen tristitia hæc tam ingenti gaudio compensabitur, vt felix tristitia dici possit. Nam vt Apostolus loquitur *tristitia secundum Deum salutem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur.* 2.Cor. 7

Sed antequam lacrymarum necessitatem, materiam, & fructum explicare incipiam: necesse erit breuiter aperire, de quibus lacrymis loqui nobis propositum sit. Sunt enim tria genera lacrymarum, cum aliæ sint naturales, & neque per se bonæ, neque per se malæ: aliæ malæ, & perniciosæ: aliæ bonæ, & salutares. Lacrymæ naturales illæ sunt, quas communes mundi ærumnæ producunt, iactura diuitiarũ, mors charorum,

morbi varij, iniuriæ acceptæ, & alia id genus. Lacrymę perniciosę sunt, quas exprimūt vitia, astutia, hypocrisis, simulatio: & aliquando Diabolus ipse, qui arte quadā efficiebat, vt monachi quidā, quo magis comederēt, & biberent, eo largius in precibus lacrymas funderent. Istas igitur lacrymas omnes, tum naturales, tum Diabolicas hoc loco præterire intendimus. Solæ restant lacrymæ salutares, quæ à Spiritu sancto, tanquam à fonte procedunt, dicente Aposto-
Rom. 8. lo in Epist. ad Rom. *Ipse spiritus postulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus*: Dicitur enim spiritus postulare, quia facit nos postulare, & quidem gemitibus non naturalibus, non ordinariis, sed quos lingua humana exprimere
Psal. 67. non potest. Ista est pluuia voluntaria: quā Deus segregauit hæreditati suæ. nā lacrymæ humanæ non tā pluuiæ, quàm aquis lacuū, & paludum comparari debent. Pluuiæ enim de cælo descēdunt, & cāpos, & hor-

hortos fœcundant; quod lacus,& paludes facere non possunt.

Sunt autem duo genera piarum lacrymarum: aliæ enim sunt signa odij, aliæ dilectionis, aliæ doloris, aliæ gaudij. Lacrymæ contritionis sunt signa odij erga peccatum: lacrymæ desiderij videndi Deum, sunt signa amoris: & priores sunt etiam signa doloris, posteriores signa dilectionis. Atque hæc est causa, cur tāti fiant à Deo, quia testantur odium erga peccatum,& amorem erga Deum: alioqui lacrymæ quid sunt, nisi modica aqua ex capite defluens, quæ tanquam excrementum eijcitur per canales oculorum? Id quod sanctus Basilius ostendit in oratione de gratiarum actione, vbi ex arte medicinæ declarat originem lacrymarum. Hæc duo lacrymarum genera, sunt illa duo irrigua, inferius, & superius, quæ postulauit Axa in libro Iosue, de qua figura pulchrè disputat sanctus Gregorius in lib. 3. Dialogorum. & in Iosu. 15. Lib. 3. c. 34.

Libr. 6. epist. 23. Epistola ad Theotistam. Hinc nonnulli lacrymas salutares comparant cum diluuio Noe, quod totum fuit à Deo, sed partim è fontibus abyssi diruptis, partim à pluuijs de cælo manantibus productum. Siquidem lacrymæ significantes odium, & dolorem, à fontibus abyssi scaturiunt; lacrymæ amoris, & lætitiæ de cælo descendunt: omnes tamen à Deo manant.

Quamuis autem lacrymæ istæ dona sint Dei, non ideo tamen expectare debemus, vt nobis dormientibus, & nihil agentibus dentur. Nam etiam sapientia vnum est, & præcipuum inter septem dona Spiritus sancti, & tamen S. Iacobus dicit: *Si quis ex vobis indiget sapientia, postulet eam a Deo, qui dat omnibus affluenter*. Sed postulanda sunt dona ista optima, & perfecta, sicut oportet: ideo adiungit idem Apostolus, *postulet autem in fide nihil hæsitans*. & infra, *Non habetis, propterea quòd*

Iac. 1. Iac. 4.

non

non postulatis; petitis, & non accipitis, eo quòd malè petatis. Itaq; petendum est donum lacrymarũ, magna cum fiducia, & cum non minore desiderio, iuxta admonitionem S.Gregorij lib.3.Dialogorum: *A Creatore nostro* (inquit) *cum magno desiderio quærenda est lacrymarum gratia*. Atque hæ sunt lacrymæ, de quibus solis, Domino adiuuante, in præsenti opusculo scribere nunc aggredimur.

Lib.3.c. 34.

DE GEMITV COLVMBÆ,

siue

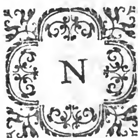
De bono lacrymarum.

LIBER PRIMVS.

De necessitate gemituum, ex psalmis.

CAPVT I.

NECESSITATEM gemendi demonstraturus ex Scripturis sanctis vtriusque testamenti, ac deinde ab exemplis, & doctrina Sanctorum, à testimonijs Dauidis exordiar. siquidē psalmi Dauidis pleni sunt gemi-

gemituum, & lacrymarum. Sed quia Dauid, vt plurimum, de lacrymis suis loquitur, tres solùm versiculos considerabimus, in quibus Dauid omnes hortatur ad lacrymas, quasi ad officium propriũ Sanctorum, qui pertinent ad columbam. Vnus versiculus est in psalmo octogesimo tertio, qui sic habet: *Beatus vir, cuius est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum, in loco, quem posuit*. Alter versiculus est in psalmo nonagesimo quarto, cuius hæc sunt verba: *Venite adoremus, & procidamus ante Deum, ploremus coram Domino, qui fecit nos*. Tertius versiculus est in psalmo cẽtesimo vicesimo quinto: *Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent*.

Primus versiculus tria requirit ab eo, qui ad culmen beatitudinis peruenire desiderat. Primum est, vt de sua virtute diffidens, de auxilio Dei valdè confidat. sic enim ait: *Beatus vir, cuius est auxilium* Psal. 83.

abs te. hoc est, ille beatus est in spe, & beatus erit in re, qui non confidit in virtute sua, sed in auxilio Domini; & ideo auxilium eius non est à se, sed abs te. Nihil enim magis odit omnipotens, quàm superbiam eius, qui per elationem mentis excæcatus, non agnoscit imbecillitatem suam. Alterum est, vt non ita confidat in adiutorio Altissimi, vt existimet, nihil à se fieri oportere: necesse est enim, vt liberum arbitrium cooperetur gratiæ, iuxta illud Apostoli in
1.Cor.15 priore ad Corinthios: *Non autem ego, sed gratia Dei mecum*. Vbi non dixit Apostolus, non autem ego, sed gratia Dei, ne fortè suspicaretur aliquis, nihil à nobis requiri, nisi, vt sinamus Deum per gratiam in nobis operari: addit igitur, *mecum*, vt significet, nos cooperatores, & coadiutores Dei in opere nostræ salutis esse debere, vt idem Apostolus in priore ad Corinthios docet, cùm ait:
1.Cor.3. *Dei adiutores sumus*. Ideo subiungit

git Propheta: *Ascensiones in corde suo disposuit*, ideſt, non expectauit, vt auxilium gratiæ Dei illum iacentem, & dormientem ſurſum eueheret; ſed ipſe præuentus, & adiutus gratia Dei, diſpoſuit aſcēſiones in corde ſuo: propoſuit videlicet, non tam corpore, quàm corde aſcendere de virtute in virtutem, quouſque culmen perfectionis attingeret. Tertium eſt, vt aſcenſio iſta fiat in valle lacrymarum, in loco, quem ipſe ſibi poſuit. Deus enim poſuerat hominem in paradiſo, vbi non erat opus in aſcendendo laborare; ſed ipſe homo poſuit ſibi locum, merito culpæ ſuæ, in valle lacrymarum, vnde cum gemitu, & lacrymis, non ſine magno labore, & fatigatione eſt aſcendendum. Dicitur autem vallis lacrymarum locus, vnde aſcenſio diſponenda eſt; quoniam nemo poteſt in tam laborioſo itinere perſeuerare, niſi identidem ad Deum gemat pro nouo auxilio, & pane lacrymarum reficiatur, iux-

Pſal. 42. ta illud eiuſdem Prophetæ: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte*. Hinc videlicet intelligere poſſumus, quantum aberrent à via, quæ ducit ad montem Dei, qui vallem lacrymarum declinare conantur, & per prata floribus referta diſcurrere malunt, iuxta illud Sapientiæ: *Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra*. qui poſtea fruſtra querun-

Sap. 2.

Sap. 5. tur, & dicũt: *Ergo errauimus a via veritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis*. Nec minus aberrant, qui per vallem lacrymarum, ſine lacrymis, & gemitu aſcendere ſe poſſe confidunt. Eiuſmodi autem ſunt, qui corde arido ſine attentione, & ſine deuotione, nec ſine mentis euagatione aut orant, aut pſallunt, aut libros Dei curiosè magis, quàm piè legunt.

Sed veniamus ad alterum pſalmi verſiculum: *Venite adoremus, & procidamus, & ploremus coram Domino, qui fecit nos*. Illud, *venite*, vox eſt inuitantis, & cohortantis.

Pſal. 94.

tantis. Inuitat enim Rex Dauid, & cohortatur populum Dei, vt conueniat ad Deum honorandum, & laudandum corde, voce, & opere. Frequens est in scripturis hæc inuitatio per verbum, *Venite*, non solùm ad bona opera, sed etiam ad mala. *Venite faciamus nobis* Gen. 11.
ciuitatem, & turrim, quæ pertingat ad cælum, dixerunt in Genesi gigantes Babylonij. *Venite descendamus, & confundamus linguam illorum*, dixit ibidem Deus ad Angelos ministros iræ suæ, vel Deus Pater ad Filium, & Spiritum sanctum, contra gigantes Babylonis. *Adoremus*. Hoc verbum ad spiritum pertinet. Nam *spiritus* Io. 4.
est Deus: & eos, qui eum adorant in spiritu, & veritate adorare oportet. Siquidem adoratio externa per genuflexionem, vel prostrationem, exhiberi solet tum ipsi Deo, tum etiam hominibus. Nam, in Genesi Abrahamus adorauit Gen. 23.
populum terræ: & in libro tertio 3. Reg. 1.
Regum, Nathan propheta adorat
Re-

Regem Dauid pronus in terram. quod idem paulo post facit Bethsabeæ, vxor Regis. Sed adoratio per internam agnitionem creatoris, & humiliationem,ac reuerentiam, quæ debetur primo principio, & supremo fini omnium rerum, propriè soli conuenit Deo. *Et procidamus*, Hoc refertur ad reuerentiam corporalē, quæ Deo debetur, vt supremo, & altissimo Regi, & Domino rerum omnium. Quo enim est persona sublimior, cui reuerentiam exhibemus, eo submissio, & humilitas debet esse profundior. Dicitur ergo, *Adoremus, & procidamus*, vt simul mente, & corpore diuinæ Maiestati debitum obsequium deferamus. *Et ploremus coram Domino, qui fecit nos*. Hæc vox postrema simul ad spiritum, & ad corpus pertinere videtur. Ploratus enim, vt sonus oris,corporalis est,vt vero significat affectum mentis, spiritualis esse dignoscitur. Sed quorsum ad mentis adorationem, & cor-

corporis proſtrationem additur ploratus? an non magis reuerentiam illam exultatio, aut iubilatio comitari debuiſſet? Certè pſalmus in principio ſonuit, *Venite exultemus Domino, iubilemus Deo ſalutari noſtro*. Sed maluit Propheta ſanctiſſimus, & ſapientiſſimus ploratum nominare, quoniam ploratus non minus ad exultationem, & iubilationem, quàm ad ſupplicationē, & orationem pertinet; nec minus ad res bonas obtinēdas, quàm ad malas deprecandas accō-modari poteſt. Eſt enim ploratus quaſi condimentum deſideriorū, & poſtulationum, & quaſi viua quædā rhetorica ad commouendos animos, & res perſuadendas aptiſſima. Ait igitur Propheta: *Ploremus coram Domino, qui fecit nos*; ac ſi dicere voluiſſet, ploremus præ gaudio, quia is, qui nos fecit, optimus, & amantiſſimus pater noſter eſt. Ploremus præ triſtitia, quia parentem optimum, & iuſtiſſimum ad iracundiam prouocauimus.

mus. Ploremus præ gaudio, & amore, quia Dominus, qui fecit
Psal. 85. nos, *suauis, & mitis est, & multæ misericordiæ*. Ploremus præ tristitia, & timore, quia *iustus est*
Psal. 10. *Dominus*, qui fecit nos, *& iustitiam dilexit, & æquitatem vidit vultus eius*. Ploremus præ lætitia, & exultatione, quia Dominus,
Ezec. 33 qui fecit nos, *non vult mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat* Ploremus præ sollicitudine, & pauore, quia Dominus, qui
Psal. 7. fecit nos, *arcum suum iam tetendit, & parauit illum, & exacuit*
Deut. 32. *sicut fulgur, gladium suum*.

Igitur ex hoc versiculo, non minus, quàm ex priore discimus, valdè necessarium esse gemitum ad Deum. Et cùm Ecclesia mater nostra singulis diebus ad preces matutinas, iubeat nos vel publicè in templis, vel priuatim in cubiculis frequentare versiculum istum, ac, dicere, *ploremus coram Domino qui fecit nos*: mirum valdè est, quòd tam pauci ex nobis, Spiritum san-

ctum

ctum in Propheta suo clamantē,& Ecclesiam matrem monentem, vt ploremus quotidie coram Domino, vel non audiant, vel negligant implere, quod audiunt. Certè verendum est ne impleatur in nobis, quod Isaias de Iudæis aliquando pronunciauit, *Incrassatum est cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, vt sanem eos.* Profectò enim si quotidie cum gemitu columbino ploraremus coram Domino, qui fecit nos, id est, coram omnipotente, & amantissimo Patre nostro, quid non impetraremus? Quomodo non mutaremur in viros alteros? An non ascenderemus quotidie de virtute in virtutem? non est Deus auarus distributor donorum suorum, *qui dat omnibus affluenter, & non improperat*, vt loquitur sanctus Iacobus: sed ideo non accipimus, quia non magnifacimus dona Dei, neq;

Isa. 6. Matt. 13.

Iac. 1.

gra-

gratiam remiſſionis peccatorum, neque ipſam vitam æternam. Si enim iſta magnifaceremus, frequenter, ardenter, cum clamore valido, cum gemitu, & lacrymis peteremus. ſic enim petunt temporalia bona ciues huius mundi, qui illa valdè diligunt: ſic etiam petunt, & accipiunt veri ſerui Dei dona cæleſtia, qui illorum pretium nouerunt, ſed hi pauci ſunt; illorum infinitus eſt numerus.

Poſtremus verſiculus apertiſſimè docet lacrymarum neceſſitatem. Neque enim ſalui eſſe poſſumus, niſi ſeminemus opera bona. Voluit enim Deus ſalutem æternam eſſe mercedem operum bonorum. qui autem ſeminant opera bona, ſine dubitatione in lacrymis ſeminant, vt in exultatione metant. Opera enim verè bona laborioſa, & difficilia ſunt: & quemadmodum ſeminatum triticum indiget pluuia, & ſole; ſic opera bona indigent imbre lacrymarum, quibus gratia Dei, quæ inſtar caloris

loris ſolaris eſt, impetretur. Ideo enim ſubiungit Propheta: *Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua: venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.* Igitur, qui cupit in altera vita cum exultatione metere, non parcat laboribus, neque gemitibus in hac valle lacrymarum.

De neceſſitate gemituum, ex Canticis.

CAPVT II.

POST Dauidem ſequitur filius eius Salomon, qui in canticis, vbi deſcribit amorem Chriſti & Eccleſiæ, non alia de cauſa Chriſti ſponſam comparat columbæ, niſi quia columba non aliam vocem emittere ſolet, quàm gemebundam, & flebilem; cùm pleræq. aues vel dulciter canant, vt philomelæ; vel leuiter garriant, vt hirundines; vel vt corui crocitent; vel in-

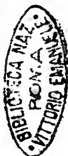
con-

conditas voces emittant, vt ciconiæ, grues, & aliæ. Porrò columbarum proprium esse gemitum, testatur Isaias cùm dicit: *Quasi columbæ meditantes gememus*. & Nahum: *Ancillæ eius minabantur gementes, vt columbæ*. In canticis canticorum sponsa mystici Salomonis nihil frequentius dicitur, quàm columba. *Ecce*, inquit, *tu pulchra es amica mea, oculi tui columbarum*. & paulo infra: *Surge amica mea, speciosa mea, & veni: columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ ostẽde mihi faciem tuam*. & rursum: *Surge propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni*. & iterum: *Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea immaculata mea*. & denique: *Vna est columba mea, perfecta mea*. Ista autem sponsa in cantico amoris, summa Interpretum consensione, Ecclesia est, & sponsus Christus, iuxta illud Apostoli in Epist. ad Ephesios: *Vir caput est mulieris, sicut Christus*

Isai. 59. Nahu. 2. Cant. 1. Cant. 2. Cant. 4. Cant. 6. Ephes. 5.

caput est Ecclesiæ. Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo; ita mulieres viris suis. Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans lauacro aquæ, in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam.

Quamuis autem Christi sponsa sit Ecclesia, tamen omnes illi, & soli illi ad sponsam pertinent, qui sunt membra Ecclesiæ, non solum vera, sed etiam viua. & quoniam membrum Ecclesiæ principale, & eminentissimum est beatissima Virgo Maria verè immaculata, & perfecta, atque dilecta: ideo per antonomasiam ipsa Virgo sanctissima, inter omnia membra Ecclesiæ, dicitur sponsa, & amica, & columba. Dixi autem, illos dici posse sponsas Christi, & columbas, qui sunt membra Ecclesiæ, non solum vera, sed etiam viua: quoniam Christiani illi, qui fidem habent, sine

ſine charitate, quique confitentur, ſe noſse Deum, factis autem negant; & qui nec puritatem cordis, nec fœcunditatem operum, nec gemitum columbæ habent: hi ad columbam non pertinent, niſi vt membra arentia, & mortua. vel, vt loquitur ſanctus Auguſtinus, ad Eccleſiam pertinent, numero, non merito. Porrò ſignum certiſſimum eorum, qui pertinent ad columbam, gemitus eſt. ſic enim loquitur S. Auguſtinus: *Nihil tam amicum gemitibus, quam columba: die noctuq. gemit*. & idem S. Auguſtinus lib. 3. de Baptiſmo contra Donatiſtas dicit, raptores, & auaros non pertinere ad columbam, ſed ad accipitres; columbam enim gemere, non rapere.

In Pſ. 54.

Cap. 17.

Iam igitur ſi proprietas columbæ eſt, non canere, non garrire ſed gemere, & frequentiſſimè, ac penè aſsiduè gemere: in quo numero illos ponemus, qui nunquam gemunt in oratione ad Deum; quin potius gemitum iſtum horrent, & fu-

fugiunt: & si psalmos legunt, voce psallunt, non mente; & si orant, lingua orant, non corde; semper autem canunt, vel garriunt, id est, voluptatibus seculi dediti, totos se hilaritati, & ludis, ac iocis, comessationibus, venationibus, spectaculis impendunt? Quæ pars istis cum columba, sponsa Christi? cum coruis potius partem habebunt. Sed illud est hoc loco non prætereundum, ad eorum consolationem, qui gratiam abundantium lacrymarum non habent, quòd columba non largo fletu terram rigat, sed gemit. sic etiam in Ecclesia, quæ per columbam significatur, non desunt, qui copiosas lacrymas fundere nequeunt, vt sanctus Athanasius docet in lib. de Virginitate, & vsus fidelium idem confirmat. Ergo quicunque Christiani sumus, si non solo numero, sed etiam merito ad columbã pertinere desideramus, cum columba frequenter gemamus; nam si cum columba non gememus, ad colum-

bam

bam non pertinebimus: & si ad columbam non pertinebimus, neque ad Christum pertinebimus: & si ad Christum non pertinebimus, horreo dicere ad quem pertinebimus. Auertat Deus tantum malum à seruis suis, quin potius det eis laborare vsque ad mortem in gemitu suo,& vt oculi eorum vertantur in fontes lacrymarum, vt columbæ adiuncti in terris, ad sponsum columbæ peruenire mereantur in cælis.

De necessitate gemituum, ex doctrina Ecclesiastæ.

Cap. III.

IDEM Salomon, qui canticum canticorum composuit, in gratiam hominum perfectorum, qui cum sponsa in amoribus sponsi cælestis iugiter occupantur: scripsit etiam librum qui inscribitur Ecclesiastes, in gratiam hominum imper-

imperfectorum, vt eos ab amore mundi, & omnis vanitatis auerteret. Atque vt eis persuaderet, vera esse, quæ scripsit, addidit in extremo libro hæc verba: *Cùm esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, & enarrauit quæ fecerat, & inuestigans composuit parabolas multas. Quæsiuit verba vtilia, & conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos.* Verba igitur, quæ modo in medium proferemus, quamuis stultis hominibus incredibilia videantur, sunt tamen, Spiritu sancto attestante, rectissima, ac veritate plenissima. Sic igitur loquitur concionator sapientissimus: *Dixi ego in corde meo, vadam, & affluam delicijs, & fruar bonis. & vidi, quòd hoc quoque esset vanitas. Risum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid frustra deciperis?* & infra: *Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum: & viuens cogitat quid*

Eccles. 12
Eccl. 2.
Eccl. 7.

futurum sit. & infra: *Cor sapientium vbi tristitia est, & cor stultorum, vbi lætitia*. Hæc ille, qui non ex contemplatione, & meditatione sola, sed ex longo experimento loquitur: quippè, qui abundauit ijs omnibus rebus, quæ vulgo maximi fiunt, diuitijs, voluptatibus, honoribus, imperij maiestate. Quare sicut iurè non credimus hominibus imperitis, & inexpertis, sic optimo iure Salomoni sapientissimo, & qui experimentum omnium rerum habuerat, fidem habere debemus. Ait igitur, vanitatem esse affluere delicijs, & frui temporalibus bonis. Et quamuis hæc persuaderi vix possint hominibus huius mundi, qui columbæ gemitum ignorant; tamen verissima sunt. Siquidem affluentia deliciarum, modicam, & breuem delectationem corpori adfert, sed magna, & diuturna sollicitudine mentem replet, magnos etiam, & diuturnos sæpe morbos generat; & quod caput est, magnorum scelerum, & facino-

cino-

cinorum causa est, quæ vel magno, & diuturno labore pœnitentiæ in hac vita expianda, vel in futura sempiternis supplicijs punienda erunt. Verè igitur scribit Ecclesiastes, affluentiam deliciarum vanitatem esse, id est, bonum apparens, non verum; vanum, non solidum; quod videtur esse aliquid, cùm nihil sit.

Ex qua sententia deducitur illa, quæ sequitur: *Risum reputaui errorem, & gaudio dixi, quid frustra deciperis?* Risus opponitur luctui, & gaudium mœrori: verè autem errant, qui rident cùm flere deberent; & frustra decipiuntur, qui gaudent, cùm tristari eos oporteret. Nec sine causa additur vox illa, *frustra*, quia sine vlla causa, vel vtilitate se decipi sinunt, qui rident, & gaudent, cùm tempus est gemendi, & flendi. In exilio sumus, in medio versamur hostium, per vallem lacrymarum iter facimus: vnde igitur nobis ridendi potius, quàm gemendi; & gauden-

di, quàm plorandi voluntas adest, nisi quia erramus, & decipimur?

Porrò ex hac secunda Salomonis sententia recto ordine sequitur tertia: *Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij*. Vtilius videlicet est, ire ad domũ, vbi mortuus homo cum mœrore circunstantium iacet; & flere cum flentibus; tristari cum tristibus, quàm ire ad domum conuiuij, vbi cum lætitia bibitur vinum, & cum voluptate comeduntur pinguia; & sic gaudere cum gaudentibus, & exultare cum exultantibus. Quis ista crederet, nisi à sapientissimo virorum omnium, imò ab ipso Spiritu sancto, qui veritatis spiritus est, dicerentur? Et tamen spiritum eundem habentibus credibilia facta sunt nimis; iisque solis, qui ad columbam gementem non pertinent, & qui spiritum huiusmodi non habent, non incredibilia solùm, sed etiam falsa, & deridenda esse videntur. Sed mors hominis,

& iudicium Dei cùm aduenerint, vera fuisse demonstrabunt, quæ Salomon scripsit, non quæ mundi amatores sibi finxerunt. Quod ipsum Salomon illis verbis significauit: *In illa enim* (in domo videlicet luctus) *finis cunctorum admonetur hominum: & viuens cogitat quid futurum sit*, id est, in domo luctus, vbi mortuus iacet, admonentur, qui ibi sunt, se quoque breui esse morituros; & cogitare incipiunt, quid facto opus sit, vt non improuisa mors eis adueniat, neque antea rapiantur, quàm Iudicem omnium Deum debita satisfactione placauerint.

Restat postrema sententia eiusdem Ecclesiastæ, quæ ex tertia superiore dependet: *Cor*, inquit, *sapientium vbi tristitia est: cor stultorum vbi lætitia*. Sine dubitatione enim sapientes sunt, qui eligunt meliora; stulti, qui deteriora. præsertim si sapientes non verbo, & lingua, sed corde, & consilio, id est, re tota diligenter, & maturè con- Eccl. 7.

ſiderata, eligunt gemere, & triſtari in hoc tempore, quod præterit velut vmbra,& in quo nihil eſt tutum, nihil ſtabile, nihil à periculis, & tentationibus vacuum. Et contra verè ſtulti dici poſſunt, qui non repentino aliquo motu feruntur in res lætas, ſed ex corde, & animi deliberatione,& certo conſilio eligunt, totos ſe effundere in lætitiam, quaſi bona temporalia cum tempore non tranſirent,& res caducæ nunquam eſſent caſuræ.

Trast. 6. in Ioan. Præclarè ſanctus Auguſtinus. *Cui benè eſt*, iniquit, *in hoc ſeculo, imò qui putat, quod benè ei ſit, qui lætitia rerum carnalium, & abundantia temporalium, & vana felicitate exultat; habet vocem Corui: vox enim Corui clamoſa eſt, non gemebunda: Qui autem nouit, in preſſura ſe eſſe mortalitatis huius, & peregrinari ſe a Domino, nondum tenere illam perpetuam, quæ nobis promiſſa eſt beatitudinem: qui hæc nouit gemit, & quandiu propter hæc gemit, benè gemit.* hæc ſan-

ſanctus Auguſtinus, qui Salomonem imitatus, rectiſſimè, poſtquã dixerat, *cui benè eſt in hoc ſeculo,* quaſi corrigendo addidit, *imò, qui putat, quòd ei benè ſit*. Verè enim non benè illi eſt, qui lætitia rerum carnalium, & abundantia temporalium, & vana felicitate exultat; ſed ſomniat ſibi benè eſſe, & ſomno illo ſopitus non videt veram paupertatem ſuam, neque aduertit vera pericula, in quibus verſatur: & ideo falſa imagine felicitatis deluſus, non gemit, vt columba ſapiens ad eum, qui poteſt ex omni periculo eruere, & veris diuitijs cumulare; ſed (vt Oſee propheta de Ephraim loquitur) *quaſi columba ſeducta non habens cor, à gemitu ceſſat, & laqueis venatorum capitur*. Oſe.7.

De necessitate gemituum, ex Isaia Propheta.

Cap. IV.

ISAIAS Propheta præuidens grauia mala impendentia Vrbi Hierosolymitanæ, sic ea deplorat: *Recedite a me, amare flebo; nolite incumbere, vt consolemini me super vastitate filiæ populi mei.* & infra: *Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad caluitiam, & ad cingulum sacci. Et ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur. Et reuelata est in auribus meis vox Domini exercituum, si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.*

Isa. 22.

In his plangit Isaias ruinam populi

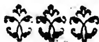
puli sui, eo prorsùs modo, quo Dominus videns ciuitatem eandem, fleuit super illam, vt sanctus Lucas refert. Fuerunt autem eæ sanctæ lacrymæ, videlicet ex fraterna, vel paterna potius charitate manantes. Atque vt ostendat Isaias, placere Domino lacrymas pœnitentium, inducit Dominum ipsum inuitantem populum ad fletum, & planctum, & ad caluitiam, id est, rasuram capillorum, & cingulum sacci, quæ erant signa pœnitentiæ. Sed quia populus contempsit diuinam cohortationem ad fletum, & planctum; & contra potius dedit se lætitiæ, & gaudio, conuiuijs, & compotationibus; & more infidelium dixerunt: *Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur*; iratus Deus iurat, hanc iniquitatē non esse illis dimittendam; sed omnes illos contemptores Dei, & Prophetæ sui, miserrimè morituros. Ex his manifestè colligitur necessitas lacrymarum. nam si populus imitari voluisset Prophetam Luc. 9.

Domini, ac deflere peccata propria, quomodo Isaias deflebat aliena: & si cohortationem Domini audiuisset, qui inuitabat ad lamenta pœnitentiæ, nè illos punire cogeretur: certè indulgentiã inuenisset; non enim *vult Dominus mortem peccatoris sed magis vt conuertatur, & viuat*. Quia vero contempsit populus exemplum Prophetæ, & præceptum Domini, de pęnitentia cum lacrymis agenda: ideo captiuus ductus est populus ille contumax, & ciuitas euersa, est destructa fuit. Vtinã Christiani exemplo Hebræorum saperent, & clamantibus assiduè concionatoribus, ac præsertim temporibus solemnium ieiuniorum, lacrymis pœnitentiæ assuescere inciperent. Multa fortasse diuina flagella tum singuli, tum vniuersi effugerent. Sed plurimos esse videmus, & dolemus, qui si non verbo, certè factis dicere videntur, Edamus & bibamus, cras enim moriemur. Et quod sibi ipsi pronunciant, in

illud incidunt: non quòd cum corpore extinguantur etiam animæ, & sensus nullus reliquus sit, quod athei verbis illis significare solēt, sed quod ij, qui voluptati edendi, & bibendi dant operã, & cum gaudio, & lætitia temporalibus bonis affluere, & in bonis dies suos ducere cupiunt, cum ieiunio, & lacrymis pœnitentiæ carnem affligere tempus admoneat: ij, inquam, re uera cras moriētur, cùm inopinata morte præuenti ad gehennam descendent, quæ est mors secunda, quæ finem nullũ habebit. Sanctus Hieronymus in commētario ad hunc locum Isaiæ Prophetæ, omisso literali sensu, verba Isaiæ ad persecutionem hæreticorum pertinere demonstrat. Et verè nulla est persecutio, ad quam verba illa magis aptentur, *Recedite à me, amarè flebo nolite incumbere, vt consolemini me super vastitate filiæ populi mei.* Siquidem hæresis non destruit solum tectum, & parietes ædificij, sed fun-

damenta Ecclesiæ penitus euertit.
Præuidit aliquãdo sanctus Antonius hæresim Arianam atque ita persecutionem illam defleuit, vt ad vehementiam doloris illius nihil addi posse videatur. sic enim rem totam describit sanctus Athanasius in vita B. Antonij. *Lamentabilis*, inquit, *sequitur visio, & omni lacrymarum fonte plangenda. cùm enim fratribus circa se sedentibus operaretur, intentos fixit oculos in cælum gemens atque suspirans, & post aliquantum spacium reuelationis inceptæ, nimio dolore contremuit, & statim fixis genibus ante Dei vultum prouolutus, orauit, vt clementia sua futurum scelus auerteret. Succedunt orationi lacrymæ; metus ingens inuadit præsentes; obsecrant, vt tantæ calamitatis exponat visionem. singultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur, & medio conatu sermo gemitu interrumpitur; vix tamen cum vociferatione ait, Melius erat, ô filioli, im-*

pendens piaculum cita morte lucrari. Sic *incipiens rursus lacrymis vincitur; & inter ægra suspiria, tandem pectori commodans vocem, magnum, inquit, quoddam, & vniuersis seculis inauditum imminet nephas: magno fides catholica turbine subuertetur, & homines iumentis similes Christi sancta diripient. Vidi enim altare Domini Mulorum circũdatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia dissipabant. Visionem sequitur effectus: nam post annos duos sæua Arianorum irrupit insania*, hæc ille; Non minorem persecutionem hæreticorum nostra vidit ætas. Atque vtinam aliquis Isaias, aut Antonius nobis lacrymas commodaret, quibus dignè persecutionem tantam deflere possemus.

De

De necessitate gemituum, ex Hieremia.

CAP. V.

Tht. 2. HIeremias Propheta in Threnis sic alloquitur, & exhortatur populum Israel: *Deduc quasi torrentem lacrymas per diem, & noctem: non des requiem tibi, neq. taceat pupilla oculi tui. consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum effunde, sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini; Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum*. Hæc dixit Hieremias cùm hortaretur populum ad seriam pœnitentiam; quia Deum grauissimè offenderant & iam ciuitas Hierusalem ob peccata populi capta, & euersa erat à Rege Babylonis, & restabant adhuc septuaginta anni miserrimæ capti-

tiui-

tiuitatis. Vt autem ostenderet ad seriam pœnitentiam, & dignas preces, copiam lacrymarum, & frequentiam gemituum requiri, ita locatus est, vt nihil addi posse videatur ad rem hanc amplificandam. *Deduc*, inquit, *quasi torrentem lacrymas*. Non est contentus Propheta sanctus paucis lacrymarum guttulis, sed tantam copiam requirit, quantam aquarum copiam torrens violentus, & rapidus deuoluere solet. Siquidem riui aquarum tanto maiorem aquarum copiam secum trahunt, quanto velocius fluunt: torrentes autem præ omnibus riuis aquarum cursu rapidissimo fluere solent. Neque his contentus addit Propheta, *per diem, & noctem*, vt ostendat frequentiam, & perseuerantiam lacrymarum esse necessariam. Torrentes enim magno impetu fluunt, sed cito siccantur. Quare Propheta his additis verbis significat, se torrentis affluentiam in lacrymis requirere, sed

non

non breuem moram, quam torrens fluendo consumit. Quid est autem per diem, & noctem lacrymarum copiam fundere, nisi omni tempore in fletibus perseuerare? Et quasi adhuc necessitatem lacrymarum non satis expressisset, Hieremias, addit: *Non des requiẽ tibi, neque taceat pupilla oculi tui* Non tibi, inquit, somnus obrepat, non est nunc tempus quiescendi, dum gladium iræ suæ Dominus vibrat: nõ taceat pupilla oculi tui, clames assiduè ad Deum, non lingua, sed oculis, non verbis, sed lacrymis; ista enim est oratio, quæ Deum placare solet. Et quoniam Propheta nouerat non posse humanam fragilitatem totos dies, & totas noctes sine quiete transigere: admonet nos, vt saltem magnam noctis partem, quæ aptior est ad orandum, & flendum in precibus, & gemitibus consumamus. *Consurge*, inquit, *& lauda in nocte*: id est, postea quàm interdiù aliquantulum quieueris,
con-

consurge de nocte ad Dominum laudandum, & orandum. Consurge autem non in multa nocte, sed in principio vigiliarum, id est, in ipso noctis principio. Nox enim tota in quatuor vigilias more castrensi diuidi solet, & singulæ vigiliæ tres horas complectuntur. Sic enim loquitur sanctus Hieronymus in commentario ad caput Matthæi quartumdecimum: *Stationes, & vigiliæ militares in terna horarum spatia diuiduntur. quando ergo dicit, quarta vigilia noctis venisse ad eos Dominum, ostendit eos tota nocte periclitatos.* Quid autem facere debeant, qui vigilant in laudibus, & gemitibus, adiungit Propheta cùm ait: *Effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini.* idest, effunde per apertam, & sinceram confessionem omnia peccata, quæ latent in corde tuo, ea facilitate, qua funditur aqua tota ex vase, vt nihil in eo remaneat; nunc enim tempus est misericordiæ, si seriò dolen-

dolentes, & flentes confiteamur peccata nostra. Sic exponit sanctus Ambrosius illud psalmi sexagesimi primi: *Effundite coram illo corda vestra.*

Neque solum in nocte peccata confiteri, & flere debemus coram Domino, vt ea nobis remittat: sed etiam orare & gemere pro nostris proximis, qui fame pereunt: sic enim concludit Hieremias: *leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.* Hæc verba postrema non videntur accipi posse pro morte corporali paruulorum, qui in obsidione Hierosolymæ perierunt. neque enim illi suffragijs orationum indigebant; & tamen hoc loco manifestè de oratione agitur, cùm dicitur, *Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum, qui defecerunt in fame.* Nam in scripturis eleuatio manuum, ad orationem pertinet: Nam cùm leua-
Exod.17 ret manus Moses vincebat Israel,

ſin autem remiſiſſet, ſuperabat Amalech. & in pſalmis dicitur, *In noctibus extollite manus veſtras* Pſal. 133
in ſancta, & benedicite Dominum. & rurſus: *Eleuatio manuum* Pſal. 140
mearum ſacrificium veſpertinum Apoſtolus quoque in priore ad Timotheum: *leuantes puras manus.* 1. Tim. 2.

Rectè igitur S. Hieronymus, vel quicunque eſt auctor Commentariorum in Threnos, ſub nomine S. Hieronymi, per *paruulos*, hoc loco intelligit homines rudes, qui fame verbi Dei moriebantur in capitibus omnium compitorum. nunquam enim maior fuit penuria panis cæleſtis in populo Dei, quàm tempore excidij Hieroſolymitani, & Babylonicæ captiuitatis. Tunc enim & Reges erant impij, & Sacerdotes peruerſi; & vſq; adeo imperiti, vt vix tunc liber legis inueniretur; & populus adeo excæcatus, vt Prophetas, qui ſoli eis prædicabant, occiderent. Nam & Hieremiam, & Ezechielem eo tempore interfecerunt. Meritò ergo

ergo Hieremias hortatur populũ Dei, vt eleuatis manibus Deum in noctibus exoret pro paruulis, qui fame verbi Dei passim in capite omnium compitorum, id est, palam, & publicè moriebantur.

Iam vero si hæc ad tempora nostra applicare voluerimus, fortasse non minorem lacrymarum necessitatem inueniemus. Tanta est enim etiam nunc multitudo pereuntium ex fame verbi Dei, vt incredibile sit. Nam exceptis ciuitatibus catholicis, vbi est copia verbi Dei, in reliquo mundo, vel distribuitur panis corruptus, vt apud hæreticos, vel nullus, vt apud Paganorum permultos.

De necessitate gemituum, ex Propheta Ezechiele.

CAP. VI.

EZECHIEL Propheta describit visionem quandam suam

ſuam prorſus horribilem, quæ ſi non perſuadet hominibus gemitum & ploratum, non video, quid ſit, quod rem hanc perſuadere queat: *Et dixit*, inquit, *Dominus ad eum, tranſi per mediam ciuitatem in medio Hieruſalem, & ſigna Thaù ſuper frontes virorum gementium, & dolentium ſuper cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. Et illis* (miniſtris iræ Dei) *dixit, Tranſite per ciuitatem, & percutite: non parcat oculus veſter, neque miſereamini ſenem, adoleſcentulum, & virginem, paruulum, & mulierem interficite, vſque ad internecionem. Omnem autem ſuper quem videritis Thaù ne occidatis, & a ſanctuario meo incipite*. Hæc viſio manifeſtè ſignificat, ex populo Dei ſolos, & omnes eos eſſe ſaluandos, qui gerunt in fronte ſignum Thaù: ſolos autem eos ſignum Thaù gerere, qui gemunt, & dolent ſuper abominationibus quæ fiunt in populo Dei. Porrò ſignum Thaù nihil eſt Ezech. 9.

aliud,

aliud, nisi signum Crucis. Nam, vt sanctus Hieronymus tradit in explicatione huius loci Ezechielis, litera Thaù, quæ est postrema hebraici alphabeti, olim in antiquis literis habebat figuram Crucis; sed postea mutatæ sunt per Esdrã literæ, & ea causa est, cur non cernatur Crucis signum in literis hebraicis, quas nos habemus. Cernebatur tamen tempore S. Hieronymi, vt ipse fatetur, in literis, quibus vtebantur Samaritani, apud quos antiquæ literæ remanserant. Igitur Thaù, de quo loquitur Ezechiel, qui Esdram præcessit, Crucis figuram sine dubitatione gestabat. Quid est autem signum Crucis in fronte gestare, nisi non erubescere Crucem Christi? illi verò non erubescunt Crucem Christi, qui diligunt humilitatem, patientiam, mansuetudinem; qui non vlciscuntur iniuris, sed reddunt bona pro malis, qui diuitias contemnunt, paupertatem colunt, qui recumbunt in nouissimo loco,

qui

qui deniq; non ſunt de hoc mundo ſicut Chriſtus non fuit de hoc mundo. Iſti autem, quia columbæ ſunt, non corui, gemunt aſsiduè, clamant autem nunquam. Illi vero, qui non ſunt in fronte ſignati, ac per hoc inter reprobos computantur, gemunt quidem, & dolent, non offenſiones, & peccata, quæ fiunt in Deum, ſed offenſiones & detrimenta, quæ ipſi tolerare coguntur. Nõ eſt illis curæ, ſi quis ipſis audientibus Deum blaſphemet, ſed ſi quis conuicium in ipſos iaciat, hoc dolent, & de hoc gemunt, hoc concoquere non valent, neque quieſcunt, donec pro conuicio alapam, aut vulnus reddiderint. Quid igitur mirum eſt, ſi iſti inter Cruce ſignatos non inueniantur, & ab exterminatore percuſsi pereant in æternum?

Ac, vt intelligeremus viſionem hanc propheticam, non ad ſinagogam ſolum Hebræorum, ſed ad Eccleſiam quoque Chriſtianorum pertinere; Sanctus Ioannes in

Apoc. 7. Apocalypsi vidisse se scribit, *Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui, qui clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ, & mari; neque arboribus quoadusque signemus seruos Dei nostri, in frontibus eorum. Et audiui numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israel.* & paulo post addit: *Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes, salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno.* Isti videlicet sunt electi Dei, & signati signo Thau in frontibus eorum, partim ex Iudæis, partim ex gentibus. Sed electi ex Iudæis pauci sunt, si conferantur ad electos ex gentibus: ideo electi ex Iudæis

dæis numerantur centum quadraginta quatuor millia: electi ex Gentibus dicũtur esse sine numero: non quòd reuera sine numero sint, cùm & capilli eorum numerati sint apud Deum, vt Dominus loquitur apud Sãctum Matthæum; sed quòd tãtò plures sint isti, quàm illi, vt præ illorum paucitate isti innumerabiles esse videantur. Matt. 10.

Nemo autem existimet, ex eo quòd electi ex Gentibus dicuntur numerari non posse, maiorem fore numerum electorum, quàm reproborum. Nam erit quidem longe maior numerus electorum ex Gentibus, quàm ex Hebræis: sed omnino minor erit numerus electorum, siue ex Hebræis, siue ex Gẽtibus numero reproborum. Id quod vel ex hoc ipso loco colligi potest. Electi enim ex Hebræis numerantur hoc loco centum quadraginta quatuor millia: qui numerus infinitis propè partibus minor est numero reproborum ex Hebræis; Siquidem in libro Exo-

Exod. 12 di, quando egressi sunt filij Israel de Ægypto, numerati sunt sexcenta ferè millia peditum absque paruulis, sed & vulgus promiscuũ innumerabile. Itaque si addamus ad sexcentamillia peditum mulieres, & paruulos, & turbam famulorum, & ancillarum innumerabilem, crescet numerus, vt minimum, ad mille millia hominum. Numerari postea Dauid iussit omnes viros bellatores, qui tẽ-
Reg 24. pore suo erant in Regno Israel, & inuenti sunt mille millia, & trecenta millia militum: quibus si addas, paruulos, & mulieres, erunt sine comparatione plures. Quibus si addas Hebræos, qui fuerunt à temporibus Abrahami, & erunt vsque ad mundi consummationem, inuenies tam ingentem multitudinem, vt numerus centum quadraginta quatuor millium electorum, qui ponitur in Apocalypsi, non sit millesima pars multitudinis reproborum. Et quod diximus de numero Hebræorum, potest etiam dici,

dici, seruata proportione, de numero Christianorum. Quod enim Dominus dicit apud Matthæum, & Lucam de via & porta angusta, quæ ducit ad vitam, per quam pauci ingrediuntur: & de via, & porta lata, quæ ducit ad perditionem, per quas ingrediuntur multi; commune est Hebræis, & Christianis: nam qui Dominum interrogauit, an pauci sint, qui saluantur, non dixit, an pauci sint ex Hebræis, sed simpliciter, an pauci sint, qui saluantur: & Dominus non respondit, arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci ex Hebræis intrant per eam: sed absolutè, *& pauci intrant per eam*. Quod ipsum ex Isaia confirmari potest, qui describens paucitatem eorum, qui in consummatione seculi salui inuenientur, vtitur duabus similitudinibus, Vineæ post vindemiam, & oleæ excussæ, quæ omnino horrorem maximum incutiunt. Sic enim loquitur Isaias de consummatione mundi: *Ecce*

Matt. 7. Luc. 13.

Isai. 24.

Deus diſſipabit terram, & nudabit eam. & infra: *Hæc erunt in medio terræ, in medio populorum, quomodo ſi paucæ oliuæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemi, cùm fuerit finita vindemia. Hì leuabunt vocem ſuam, atque laudabunt cùm glorificatus fuerit Dominus*. Itaque numerus reproborum ſimilis erit multitudini oliuarum, quæ cadunt in terram, cùm primum excutitur olea; paucitas autem electorum ſimilis erit paucitati oliuarum, quæ fugerunt manus excutientiũ, & remanſerunt in ſummitate ramorum, quæ poſtea ſeparatim excutiuntur. Sic etiam multitudo reproborum comparabitur vindemiæ, in qua multa implentur vaſa ex racemis vuarum, qui à multis agricolis colliguntur: paucitas electorum cõparabitur paucitati racemorum, qui poſt finitam vindemiam caſu inueniuntur in vinea. Ideo pauci illi electi, cum incredibili gaudio leuabunt

vocem suam, atque laudabunt, cùm ex condemnatione omnium impiorum glorificatus fuerit Dominus. Hæc certè eiusmodi sunt, vt mirum non sit, si electi, & Cruce in frontibus signati, perpetuò gemant, & doleant, dum vident scelera, quæ fiunt in terra, & considerant supplicia, quæ scelestos expectant in gehenna.

Sed nolo illud præterire, quod Ezechiel, vel Deus potius per Ezechielem de Sacerdotibus dicit, *A sanctuario meo incipite*: imperat enim Deus, vt qui scelestos punire debent, à malis Sacerdotibus incipiant. Nulli enim grauius in extremo Iudicio punientur, quàm principes Ecclesiarum, qui alios omnes verbo, & exemplo præire debuerunt. De qua re audi sanctum Gregorium in Homilia septima decima: *Nullum puto, fratres charissimi, ab alijs maius præiudicium, quàm a Sacerdotibus tolerat Deus; quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare*

de se exempla prauitatis cernit: quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus; nulla animarum lucra quærimus, ad nostra quotidie studia vacamus; terrena concupiscimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Consideret Lector Homiliam totam, & simul consulat Epistolam S. Augustini, ad Valerium Episcopum suum, & S. Bernardi declamationem in illa verba, *Ecce nos reliquimus omnia;* & intelliget in quanto periculo versantur Sacerdotes mali. Sed si verba hominum sanctorum, quamuis doctissimorum minus mouent, audiamus Spiritum sanctum, per Malachiam loquentem, & increpantem Sacerdotes, *Labia Sacerdotum custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege. Irritum fecistis pactum Leui, dicit Dominus exercituum. propter quod & ego dedi*

Malac. 2.

vos

vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ficut non seruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege. Et ſi Dominus tam moleſtè ferebat negligentiam, & malos mores Sacerdotum veteris legis: certè multò magis indignabitur, & iraſcetur Sacerdotibus malis legis nouæ, quæ ſine vlla comparatione ſanctior eſt lege veteri.

De neceſſitate gemituum, ex Ioele Propheta.

CAP. VII.

SANCTVS Propheta Ioël præuidens, & prædicens multa mala, qua imminebant toti populo Iſraël, inſtar tubæ terribilis vociferatur, & clamat, vt lacrymis & gemitibus tum ſacerdotes, tum populi Deum placare feſtinent. Ad populum ſic loquitur, *Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ. Peryt ſacri-* Ioel. 1.

ficium, & libamen de domo Domini. Ad sacerdotes autem, *Accingite*, inquit, *vos & plangite sacerdotes: vlulate ministri altaris: ingredimini, cubate in sacco ministri Dei mei, quoniam interijt de domo Dei vestri sacrificium, & libatio*. Et rursum ad omnes, *Ca-*
Ioel. 2. *nite*, inquit, *tuba in Sion, vlulate in monte sancto meo: conturbentur omnes habitatores terræ, quia venit dies Domini, quia propè est dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis, & turbinis*. Deinde inducit Deum cohortantem, *Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & in fletu, & in planctu*. & infra, *Inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes ministri Domini, & dicent, Parce Domine parce populo tuo*. Ista certè tam vehemens cohortatio ad lacrymas, magnum est argumentum, ad Deum placandum, & mala grauissima auertenda, & salutem æternam impetrandam, non sufficere solas, & frigidas preces; sed re-

requiri ſaccum, & ieiunia, & præcipuè calidas lacrymas, gemitum cordis, & planctum vehementem.

Eſt autem illud, hoc loco, non leuiter prætereundum, quòd cùm multa damna ſpiritualia, & temporalia imminerent populo Iſrael: tamen ſollicitudo præcipua, non ſolùm Sacerdotum, ſed etiam populi, erat ad auertenda mala ſpiritualia, carentiam videlicet ſacrificiorum diuinorum, quibus honorari, & placari ſolet Deus. Nam cùm in prima ſententia dixiſſet Ioël ad plebem Iudaicam; *Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ*: rationem reddens ait, *Quia periјt ſacrificium & libamen de domo Domini*. Sic etiam in ſecunda ſententia, cùm dixiſſet ad Sacerdotes, *Accingite vos, & plangite ſacerdotes; vlulate miniſtri altaris*; eandem rationem reddit, dicens, *quia periјt de domo Domini veſtri ſacrificium, & libatio*. Ex quo intelligimus detrimenta tem-

poralia, non esse digna multis lacrymis, cùm res sint viles, & breui perituræ; detrimenta autem spiritualia, præsertim peccata, quibus æterna vita in periculum adducitur, iurè esse omni lacrymarum fonte plangenda. Illud etiam in verbis Ioëlis considerandum est, quòd simul cum lacrymis adhiberi velit ad Deum placandum instrumenta, & opera pœnitentiæ, saccum, & ieiunium. Mirum enim est, quantopere placeant in oculis Dei saccus, & ieiunium lacrymantium, propterea quòd hæc sint veræ pœnitentiæ signa. Id quod vel ex vno Niniuitarum exemplo demonstrari potest. sic enim legimus in libro Ionæ Prophetæ, *Et clamauit, & dixit in Niniue, ex ore Regis, & principum eius dicens, homines & iumenta, & boues, & pecora non gustent quicquam: non pascantur, & aquam non bibant; & operiantur saccis homines, & iumenta, & clament ad Dominum in fortitudine,*

Ioan. 3.

ne, & conuertatur vir a via sua mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus eorũ. Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus, & reuertatur a furore iræ suæ, & non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala; & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit. Illud denique in verbis Ioëlis animaduerto, requiri ab eo in pœnitentibus fletum, non quemcunq; sed vehementem, & amarum, qualis esse solet sponsæ, cùm sponsum sibi charissimum, & præ omnibus rebus dilectum, mortuum ante se videt. Id enim significant illa verba, *Plange quasi Virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ.* Et tamen multi nostrum siccis oculis confitentur peccata grauia, & de sacco, & ieiunio ne cogitant quidem. Sed Deus non irridetur, & in iudicio extremo surgent Niniuitæ, & gentiles; & multos Christianos sine dubio

condemnabunt. Atque hæc de testimonijs veteris testamenti.

De necessitate gemituum, ex Euangelio SS. Matthæi, Lucæ, & Ioannis.

Cap. VIII.

IN libris Euangeliorum inuenimus inter beatitudines numerari, *Beati, qui lugent, quia consolabuntur*. &, *Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis*. Ac ne putaremus hæc verba pertinere ad consilium, addit S. Lucas, *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis*. Proinde quemadmodum necesse est hoc tempore non ridere, ne postea lugeamus: sic necesse est lugere, vt postea rideamus, & delectemur. Scriptum est enim in Apocalypsi, *Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum*. Et à quorum oculis lacrymas Deus absterget, nisi ab ijs, qui fle-

Matth. 5. Luc. 6. Apoc. 21

fleuerunt, & luxerunt in hac lacrymarum valle? & qui sunt illi, de quibus dicitur in eadem Apocalypsi, *Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*; nisi qui omisso pœnitentiæ luctu, totos se vitæ huius delicijs, & iucunditatibus tradiderunt? Itaque necesse est in hoc exilio flere, si volumus in patria gaudere.

Sed exponamus Euãgelica verba, *Beati, qui lugent*. Sanctus Augustinus in priore libro de sermone Domini in monte, exponit hæc verba de luctu, quem capiunt ij, qui conuertuntur ad Deum, de amissione charorum. Non enim possunt, qui nondum perfecti sunt, non cum aliquo sensu doloris ferre separationem à parentibus, fratribus, & amicis. Sed alij sancti Patres, S. Hieronymus, & S. Io. Chrysostomus in commentario ad caput quintum Matthæi, & S. Ambrosius in expositione capitis sexti Lucæ, magno consensu tradunt,

Christum Dominum loqui de luctu ob peccata vel sua, vel aliena. Atque hæc sententia censetur verior: nec tamen S. Augustini sententia reijcienda est, si rectè intelligatur. Non enim vult S. Augustinus, beatos dici à Christo eos, qui lugent absentiam charorum, hac solùm ratione, quia dolent separationem à charis, atque coniunctis: sed quia malunt cum luctu separari à charis personis, quàm separari à sequela Christi; vt in eo sit posita beatitudo, quòd malint lugere charorum amissionem, quàm Christum non sequi, vel à perfectione vitæ retardari.

Alia tamen sententia, vt est cōmunior, ita est clarior, atque facilior. Beati ergo, qui lugent in hoc tempore ob scelerum detestationem, & Dei conditoris nostri, ac Patris amantissimi offensiones, vel ob desiderium æternæ vitæ, vel alijs de causis ad amorem, vel timorem Domini pertinentibus: quia veniet tempus, quo in cælesti pa-

patria consolationibus maximis, & purissimis repleantur. Et væ illis, qui rident nunc, quia flebunt postea cùm proijcientur in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & stridor dentium. Neque vero tam seueri sumus, vt existimemus, non licere, vel non expedire seruis Dei modestum, & breuem risum. Sed quod, scripturam sequentes, dicimus, hoc est, non licere, neque expedire Christianis, sic se risui, & consolationi addicere, vt non meminerint, se esse in valle lacrymarum, & temporibus suis in gemitum, & fletum, & planctum seriò incumbant: tempus enim exultationis, & lætitiæ in patria erit; tempus vero gemendi, & flendi, nunc est, cùm in exilio sumus, & inter hostes plurimos, & crudelissimos versamur.

Apostolus, & Euangelista Ioannes breuem sententiam Christi Saluatoris de necessitate gemendi protulit; sed quæ longi sermonis vicem gerere possit. Sic enim

Io.16. loquitur, *Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit; vos vero contristabimini; sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cùm parit tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet a vobis*. Certè sententia hæc si ab omnibus penetraretur, & ad cor omnium profundè descenderet, nemo esset, qui non toto tempore huius peregrinationis, dimissis oblectationibus cunctis, plorare, & flere, atque instar columbæ dies, noctesque gemere delectaretur.

Principio in hoc distinguit Dominus discipulos suos à mundo, quòd in hoc præsenti seculo discipuli plorant, mundus gaudet. Et quid interest inter discipulos Chri

ſti & mundum? quod inter electos, & reprobos. Nam & Dominus dixit, *Pro eis rogo, non pro Mundo*. Io.17.
Et Apoſtolus ad Corinthios, *Ne cum hoc mundo damnemur*. 1.Cor.11
Quid ergo ſequitur, niſi, vt qui cum diſcipulis plorat, ad ſortem electorum pertineat; ſi tamen in fletu, & gemitu perſeueret. Et qui fletu à ſe excluſo, cum mundo gaudere delectatur, cum hoc mundo damnetur, niſi prius de mundo exeat, quàm de corpore? Addit poſtea Dominus, *Vos verò contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium*. Vt videlicet, propoſito premio diſcipulos hortetur ad perſeuerandum in fletibus, dum vita præſens durat, cum certos illos redderet de futuro gaudio inenarrabili, & ſempiterno, quòd, vt paulo infra dixit, nemo tollere poſſit ab eis. Ac vt eis demonſtraret, tempus fletus fore breuiſſimum, tempus gaudij diuturnum; adducit ſimilitudinem parturientis, quæ cùm venerit hora

ra eius tristitiam habet, *cùm autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Tempus tristitiæ, & fletus horæ comparatur propter breuitatem. *Cùm venerit*, inquit, *hora eius*; tempus gaudij comparatur annis integris, quia mulier tam diù gaudet, quandiù proles viuit.

Aptissimam vero hanc similitudinem esse vel ex eo cognosci potest, quòd officium Apostolorum, vt etiam aliorum Prælatorum Ecclesiæ, est officium mulieris cum dolore parturientis, iuxta illud
Gal. 4. Apostoli, *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Atque hoc est durior parturitio Prælatorum, quàm feminarum: quòd istæ semel parturiunt, illi sæpius eundem filium parturire coguntur. Cum quanto autem gemitu boni Prælati parturiant, demonstrat mulier illa
Apc. 12. de Apocalypsi, quæ figuram gerens Ecclesiæ, *clamabat parturiens,*

riens, & cruciabatur, vt pareret.

Denique quòd hæc omnia verissima sint, atque omnino seriò dicantur à Domino, testantur verba illa, *Amen amen dico vobis*. Considerabat enim Dominus, multos non facile credituros, necesse fore, vt electi gemant assiduè, & vtilius esse flere cum discipulis, quàm gaudere cum mundo, & qui ad tempus cum discipulis plorant, æternis gaudijs cumulandos; & qui ad tempus cum mundo gaudent, æternis supplicijs cruciandos: ideo iuramentum addere voluit dicens, *Amen amen dico vobis*; idest, in veritate, in veritate dico vobis. quod quasi iuramentum Christi sanctus Augustinus appellat. Vtinam hæc homines diligenter considerarent, & non paterentur tempus vtilissimum sibi elabi de manibus, quo paucis lacrymis ingentia gaudia comparari possunt.

Tract. 41 in Ioan.

De necessitate gemendi, ex Apostolis Paulo, & Iacobo.

CAPVT IX.

1.Cor.5. APOSTOLVS Paulus in priore ad Corinthios grauissimè reprehendit totam Ecclesiam Corinthiorũ, quòd non luxisset incestum vnius Corinthij. *Auditur*, inquit, *inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes, vt vxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis vt tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit*. Tanta erat in prima illa nascente Ecclesia sollicitudo puritatis, vt vitia, præsertim ad luxuriam pertinentia, ne nominari quidem vellent inter Christianos. Sic enim loquitur idem Apostolus Ephes.5. scribens Ephesijs, *Fornicatio*, inquit, *& omnis immunditia, nec*

no-

nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos. Cùm igitur vnus quidam ex Corinthijs in inceſtũ cum Nouerca lapſus eſſet, & hoc apud reliquos Chriſtianos innotuiſſet, optabat Apoſtolus, vt tota Eccleſia peccatum illud publicè lugeret. Quod quia facere neglexerunt, acriter illos reprehendit, &, vt ipſe idem refert in epiſtola poſteriore, non ſolum per literas eos grauiter corripuit, ſed multas lacrymas fudit, dum reprehenſionem illam ad eos miſit. *Ex multa*, inquit, *tribulatione, & angu-* 2.Cor.2.
ſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas. Ait igitur, *Auditur inter vos fornicatio*. quaſi dicat; 1.Cor.5.
multa ſunt in vobis reprehenſione digniſſima: ac primũ illud eſt, quòd nominetur inter vos fornicatio & fornicatio iã iſtic perpetrata: cùm tã procul ab hac immũditia abeſſe vos æquum fuerit, vt ipſum etiam nomen ignoraretis. *Et talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat.*

beat. hoc eſt alterum peccatum, quod fornicatio iſtic perpetrata, non fuerit ſimplex fornicatio, ſed fornicatio inceſtuoſa, & apud ipſos etiam gentiles inaudita. Quamuis enim olim apud varias gentes inceſtus non puniretur, tamen paulatim intelligere cæperant gentiles, eam coniunctionem cum natura pugnare, & iam Apoſtoli temporibus, etiam apud gentes vix audiebatur. *Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis*. Hoc eſt peccatum tertium Corinthiorum, quòd inflati ſuperbia, ita contenderent inter ſe, vt occupati in diſſenſionibus ſuis, non cogitauerint de remedio tanto ſceleri adhibendo. debuiſſent enim, tanto flagitio cognito, congregari in Eccleſiam negocijs alijs intermiſſis, & publicum luctũ indicere, & communibus lacrymis miſericordiam Domini implorare: & facinoroſum illum, niſi mox reſipiſceret, de cætu ſuo eijcere. O quam longe receſſimus

ab

ab Apoſtolica diſciplina, & quam rara nunc eſt, quæ olim frequentiſſima erat, gratia lacrymarum. Tunc vno peccante, totus populus Apoſtoli iuſſu ad fletum, & lamenta commouebatur : nunc multis peccantibus, vix inuenitur, qui ob zelum honoris Dei, & perditionis animarum lacrymas fundat.

Poſtremus teſtis ex diuinis literis pro neceſſitate lacrymarum, ſanctus Iacobus erit. Eius ſunt illa verba, *Miſeri eſtote, & lugete, & plorate : riſus veſter in luctum conuertatur, & gadium in mœrorem.* Alloquitur autem omnes homines, qui ad Eccleſiam Dei pertinent. nam vt ipſe dicit paulo ſuperius, *In multis offendimus omnes* : cui conſonat coapoſtolus eius Ioannes, *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus.* Admonet igitur omnes nos hic ſanctiſſimus Doctor, vt miſeri ſimus, hoc eſt, miſericordia diui-

Iac. 4.

Iac. 3.

1. Io. 1.

na

na egentes nos esse intelligamus, & profiteamur. ac vt misericordiam Domini in nos prouocemus, non solùm verbo & lingua clamemus ad Deum, sed lugeamus, & ploremus: nec solum lugeamus & ploremus, sed risum in luctum conuertamus, & gaudium in mœrorem: parum enim prodest lugere, & flere, si paulo post, arescente lacryma compunctionis, soluamur in risum, & seculari lætitiæ nos tradamus. O quàm longè absumus à doctrina Spiritus sancti. Ecce enim quanta audiuimus de necessitate lacrymarum, si quis velit ad æterna gaudia peruenire, ex libris à Deo ipso dictatis, & à sanctis Prophetis, & Apostolis sollicitè, fideliterq. conscriptis: & tamen pleriq. nostrum aures habent, & non audiunt, oculos habent, & non vident, cor habent, & non intelligunt. Deflent quidem inconsolabilibus lacrymis mortes charorum, aut iacturam pecuniarum, aut alia quæcunque

tem-

temporalia detrimenta: quæ cum ſpiritualibus comparata, leuiſſima ſunt. Quid enim mirum eſt, ſi peritura intereunt, & ſi temporalia cum tempore tranſeunt? & ſi mortales moriuntur? At mortem animæ, quæ victura eſt in æternum, & iacturam Regni cæleſtis, quod eſt maximum, & ſempiternum, non deflere, imò non magnifacere, neque curare, non ne ſtuporis, vel amentiæ argumentum eſt manifeſtum? Et tamen eiuſmodi ſtupidorum, vel amentium, imò etiam cæcorum, & ſurdorum, infinitus eſt numerus. Sed quando nos ſcripturarum verba non mouent, experiamur vtrum ſaltem exempla nos moueant.

De neceſſitate gemituum, ex ſcripturarum exemplis.

CAP. X.

IN libris ſanctis multa ſunt exẽpla eorum, qui ad placandum

Deum fletibus præcipuè vsi sunt. Ac primum occurrit exemplum totius Reipublicæ Hebræorum
Iud. 2. in libro Iudicum. Si quidem Angelo Domini reprehendente peccata populi, eleuauerunt omnes filij Israel vocem pariter, & fleuerunt; *Et vocatum est nomen loci illius, locus flentium, & lacrymarum*. Fuisse autem lacrymas illas ex corde fusas, & gratiam Domini impetrasse, docuit exitus. nam post fletum illum *seruierunt* filij Israel *Domino cunctis diebus Iosue, & seniorum, qui longo post eum vixerunt tempore*.

Istæ igitur sunt lacrymæ veræ, & salutares, ad quas sequitur stabilis vitæ mutatio.

Alius locus est huic similis in eodem libro Iudicum, vbi sic legi-
Iud. 20. mus, *Omnes filij Israel venerunt in domum Dei, & sedentes flebant coram Domino: ieiunaueruntque die illo, & obtulerunt ei holocausta, & pacificas victimas*. En quam vetusta est Ecclesiæ consuetudo pla-

placandi Deum lacrymis, & ieiunijs,& sacrificijs.

Deinde in libro primo Regum habemus exemplum sancti Prophetæ Samuelis, qui Saulem Regem prævaricantem mandata Domini, & ab ipso Domino abiectum, diutissimè fleuit: simul offensionem Dei, & periculum Saulis deplorans. 1.Reg.15

Tertio loco habemus exemplum Dauid Regis, qui omni genere piarum lacrymarum copiosissimè abundauit. Ac primum fleuit amarissimis & copiosissimis lacrymis peccatum adulterij, & homicidij à se patrati. Sic enim loquitur ipse de se in Psalmo sexto, *Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.* Singula verba pensanda sunt, vt magnitudinem pœnitentiæ Dauidis intelligamus. *Laboraui in gemitu meo.* Hæc significant, tam longo tempore, & tam amaro gemitu peccatum suum defleuisse

Dauidem, vt vſque ad laſſitudinem flendo, & gemendo laborauerit. Et tamen non contentus præterito fletu, proponit adhuc pergere dicens, *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum.* Nox enim commodior eſt ad lacrymas coram Deo fundendas, quàm dies, ob quietem communem, & negociorum ceſſationem. Ego, inquit vicè ſomni, & quietis in noctibus ſingulis vbertim peccata deflebo. Notanda eſt autem vis verbi, *Lauabo.* non enim lauari dicitur, quod vna, vel altera gutta reſpergitur, ſed quod ita largiter perfunditur aquis, vt à ſordibus eluatur. Adde quod ſanctus Hieronymus ex Hebræo rectè tranſtulit, *Natare faciam lectum meum*; quo verbo copia lacrymarum maxima deſignatur. Quod idem ſignificant verba ſequentia, *Lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* Rigare enim lacrymis ſtratum, nihil eſt aliud, niſi abundantia lacrymarum, decurrentium inſtar riuorum ſtratum

ablue-

abluere. Notissimum igitur est, lacrymas primi generis, id est, pœnitentiæ Dauidi non defuisse. Nec solum peccata sua Dauid flere solebat, sed etiam aliorum. Sic enim ipse ait: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam*; peccatores videlicet, vt exponunt Theodoretus, & Eutymius. de quibus etiam paulo post dicit, *Tabescere me fecit zelus, meus quia obliti sunt verba tua inimici mei.* Quod autē non defuerint eidem lacrymæ secundi generis, id est, lacrymæ amoris, & desiderij, testis est Psalmus trigesimus septimus, vbi sic loquitur Dauid, *Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus.* & apertiùs Psalmus quadragesimus primus, vbi leguntur hæc verba, *Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Vbi est*

Psal. 118

Psal. 37.

Psal. 41.

Deus tuus? Quorum verborum hic sensus esse videtur, sustentabar lacrymis desiderij, quasi panibus, assiduè gemens, & plorans, per dies, & noctes. Certè hoc exemplum Dauidis speculum esse deberet omni generi hominum. Fuit enim hic vir homo doctissimus, & sapientissimus, ita vt liberè dice-
Psal. 118 re posset, *Super senes intellexi.* &, *Super omnes docentes me intellexi.* proinde nemo potest lacrymas eius tribuere simplicitati, aut imperitiæ. Fuit idem ipse vir secundum cor Dei, vt legimus in
Act. 13. Actis Apostolorum, concionante Paulo. Quare nemo potest suspicari, non placuisse Deo lacrymas eius. Denique fuit vir occupatissimus in Regno administrando, in bellis gerendis, & in familia propria, filijs, & famulis, vxoribus, & ancillis plenissima regenda. quales occupationes prætendi solent à plerisque hominibus, qui viuunt in seculo, & satis iustè excusari se posse arbitrantur, cur orationi, &

com-

compunctioni non vacent, & donum lacrymarum à Deo non petant. Sed in die iudicij istos omnes condemnabit sanctus Dauid, qui cum longè maioribus occupationibus non intermisit septies in die, & media nocte consurgere ad laudandum, & orandum Deum; & non frigidè & aridè, vt plerique facimus, sed cum gemitu, & lacrymis ardenti desiderio Deo seruiendi. Et si Reges, & Principes seculi condemnabit: certè maiori ratione Episcopos & Presbyteros, Monachos, & Cœnobitas idem ipse condemnabit.

Post Dauidem sequitur Hieremias Propheta, qui cùm sanctis lacrymis abundaret, & tamen ijs satiari non posset, aiebat, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontē lacrymarum, & plorabo die, ac nocte*. & paulo infra: *Deducant oculi nostri lacrymas, & palpebræ nostræ defluant aquis*. Atque hæc pauca ex testamento veteri. Hier. 9.

In nouo testamento princeps

gementium, & flentium est Christus Rex noster, de quo cum scriptum sit, quòd sit ipsa Dei virtus, & sapientia, & quòd sciret reprobare malum, & eligere bonum;
Isa. 7. mirum est, si quis inueniatur, qui affirmare audeat, melius esse ridere, quàm flere. siquidem ipsum nunquam risisse, sæpè autem fle-
Luc. 10. uisse legimus. Exultauit quidem in spiritu sancto aliquando lætitia spirituali perfusus ob profectum discipulorum, quia gemitus, & luctus spirituale gaudium non excludunt, quin potius finis lacrymarum sanctarum est pax, & gaudium in Spiritu sancto; itaque Dauid post lacrymas pœnitentiæ cum magna fiducia loquitur, &
Psal. 50. dicit, *Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata*. Fleuit igitur Christus temporale excidium Hierosolymæ, & perditionem æternam multorum millium Hebræorum, cùm
Luc. 19. in die palmarum videns ciuitatem fleuit super illam, vt scribit S. Lucas.

cas. Fleuit etiam mortem Lazari amici sui, cùm vidit Mariam Magdalenam plorantem, & Iudæos plorantes, vt scribit S. Ioannes. nisi fortè, vt aliqui piè meditantes affirmant, fleuerit potius vitam eius mortalem, & laboribus, doloribusque varijs obnoxiam, ad quam per resurrectionem reuersurus erat ex limbo sanctorum Patrum, vbi quiescebat in pace, iuxta illud Simeonis, *Nunc dimittis seruum tuum in pace*. Tertio fleuit Dominus in horto cum Patri supplicaret, vt si fieri posset transiret ab eo calix passionis. Quamuis enim Euangelistæ non meminerint lacrymarum: tamen sudor sanguineus, tam copiosè effusus satis demonstrat neq. lacrymas defuisse. Quarto fleuit in cruce, vt Apostoli Pauli verba illa testantur in Epistola ad Hebræos; *Qui in diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad eum, qui posset illum saluum facere à morte, cum clamore valido, & la-*

Luc. 19. Ioan. 11. Luc. 2. Hebr. 5.

crymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia: Loquitur enim Apostolus de illa Christi oratione, *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* hanc enim orationem Christus cum clamore valido emisit, dicente Euangelista Luca, *Et clamans voce magna Iesus ait, Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* Atque in hac oratione petijt liberari à morte, id est, erui à faucibus mortis, & restitui ad vitam, per celerem resurrectionem. In qua petitione exauditus est pro sua reuerentia, siue pro reuerentia, qua ipse Patrem reuerebatur, siue qua ipse dignus erat, vt ab omnibus afficeretur. Quamuis autem in Euangelio S. Lucæ nihil dicatur de lacrymis cum clamore coniunctis: tamen Apostolo Paulo fides habenda est, qui Euangelium totum ex ipsius Christi reuelatione didicerat.

Luc. 23.

Sed præter has lacrymas, omnino credibile est, cùm Dominus

qua-

quadraginta diebus in deserto mansit, sine dubio assiduè orans; & cùm frequentissimè pernoctaret in oratione, vt Lucas testatur cùm ait, *Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei*. & Luc. 6.
rursum alio loco, *Erat*, inquit, Luc. 21.
diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliueti. Credibile, inquam, est eas orationes cum gemitu inenarrabili coniungere solitum fuisse. Si enim Spiritus sanctus facit nos orare cum gemitibus inenarrabilibus, Apostolo teste in Epistola ad Romanos: Rom 8.
quanto magis Christus, qui spiri- Io 3. Io. 1.
tum non ad mensuram acceperat, Io. 1.
& de cuius plenitudine nos omnes accepimus, & super quem spiritus in specie columbæ descendit, & super eum mansit; orauit in deserto & in montibus, gemitibus inenarrabilibus? Ergo cùm Christus Magister, & Dominus noster apertè docuerit, *Beati, qui lugent*: & Matth 5.
væ vobis, qui ridetis; & quod do- Luc. 6.

cuit fecerit; & quod mandauit impleuerit: noſtrum eſt, ſi diſcipuli obedientes, & ſerui fideles ſumus, a riſu, & iocis, & mundi blandicijs, & delicijs abhorrere; & contra, pias lacrymas in hac lacrymarum valle diligere, in ijs verſari, & oblectari, eaſque à Deo, non ſine interno gemitu poſtulare.

Chriſtum ſecuta eſt in primis S. Maria Magdalena: (omitto enim B. Virginem Deiparam, non quòd exiſtimem, eam non fleuiſſe aſſiduè, ſed quia lacrymæ eius per ſcripturam non innotuerint) hæc enim cùm primum reſipiſcere cæpit, Chriſti pedes lacrymis pœnitentiæ lauit, & capillis ſuis ter-
Luc. 7. ſit; idque in publico conuiuio, & multis præſentibus: quam enim non puduerat publicè peccare, eandem pudere non debuit publicè pœnitere. Tanta verò fuit vis lacrymarum illarum, vt continuò audire meruerit, *remittuntur tibi peccata tua*. Neque ſolùm remiſ-

ſa illi fuere peccata: ſed ita in charitate confirmata, vel, vt Apoſtolus loquitur, fundata, & radicata fuit, vt poſtea iterum eiuſdem Chriſti pedes lacrimis, lauerit, & capillis ſuis abſterſerit: non lacrymis amaris conpunctionis, & doloris; ſed lacrymis amoris dulcedine ſpirituali, & ſuauitate pleniſſimis; & rurſum ad ſepulchrum Chriſti viuentis, lacrymis deſiderij, tandiù fleuerit, donec dilectum ſuum, prima videre, & audire meruerit. O felices lacrymæ, quæ peccatricem in ſanctam, ac pænè innocentem repentè mutare potuerunt! hinc enim poſtea Chriſto, Agno immaculato, & Mariæ Virgini puriſſimæ, & Ioanni diſcipulo caſtitatis gratia ſuper cæteros dilecto, indiuidua comes ſemper inhæſit. Ephes. 3. Io. 2. Io. 20.

Sequitur S. Petrus, qui in paſſione Domini peccauit peccatum grande; non tamen ex malitia, vt Iudas proditor, ſed partim ex nimia fragilitate, partim ex nimia con-

confidentia virium suarum. Dixerat enim, *Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo*: & tamen ad verbum Ancillæ dicentis, *Et tu cum Iesu Galilæo eras*: ille negauit coram omnibus dicens, *Nescio quid dicis*. ac paulo post, dicente alia ancilla, *Et hic erat cum Iesu nazareno*: iterum negauit cum iuramento, *quia non noui hominem*. Sed hoc peccatum tanto imbre lacrymarum diluit, vt ne quidem verbo ab ipso Domino postea reprehensus legatur. Nam (vt Euangelistæ scribunt) *continuò resipiscens, fleuit amare*.

Matt. 26.

Matt. 26.

Sancto Petro adiungendus est coapostolus eius Paulus, qui & ipse peccauit peccatum grande: nam Ecclesiam Dei persecutus est; & vt idem ipse confitetur, non solum persecutor, sed etiam blasphemus, & contumeliosus fuit. Sed post conuersionem, vbi abundauit delictum persecutionis, superabundauit gratia lacryma-

1. Tim. 1.

rum.

rum. sic enim ipse de se testatur in Actis Apostolorum, *Vos scitis à prima die, quam ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, seruiens Domino cum omni humilitate, & lacrymis*. & infra, *Per triennium nocte & die non cessaui cum lacrymis monens vnum quemque vestrum*. &in posteriore ad Corinthios, *Scripsi vobis per multas lacrymas*. Itaque hic beatus Apostolus siue loqueretur ad Deum in oratione, lacrymas adhibebat, vt audiretur; siue loqueretur ad homines in prædicatione, lacrymis potius, quàm verbis persuadere nitebatur, sciebat enim, ac proprio experimento didicerat, tum apud Deum, tum apud homines, maximam esse potentiam lacrymarum.

Act. 20.

2. Cor. 2.

Porrò quæ legimus in scripturis de lacrymis principum Apostolorum sine dubitatione etiam legeremus de reliquis Apostolis, si B. Lucas in Actis, aut aliquis alius

ali-

aliquis auctor fidelis res gestas omnium Apostolorum scripta reliquisset. Sed cùm idem esset Magister Christus Discipulorum omnium, & idem spiritus, qui postulat pro sanctis, gemitibus inennarabilibus, omniũ corda in habitaret, & omnes Apostoli essent principalia membra illius colũbæ, quæ semper gemit; dubitare non possumus, quin Apostoli omnes, & omnes discipuli, deniq. sancti omnes, qui ad columbam pertinent, dono lacrymarum præditi fuerint.

De necessitate gemituum, ex doctrina, & exemplis Sanctorum.

CAP. XI.

ADDENDA sunt iam testimonia, vel exempla Sanctorum Patrum, qui doctrinam scripturarum de necessitate gemituum libris suis, vel exemplis ad po-

posteros transmiserunt. Et quidem quod attinet ad lacrymas pœnitentium, habemus in primis testimonium B. Cipriani Episcopi, & martyris, qui in sermone de lapsis ita loquitur, *Quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus. Orare oportet impensius, & rogare: diem luctu transigere, vigilijs noctes, ac fletibus ducere: tempus omne lacrymis, & lamentationibus occupare, stratos solo adherere cineri, in cilicio volutari, & sordibus.* Qualis est hic præco Dei? qualis concionator veræ pœnitentiæ? quid hoc tempore diceret, si cerneret homines peccatores sola confessione contentos, doctrinam gemituum penitus ignorare?

Sanctus Basilius in oratione in Iulittam, de gratiarum actione. *Quando ob peccata fratrem lugentem vides,* inquit, *tu quoque misericordia motus, simul luge.* & infra: *Ob peccatum vberes fluant lacrymæ, nec singultus ex imo corde*

pro-

procedentes deficiant. Flebat Paulus inimicos Crucis Christi; Hieremias quoque super pereuntis peccata populi flebat; qui quoniam naturæ lacrymæ non satis erant, fontem lacrymarum quærebat: tales igitur lacrymas, tales luctus verbum illud (*Dei videlicet*) *collaudat.*

Sanctus Ambrosius in libro ad Virginem lapsam, quam ad pœnitentiam cohortatur, *Defluant*, inquit, *oculi lacrymas, qui masculum simpliciter non aspexerunt.*

Huius tempore Theodosius Imperator ab ipso S. Ambrosio ab Ecclesia eiectus ob crimen admissum, eximium exemplum pœnitentiæ toti Ecclesiæ præbuit. Cùm enim in excusationem criminis sui Dauidem nominasset, qui cùm Rex esset adulterio homicidium adiunxerat: audiuit ab Ambrosio, *Qui sequutus es errantem, sequere pœnitentem.* Ille igitur verè Christianus Imperator sceptri, & purpuræ oblitus, posteaquam multos men-

menses facinus suum domi defleuerat, ad Ecclesiam veniens coram omni populo, non stans, nec prouolutus in genua, sed toto corpore prostratus, lacrymis terram rigabat, capillos vellebat, pectus feriebat, omnibus, quibus poterat modis, Deo, & Ecclesiæ satisfaciebat. hæc apud Theodoretum in historia Ecclesiastica legi possunt, qui etiam Theodoretus in Epitome diuinorum decretorum, de ratione pœnitentiæ agendæ, ita scribit, *Sunt*, inquit, *medicabilia etiã, quæ post Baptismum fiunt vulnera; medicabilia autem, non vt olim* (in Baptismo) *per solam fidem, remissione, sed per multas lacrymas, & fletus, & luctus, & ieiunium, & orationem, & laborem commissi peccati quantitati commensuratum: qui enim non sic affecti sunt, eos nec admittere quidem didicimus. Atque has habet Ecclesia leges de pœnitentia.* Hæc Theodoretus, cui consonat sanctus Gregorius Nazianzenus in oratione

Lib. 5. c. 17.

ne ſecunda de Baptiſmo, cùm ait, *Recipio pœnitentes: ſed ſi lacrymis rigatos videro*. O quàm raros hoc noſtro tempore Nazianzenus reciperet pœnitentes.

S. Gregorius Nyſſenus in libro de vita Moſis. *Nec lacrymis*, inquit, *parcendum eſt. lacryma enim fidelis cuſtos eſt eius, qui vitam inſtituit per virtutem*.

S. Athanaſius in libro de Virginitate ſiue de meditatione propè finem. *Magna*, inquit, *vis eſt lacrymarum & præclara per eas fiunt*. & infra, *Plorat*, inquit, *& lamentatur, vt vindicetur à diris pœnis*; *atque iterum plorat, vt dignus fiat cæleſtium bonorum muneribus*. Eodem tempore vixit ſanctus Antonius, cuius vitam idem ipſe S. Athanaſius ſcripſit; ac præter cætera eius dona, virum lacrimarum fuiſſe demonſtrat, vt ſupradixi capite quarto, & infra dicemus, libro tertio extremo.

S. Hieronymus in Epiſtola ad

Ru-

Rusticum, multis scripturarum testimonijs eum exhortatur ad lacrymas. & in Epist. ad Sabinianum, dicit, se illum admonuisse, vt Dei misericordiam iugibus lacrymis imploraret. Et ipse de se in Epist. ad Eustochium, de custodia Virginitatis, sic ait, *Post multas lacrymas, post cælo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum.* In Epitaphio S. Paulæ Romanæ describens eius vitam. *In ea*, inquit, *crederes fontes lacrymarum. ita leuia peccata plangebat, vt illam grauissimorum criminum crederes ream.* Denique in Epitaphio Fabiolæ, posteaquam descripsit eius publicam pœnitentiam, ita loquitur. *Quæ peccata fletus iste non purget? quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluant?*

S. Augustinus in lib. 8. Confessionum de se ipse scribit, *Vbi vero a fundo arcano alta consideratio contraxit, & congessit totam miseriam* Lib. 8. c. 12.

riam meam in conſpectum cordis mei, oborta eſt procella ingens ferens ingentem imbrem lacrymarum. & paulo poſt: *Ego ſub quadam fici arbore ſtraui me, & dimiſi habenas lacrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile ſacrificium tuum*. & infra, *Dicebam hæc, & flebam amariſſima contritione cordis mei*. Et tamen hic beatiſſimus vir nondũ baptizatus erat, cùm ita peccata ſua defleret. Quid quæſo feciſſet, ſi poſt lauacrum ſanctum criminis alicuius reus fuiſſet? Quàm multos Chriſtianos baptizatos iſte Catechumenus iudicabit? Væ nobis, qui poſt gratiam baptiſmi peccata grauiſſima perpetramus, & lacrymas nullas fundimus. Scribit quoque Poſsidius in eius vita in vltima ægritudine, voluiſſe ſibi ante oculos collocari pſalmos Dauidis, qui ad pœnitentiam pertinent, eoſque legere ſolitum, cùm interim iugiter, & vbertim fleret; quãuis ſanctiſsimè vitam egiſſet. Hoc

nimi-

nimirum est sapere: hoc est cognoscere culparum magnitudinem, & medicinam morbo conuenientem adhibere.

S. Ioannes Chrysostomus hom. 6. in Matthæum describens vitam hominis probi, quales erant primi Christiani, *Iste talis*, inquit, *ea, quæ videntur cuncta despiciens, in compunctione continua perseuerat, largo assiduè fluens fonte lacrymarum, multamque hinc capiens voluptatem. Nihil quippè ita conglutinat, atque vnit Deo, vt illæ lacrymæ, quas, & peccati dolor, & amor virtutum effundit.* Idem auctor in libro priore de compunctione cordis, propè extremo, *Et ideo*, inquit, *lugendum est, & ideo flendum, & per totam vitam plangendum, vt vel sic occupata in luctu, & lacrymis anima erubescat aliquando peccare.* Denique plenus est hic venerabilis Doctor in omnibus operibus, quæ plurima sunt, encomijs lacrymarum.

S. Gregorius lib. 3. Dialogorũ, L.3.c.34

A Crea-

A Creatore, inquit, *nostro cum magno gemitu quærenda est lacrymarum gratia*. Idem beatissimus Pontifex in hom. 37. exemplum narrat S. Cassij Narniensis Episcopi, qui cum ad horam offerendi sacrificij venisset, velut totus in lacrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. Inde homiliam concludens ait, *Lauate ergo fratres charissimi lacrymis maculas peccatorum, eleemosynis tergite, hostijs expiate.*

S. Bernardus serm. 35. ex paruis, describit dies necessarios ad ambulandum in lege Domini: ac primum diem ponit gemitum cordis. *Notandum*, inquit, *quòd hæc via legis Domini consummatur sex diebus. Et prima quidem dicta est gemitus cordis; secunda, confessio oris; tertia, largitio propriæ possessionis; quarta, labor corporis; quinta, abnegatio propriæ voluntatis; sexta, contemptus mundi. Itaque nisi quis incipiat à gemitu cor-*

cordis, id est, à vera conuersione, & compunctione, frustra nititur ad maiora. Idem sermone sextodecimo in Cantica deplorans pœnas gehennæ, *Quis dabit,* inquit, *capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt praeueniam fletibus fletum, & stridorem dentium?* Et ibidem exhortans monachos suos ad fletum. *Et tu,* inquit, *in tua lamentatione Deum cogita factorem tuum: cogita benefactorem, cogita patrem, cogita Dominum. Ad omnia reus es, plange per singula.* hæc ille: quorum similia in omnibus scriptoribus sacris inueniuntur: nec minus inueniuntur in omnibus sanctis exempla gemituum, & lacrymarum.

De neceſſitate gemituum, ex auctoritate Eccleſiæ.

Cap. XII.

CLAVDAM hunc primum libellum auctoritate Eccleſiæ vniuerſæ. Eccleſia enim Catholica mater noſtra in Hymnis ſacris quos decantari inſtituit in officio diuino, frequenter admonet, vt flendo, aut gemendo, Dominum deprecemur.

Feria tertia ad Laudes Matutinas in feriali Officio ſic legimus,

Ieſum ciamus vocibus,
Flentes, precantes ſobriè, &c.

Feria quarta ad Nocturnum in feriali Officio.

Preces gementes fundimus,
Dimitte, quod peccauimus.

Feria quarta ad Laudes Matutinas.

Flendo, & canẽdo quæſumus,
Intende noſtris ſenſibus.

Sab-

Sabbato ad Nocturnum in feriali Officio.

Nostros pius cum canticis,
Fletus benignè suscipe.

Dominica die ad Vesperas de Tempore.

Tetrum chaos illabitur:
Audi preces cum fletibus.

Feria tertia ad Vesperas feriales.

Munda virore gratiæ,
Ut facta fletu diluat.

In Aduentu Domini ad Laudes.

Omnes pro indulgentia,
Vocem demus cum lacrymis.

In Quadragesima ad Vesperas.

Audi benignè conditor,
Nostras preces cum fletibus.

In Quadragesima ad Officium Nocturnum.

Ploremus ante Iudicem,
Flectamus iram vindicem.

In Antiphona illa celebri, quæ canitur post Laudes, & post Completorium, quæ incipit, *Salue Regina,* sic legimus, *Ad te clamamus exules filij Euæ, Ad te suspiramus gementes, & flentes in hac lacry-*

marum valle. Scio, hæc esse minuta, & omnibus nota: volui tamen ea considerãda proponere, & seorsim diligenter annotare: quia plurimi, sic ea legunt, vt non videantur intelligere, vel cogitare quid legant; & dum se putant, Deum laudando, premium promereri, iram in se diuinam mentiendo prouocant. Nam si verbis profitemur, nos gemere, vel plorare, & interim corde arido verba illa sacra pronunciamus, fortasse etiam, quod absit, ridemus, aut inania cogitamus; non ne rei mendacij apud Deum sumus? Et quid nos impetraturos à Domino sperare possumus, si cum verbis non concordat affectus? Merito reprehendit Propheta, vel potius Dominus per Prophetam eos, qui labijs Deum honorant, cor autem ipsorum longe est à Deo. Sed maiore ratione nos reprehensione dignissimi sumus, si non facimus, quod nos facere dicimus, & alta voce pronunciamus, quasi Deus

Isa. 29. Matt. 15.

non

non ſit præſens, aut non audiat, aut certè irrideri poſſit. Et ipſa Virgo ſanctiſſima Deipara, quomodo feret, & quàm grato animo exaudiet nos dicentes, *Ad te clamamus exules filij Euæ, ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in hac lacrymarum valle*: ſi dum iſta pronunciamus, neque filios infelicis Euæ nos eſſe meminimus, neque ſuſpiramus ad matrem miſericordiæ, neque gemimus, vel ploramus; ſed alacriter, & gaudentes cantamus; neque de valle lacrymarum ad montem Dei aſcendere deſideramus imò neque vallem lacrymarum cognoſcimus, neque in exilio nos eſſe exiſtimamus: & ſi poſſemus in terris ſemper viuere, fortaſſe nunquam de cæleſti patria cogitaremus.

Tu igitur Domine ſuauis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus inuocantibus te: recordare quòd puluis ſumus, medere languoribus noſtris: flare incipiat ſpiritus tuus, & fluant aquæ: Mit- Pſal. 85.

te ad nos Spiritum ſanctum tuum, qui orare nos faciat gemitibus inenarrabilibus. Aut certè ſi iuſto tuo iudicio, non adſunt nobis lacrymæ oculorum, ſaltem non deſint gemitus cordis. Et ſi ne hoc quidem beneficio tuo digni ſumus; ſaltem non deficiat nobis amor gemituum, & deſiderium lacrymarũ.

Finis Libri Primi.

DE

DE GEMITV COLVMBÆ,

siue

De bono lacrymarum.

LIBER SECVNDVS.

De primo fonte, qui est consideratio peccati.

CAPVT I.

DISSERVIMVS libro Superiore de necessitate lacrymarum: nunc de materia, ex qua nascuntur, siue de fontibus, vnde profluunt lacrymæ salutares, breuiter disse-

remus. Fontes generales duo sunt, vt antea demonstrauimus; malum, & bonum; siue tristitia, & gaudium, vnde profluunt lacrymæ amaræ, & lacrymæ dulces; siue lacrymæ doloris, & lacrymæ amoris, quæ significatæ sunt per
Gen 7. fontes abyssi, & cataractas cæli, vnde diluuium generale processit in diebus Noe; & per irriguum inferius, & superius quod Axa
Iosu. 15. poposcit à Patre in libro Iosue. Sed duo isti fontes generales in duodecim diuiduntur, qui significati videntur in libro Exodi per duodecim fontes aquarum, quos
Exod. 15 inuenerunt in deserto filij Israël, cùm primum per mare rubrum exierunt de Egypto, vt ad terram promissionis proficiscerentur. Sic enim & Christiani, post baptismum proficiscentes per desertum Mundi ad patriam cælestem, duodecim istis fontibus necesse habent; ne ariditate deserti penitus opprimantur.

Primus igitur fons est confide-

ratio

ratio deformitatis peccati. Sunt autem tria veluti capita considerandа, vt peccati deformitas penitus cognoſcatur: primo peccatum ipſum: deinde peccatorum multitudo: denique quis ſit ille, qui peccat, & quis ille in quem peccatur.

Quod ad primum attinet, peccatum eſt offenſio Dei, & omnium rerum, quas fecit Deus: proinde quicunque peccat, inimicitiam ſumit aduerſus Deum, & aduerſus omnes res creatas. Cuius typum geſſit Iſmaël, cuius *manus erant contra omnes, & manus omnium contra eum*, vt loquitur Moſes in libro Geneſeos. Hoc certè ſolum, ſi attente cogitaretur, ſatis eſſe deberet, vt homo peccator horreret, nec auderet quocunque propoſito præmio illud admittere. Et quidem quod omne peccatum lethale (nam de hoc loquimur) ſit offenſio Dei, ex definitione colligitur. Sic enim peccatum definit S. Auguſtinus, Gen. 16.

quem Theologi omnes sequuntur, *Dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam*. Est autem lex æterna ipsa summa, & sempiterna ratio Dei, quæ est ipse Deus: quamuis enim multæ dicantur leges, naturales, positiuæ, diuinæ, humanæ, Ecclesiasticæ, politicæ: omnes tamen ab vna æterna Dei lege dependent. Ideo enim iusta est quælibet lex, quia conformis est æternæ legi, & ab illa deriuatur, & est eius quasi quædam adumbratio. Et ideo peccatum est, si filius non obediat parenti, vel seruus Domino, vel ciuis Magistratui, vel populus Principi, siue Ecclesiastico, siue politico; quia lex æterna Dei iustum esse decernit, vt filij parentibus obediant, & serui Dominis, & ciues Magistratui, & populus Principi. Efficitur igitur, vt quicunque peccat, Deum offendat, atque ab obedientia Dei discedat; iugum eius excutiat; aduersus eum inimicitias gerat, & iu-

Lib. 2. c6tra Faustũ. c. 27.

stis-

ſtiſſimæ eius vindictæ ſubijciatur. Id quod teſtatur Deus ipſe per Hieremiam dicens, homini peccatori, *A ſeculo confregiſti iugum meum, rupiſti vincula mea, dixiſti, non ſeruiam.* & per Iſaiam, *Tranſgreſſi ſunt leges, mutauerunt ius, diſſipauerunt fœdus ſempiternum: propter hoc maledictio vorabit terram.* Idem teſtantur ſupplicia, quibus Deus afflixit ab initio Angelos præuaricatores, & primos parentes, & poſtea filios eorum per diluuium generale; & alias eiuſmodi calamitates. Et denique idem teſtantur pœnæ ſempiternæ, quas Deus per Prophetas, & Apoſtolos in Scripturis ſanctis peccatoribus comminatur. Hier. 2. Iſa. 24.

Neque ſolum Deum peccator offendit, ſed omnes etiam Dei creaturas offendit, atque indignationem earum contra ſe prouocat. Primùm enim peccatum vnius hominis offendit alios homines, quos exemplo ſuo ad malum inuitat, & ſæpe corrumpit;

vt omittam peccata particularia, quibus vnus homo alterum lædit, quæ sunt innumeralia. Deinde res alias corporales offendit, quas auertit à fine suo vero, & proprio, qui est Deus, & detorquet ad finem contrarium Deo. Creauit enim Deus elementa, plantas, animantia, & ipsa luminaria cæli, vt homini deseruirent, & per obsequium homini exhibitum, ipsi Deo famularentur. Sed cùm homo per peccatum à Deo auertitur, reliquæ omnes creaturæ, dum peccatori deseruiunt, à Deo quodammodo auertuntur. Atque hoc est, quod Apostolus scribit in Epistola

Rom. 8. ad Romanos, cùm ait, *Expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. vanitati enim creatura subiecta est, non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe, quia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc.*

Quæ

Quæ omnia ſatis apertè demonſtrant, res omnes creatas quodam modo ægrè ferre & cruciari quòd ſeruire cogantur peccatoribus. Et propterea mirum non eſt, ſi in tempore nouiſſimo facultate à Deo accepta, pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos. Sap. 5.
Præterea offendit animas, quæ in Purgatorio degunt, quia priuat eas ſuffragijs, quibus refrigerari poſſent, ſi homo iuſtus eſſet. Item offendit Angelos ſanctos, & animas beatas, quibus non minus diſplicet peccatum nouum, quàm placet noua conuerſio peccatorũ. *Gaudium enim eſt in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente.* Luc. 15
Offendit etiam (quod admirabile eſt) ipſam gehennam. quo enim magis creſcit multitudo impiorũ, eo creſcit etiam magis ſupplicium ipſorum. Hæc enim cauſa eſt, cur Diues epulo ab Abrahamo petierit, vt mitteret Lazarum ad fratres ſuos, vt teſtaretur eis, ne & ipſi deſcenderent ad locum tor- Luc. 16.

mentorum: non enim ex charitate id petere potuit homo reprobus, ſed ex amore proprio petijt, ne ex præſentia fratrum dolor ipſius creſceret. Denique offendit ipſe ſe omnis, qui peccat, quoniam ſpoliat animam ſuam gratia Dei, ex qua remanet cæcus, & nudūs, & pauper, & miſer, & miſerabilis, quamuis ex interna mentis cæcitate, ſibi diues, & locupletatus, & nullius egere ſibi videatur, vt dici-
Apoc. 3. tur in Apocalypſi. En igitur quanta ſit, & quàm lacrymabilis deformitas, & crudelitas, & malitia venenata peccati.

Verè ſcribit S. Io. Chryſoſt. neminem lædi, niſi à ſe ipſo. quoniam omne malū, quod extrinſecus aduenit, ſiue ab hoſtibus, ſiue ab elementis, ſiue à morbis, ſiue à Dia-
Rom. 8. bolo, omnia cooperantur in bonū, ſi peccatum abſit. nam cum peccatum abeſt, Deus adeſt, & *ſi Deus pro nobis, quis contra nos?* At cùm quis animam ſuam peccati veneno interficit, ſimul omnia pereunt bo-

bona, & irruit in hominem innumerabilis turba malorum. Quare si peccator ista consideraret, vix fieri posset, quin totus verteretur in lacrymas. Sed quoniam potest homo se ipsum occidere per peccatum, sed non potest ipse se viuificare per gratiam, clamet sæpe dum viuit, *Illumina Domine oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte; ne quando dicat inimicus meus, prævalui aduersus eum.* Psal. 12. Et si forte in morte iam obdormierit, & ex magna misericordia Dei, clamantem spiritum intus in corde audierit, *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus;* Ephes. 5. caueat, ne sinat obdurari cor suum, sed audiat vocantem à morte ad vitam: non enim gratiam vocationis donaret, nisi & vitam donare disponeret. Sequatur igitur præuenientem, ambulet cum comitante, laboret in gemitu suo, lauet per singulas noctes lectum suum; sic enim tandem respi-

respirabit in misericordijs Domini, & cantabit in vijs eius, *Quia magna est gloria Domini.*

Veniamus nunc ad multitudinem peccatorum, quod erat alterum caput. Profecto si quis mentem conuertat ad multitudinem peccatorum, quæ ab vno quoque nostrum quotidie perpetrantur, obstupescet omnino, & horrebit. Propheta Dauid clamat, & dicit, *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine.* Quasi dicere vellet, tot esse nostra delicta, vt numerari non possint: præsertim cùm multa sint nobis occulta, quæ oculos Dei non fugiunt, quamuis oculos nostros fugiant. Hinc B. Apostolus etiam clamat, *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. qui enim iudicat me Dominus est*, qui multa fortasse deprehendet, & reprehendet in me, quæ ego non reprehendo, quia non deprehendo. Quis sapiens hanc tantam miseriam,

Psal. 18.

1. Cor. 4.

non vehementer deploret? Sed Propheta Dauid pergit ad maiora, quippe qui diuina luce illustratus, multa videbat, quæ nostris tenebris valde minuta, aut etiam nulla esse videntur. Sic enim loquitur in alio psalmo, *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me.* Quorum verborum hæc videtur esse sententia. Iniquitates meæ multæ sunt, & magnæ; & quidem tam multæ, vt me totum obruant, & super caput meum exaltentur: quo modo cum quis immersus in aquis, vndique aquis obruitur. Nec solum iniquitates meæ vndique me operiunt multitudine sua, sed etiam mole sua ita me grauant, vt importabiles mihi esse videantur. Hæc videbat Dauid, & ideo lauabat per singulas noctes lectum suum: nos ne minimam quidem partem peccatorum nostrorum cognoscimus, & ideo peccata nostra corde arido tum ipsi Deo, tum

Psal. 37.

tum ſacerdotibus confitemur. Atque huius rei cauſa eſt, quia peccatorum multitudinem, & grauitatem, pauci ſunt, qui in ſtatera feriæ conſiderationis appendant.

Sed audiamus quid Apoſtoli de multitudine delictorum dicant. 1Io.1. S. Ioannes in epiſtola ſua, *Si dixerimus*, inquit, *quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus*. & non dixit, non habuimus, ſed non habemus; vt oſtendat, etiam in illa ſumma vitæ perfectione, peccatum in ſe agnoſcere. Et S. Iacobus adhuc clarius; Iac.3. *In multis offendimus omnes*. O nos verè cæcos, & miſeros. quis delicta noſtra numerabit, ſi Apoſtoli, poſt acceptum Spiritum ſanctum, & illo copioſo imbre mundati, non mentiuntur, cùm dicunt, *In multis offendimus omnes*? Et ſi *ſepties in die cadit iuſtus*, Prou.24 vt Sapiens loquitur: quoties cadent iniuſti, & imperfecti? nonne ſaltem ſeptuagies ſepties?

Hæc

Hæc ſanè conſideratio ita me terret, & confundit, vt videar mihi ſemper in luto & ſordibus voluntari, vel certè inter ſpinas, & tribulos ſic ambulare, vt punctiones frequẽtes euitare non poſſim. Vnde illud Iſaiæ mihi, & mei ſimilibus conuenienter aptari cenſeam, *A planta pedis vſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas*. Iſa. 1. Et fieri poterit, vt quis hæc vulnera, has ſordes, hæc innumerabilia delicta verborum, operum, cogitationum, omiſſionum attentè conſideret, & non amariſſimé fleat? Fateor mihi Virginem Dei param ea de cauſa præter alia dona, valdè admirabilem videri, quòd immaculata ſemper ambulauerit in via lutoſa huius vitæ, & intacta inter ſpinas huius deſerti, & hanc eius gloriam inter illa magna numeranda in primis eſſe, de quibus ipſa cecinit, *Fecit mihi magna, qui potens eſt*. Luc. 1. Sed ſi priuilegium Deiparæ eſt, omni peccato carere, & ad

cul-

culpas abluendas lacrymis non indigere: nos tamen eniti debemus, vt ad eius puritatem, quam viciniſſimè proprinquemus. Id vero tunc facimus, cùm per Dei gratiam, & eiuſdem Virginis interceſſionem, peccata cauemus, & culpas admiſſas primo quoque tempore lacrymis abluere feſtinamus.

Reſtat caput poſtremum, de comparatione hominis cum Deo; hæc enim comparatio, ſi vt oportet, inſtituatur, ſatis efficax eſſe poterit ad flumen lacrymarum de petra duriſſima cordis humani eliciendum. Quid igitur eſt Deus, quem homo peccator offendit? & quid eſt homo, à quo Deus immortalis offenditur? Deus eſt res quædam ex ſe ſufficiens, & nullius
Pſal. 15. egens, iuxta illud Prophetæ, *Deus meus es tu, quia bonorum meorum non eges*. Homo eſt res nihil omnino ex ſe habens, & omnium bonorum egens. Quale igitur monſtrum eſt, ſi quod eſt ex ſe

nihil,

nihil,& mendicare cogitur à Deo fonte omnium bonorum, omnia sibi necessaria; erigat manus, vt pugnet contra ipsum Deum? Quid est Deus, & quid est homo? Deus Ps.101. est Rex seculorum qui semper fuit, & semper erit, & qui idem semper est,& anni eius nō deficiunt; homo Iac.4. est vapor ad modicum parens, qui paulo ante non erat, & paulo post non erit, & nunc esse momentaneum possidet. Quo modo igitur audet homo tam fragilis Deum, qui solus habet immortalitatem ad iracundiam prouocare? Quid est Deus, & quid est homo? Deus Luc.1. Psal.75. est omnipotens, apud quem nihil est impossibile, & cui nemo resistere potest; homo est vermiculus terræ, subiectus vestigijs Dei, à quo si paululum comprimatur, extinguitur. Et vnde igitur tam ingens superbia huic vermiculo, vt Deum offendere, non pertimescat? Quid est Deus, & quid est homo? Deus est solus sapiens, Rom.16. quem nulla latet cogitatio, & qui Psal.7.

ſcrutatur renes, & corda. Sed co-
Sap.8. gitationes hominum timidæ ſunt, & incertæ prouidentiæ noſtræ. Cur igitur homo tantum confidit in aſtutia ſua, vt ſperet, ſe fallere poſſe omnia videntem, & omnia ſcrutantem Deum? Ac, vt multa prætercam, quid eſt Deus, & quid eſt homo? Deus eſt pater amantiſſimus, & beneficentiſſimus, qui ſi tolleret ab homine, quæ in eo poſuit; nudus omnino remaneret homo, & ad nihilũ plane redigeretur. Et fieri poteſt, vt patris tam boni reperiatur filius tam malus, qui patrem ipſum, ſi poſſet occideret? Et tamen verè reperiũtur blaſphemi, & rabidi homines, qui Deum de cælo detraherent, & conculcarent, & ad nihilum, ſi poſſent, omnino redigerent. Denique quid eſt Deus, quid eſt homo? Deus eſt verus, & naturalis Dominus omnis creaturæ: homo eſt verus, & naturalis ſeruus creatoris ſui: & tamen inueniuntur, tam iuſti

Domini tam rebelles serui, vt contra omnem naturę ordinem ab illo deficere, & creaturam in eius locum exaltare contendant. Sed verbis S.Bernardi totum hunc locum claudere volo, *Cogita*, inquit, *Patrem, cogita Dominum, ad omnia reus es; plange per singula. Ipse quidem patrem se exhibuit mihi; sed non ego me illi vicissim filium. Qua nam fronte attollo iam oculos ad vultum patris tam boni, tam malus filius? pudet indigna gessisse genere meo: pudet tanto patri vixisse degenerem. Exitum aquarum deducite oculi mei, operiat confusio faciem meam. Deficiat in dolorre anima mea, & anni mei in gemitibus.* & infra, *Esto*, inquit, *quòd dissimulet Pater, ignoscat beneficus: sed non Dominus, & Creator. Et qui parcit filio, non parcet figmento, non parcet seruo nequam. Pensa cuius sit formidinis, & horroris, tuum atque omnium contempsisse factorem, offendisse Dominum maiestatis.*

Ser.6. in Cant.

tis. Maiestatis est timeri, & Domini est timeri, & maximè huius maiestatis, & huius Domini. Nam si reum Regiæ maiestatis, quamuis humanæ, humanis legibus plecti capite sancitum est: quis finis contemnentium diuinam omnipotentiam erit? tangit montes, & fumigant: & tam tremendam maiestatem audet irritare vilis puluiculus, vno leui flatu mox dispergendus, & minimè recolligendus? Ille ille timendus est, qui postquàm occiderit corpus, potestatem habet, mittere in gehennam. hæc sanctus Bernardus, cui socium adiungere placet sanctum Io. Chrysostomum, qui in libro posteriore de compunctione cordis hortatur fideles omnes, vt non contenti sint semel defleuisse peccata: sed in corde tanquam in libro descripta gerant omnia delicta sua, maiora, & minora; & sæpe sæpius ea relegant, & lacrymis compunctionis lauare curent: imitantes sanctum illum
Isa. 38. Regem, qui dicebat, *Recogitabo*

tibi

tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

De secundo fonte lacrymarum, qui est consideratio gehennæ.

CAPVT II.

CONSIDERAVIMVS malum culpæ: nunc malum pœnæ cõsiderare aggredimur: hæc enim consideratio secundus fons lacrymarum dici potest. Quamuis autem timor, & dolor pœnæ minus perfectus sit, quàm timor, & dolor culpæ: tamen vterque bonus, atque vtilissimus est, & ex vno fit gradus ad alterum. Certè Dominus & Magister noster Christus disertis verbis ait, *Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant. Ostendam autem vobis, quem timeatis: timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem* Luc. 12.

mittere in gehennam : ita dico vobis, hunc timete . & rurſus defletu, ad pias feminas, quæ ſequebantur eum cum lacrymis ad montem Caluariæ, vt ibi crucifigeretur,
Luc.23. ait, *Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros, quoniam ecce venient dies, in quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, & vbera, quæ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite ſuper nos; & collibus operite nos: quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Non ægrè tulit Dominus, neque prohibuit officium pietatis, quo feminæ illæ paſſionem eius deflebant; ſed indicare voluit, maiorem lugendi cauſam habere eas, quæ genuerunt filios reprobos, quales erant plerique eorum,
Io.19. Matt.27. qui publicè clamauerunt, *tolle tolle crucifige eum*. &, *ſanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros*: Iſti enim dicturi ſunt in die iudicij montibus, *Cadite ſuper*

per nos, & collibus, cooperite nos. nam si in ligno viridi, hoc est in Christo virente, & florente omni genere virtutis, propter aliena peccata, ignis passionis ita exarsit: quid fiet in arido, id est, in hominibus reprobis, in quibus omnis humor charitatis exaruit?

Ad hæc duo loca scripturæ, in quibus laudatur, vel imperatur à Christo timor, & fletus, ad effugienda gehennæ supplicia, addamus loca duo ex patribus. S. Basilius oratione in Psalmum 33. explicans illud, *Timorem Domini docebo vos.* *Cogita*, inquit, *profundum barathrum, inextricabiles tenebras, ignem carentem splendore, vrendi quidem vim habentem, sed priuatum splendore: deinde vermium genus, venenum immittens, ac carnem vorans, inexplebiliter edens, neque vnquam saturitatem sentiens, intollerabiles dolores corrosione ipsa infigens. Postremo, quod est omnium grauissimum, opprobrium illud, & confusionem*

sempiternam. Hoc time, & hac timore correptus, animam a peccatorum concupiscentia, tanquam freno quodam reprime. Hunc timorem Domini se docturum Propheta promisit. hæc Basilius. Audiamus nunc sanctum Bernardum: hic sermone sextodecimo in Cantica, sic loquitur, *Vt paueo,*inquit, *gehennam: contremisco a dentibus bestiæ infernalis, a ventre inferi, a rugientibus præparatis ad escam: horreo vermen rodentem, & ignem torrentem; fumum, & vaporem, & sulphur, & spiritum procellarum: horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt præueniam fletibus fletum, & stridorem dentium?* At certè Basilius, & Bernardus, Græcus vnus, Latinus alter non erant peccatores, neque incipientes, qui solo timore cessarent à peccatis; sed viri perfecti, docti, graues, qui alios docere possent, & re ipsa non populos tantum, sed etiam Clericos, &

Mo-

Monachos inſtituebant,& ad perfectionis regulam informabant; & tamen timorem, & fletum gehennæ cauſa, non ſolum admittunt, aut permittunt, ſed etiam laudant; & ad timorem concipiendum, atque ad lacrymas fundendas omnes hortantur.

Hoc igitur iacto fundamento, oſtendamus breuiter, quæ & qualia ſint gehennæ ſupplicia. Et quoniam nolumus per res dubias, aut incertas vagari, ne videamur vana terriculamenta quærere, quibus ab oculis ſimplicium lacrymas excutiamus: ea ſolum adferemus in medium, quæ in Scripturis ſanctis perſpicuè luculenterque traduntur. Igitur octo tormentorum genera leguntur in libro Dei, quæ ad gehennam pertinent, Priuatio beatitudinis æternæ, quæ à Theologis dicitur pœna damni: tenebræ, ignis, vermis, immobilitas, ſocietas dœmonum; ex quibus in damnatis ſequitur fletus,& ſtridor dentium; quæ dicuntur pœnæ

sensus; atque horum omnium veluti condimentum amarissimum, sempiterna duratio.

Prima igitur est pœna damni, aberratio ab vltimo fine, carentia visionis Dei, exilium sempiternum à cælesti patria, amissio iuris hæreditarij ad regnum cælorum, denique iactura bonorum omnium, in omnia secula seculorum. An hæc sola nomina sufficere non deberent ad excutiendas lacrymas à cordibus lapideis? Sed vbi leguntur hæc in libro Dei? Audi Regem cælorum in vltimo iudicio sententiam proferentem, *Ite maledicti: venite benedicti*. Illud
Matt. 25. reprobis dicitur, hoc dicitur electis.
Luc. 13. Audi eundem, *Contendite intrare per angustam portam, quia multi dico vobis, quærent intrare, & non poterunt. cùm autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ostium, incipietis foris stare, & pulsare ostium, dicentes, Domine aperi nobis; & respondens dicet vobis, Nescio vos vnde sitis, discedite a me*

om-

omnes operarij iniquitatis. Audi Prophetam Isaiam: *Misereamur impio, & non discet iustitiam: in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Dei*. Deniq; si solis mundis corde promittitur visio Dei, dicente Domino, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*: Certè immundi corde, quales erunt omnes reprobi, Deum nunquam videbunt. Neq. solùm Deum non videbunt, sed neq. ciuitatem Dei, quæ est superna Hierusalem, vbi sunt omnes boni, & omnia bona, nunquàm videbunt, dicente Sancto Ioanne in Apocalypsi, *Non intrabit in ea aliquid coinquinatum, aut abominationẽ faciens, & mendacium*. Et rursus, *Beati qui lauant stolas suas in sanguine Agni, vt sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem; Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis seruientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium*. Porrò pœnam hanc damni non magni faciunt, qui

Isa. 26.
Matth. 5
Apoc. 21.
Apoc. 22

capti amore rerum temporalium, non gustauerunt bona cælestia: sed qui habent oculos mentis erectos, & puros, & vel modicum cælestia gustauerunt, pęnam damni longe grauiorem, & acerbiorem omnibus supplicijs, atq. tormentis corporalibus esse non dubitant. Audi Sanctum Ioannem Chrisostomum,

Ho.24.in Matth. *Qui, inquit, in gehenna vritur, & cælorum regnum prorsus amittit, quæ pœna certè maior est, quàm cruciatus ille flammarum. Noui autem, quia plurimi pertimescunt gehennam: ego tamen illius gloriæ amissionem multo amarius, quàm ipsius gehennæ dico esse supplicium. Si vero id non possum sermone monstrare, nihil est omnino mirandum. Neq. enim nouimus illorum beatitudinem præmiorum, vt infelicitatem quoq. de eorum amissione scire possimus. Nos autem hanc absq. dubio discemus, cùm experimento cæperimus edoceri. Itaq. tunc aperientur oculi, tunc auferetur velamen, tunc cum ingenti dolore impij*

vi-

videbunt, quid inter bonum æternum, & summum, & hæc caduca, & fragilia discriminis sit. hæc ille. Itaque interim dum non possumus experimento discere, quanto interuallo superet amissio beatitudinis supplicia corporalia: credamus testimonio tanti viri: & cùm certo experimento didicerimus, vstionem carnis rem esse planè intolerabilem; prudenter colligamus, amissionem felicitatis æternæ, rem esse, si sic loqui licet, plusquam intolerabilem. Et ideo dum tempus est acceptabile, & dum pretio lacrymarum amissio illa redimi potest, non parcamus vtilibus lacrymis, ne postea eam amissionem inutiliter deploremus.

Altera pęna gehennæ, tenebræ sunt exteriores: sic enim legimus in Euangelio, *Filij autem Regni eijcientur in tenebras exteriores.* Matth. 8
& rursus, de eo, qui inuentus est sine veste nuptiali, id est, absque vera charitate: *Mittite eum in tenebras exteriores.* & de seruo, Matt. 22

qui non multiplicauit talenta,
Matt. 25. *Inutilem seruum eÿcite in tenebras exteriores*. Quod idem videtur significare voluisse Iob cùm locum
Iob. 10. damnatorum vocat *terram miseriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*. Et ratio ipsa idem persuadere potest, cùm locus reproborum sit in centro terræ, loco videlicet longissimè remoto à sedibus beatorum, qui di-
Psal. 85. Matt. 12. Luc. 8. citur in scripturis infernus inferior, & cor terræ, & abyssus. Iste enim locus cùm sit infra superficiem terræ ad aliquot millia milliariorum, sine dubio non penetratur à sole, neque lumen vllum admittit, aut lunæ, aut stellarum. Et quamuis ibi sit ignis, isque corporalis, vt paulo post dicemus: tamen ex sententia sancti Basilij supra citata, ignis ille tartareus vim habet vrendi, non lucendi: & si fortè luminis aliquid sulphurei, & caliginosi in eo sit, ad hoc tantum erit, vt miseri illi videant partem

tem ærumnarum suarum, vt filios, aut fratres, aut alios charos in eadem secum damnatione, culpa sua positos, aut horribiles dæmonum facies, quas si possent à se auertere libentissimè facerent.

Porrò dicuntur illæ tenebræ exteriores, vt distinguantur ab interioribus, quas in hac vita impij patiuntur. nunc enim impij, atq; omnes seculi huius amatores apertos habent oculos cordis, & corporis ad felicitatem seculi huius. proinde nihil pulchrum existimant, & nihil amant, nisi, quæ sensibus carnis huius pateant; & contra nihil oderunt, aut auersantur, nisi calamitates, atque ærumnas vitæ præsentis, deque illis solis auertendis laborant. Sed quàm oculati sunt ad exteriora, & corporalia, tam cæci sunt ad interna, & spiritualia, de quibus Apostolus ad Romanos, *Obscuratum est*, inquit, *insipiens cor eorum*. & ad Ephesios, *Vt iam non ambuletis sicut gentes ambulant, in vanitate* Rom. 1. Ephes. 4.

ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati a via Dei, per ignorantiam, quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum. Quemadmodum igitur reprobi habent in præſenti tempore tenebras interiores, & lucem exteriorem: ſic in futuro patientur tenebras exteriores, & lucem interiorem; non quidem lucem interiorem erga cognitionem Dei, ſed erga miſerias ſuas, vt ea lux maius tormentum illis adferat. Intelligent enim res temporales cum tempore euanuiſſe, & pęnitentiam agent infructuoſam. De

Sap. 5. quibus dicit Sapiens, *Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes, dicent intra ſe, ergo errauimus a via veritatis, & ſol iuſtitiæ non luxit nobis.* Habebunt igitur lucem interiorem, quanta ſatis erit, vt cognoſcant errores ſuos: ſed patientur tenebras exteriores, vt nihil omnino cernant, quod ſolatium illis adferre, aut quod infelicitatem minuere queat.

Qua-

Quale ſit hoc tormentum præſertim ijs, qui ſunt aſſueti delectationibus oculorum, teſtis eſſe poteſt ſenior Tobias, qui cùm Angelus ei dixiſſet, *Gaudium tibi ſit ſemper.* reſpondit, *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cæli non video.* Et ſi bonus iſte Tobias nullius omnino gaudij ſibi particeps eſſe poſſe videbatur, dum cæcus eſſet, quid de illis ſentiendum eſt, qui per omnem æternitatem in tenebris iacebunt? expectabunt lucem, & non videbunt, nec ortum ſurgentis auroræ? Tob. 5.

Cùm aliquis noſtrum iacet ſolus in tenebris noctis, acuto aliquo dolore ſomnum penitus excludente, quàm longam, & quam laborioſam experitur noctem? & quàm anxiè horas numerat, & noctis finem expectat? Quid igitur miſeri illi patiuntur, qui certi ſunt in tenebris & doloribus ſempiternis ſemper ſe vigilaturos, & conſolationem nullam vnquam habituros?

Quid

Quid iam de ignis ſupplicio dicam, quæ eſt apud inferos pœna tertia? Futurum apud inferos ignis perpetui ſupplicium horribile, docet Euangelium multis in locis, & tam dilucidè, vt nulla tergiuerſatio excogitari poſſit.
Matth. 3. Apud Matthæum loquitur S. Ioannes Baptiſta de Chriſto dicens, *Cuius ventilabrum in manu eius, & congregabit triticum ſuum in horeum: paleas autem comburet igni inextinguibili*; & Chriſtus
Matt. 13. ipſe de Zizanijs, id eſt, peccatoribus ait, *Et mittet eos in caminum ignis*. & rurſus, *Diſcedite*
Matt. 25. *à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & angelis eius*. Item apud Marcum Domi-
Marc. 9. nus ait, *Bonum eſt tibi claudum introire in vitam, quàm duos pedes habentem mitti in ignem inextinguibilem*. Et apud Lucam,
Luc. 3. *Omnis arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Denique apud Ioan-
Io. 15. nem, *Si quis in me non manſerit, mit-*

mittetur foras ſicut palmes, & areſcet: & colligent eum, & in ignem mittet, & ardet. Et in Apocalypſi, *Et qui non inuentus eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.* & paulo poſt, *Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.* Itaque de ſupplicio ignis nulla dubitatio eſſe poteſt. Neq. vero exiſtimandum eſt, ignem gehennæ, eſſe ignem metaphoricum, aut ſpiritualem, quia præparatus eſt Diabolo, & angelis eius, vt legimus apud Matthæum. Nam S. Gregorius lib. 4 Dialogorum diſertis verbis affirmat, ignem illum eſſe corporalem, & corpora cum ſpiritibus crematurum, atque eum omnis ſchola Theologorum ſequitur. Quemadmodum autem poſſint ab igne corporali ſpiritus cruciari, longam

Apoc. 20
Apoc. 21
Matt. 25.
Libr. 4. Dialog. c. 29.

gam diſputationem requirit. S. Auguſtinus vno verbo rem totam abſoluit, cùm ſcribit, id fieri miris, ſed veris modis. Quod idem reſponderi poteſt, ſi quis petat, vnde ſuppeditentur fomenta igni perpetuo: & quomodo corpora reproborum ſemper vrantur, & æterno tempore non conſumãtur? Iſta enim omnia fieri miris, ſed veris modis Eccleſia Catholica credit, & ſecura credit, quia qui id facit, omnipotens eſt, & qui id reuelauit, infinita ſapiẽtia, & prima veritas eſt. Sed his omiſſis ad nos potius pertinet, attẽtiſſimè cogitare, quale ſupplicium ſit, corpus humanum, ſenſu tagendi verè præditum igne ſulphureo, cum acerrimo dolore torreri, & nunquam conſumi; vt in qua voluntate peccatum nunquam finietur, in eius anima, & carne cruciatus nunquam finiatur.

Lib. 21. Ciu. c. 10

Multa ſunt ab hominibus excogitata ſupplicia, ſed nullũ acrius, nullum vehementius, nullum acrius

rius igne. Sed quemadmodum nullum est, quod acrius torqueat, sic nullum est, quod velocius consumat, & cruciare desinat. In quo igitur statu miseri illi sunt, qui ab igne torrentur, qui acutissime cruciat, & cruciare nunquam desinet? Certè si ista cogitarentur attentè, & crederentur fideliter, nemo peccatorum lethalium sibi conscius posset à gemitu, & lacrymis sibi temperare. Vtinam saltem, qui criminum conscientia tanguntur, verba illa Isaiæ, tanquam sibi à Spiritu sancto dicta, iterum atque iterum cogitarent; *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* ac si peccatoribus dicere voluisset, nolite tollere super vos onus, quod ferre minime poteritis. periculum facite, an possitis habitare cum igne vorante: extendite manum ad ignē, tentate quandiu acerbitatem eius ferre possitis: quod si ne ad ho-

Isaia 33

horam quidem dolorem illum sustinere valetis ; quo modo habitabitis cum ardoribus sempiternis? Abstineatis igitur cor à concupiscentia mala, abstinete linguam à verbo malo, abstinete manum ab opere malo : & si quid corde, verbo, aut opere iam peccastis; diluite lacrymis, confessione, ieiunijs, atque eleemosynis. hæc enim est via fugiendi ab igne deuorante, & declinandi ab ardoribus sempiternis.

Sequitur pœna gehennæ quarta, vermis rodens, quem vermen in pœnis gehennæ numerat Isaias Propheta, & Marcus Euangelista. Isaias in extremo libro suo de
Isa. 66. peccatoribus dicit, *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur*. Eandem sententiam Do-
Marc. 9. minus apud Marcum de supplicio gehennæ disputans tertio repetit, *Vbi vermis non moritur, & ignis non extinguitur*. Et quidem S. Basilius in explicatione psalmi 33. vermen istum corporalem esse futu-

turum significat, genus videlicet vermium venenum imittens & carnem vorans, inexplebiliter edens, neque vnquam saturitatem sentiens, intolerabiles dolores corrosione ipsa infigens. Sanctus tamen Augustinus in libris de ciuitate Dei, probabilius esse censet, ignem, qui non extinguitur pertinere ad corpus, vermen autem, qui non moritur, pertinere ad animam. Atque hanc sententiam Theologi sequuntur. Iste igitur vermis, qui nunquam moritur, est conscientia peccati, quæ velut canis rabidus semper latrat, ac veluti vermis venenatus semper rodit. Reuocat enim ad mentem, quàm imprudenter, ac stultè se gesserit, cùm vilissimo pretio terrenæ voluptatis Regnum cælorum amisit & cùm pretio inestimabilis mali tormentorum gehennæ carnis delicias sordidissimas, atque breuissimas emit. Et quidem in hac vita eiusmodi reprehensionem conscientiæ la- Lib. 21. Ciu. c.9.

tran-

trantis, & mordentis varijs rationibus nunc dormiendo, nunc legendo, aut aliquid operando lenimus, vel mitigamus: sed apud inferos vbi nulla somni quies, nulla lectio, vel operatio aderit, vermis ille conscientiæ dies noctesq. sine intermissione corrodet animæ viscera, & sibi ipsa anima irascetur, & tabescet, & quietem nullam inueniet. Sic enim intra se impij dicent, O tempus illud aureum, quod iam præterijt, & in æternum non reuertetur. O nos cæcos, & stultos, quis nobis mentem abstulit, quis oculos clausit? quis aures obstruxit, vt de præsentibus supplicijs nunquam cogitaremus? Et tamen non defuerunt, qui nos publicis, & priuatis exhortationibus admonerent. Quid nobis iam prosunt, quæ fallax mundus offerebat, vt tam terribilem Deum ad iracundiam prouocaremus? Sed & si Regna, & Imperia cum omnibus diuitijs, & delectationibus obtulisset, & illis
ad

ad multa annorum millia frui nobis licuisset, quid erant illa omnia, vt cum his pœnis, & supplicijs æterno tempore duraturis, comparari potuissent? Cùm igitur non Regna & Imperia longissimo tempore duratura, sed vmbram amarissimæ voluptatis nobis obtulerit, quis ita crudeliter nos fascinauit, vt in hæc tempora nunquam respiceremus, & benè monentes non audiremus? Hæc & alia his similia verba, sine vllo fructu, iterum, atque iterum repetent miseri illi, quorum vermis non morietur, & ignis non extinguetur.

Quinta pœna gehennæ vincula illa sunt, quibus alligati reprobi se se mouere non poterunt. Sic enim legimus in Euangelio dicentem Dominum de illo, qui inuentus est sine veste nuptiali, *Ligatis manibus, & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores*. Et hoc idem de Angelis malis scribit Apostolus Iudas in Epistola sua, Matt. 22.

cùm

cùm ait, *Angelis, qui non seruauerunt suum principatum, vinculis æternis sub caligine reseruauit.* Hæc alligatio manuum, & pedum non significat aliud, nisi reprobos in gehenna, non habituros facultatem ambulandi quòcunque voluerint, sed vno in loco in æternum mansuros; nec solum non ambulare, sed ne commouere quidem se poterunt. id enim significat alligatura, non solum pedum, sed etiam manuum. Et siquidem requiescere datum esset habitatoribus gehennæ, tolerabile fortasse esset in vno loco semper hærere: sed cùm vndiq. stimulentur morsibus vermium, & ignis ardoribus; intolerabile omnino erit se commouere non posse. Quàm crucem patiuntur ægroti, quando febribus æstuant, & se loco mouere non possunt? Quam crudele tormentum excogitauit impietas gentilium, cùm Marcum Aretusium martyrem arctissimè colligatum exposuerunt nudum ad solem

lem melle perunctum morsibus vesparum, atque muscarum, quas nec recedendo ex eo loco, nec manibus abigere poterat? Refert hoc S. Gregorius Nazianzenus oratione prima in Iulianum, vt ostendat quòusque peruenerit Diaboli astutia in martyribus cruciandis. Sed martyrem consolabatur breuitas temporis, quo cruciatum illum sustinere cogebatur; & perennitas gaudij, quod in cælis habiturus erat: & fortasse illud Apostoli apud se interim reuoluebat, *Hoc quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ supra modum æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* 2. Cor. 4. Sed miseri illi, atque omni lacrymarum fonte plangendi, quos ipsorum mala opera ad inferos detruserunt, alligati manibus, ac pedibus; atque expositi morsibus vermium, facibus ignis ardentis, neque vermes abigere, neque incendium declinare, neque leuamentum vllum, ne dicam gaudium ex-

pe-

pectare poterunt vſque in æternum.

Sexta pęna apud inferos erit ſocietas Diaboli, & Angelorum eius. ſic enim loquitur Dominus in Euangelio, *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius.* Quod etiam legimus in Apocalypſi, cuius hæc ſunt verba, *Et Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi & beſtia, & pſeudopropheta cruciabuntur die, ac nocte.* & paulo poſt additur, ad idem ſtagnum ignis, & ſulphuris mittendos omnes, qui non ſunt ſcripti in libro vitæ.

Matt 25.

Apoc. 20.

Neque ſolùm Scriptura ſacra, quæ ſola ſufficeret, ſed etiam ſancti Patres Baſilius in explicatione Pſalmi triceſimitertij, S. Auguſtinus in Enchiridio, & S. Bernardus in Cantica, & alij paſſim hoc docent. Quanta autem pęna ſit habitare perpetuo cum hoſtibus crudeliſsimis, qui genus humanum gra-

In Pſ. 33. Ench. c. 26. Serm. 16

grauissimo odio prosequuntur, & qui in scripturis Leonibus, & Draconibus, Aspidibus, & Basiliscis comparantur, facile est iudicare. Pars magna felicitatis Sanctorum est habitare cum Angelis sanctis, qui & plurimi sunt, & omnes amici, & omnis sapientiæ, & virtutum fulgore decori. Igitur etiam pars magna erit infelicitatis impiorum hominum habitare perpetuò cum spiritibus immundis, qui & ipsi plurimi sunt, & omnes hostes generis humani, & deformissimi, atq; deterrimi. Quare non mirum est, si reprobi homines in profunda gehenna fleant assiduè, & stridant dẽtibus, quæ sunt duæ postremæ dãnatorum pęnæ, iuxta verbum Domini, *Filij autem Regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.* & rursum, *Discedite a me omnes operarij iniquitatis: ibi erit fletus, & stridor dentium.* & iterum, *Eos, qui faciunt iniquitatem mittent in caminum ignis: ibi erit fletus, & stri-* Matth. 8. Luc. 13. Matt. 13.

Matt.22. *dor dentium*. Et iterum, *Ligatis manibus, & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium*. Deniq; Matt.25. alio loco, *Inutilem seruum eÿcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium*. Non sine causa Dominus tam crebro hanc sententiam repetiuit, nimirum, vt imprimatur cordi hominum hæc veritas salutaris. Siquidem fletus, & stridor dentium assiduus, & sempiternus omnia gehennæ tormenta quasi in epilogo, & summa complectitur. Fletus indicat dolorem; stridor dentium horrorem, quæ nascuntur ex iactura felicitatis, ex igne torrente, ex verme rodente, ex carcere tenebroso, ex cohabitatione denique infernalium bestiarum. Itaque reprobi omnes, quia noluerunt hic in terris peccata sua deflere ad modicum tempus, deflebunt inconsolabiliter tempore sempiterno: & quia noluerunt, horrere hic in terris, vt par erat offensam Creatoris, hor-

horrebunt in gehenna horrore perpetuo pœnarum suarum incredibilem acerbitatem. Clamauerat quidem Apostolus, *Horrendũ est incidere in manus Dei viuentis.* Hebr. 10. Sed illi surdi fuerunt ad hanc vocẽ, nunc autem veritatem eius dentiũ suorum stridore testantur.

Hæc autem scripta sunt omnia propter nos, qui adhuc in biuio sumus. Illi enim, qui sunt in termino spem salutis nullam habere possunt, etiam si lacrymis pœnitentiæ aquas Oceani superarent. Quare anima Christiana pretio lacrymarum nunc vtere, dum magni fiunt, dum acceptabiles sunt Domino Deo nostro. Noli expectare tempus, cùm tempus non te expectet. Attende quàm multi repentina morte rapiantur ad inferos, qui si voluissent, quando tempus erat, deflere peccata, & horrere gehennam, nunc in eo loco non essent, vbi fletus, & stridor dentium, id est, sempiternus horror inhabitat.

De tertio fonte lacrymarum, qui est consideratio passionis Christi.

CAP. III.

FONS tertius lacrymarum, Passio est Domini nostri Iesu Christi. Sed antequam hunc fontem aperiamus, & aquas lacrymarum hauriamus de fontibus Saluatoris, remouendus est obex, qui videtur impedire fontis apertionē. Posset enim alicui venire in mentem eiusmodi dubitatio, cur videlicet flenda sit passio, quæ præterijt, & non solum præterijt, sed etiam in gloriam maximam versa est? compassio enim non debet esse prolixior passione: passio Christi à multis iam annis transijt: cur ergo compassio simul non transijt? Certè cùm mulier parturit, quod

Io. 16. est exemplū Saluatoris apud Ioannem, tristitiam habet, quia venit hora doloris eius; & si qui adsint

co-

cognati, aut amici, ſimul cum illa triſtitiam habent, quia patienti compatiuntur: ſed cùm peperit filium, & dolor euanuit, tunc ipſa lætatur, & ipſi etiam amici, & proximi collætantur. Atque hoc ipſum Eccleſia ſeruat in paſſionibus Martyrum dum enim Martyres paterentur, compatiebantur fideles, qui aderant; ſed nunc conſummato martyrio, Eccleſia canit, & dicit, *Gaudeamus in Domino diem feſtum celebrantes ſub honore B. Martyris, de cuius paſſione gaudent Angeli.* Denique ſanctus Leo Papa in ſermone decimo de paſſione Domini. *Deſiderata*, inquit, *dilectiſſimi, & vniuerſo optabilis mundo adeſt feſtiuitas Dominicæ paſſionis, quæ nos inter exultationes ſpiritualium gaudiorum ſilere non patitur*. & paulo infra, *Quid autem inter omnia opera Dei, in quibus humanæ admirationis fatigatur intentio, ita contemplationem mentis oblectat, & ſuperat, ſicut paſſio Saluatoris?* Sanctus

igitur Leo in passione Domini inuenit festiua gaudia, spiritualem exultationem, & mentis contemplationem oblectantem animum, non tristitia, & lacrymis conficientem. Sed hunc obicem obstruentem fontem lacrymarum facile remouebimus, si cogitemus, in passione Domini vtrumque reperiri: gaudium, & mœrorem: exultationem, & fletum. Nam Dominica passio tribus modis cōsiderari potest, vt est in se, vt causa, & vt effectus. Si passio Domini consideretur, vt in se est, ac præsertim si contemplanti animo repræsentetur, vt præsens, fontes lacrymarum sine dubitatione scaturire faciet etiam ex corde lapideo. Si consideretur, vt causa redemptionis humani generis, nec non vt clauis aperiens credentibus regna cælorum, atque vt triumphus de Principe huius mundi; tum vero non mœrorem, & lacrymas, sed gaudium, & exultationem in cordibus contemplantium excitabit.

Si

Si denique consideretur, vt effectus peccatorum nostrorum, iterum dolorem, & lacrymas vbertim emanare faciet. Quod igitur initio dicebatur de compassione, quæ non est diuturnior passione, verum est, quando passio consideratur, vt præterita, & vt causa gloriæ. Et quoniam passiones Sanctorum recoluntur solùm, vt præteritæ, & vt fuerunt causa meritorum, & triumphi; ideo cum lætitia, & exultatione, non cum mœrore, & lacrymis recoluntur. De Christo vero seorsim Ecclesia celebrat mœstitiam passionis in triduo ante Pascha; & gloriæ resurgentis in triduo post Pascha. Et primo tempore considerat passionem in se, ac veluti præsentem; in posteriore, considerat, vt causam triumphi, atque etiam, vt verè præteritam. non enim potest passio præsens cum resurrectione coniungi. Neque est eadem ratio Christi, & Sanctorum Martyrum. Christus enim non sibi solùm meruit glo-

riam exaltationis, sed nobis etiam meruit redemptionem: & nunc operatur passio Christi, vt præsens in Sacramentis; ideo celebrari debuit eius passio, vt præsens, & vt præterita: passio vero Sanctorum Martyrum ipsis propriè solùm peperit coronas. Sic enim loquitur sanctus Leo sermone 12. de passione Domini, *Acceperunt iusti, non dedere coronas, & de fidelium fortitudine exempla nata sunt patientiæ, non dona iustitiæ. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo funere soluit, cùm inter filios hominum solus Dominus noster Iesus Christus extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes etiam sunt suscitati.* hæc S. Leo, qui cùm in alio sermone indicat passionem Domini cum exultatione esse celebrandam, & in eius contemplatione mentem oblectari: loquitur de exultatione, & oblectatione, quam secum ferunt lacrymæ sanctæ.

ctæ. Nam ipse etiam S. Bonauentura, qui passim hortatur homines ad lacrymas in passione Domini meditanda, coniungit cum similibus lacrymis gaudium magnum: sic enim loquitur in stimulo diuini amoris: *Intuens Christum Crucifixum deuotionis, & compassionis lacrymis vberius irrigatur, & lacrymando suauissimè delectatur*. His igitur omissis, duo breuiter explicabimus, vnum de passione Christi deflenda, cùm vt præsens meditantis animo repræsentatur: alterum, de passione Christi pariter deflenda, cùm vt effectus peccatorum nostrorum seriò consideratur. Par.1.c.1.

Ac primi quidem capitis exemplum habemus Seraphici Patris sancti Francisci, qui teste S. Bonauentura in eius vita, frequenter secedebat in syluas, aut alia deserta loca, nocturno potissimum tempore; atque ibi magnis vocibus deplorabat, quasi ante oculos suos positam Dominicam passionem, Cap. 10.

quod idem nobis esse faciendum, docet idem S. Bonauentura parte prima capitis secundi stimuli diuini amoris: & in Meditationibus de vita, & passione Christi seriò monet, illud etiam addens, vt ad hoc negocium magnam lacrymarum copiam adferamus. Atque hoc ipsum docent quicumque de passione Christi vtiliter contemplanda, vel tractatus, vel libros, vel meditationes scriptas nobis reliquerunt. Si quis autem huius rei rationem quærat, legat, vel audiat quæ sequuntur. Amor Dei præ omnibus rebus nobis quærendus est, tum quia Deus hoc requirit in primo, & maximo suo mandato, Matt. 22 *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* tum quia charitas Dei est Regina virtutum, qua præsente viuimus Deo, qua recedente morimur. Ipsa sola peccatum lethale secum non patitur, ipsa gignit merita, ipsa cum Deo nos ita coniungit, vt vnus spiritus simus cum Deo. Denique in ipsa perfe-

ctio vitæ Christianæ posita est. Porrò amor in hoc tempore accenditur potissimum ex consideratione beneficiorum: summum autem beneficium Dei erga homines Christi passio est, dicente ipso Domino, *Sic Deus dilexit mundũ,* Io.3.
vt filium suum vnigenitum daret. & Apostolo attestante, qui ad Romanos scribens dicit, *Commendat* Rom 5.
autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.

Quo modo autem fieri poterit, vt ex hoc tam singulari Dei beneficio amorem Dei vehementem, & ardentem concipiamus, si passionem Dominicam, vt simplicem historiam rei præteritæ, & quæ iam esse desijt, consideremus? Necesse igitur est, si quis velit thesaurum amoris Dei in agro passionis Dominicæ reperire, vt attentissima consideratione quasi præsentem Dominum cernat, nunc in horto agonizantem, &

luctantem cum tristitia, & mœrore, & non lacrymas solùm, sed etiam sudorem sanguineum toto corpore fundentem: nunc in conuentu Sacerdotum, & Pharisæorum alapis cæsum; & sputis in faciem coniectis, turpiter conspurcatum: nunc vinctum ad Pilatum indignissimè tractum, & ab eo ad Herodem transmissum, & rursum ab Herode ad Pilatum remissum, sed illusum, & veste alba per ludibrium indutum: nunc ad columnam alligatum, seruili supplicio flagellis cæsum, & paulò post cum corona spinea, purpureo vestimento, ac sceptro arundineo, vt Regni affectatorem populo demonstratum: nunc ad mortem damnatum sublata in humeros cruce sua cum latronibus comitibus procedentem: nunc denique in crucem sublatum, & cum acerbissimo dolore sanguinem ex manibus, & pedibus vbertim fundentem, & cum clamore valido, & lacrymis morientem. Ad quæ

spe-

ſpectacula ſingula, non breuem moram trahat; ſed diligenter ſcrutetur, quis eſt ille qui patitur, qualia ſunt quæ patitur, qua de cauſa patitur, à quibus patitur: & ſtatim aperientur ei quatuor fontes ad hauriendas aquas lacrymarum de vulneribus ſaluatoris.

Sed præter iſtas conſiderationes, quæ paſſim explicantur ab his, qui de paſſione Domini contemplanda libros conſcribunt: occurrit mihi ſententia illa B. Apoſtoli Pauli, quæ in myſterijs diuinis contemplandis iubet conſiderari longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profundum. Secundum quas magnitudinum ſpecies in alio noſtro libello explicauimus, vt potuimus, attributa eſſentiæ diuinæ. Sed cùm iſta verba ſatis apertè crucem deſignent, non erit admirandum, ſi per eas voces intelligamus quatuor prærogatiuas, quibus ſuperat Chriſti paſſio omnes martyrum paſſiones; & quatuor virtu-

Epheſ. 3.

tes principales, quæ in paſsione Chriſti mirificè ſplendent. Fuit igitur paſsio Chriſti longa, lata, ſublimis, & profunda, atque ad eius longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profundum nulla martyrum paſsio potuit peruenire. Quid enim eſt in paſsione longitudo, niſi duratio; & latitudo niſi varietas; & altitudo niſi eminentia, & profundum, niſi puritas? Explicemus ſingula, ac primum de longitudine dicamus.

Igitur Chriſti paſsio præcipua, quæ dici poteſt ſupplicium crucis, tribus horis durauit, ab hora videlicet ſexta, vſque ad nonam. Itaque Chriſti mors longiſsima fuit. non enim vno ictu finita eſt, vt illis contingit, qui plectuntur capite, neque ad ſpacium paulo longius peruenit, vt ijs accidere ſolet, qui ſuſpendio, vel incendio, vel merſione in aquas, vel beſtiarum morſibus, vel alijs conſuetis ſupplicijs moriuntur. Sed non in ſola cruci affixione Chriſti paſ-

ſio poſita fuit, ſed cæpit in horto gethesmani, vbi primum præ ingenti cordis anxietate, & triſtitia, ſudorem ſanguineum copioſiſſimum fudit: & peruenit vſque ad horam nonam ſequentis diei. Itaque verè Chriſti paſsio ſine vlla intermiſsione, horas octodecim, complexa eſt, videlicet nouem ab hora noctis tertia vſque ad duodecimam, & nouem ab hora prima diei vſque ad nonam. Sed neque his horis nouem nocturnis, & nouem diurnis Chriſti paſsio tota conſummata eſt. nam tota eius vita, perpetua paſsio, & crucis paſſio dici potuit. Siquidem ab ipſa conceptionis hora cognouit, ſibi crucem eſſe paratam; eamque libentiſsimè acceptauit pro honore patris, & ſalute hominum; & ſemper eam ante oculos mentis ſic habuit, vt verè dici poſsit, toto vitæ ſuæ tempore in cruce pependiſſe. Hinc videlicet tam crebro de cruce ſua, vel de paſſionis calice loquebatur, vt apud

Mat-

Matthæum, *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus*. & rursum, *Qui vult venire post me abneget semet ipsum. & tollet crucem suam, & sequatur me*. & iterum, *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum*. & apud Lucam, *Qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus*.

Matt. 10.
Matt. 16
Matt. 20.
Luc. 14.

Ergo anima Christiana ex hac tam continua crucis baiulatione, collige, Dominum tuum nullam quietis horam habuisse, sed assiduè dies, & noctes in salute tua operanda occupatum fuisse. & poteris sine lacrymis cogitare, te salutis tuæ oblitum, multas sæpe horas, in confabulatione, vel ludis, ociosè consumpsisse, cùm Dominus tuus semper in tua salute procuranda laborauerit? Sed pergamus ad cætera.

Non solum longissima fuit, sed etiam latissima passio Saluatoris: siquidem non vno, aut altero pœnarum genere contenta, innume-

ra-

rabilia tormenta amplissimo sinu suo complexa est. Nam vt omittamus vincula, quibus arctissimè alligatus fuit, cùm primum comprehenderetur, & colaphos, & sputa, & flagella, & spinas, & maledicta, & falsa testimonia, & irrisiones, ac ludibria, quæ nullo numero comprehendi possunt; attende solùm, quàm multas in vna cruce cruces pertulerit Dominus tuus. Prima fuit clauorum in manibus, ac pedibus fixorum dolor acutissimus. Deinde sequuta est eleuatio crucis in sublime, ex qua factum est, vt ex pondere totius corporis vulnera dilatata flumina sacri cruoris effunderent, & semper magis, ac magis in corpore sustentando laborarent. Accessit tertio nuditas corporis exhausti spiritibus, & sanguine, in aere frigido, ac sole per Ecclipsim inusitatam toto illo tempore cooperto, solares radios non emittente. Quarto numeranda venit incredibilis defati-

fatigatio. Siquidem à fine cœnæ nouissimæ, vsque ad horam crucifixionis multa itinera, eaque satis longa, pedes, & sine cibo confecerat Dominus. Primum enim post cœnam profectus est ad hortum Getsemani extra ciuitatem positum in monte oliueti: deinde ab horto illo vinculis constrictus reductus est in Hierusalem, vsque ad domum Annæ; inde ad domum Caiphæ; postea ad prætorium Pilati satis longè positum; rursum à domo Pilati ad domum Herodis, & à domo Herodis iterum ad domum Pilati: denique cruce oneratus extra ciuitatem ad Caluariæ montem. quæ omnia itinera multa milliaria continent. O bone Iesu, tu aliquando quærens animam vnam, fatigatus ex itinere sedisti supra fontem: nunc autem quærens me cum cæteris conseruis meis, fatigatus ex longiore itinere, & crudelissima flagellatione, & crucis propriæ gestatione, sedisti, non vtique supra

pra

pra fontem, sed supra lignum, quod fatigationem non poterat minuere, sed augere. an non æquum esset, vt ego quoque in obsequio tuo assiduè laborando defatigarer, aut certè laborarem in gemitu meo, donec fatigationis tuæ fructum, per verum pœnitentiæ atque indulgentiæ donum, reportarem? Sed nondum finitus est numerus tormentorum. Quinta igitur numeranda est sitis, quæ in cruce Dominum vehementissimè cruciauit. Non enim sine caussa Dominus, tam multis suis supplicijs prætermissis de vna siti conquestus dixit, *Sito*. Sitis enim sine dubio ardentissima Dominum vexauit, tum ex longa fatigatione, tum ex copiosissima sanguinis effusione. Qui enim copiam magnam sanguinis effundunt, ita exarescunt, vt nullam pœnam grauiorem experiantur, quàm sitis. Tu vero anima mea, si quid sapis, sitienti Dominò non acetum propinabis, sed lacrymas cordis

ex dolore peccatorum, & amore sponsi expressas. Ista enim est aqua, quam vehementer Dominus sitit. Iam vero sexta pœna in crucifixo Domino, fuit carentia vsus manuum, & pedum ob quam cogebatur in ligno crucis immotus permanere, sic vt neque posset situm mutare, neque sanguinem abstergere, neque effusionem illam prohibere. Quanta sit hæc pœna, quæ fortè leuior videbitur ijs, qui eam experti non sunt: testari possunt illi, qui paralysi, vel podagra simul & chiragra occupati, se commouere non possunt. Septima pœna numerari potest, conspectus Virginis matris, & discipuli, quem deligebat, quorum dolor, & lacrymæ dolorem non paruum Domino adferebant. Octaua pœna nascebatur ex verbis contumeliosis, & blasphemis, quæ in ipsum Pharisæi, & Scribæ, & Sacerdotes iaciebant: hæc enim pæna hominibus ingenuis grauior esse solet, quam pænæ corporales.

cum

cum istæ carnem, illæ animum torqueant. Postrema fuit mors amara, quam, vt vltimum terribilium, gustare voluit Dóminus noster, vt eam in corpore suo occideret, & nos omnes ab eius imperio liberaret. Quæ cum ita sint, nemini dubium esse potest, quin passio Domini magnam latitudinem pœnarum, & suppliciorum sinu suo complexa sit.

Sed non est maior longitudo, & latitudo crucis dominicæ, ipsa altitudine, & profunditate. Ac vt de altitudine primum dicamus; illa dici potest passio alta, quæ super eminet passionibus alijs, ita vt sit maior, intensior, acerbior, amarior cæteris. Eiusmodi autem fuisse dominicam passionem facile potest intelligi ex eo, quòd passio non improuisa Domino fuit, sed à longo tempore præuisa, & expectata. Quod enim dici solet, *Iacula præuisa minus lædunt*, verum est de illis iaculis, quæ auerti pos-

possunt vel omnino, vel ex parte: non autem de illis, quæ nulla arte impediri queunt, qualia sunt cælestia fulmina. Certe enim si quis inopinato fulmine tangatur, minorem dolorem sentiet, quam is, cui prædictum fuerit, tali hora fulmine periturum, quique ea de causa, cum horrore, & timore magno fulminis ictum expectat. Quoniam igitur Dominus noster toto vitæ suæ tempore crucem suã & tormenta singula,& eorum acerbitatem certissimè nouerat, in eo sine dubitatione vlla summum gradum acerbitatis, & vehementiæ habuerunt. Deinde addebat ad grauitatem dolorum perfectissima sanitas, & temperamentum corporis eius: quippè quod à Spiritu sancto, cuius opera compositum, & temperatum fuerat. Quò enim temperamentũ est melius, eo sunt etiam sensus omnes viuaciores; ac per hoc, non solùm voluptatem maiorem ex obiectis conuenientibus, sed etiam dolorem

rem acriorem ex obiectis contrarijs percipere solent. Accessit postremo, quòd amator hominum Christus, vt copiosa esset redemptio, noluit paulatim suas vires, & robur ad patiendum, ita diminui, vt in fine vitæ nullum remaneret; sed vsque ad exitum animę de corpore retinuit tantum robur, vt ipse etiam dolor integrè sentiretur à principio passionis, vsque ad finem. Id esse verum testatur clamor ille magnus, quo edito expirauit. Sic enim loquitur sanctus Lucas, *Et clamans voce magna Iesus ait, Pater in manus tuas commendo spiritum meum; & hæc dicens expirauit.* Non solent moribundi exclamare; paulatim enim vires, & vocem amittunt. Christus autem, vt ostenderet, in potestate sua, se habere mori, & non mori, & mori quando vellet, & non mori quando non vellet: clamans voce magna expirauit. Et quia rem hanc insolitam Centurio animaduertit, inquit Euangelista, *Videns quia*

Luc. 23.

quia sic clamans expirasset, ait, Verè hic homo filius Dei erat. Perfectum igitur fuit Domine Iesu opus tuum, & sacrificium pingue, & medullatum obtulisti Deo Patri; quandoquidem vsque ad finem integris sensibus, & viribus exhaurire voluisti calicem passionis, vt nulla pars amaritudinis tibi deesset. Vtinam & nos serui tui, tanto proposito exẽplo disceremus opera, quæ ad honorem tuum, vel salutem animarum pertinent, integrè, perfectèque complere. Vel certè imperfectum nostrum coram te largis profusis lacrymis plangeremus, vt quod operi defuit, pœnitentia vera suppleret, & detrimentum deuotionis, humilitas compensaret.

Restat profunditas passionis, quæ in eo posita est, quòd passio Christi plena, solidaque fuit, id est, tota, ac pura passio, non admixta consolationibus vllis. Rara inuenitur hic in terris consolatio non admixta desolationi, neque tristi-

tia non admixta solatio. Sed passio Domini, pura passio fuit; & ideo profunda, ac solida. Vnum solet esse magnum in aduersis rebus solatium, societas amicorum; Christum in ipso principio passionis discipuli, atque domestici omnes deseruerunt. sic enim scriptũ est, *Tunc discipuli relicto eo omnes fugerunt*. Vnus ex eis proditor inuentus est; alius cum iuramento negauit, sibi notum eum fuisse: & cùm falsò accusaretur in multis ex tanta turba discipulorum, & amicorum, nemo inuentus est, qui verbum in eius defensionem loqui auderet. Itaque merito per Prophetam queritur dicẽs, *Circumspexi, & non erat auxiliator; quæsiui, & non fuit, qui adiuuaret*. Adfuit quidem in horto Angelus Domini confortans eum; sed apparitio illa Angeli facta est ante passionem, vt fortiter eam aggrederetur. In ipsa verò passione nullũ habuit cõfortantem, vel aliquo modo adiuuantem. Atque adeo hoc verum est,

Matt. 26.

Isa. 63.

Luc. 22.

est, vt ipse in Cruce clamauerit,
Matt. 28 *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* quis enim eum non dereliquit, quando ipse etiam Pater dereliquit? Ea vero derelictio, absit, vt significet, filium à Patre derelictum quo ad præsentiam, vel beneuolentiam. In eo igitur solùm dereliquit Pater filium, quòd permisit eum pati dolores intolerabiles, sine aliqua consolatione. Hæc autem Dominus illo tempore exprimere voluit, ne putaretur sine sensu doloris pœnas illas tolerare. Viderant enim, qui adstabant, eum tanta animi æquitate, & pace omnia perpeti, vt ne gemitum quidem, aut suspirium ederet. Igitur vt intelligeremus, eum verè pati, & acerbissima pati, vocem illam emisit doloris, & admirationis plenã: quasi dicere voluisset, fieri ne potest, Deus meus, vt filium tuum dilectissimũ in hanc doloris abyssum deuenire permiseris? Gratias tibi Domine, non quantas de-
be-

bemus, sed quantas possumus exsoluimus, quòd tanto labore & dolore tuo nobis requiem, & lætitiam sempiternam parare volueris Sed adde ad beneficia tua, vt des nobis illuminatos oculos cordis, quibus gratiam istam cognoscentes, eam magnifaciamus, & diligentissimè custodiamus. Infige animis nostris memoriam perpetuam dolorum tuorum; vt illi sint nobis frenum fortissimum ab omni malo, & stimulus acutissimus ad omne bonum.

Sed iam ad alteram considerationem dimensionum crucis veniamus. Longitudo crucis patientia est, Latitudo charitas, Altitudo obedientia, Profunditas humilitas: atque hæ sunt virtutes, quæ instar lucidissimorum syderum in Christi passione refulserunt.

Longitudo patientia est, quoniã ad patientiam pertinet longanimitas. Refulsit autem patientia in passione Christi, quia in tot iniurijs à Iuda, à Iudæis, à Pilato, ab

Herode, à militibus, à turbis per noctem, & per diem ferè totum acceptis, nulla est audita vox eius, vel irascentis, vel comminantis, vel conuiciantis; sed planè vt Agnus innocens, qui portatur ad victimam, non aperuit os suum.
1.Pet. 2. Verissimè S. Petrus, *Christus*, inquit, *passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius; qui cùm malediceretur, non maledicebat, cùm pateretur, non comminabatur; tradebat autem iudicanti se iniustè.*

Latitudo charitas est, quía *la-*
Psal. 118 *tum mandatum eius est nimis*, vt Propheta canit; & verè latissimū mandatum, quod extenditur vsque ad inimicos. Hęc autem quanto fulgore micauerit in Christi pas-
Luc. 23. sione, testes sunt illæ voces, *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt*. Quæ maior charitas excogitari potest, quàm non solùm ignoscere inimicis, dum facinus eorum recens est, sed eos excusare, & Patri summo Iudici commenda-

dare, atque indulgentiam illis precari? Quis vnquam audiuit talem excessum charitatis? Crucifixus dum vulnera sunt recentia, dum dolor acerbissimus viget, quasi oblitus sui, recordatur inimicorum; & eis Iudicem placare nititur, dum illi coram ipso Domino crucifixo partiuntur inter se vestes eius. Hoc certè factum eiusmodi est, vt mirum sit, si nòn omnes læsi ab inimicis, ad exemplum Domini sui, continuo mitescant, & seriò statuant acceptas iniurias condonare.

Porrò Altitudo obedientia est; respicit enim semper obedientia Deum altissimum, cuius proprium est, imperare, & cuius auctoritate omnes Principes subditis suis imperant. Hæc vero virtus in passione Christi non minus, quàm cæteræ fulgorem clarissimum dedit. Obediuit enim filius Patri in re omnium difficillima, dicente Apostolo, *Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem,* Philip. 2.

mortem autem crucis. Et quamuis in horto Gethſemani, horror crudeliſſimæ paſſionis, Chriſti humanitatem ita inuaſerit, vt precare-
Luc.22. tur Patrem, ac diceret, *Pater ſi vis transfer calicem iſtum a me*: tamen obedientiæ memor, ſtatim ſubiunxit, *Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat*. O quam ſingulare obedientiæ documẽtum his verbis Dominus dedit. Hoc enim eſt verè abnegare ſe ipſum, hoc eſt voluntatem propriam mortificare: hoc eſt Deo ſacrificium omnium nobiliſſimum, & gratiſſimum immolare.

Denique profunditas, humilitas eſt, quæ ſemper in imo reſidet, & recumbit in nouiſſimo loco, & omnibus cedit, nullum ſponte ſua præcedit. Hæc autem virtus ita chara ſemper Chriſto fuit, vt ipſe propriè Doctor humilitatis haberi voluerit. *Diſcite a me*, inquit,
Matt.10. *quia mitis ſum, & humilis corde*. In paſſione vero, non modo, non ægrè tulit, quòd Barabbæ latroni,

& homicidæ poſtpoſitus fuerit à populo Iudæorum: ſed ipſe ſemetipſum humiliauit factus obediens vſque ad mortem. Quid hic dices anima Chriſtiana, placebit ne, hoc tanto humilitatis exemplo propoſito, aduerſus vllum hominem ſuperbire, vel de præcedentia cum aliquo litigare? Sed hæc duo verba, *Humiliauit ſemetipſum*, quia videlicet nemo poterat eum cogere ad mortem crucis tolerandam, niſi ipſe ſe humiliare voluiſſet: admonent me, vt ad alterum caput propoſitæ tractationis accedam.

Duo capita propoſuimus; ex quibus probandum erat deflendã eſſe à nobis Chriſti paſſionem. Vnũ caput erat, conſideratio paſſionis Chriſti, non vt præteritæ, ſed vt præſentis. Alterum conſideratio eiuſdem paſſionis, non vt eſt in ſe, ſed vt effectus eſt ſcelerum noſtrorum. Et quoniam de priore capite ſatis multa dicta ſunt, veniendum eſt ad poſterius caput; ac bre-

uiter demonſtrandum, non fuiſſe vllam poteſtatem inter homines, quæ Chriſtum paſſioni ſubijcere poſſet, niſi ipſe voluiſſet. Atque hoc quidem non eſt difficile demonſtrare. Quis enim tantæ potentiæ fuit vnquam, vt poſſet filiũ Dei altiſſimi tot ſupplicijs, & ipſi morti ſubijcere? An cohors militum, & miniſtri Iudæorum? At illi audita voce filij Dei, *Ego ſum*, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. An præſes Iudææ Pilatus? At ille puluis, & cinis eſt, ſi ad Chriſtum, qui virtus Dei eſt comparetur. An Imperator Romanus? At ille quoque vermiculus terræ erat. An potentia Diaboli? At illos Chriſtus verbo eijciebat. An iuſtitia Dei? At Chriſtus innocens erat, ſanctus, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, excelſior cælis, & purior Angelis. Quid igitur Dei filium flagellauit, cruci affixit, occidit? Impietas mea charitas Patris, & obediẽtia fi-
Iſa. 53. lij. *Propter ſcelus populi mei percuſ-*

ſi

ficum, dixit Pater per Isaiam; & Apostolus subiunxit, *Humiliauit filius semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis*. Itaque peccata mea, peccata tua, peccata Adami, & omnium filiorum eius causa fuerunt passionis, & mortis filij Dei. Non spinæ, quamuis acutissimæ, potuissent caput illud tremendum potestatibus cęli, perforare, nisi superbia mea vires illis addidisset. Non flagella, quamuis plurima, carnem illam atterere potuissent, nisi carnales appetitiones meæ illa iuuissent. Non claui ferrei, quamuis durissimi manus illas, ac pedes perfodere valuissent, nisi auaritia mea, & euagationes meæ illos adegissent. Denique neque mors ipsa ad vitam opprimendam accedere fuisset ausa, nisi iniquitas mea aditum illi aperuisset. Ergo nè peccata hominum tantas habent vires, vt in Dei filium præualuerint? Non ipsa peccata, sed odium Dei in peccata, & amor Philip. 2.

Dei Patris in genus humanum, & obedientia filij Dei erga Patrem, hoc fecerunt. Sed peccatis hoc tribuimus, & meritò tribuimus, quia nisi illa fuissent, passio Dominica non fuisset. Proinde verè filius Dei peccatis nostris passionẽ suam imputare posset: sed quia dulcis, & pius est, non peccatis nostris, sed charitati, & misericordiæ suæ passionem imputat suam. Sic enim ipse loquitur in Euangelio,
Io. 14. *Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam*. & Apostolus pro se, & pro nobis omnibus dicit,
Ephes. 5. *Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis*.

Quid ergo retribues anima mea Domino, pro omnibus, quæ retribuit tibi? nihil ne offeres tanto benefactori, qui vt deleret peccata tua, & mundaret te, tradidit semetipsum in mortem, vt esset mors eius hostia Deo pro te in odorem suauitatis? offeram omnino

nino cor contritum, & humiliatum offeram lacrymas pęnitentiæ testimonium odij in peccatum, offeram denique promptam voluntatem ad omne, quod à me petere dignatus fuerit. Pete ergo Domine, quia nihil iam tibi negare poterimus, quia vulnerasti cor nostrum nimia charitate tua. Et quid putas anima Dominum petiturum, nisi salutē animæ tuæ? hoc enim petijt, cùm in Cruce dixit, *Sitio*. Ita ne bone Domine sic, sic superabundat charitas tua, vt qui pro nobis laborasti vsque ad mortem, mortem autem crucis; non aliam mercedem requiras, nisi vt & nos cooperemur in salutem animarum nostrarum? Hoc planè est exemplar verissimæ charitatis. Dà ergo Domine, quod petis, & pete, quod vis. Sic enim adimplebitur voluntas tua, & obedientia nostra, in salutem nostram, & gloriam tuam.

De quarto fonte lacrymarum, qui est consideratio persecutionum Ecclesiæ.

CAP. IV.

ECCLESIA catholica, vt vera columba gemens, dum est in exilio, & in via ad patriam, nunquam libera erit à persecutoribus, dicente Apostolo, *Omnes, qui volunt pie viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur*. Et quidem Ecclesiæ persecutiones aliæ sunt manifestæ, aliæ occultæ. Quando enim manifestæ cessant, statim oriuntur occultæ, quæ grauiores esse videntur. nam de illis exponit S. Bernardus illa verba, *Facta est in pace amaritudo mea amarissima*. Itaq; Ecclesia semper gemitibus opus habet, & qui legitimi filij eius sunt, in hoc potissimum

2. Tim. 3.

Serm. 33. in Cant.

mum

mum cognoſcuntur, quòd matri compatientes ipſi quoque à gemitibus, & lacrymis non quieſcunt. Percurramus, ſi placet, ætates Eccleſiæ. Prima ætas fuit ab aduentu Domini vſque ad tempora Neronis Imperatoris. In ea etate viguit perſecutio Iudæorum, quæ Chriſtum ipſum in crucem egit, ac deinde S. Stephanum lapidauit; S. Iacobum maiorem per Herodē occidit, S. Petrum carceri mancipauit, per ſe autem Apoſtolos omnes flagellauit; S. Iacobum minorem de pinnaculo templi deiecit; Apoſtolum Paulum quinquies flagellatum, interficere ſæpe tentauit: & quod per ſe Iudæi non poterant, per gentiles efficere conabantur. *concitabant* enim *gentes aduerſus fratres*, vt S. Lucas in Actis teſtatur. Iudæis diuino iudicio ſeueriſſimè caſtigatis, & partim occiſis, partim diſperſis, euerſa ciuitate Hieroſolyma, & Regno ab eis omnino ſublato; ſucceſſit perſecutio paganorum, Domitiano Act. 14.

in-

incohante, ac ſequentibus Imperatoribus vſque ad Conſtantinum magnum, ſumma crudelitate in Chriſtianos graſſantibus. Primus quidem perſecutor paganus Nero fuit: ſed is adhuc durante perſecutione iudaica, atque ante Hieroſolymam euerſam, iudæis exultantibus, chriſtianos perſequi cæpit. Sed quoniam pagnorum perſecutio per interualla quædam nunc ſæuiebat, nunc pacem aliquam Chriſtianis dabat: S. Cyprianus, & Euſebius Cæſarienſis obſeruarunt in interuallis illis ſemper vigiſſe occultam perſecutionem vitiorum, quæ iram Domini ita prouocabat, vt Dominus ipſe nouam perſecutionem in populum ſuum graſſari permitteret. Sed verba ipſorum audiamus.

Sanctus Cyprianus in ſermone de lapſis, *Dominus*, inquit, *probari familiam ſuam voluit; & quia traditam nobis diuinitus diſciplinam pax longa corruperat, iacentem fidem, & penè dixerim, dor-*

dormientem censura cælestis erexit: cùmque nos peccatis nostris amplius pati mereremur, clementissimus Deus sic cuncta moderatus est, vt hoc omne, quod gestum est, exploratio potius, quàm persecutio videretur.

Eusebius Cæsariensis in historia *Verum*, inquit, *cùm nos præ nimia quadam licentia in mollitiam delicatam, & dissolutam segnitiem essemus prolapsi, cùmque alij alijs inuidere, maledictis insectari, & propè nos ipsi inter nos petulantibus linguis, tanquam mutuis armis oppugnare, & aliquando verborum contumelias velut hastas vnus in alium intorquere, & Præsides Ecclesiarum alter alterius vires infringere, & populus in populum seditionem concitare inciperent: cumque ficta, & adumbrata sanctitatis species, quæ oratione nequit exprimi, & simulatio fronte occultata ad immensam quandam prauitatem serpsisset diuina* Lib. 8. c. 1.

vltio

vltio, dum permagna adhuc Christianorum vbique versabatur frequentia, parcius aliquāto, & remissius cæpit in nos animaduertere. Sed vbi velut sensibus orbati nulla cura incubuimus, vt diuinum numen placaremus, tum demum iuxta Hieremiam obscurauit in ira sua Dominus filiam Sion, &c.

Postea vero quàm persecutio paganorum magna ex parte cessauit, exorta est persecutio hæreticorum. Quamuis enim ab initio nascentis Ecclesiæ, nonnullæ hæreses, quasi zizania in medio tritici apparuissent: tanta fuit tamen rabies Arianorum, qui Constantini temporibus exorti sunt, vt priores hæretici vix persecutores Ecclesiæ dici potuerint. Itaq. eiusdem Constantini tempore bella paganorum contra Ecclesiam extincta, & bella hæreticorum exorta dici possunt. Durat autem adhuc hoc bellum, & durabit vsque ad Antichristum. tunc enim exurget vltima persecutio, quæ,

quæ, vt erit omnium breuissima: sic erit omnibus terribilior. Sed ego nostra solùm tempora considerare instituo, vt videam an hoc tempore gemere nos oporteat, ob aliquam persecutionem; an potius gaudere, & lætari ob tranquillitatem, & pacem temporum nostrorum. Nisi autem valdè decipior, video nostri temporis Ecclesiam, non vna, vel altera sed omnibus simul persecutionibus flagellari, excepta illa vna, quam Antichristus nouissimus excitabit.

Primùm persecutio Iudæorum nobis non deest. Nam & per vsuras hebræi vbique fidelibus nocent, & vbi possunt Christianis imponunt, eosque decipiunt, & alicubi, sub specie Christianismi, infidelitatem suam occultè propagant. persecutio quoque paganorum in Turcis, & Saracenis renouata, multis in locis, non solum in Asia, & Africa, sed etiam in Europa grassatur. Nec solum defle-

deflemus quotidie damna tempo-ralia, ſed etiam ſpiritualia, cùm non pauci deficiant à Chriſto ad Maumethum. Acceſsit denique hoc noſtro tempore, perſecutio Iaponica, non ſemel renouata, quæ nouellam illam Eccleſiam paganico furore graſſante, martyrum ſãguine redundare fecit. Perſecutio autem hæreticorum neſcio an vnquam fuerit maior, & terribilior, ſiue quo ad multitudinem Sectarum, ſiue quo ad ſollicitudinem auertendi Catholicos à vera fide, ſiue quo ad crudelitatem in orthodoxis, præſertim Sacerdotibus inaudita ſæuitia vexandis, atque trucidandis. In oriente, & meridie adhuc vigent hæreſes antiquæ Neſtorij, & Eutychetis, in occidente & ſeptentrione præter nuper inuentas hæreſes innumerabiles, non deſunt, qui renouare pergant Arianiſmum, & Ebionis, & Cherinti dogmata ante annos mille trecentos extincta, atque ſepulta. Itaque perſecutio he-

hæreticorum, quæ nostra ætate, viget, videtur ipsa sola omnes antiquas persecutiones superare. Quare si pij sumus, & si in membris columbæ viuis, & veris numeramur: certè necesse est, vt compassionis lacrymas, non parcè, sed abundantissimè profundamus. Quid enim? an non multis lacrymis digna est tot milliũ animorum cædes, quæ propter falsa dogmata quotidie ad inferos detruduntur? & in tot prouincijs vel imminutus, vel omnino sublatus veri Dei cultus? Sed quid dicemus de occulta persecutione vitiorum? hanc enim occultam dico, quia mouetur à persecutoribus, qui non videntur, id est, à spiritibus immundis, à principibus, & potestatibus aëris huius, quorum ignita iacula tanto grauius, & frequentius feriunt, quanto magis incautos adoriuntur.

Antiquis Patrum nostrorum temporibus, vt ex Cypriano, & Eusebio audiuimus, quando vige-

gebat persecutio vna, cessabat altera, quoniam Deus, in cuius manu sunt omnia, ad sedandam persecutionem vitiorum, excitabat, vel excitari patiebatur persecutionem paganorum. Nunc autem omnes simul persecutiones patimur, & tamen nondum excitamur à somno, & nondum intelligimus grauissimam Dei manum esse, quæ nos premit, & flagellat. Sed fortasse non viget hoc tempore persecutio vitiorum. Vtinam id posset cum veritate dici. Ego enim in hac nostra Europæ parte, quæ per Dei gratiam libera est à persecutione Turcarum, & Hæreticorum; scio audiri non raro blasphemias in Deum, & Sanctos, quales nec inter Turcas audiuntur. Et quale crimen est blasphemia? tale est, vt grauitate
2.2 q.13. art. 3. omnia peccata superet, vt S. Thomas verè affirmat; & in testamento veteri, iussu Dei, vltimo supplicio, sine vlla misericordia puniebatur. In quibusdam locis periu-

iu-

iuria, quæ non longe abſunt à blaſphemia, adeo ſunt frequentia, & familiaria, vt multi non erubeſcant, etiam in rebus clariſſimis, falſa teſtimonia cum iuramento affirmare. Horreo de carnalibus flagitijs aliquid dicere, de homicidijs, de furtis, de maledictis, in quibus omnibus impletur verbum Oſeæ prophetæ, *Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit*. Vbi illa vox, *inundauerunt*, ſignificat peccatorum omnis generis abundantiam tantam, quanta eſſe ſolet aquarum, quando in alueo fluminis non capitur, ſed extra ripas effunditur, & campos vicinos inundat. Illud etiam, ſanguis ſanguinem tetigit, eandem multitudinem peccatorum deſignat. ſanguis enim in ſcripturis, ſæpe pro peccato accipitur, & tunc ſanguis ſanguinem tangere dicitur, quando non eſt hoc loco vna Oſe.4.

gut-

gutta ſanguinis, & altera in altero, ſed riui ſanguinum vbique decurrunt, & coniuncti in vnum, quaſi flumen, aut lacum efficiunt. Quid de luxu, & pompis, & vanitatibus dicam? an non quotidie iſta creſcunt, quaſi in ſacro baptiſmo nuncium non remiſerimus Diabolo, & pompis eius? Quid de cupiditate cumulandi aurum, & argentum, & augendi patrimonia, & reditus, & coniungendi, vt loquitur Iſaias, agros ad
Iſa. 5. agros, & domos ad domos, quaſi nulli ſint in mundo pauperes, quibus ſuperflua dari poſſint? Legant Epiſcopi S. Bernardum in
Epiſt. 42. Epiſtola ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum: legant Clerici eundem auctorem in Declamatione ſuper illa verba, *Ecce nos reliquimus omnia*. Legant omnes tum clerici, tum laici ſermonem triceſimumtertium eiuſdem in Cantica, & tùm iudicent, quid de noſtri temporis Chriſtianis exiſtimare debeant.
Et

Et quoniam locus postremus breuissimus est, non grauabor ipsa eius verba ponere. *En*, inquit, *tempora ista libera quidem Deo miserante, ab vtraque illa malitia*, paganorum videlicet & hæreticorum, quos significari docuit per timorem nocturnum, & sagittam volantem per diem; *sed planè fœda à negocio perambulante in tenebris. Væ generationi huic à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis si tamen hypocrisis dici debet, quæ iam latere præ abundantia non valet. Serpit hodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ, & quo latius, eo desperatius, eoque periculosius, quo interius. Nam si insurgeret apertus inimicus hæreticus: mitteretur foras, & aresceret. nunc vero quem eÿciet, aut quo abscondet se? Omnes amici, & omnes inimici; omnes necessarÿ, & omnes aduersarÿ; omnes domestici, & nulli pacifici; omnes proximi, & omnes, quæ sua sunt quærunt. Ministri Christi sunt, &* Serm. 35. in Cant.

ser-

seruiunt Antichristo. honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frœnis, in sellis, & calcaribus, & plus calcaria, quam altaria fulgent. Inde splendidæ mensæ, & cibis, & scyphis. Inde commessationes, & ebrietates; inde cythara, & lyra, & tibia; inde redundantia torcularia, & promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud; inde dolia pigmentaria; inde referta marsupia. Pro huiusmodi esse volunt Ecclesiarum præpositi, Decani, Archidiaconi, Episcopi, & Archiepiscopi. Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis aduenit, Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece Martyrum, amarior in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum. hæc sanctus Bernardus, cui comitem addere placet sanctum Cyprianum.

Is

Is in sermone de lapsis rationem reddere volens, cur Deus permisisset persecutionem, ait, *Studebant augendo patrimonio singuli, & obliti quid credentes, aut sub Apostolis ante fecissent, aut semper facere deberent insatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. Non in Sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina: corrupta barba in viris, in feminis forma fucata. Adulterati post Dei manus, oculi, capilli mendacio colorati ad decipienda corda simplicium, callidæ fraudes, circunueniendis fratribus subdolæ voluntates; non iurare tantum temerè; sed adhuc etiam peierare: Præpositos superbo tumore contemnere: venenato sibi ore maledicere: odijs pertinacibus inuicem dissidere: Episcopi plurimi, quos & hortamento esse oportet cæteris, & exemplo, diuina procuratione contempta, procuratores rerum secula-*

 rium

rium fieri, derelicta cathedra, plebe deserta, per alienas prouincias oberrantes, negociationis quæstuosæ nundinas aucupari: esurientibus in Ecclesia fratribus, non subuenire; habere argentum largiter velle, fundos insidiosis fraudibus rapere, vsuris multiplicantibus fœnus augere. Quid non perpeti tales pro peccatis eiusmodi mereremur? Hæc S. Cyprianus.

Perpendant igitur nostræ ætatis homines, an ea, quæ deplorant sãctissimi isti viri in moribus suorum temporum, non sint omnino similia peccatis temporum nostrorum: ob quæ nos quoque lugere assiduè, ac gemere debeamus. Adde, quod quemadmodum veteres illi populi habuerunt suos Cyprianos, suos Bernardos, qui cæteris vita, & exemplo prælucebant, & propterea inexcusabiles erant, qui ad illa lumina oculos claudebant: sic & nos habuimus diebus nostris, non paucos viros sanctissimos, quorum mores, & vi-

ta

ta reliquis omnibus regula benè viuendi esse potuerunt. Sed nos potissimum, qui Ecclesiastici sumus, habuimus sanctum Carolum, quasi lucernam lucentem in caliginoso loco, eamque non sub modio, sed super candelabrum celsissimum, vnde lucebat omnibus, qui in domo Dei sunt.

Qualis autem fuerit ex comparatione eorum, quos sancti Patres Cyprianus, & Bernardus reprehendunt, facile cognosci poterit. Illi cathedram, id est, munus concionandi, Episcoporum proprium relinquebant: iste cathedram non reliquit, nisi cùm vita eum reliquit. Illi plebem deserentes ad temporales nundinas in alijs prouincijs vagabantur: iste plebem sibi à Deo creditam nunquam deseruit, nisi quando plebis suæ vtilitas, vel necessitas compulit. Illi fratribus pauperibus non prouidebant, sed argentum largiter possidere gaudebant: iste patrimonium suum, vt haberet vnde

pauperibus largiter ſubueniret, cum gaudio diſtribuebat. Illi non erubeſcebant vſuris multiplicantibus fœnus augere: iſte miſerebatur inopum, vt Domino ſoli fœneraretur, ſciens ſcriptum eſſe,
Prou. 19. *Qui miſeretur pauperum, fœneratur Deo*. Illi non multum laborabant, quòd non eſſet in Sacerdotibus religio deuota, in miniſtris fides integra, in moribus diſciplina: iſte dies, ac noctes excubabat, vt reſtitueretur in Eccleſia ſua priſtina cleri, ác populi eccleſiaſtica diſciplina. Inde tam multas habemus ab ipſo poſteris relictas conſtitutiones, ordinationes, admonitiones. Atque hæc ex Cypriano. Addamus pauca ex Bernardo. Epiſcopi, quos S. Bernardus corripit, honorati incedebant de bonis Domini, qui Domino non ſeruiebant: iſte in publico vtebatur veſtitu, quem dignitas exigebat, ſed priuatim viles, & attritas veſtes gerebat, Domino autem ita ſeruiebat, vt verbo Dei, & oratio-
ni

ni ſemper intentus noctes inſomnes non raro traduceret. Illi ſplendidas menſas, & cibis, & ſcyphis habere volebant: hic vulgarem menſam, & ſcyphis communibus, non aureis, vel argenteis vtebatur. Illi comeſſationibus, & ebrietati operam dabant: hic ſæpè ieiunans, & pane, & aqua, vt plurimum contentus erat. Illi cytharam, & lyram, & tibiam in conuiuijs adhibebant: iſtius ad menſam ſola ſcripturarum ſanctarum verba ſonabant. Illi redundantia torcularia, & promptuaria plena, & dolia pigmentaria, & præcipuè referta marſupia habere gaudebant: iſte modeſtiam, & paupertatem Chriſti amans, cum diues eſſet, egenus factus eſt, nec ſolum patrimonium in egenos conſumpſit, ſed etiam multa pinguia beneficia eccleſiaſtica, quibus à Pontifice maximo auunculo ſuo ditatus fuerat, nouo exemplo ſpontè dimiſit. O beatum Pontificem, ac verè Chriſti amantem, & imitantem diſci-

pulum. O nos beatos si imitari non pigeat, quem laudare delectat. O nos verè miseros, & omni lacrymarum fonte plangendos, si tanto proposito ante oculos nostros exemplo, & quasi lucidissimo vitæ perfectæ speculo, deformia nostra non viderimus, neque emendare diligentissimè studuerimus.

De quinto fonte lacrymarum, qui est consideratio ordinis Sacerdotalis.

CAPVT V.

QVAMVIS capite Superiore generatim considerauerim Ecclesiæ Catholicæ miserias, & pauca quædam attigerim in particulari de Prælatis, & subditis: quia tamen magna res agitur, cùm Ecclesiæ morbi, & vulnera considerantur, vt ad ea curanda lacrymarum remedia, pro viribus adhibeamus: visum est seorsim

ſim de ſingulis Eccleſiæ membris ea ſcribere, quæ Dominus inſpirare dignabitur.

Tria ſunt Eccleſiæ membra precipua. Primum eorum eſt, qui in ſtatu perfectionis adeptæ eſſe dicuntur, qui ſunt Epiſcopi Eccleſiarum Principes, & magiſtri, quibus adiungimus Præſbyteros, qui ſunt minores Sacerdotes; atq. eorum adminiſtros. Alterum eſt eorum, qui ſunt in ſtatu perfectionis adipiſcendæ; ideſt, qui relicto ſeculo, & ſecularibus curis, profitentur ſe ad perfectionem vitæ Chriſtianæ velle tendere, quales ſunt Regulares omnes, ſiue Eremitæ, ſiue Cænobitæ, tam viri, quàm feminæ. Tertium eſt laicorum, qui ſuſcipiunt curam familiæ, vxoris, liberorum, ſeruorum; vel etiam Rempublicam adminiſtrant, & ea quæ pertinent ad pacem, vel bella procurant. Ac vt à primo membro incipiamus, exponam breuiter, quid Magiſter gentium requirat in Epiſcopis,

qui ſunt Apoſtolorum ſucceſſores: ex qua doctrina vnus quiſque per ſe dijudicare poterit an hoc membrum ita laboret vt lacrymarum fomenta requirat. Qualis autem debeat eſſe Prælatus Eccleſiaſticus docet Apoſtolus in primis illis verbis Epiſtolæ ad Romanos, *Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Euangelium Dei*. In his enim verbis continentur tres qualitates Apoſtolorum, & eorum, qui illis ſuccedunt, videlicet Epiſcoporum, & aliorum, qui Epiſcopis vel pares ſunt, vel maiores; & ſuo etiam modo præſbiterorum. Hæc enim ratio eſt cur idem Apoſtolus erudiens Eccleſiaſticos, primùm alloquitur Epiſcopum, deinde tranſit ad Diaconos de alijs nihil dicit, quia in Epiſcopis erudiebat etiam præsbyteros, qui ſunt ſecundi ordinis Sacerdotes: & in Diaconis, qui ſunt principes miniſtrorum, erudiebat etiã ſubdiaconos, & cæteros omnes miniſtros.

1. Tim. 3.

Pri-

Prima igitur qualitas Episcoporum, & omnium aliorum Ecclesiasticorum, est, vt sint serui Christi, & serui Christi non quocunque modo, sed propriè, id est, toti addicti obsequio Christi, vt spoliatis omni alia cura, & sollicitudine, vnum negocium sit, Christo famulari in lucro animarũ. Seruus enim quicquid est, Domini sui est; quicquid habet, Domino suo habet; quicquid potest, Dño suo potest. Tales fuisse Apostolos perspicuum est ex illis verbis B. Petri. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* & ex illis B. Pauli. *Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit.* Denique ex vita & rebus gestis ipsorum. Scimus enim Apostolos non fuisse occupatos in vllis rebus temporalibus acquirendis, vel agendis, sed in sola Christi gloria, & animarum salute quærenda laborem, & studium, & vitam ipsam impendisse.

Matt. 19.

2. Tim. 2.

disse. Scimus etiam Apostolos rerum temporalium, quas Ecclesia possidebat curam alijs demandasse, vt ipsi rebus spiritualibus, quæ ad officium ipsorum potissimum pertinebant, possent incumbere. *Non est æquum*, inquiunt
Act. 6. Apostoli, *nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*. Quod ipsum faciendum esse Episcopis Apostolorum successoribus,
Cartag. 4. c. 20. docet Concilium Carthaginense quartum. his verbis, *Episcopi nullam rei familiaris curam ad se reuocent, sed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi solummodo vacent*. De qua re S. Bernardus ita loquitur in libro de
Lib. 4. c. 9. consideratione, *Quid*, inquit, *Episcopo turpius, quàm incumbere supellectili, & substantiolæ suæ? scrutari omnia, sciscitari de singulis, morderi suspicionibus, moueri ad quæcunque perdita, vel neglecta? Non sic ille Aegyptius, qui Iosepho omnibus traditis, ignorabat quid haberet in domo sua*.
Eru-

Erubescat Christianus Christiano sua non credens. Homo sine fide, fidem tamen habuit seruo, super omnia bona sua constituens eum, & hic erat alienigena. Mira res, satis superque ad manus habent Episcopi, quibus animas credant: & cui suas committant facultates, non inueniunt. Optimi videlicet æstimatores rerum, qui magnam de minimis, paruam aut nullam de maximis curam gerant. Sed vt liquido datur intelligi, patientius ferimus Christi iacturam, quàm nostram. Quotidianas expensas, quotidiano reciprocamus scrutinio; & continua Dominici gregis detrimenta nescimus. De pretio escarum, & numero panum cum ministris quotidiana discussio est; rara admodum cum præsbyteris celebratur collatio de peccatis populorum. Cadit Asina, & est, qui subleuet eam; perit anima, & nemo qui reputet. Nec mirum, cùm ne nostros quidem assiduos sentiamus defectus. hæc S. Bernardus.

Porro cur pauci ex Prælatis veri serui Iesu Christi dici possint, vna ex præcipuis causa est, quia non expectant vocationem Dei, quæ est secunda qualitas Episcopi, vt cùm B. Paulo dicere possint, *Vocatus Apostolus*, id est, vocatus à Deo ad Apostolatum. qui enim se ipsi intrudunt, aut certè quærunt, & petunt Ecclesijs præfici; mirum esset, si quærerent, quæ sunt Iesu Christi, & non potius, quæ sua sunt. qui autem quærunt, quæ sua sunt, certè non serui Iesu Christi, sed suarum cupiditatum mancipia sunt. Et illi quoque qui non per se quærunt Episcopatum, sed ab alio accipiunt, non quòd sint cæteris aptiores, & digniores, & Ecclesiæ vtiliores; sed quod sint propinqui sanguine, vel quòd magnos viros fautores habeant, non vocantur à Deo, sed à carne, & sanguine; nec Iesu Christi, sed hominum serui fiunt: ac per hoc mirum non est, si non se totos Christi obsequio impendunt, cùm non propter Chri-

ſtum vocati ſint, ſed propter opes augendas, vel familias nobilitandas. Rectè igitur S. Bernardus admonet Eugenium Papam in 4. libro de conſideratione, *Alius, inquiens, pro alio, alius fortaſſe, & pro ſe rogat. pro quo rogaris, ſuſpectus ſit: qui ipſe rogat pro ſe, iam iudicatus eſt.* & infra, *Itaque non volentes, neque currentes aſſumito, ſed cunctantes, ſed renuentes, etiam coge illos, & compelle intrare.*

Quod autem ſit officium vocatorum à Deo, explicat Apoſtolus in ſequentibus verbis, *Segregatus in Euangelium Dei*, quæ eſt tertia qualitas, ſiue conditio. Siquidem primarium Epiſcopi munus eſt Euangelij prædicatio. Id conſtat primum ex eo, quòd Dominus Io. 20.
Apoſtolis ait, *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. Quorſum autem miſerit filium ſuum Pater, ex prophetia Iſaiæ declarauit ipſe Luc. 4.
idem filius dicens, *Spiritus Domini ſuper me: propter quod vnxit me,*

me, euangelizare pauperibus misit me. Ecce officium Christi: ecce officium eorum, qui legatione funguntur pro Christo. Et quidem hoc officio ita diligenter, ita acuratè, ita assiduè perfunctus est Christus, vt perpetuo discurrerit per ciuitates, & castella prædicans Regnum Dei. Nec solùm in templo, & synagogis, sed in campis, in desertis, in montibus, in mari, in priuatis domibus, discumbens in mensa, deambulans in via, denique semper, & vbique meminerit se missum ad Euangelium prædicandum. Deinde Apostoli, quibus Episcopi succedunt, munus suum proprium declarauerunt,
Act. 6. cùm dicerent, *Nos orationi, & ministerio verbi instantes erimus*. & Apostolus Paulus in priore ad
1. Cor. 1. Corinthios, *Non misit me Christus*, inquit, *baptizare, sed euan-*
1. Cor. 9. *gelizare*. & rursus, *Si euangelizauero non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi si non euangelizauero*. & Timo-

motheum Episcopum admonens ait, *Prædica verbum, insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina*. Quid iam de beatissimo Ioanne dicam? Is adeo necessariũ sibi esse duxit officium prædicandi, vt cùm iam in decrepita ætate ad Ecclesiam per manus discipulorum vix deferretur, & non posset in plura vocem verba contexere, nihil aliud soleret per singulas proferre collectas, nisi, *Filioli diligite alterutrum*. cuius rei testis est sanctus Hieronymus lib. 3. commentariorum Epistolæ ad Galatas. Itaque dilectus Domini discipulus, & Magistri sui diligens imitator, ad vltimum vsque spiritum, eo modo, quo potuit, prædicationis munere fungi voluit. Hoc ipsum declarauit Concilium Carthaginense quartum docens, Episcopum lectioni, & orationi, & prædicationi verbi Dei tantummodo vacare debere. Cui consonat sanctus Gregorius cùm ait, *Epi-*

1. Tim. 3.

Can. 17. & 20.

Episcopi est, de prædicationis ministerio semper cogitare. Denique Episcopos veteres per multa secula hoc ipsum probè intellexisse, ipsorum scripta testantur. Maxima enim pars scriptorum Cypriani, Athanasij, Basilij, Nazianzeni, Chrysostomi, Ambrosij, Cyrilli, Augustini, Maximi, Leonis, Gregorij, & aliorum, nihil sunt aliud, nisi ad populum habitæ conciones. Sed, inquiunt, alia nunc sunt tempora, alij mores. Ita est, alia sunt tempora, alij mores, sed non alia obligatio. Cur enim in consecratione Episcoporum, nunc etiam dicitur, *Accipe euangelium vade prædica populo tibi commisso?*

Lib. 2. Epi. 32.

An non timere debent Episcopi sic ordinati, ne in iudicio audiant, Cur prædicationis officium suscepisti, si illud adimplere nolebas? Et si alia nunc obligatio esset, cur in ipso Concilio generali, nostro tempore celebrato, disertis verbis diceretur, prædicationis munus præcipuum esse inter Episcopalia

Trid. sess. 5. & 24.

palia

palia munera? Et cur adhuc in Ecclesijs cathedra sublimis Episcopis erigitur, nisi, vt ex edito loco populum doceant. Non dedimus, inquiunt, operam sacris literis, sed iuris prudentiæ, neque in prædicatione, sed in iudicijs versati sumus. At neque sanctus Ambrosius, neque sanctus Gregorius prædicationi operam dederant, sed forensibus iudicijs. Et tamen vocati ad præfecturam Ecclesiæ, continuò lectioni scripturarum, & prædicationi verbi Dei operam dare cœperunt. Quod idem fecit nostro tempore sanctus Carolus Cardinalis, qui cùm iurisprudentiæ operam dedisset, & vsum concionandi non haberet, & linguæ quoque impedimentum pateretur: omnes tamen difficultates Christi amore, & officij sui adimplendi desiderio, superauit, & assiduè vberrimo cum fructu vsque ad mortem Euangelium prædicauit. Denique, inquiunt, multi sunt hoc tempore prædicatores verbi

Dei

Dei ex ordinibus religiosis. Verũ est id quidem: sed illi vocati sunt in adiutorium Episcoporum, non vt proprium munus ipsorum impediant; neque adiuuari dicitur, qui nihil facit: & Christus ipse Apostolos duodecim, & septuaginta duos discipulos misit ad prædicandum, vt se in eo munere quodammodo iuuarent: & tamen non ideo intermisit ipse assiduè prædi-
Io. 20. care. & de Pastore ait, *Vocem eius audiunt, & eum sequuntur*. Itaque si Episcopi pastores sunt, vt omnino esse debent, id quoque eos præstare necesse est, vt oues vocem eorum audiant, ipsorumque vitam, & exempla sequantur.

Ex quo etiam manifestè sequitur, vt omnino residere apud gregem suum teneantur. Quomodo enim oues audient pastorem absentem? & quomodo eum sequentur, si eum non vident? Sed est præterea alia diligentia adhibenda pastori, vt non cito manus imponat, de qua re idem Apostolus

ad-

admonuit Timotheum. Quemadmodum enim ipse vocatus est ad munus pastoritium, sic debet ipse vocare ministros, quos idoneos censet: & non facile manus imponere. Ex facilitate enim manus imponendi factum est, vt hoc tempore sit propè infinita turba clericorum, quorum plurimi non aspirant ad sacros ordines, vt sit Dominus pars eorum, sed vel vt subtrahant se à foro seculari, vel vt subsidium quærant vitæ temporalis, vel vt ad honores Ecclesiasticos aliquando conscendant. Atq. hinc fit, vt multi circumeant cum magna iactura Ecclesiasticæ dignitatis sordidi, ac penè nudi stipem ostiatim mendicantes: Alij vero, quod multo grauius est, culpa sua etiam Sacerdotes inueniantur in publicis carceribus, vel catenis alligati in triremibus cum vltima hominum fæce ad remos trahendos, assidua fustigatione cogantur. *Imploremus*, inquit, S. Gregorius, *Hieremiæ lacry-* 1. Tim. 5

Hom. 17. in Euangelia. Thren. 4

crymas, & dicamus, Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Olim non licebat ſacerdotibus publicam pœnitentiam agere ob reuerentiam ordinis ſacri, & ſi grauiter caſtigandi erant, in monaſterijs ad pœnitentiam agendam mittebantur: & nunc licet eos cum facinoroſis, & ſceleſtis in carceribus publicis detinere, vel etiam ad triremes amandare. Neque hæc dico, vt Iudices reprehendam, ſed, vt temporum noſtrorum calamitatem deplorem, quæ non paucos tam perditos nacta eſt Sacerdotes, vt opus ſit, publica, & grauiſſima ignominia cum ſummo dolore coniuncta eos notare.

Sed aliud eſt etiam lacrymis vberrimis dignum, quod ob non nullorum Sacerdotum incuriam, aut impietatem ſacroſancta myſteria tam indecorè tractentur, vt qui illa tractant, videantur non credere Maieſtatem Domini eſſe præſentem. Sic enim aliqui ſine

ſpi-

ſpiritu, ſine affectu, ſine timore, & tremore, feſtinatione incredibili ſacrum perficiunt, quaſi fide Chriſtum Dominum non viderent aut ab eo ſe videri non crederent. Omitto quod alicubi vaſa ſacra, & veſtes, quibus myſteria celebrantur, vilia, & ſordida inueniantur, indigna prorſus, quæ ad tremenda myſteria adhibeãtur. At fortè, qui hæc adhibent, pauperes ſunt. Id quidem fieri poteſt, ſed ſi pretioſa non poſſunt, ſaltem munda, & nitida procurarent. Ego tamen cùm aliquando ex itinere apud Epiſcopum nobilem, & prædiuitem hoſpitarer, vidi aulam, vaſis argenteis ſplendidam, & menſam omni genere præſtantium ciborum refertam: mappas quoque, & reliqua omnia nitida, & odorem ſuauem ſpirantia. Sed cùm die ſequente ſummo mane, ad Eccleſiam Palatio contiguam deſcendiſſem, vt ſacris operarer, inueni omnia contraria, id eſt, vilia, & ſordida, vt vix auderem

in tali loco, & cum tali apparatu diuina mysteria celebrare. Scio non deesse in Ecclesia Dei multos optimos, & religiosissimos Sacerdotes, qui corde mundo, & nitidissimo apparatu, diuina mysteria celebrant, pro quibus gratiæ Deo ab omnibus agendæ sunt: sed simul etiam fontibus lacrymarum plangendi sunt, non pauciores, qui exteriore turpitudine, & sordibus, animi sui impuritatem, sordesque testantur.

De sexto fonte lacrymarum, qui est consideratio ordinum Religiosorum.

CAP. VI.

ORDINES religiosi quemadmodum in suis bonis membris materiam præbent fidelibus omnibus gloriandi, & Deum laudan-

dandi: sic etiam contra, in suis membris malis fontem nobis aperiunt inconsolabilium lacrymarum. Verè enim scripsit S. Augustinus, non se vidisse meliores ijs, qui in monasterijs profecerunt, neque deteriores ijs, qui in monasterijs defecerunt. Regulares enim similes esse videntur, ficubus Hieremiæ, inter quas, quæ bonæ erant, erant bonæ valde, & quæ malæ, malæ valdè. Referam paucis ex testimonijs quatuor insignium Doctorum, quales fuerint olim Monachi; deinde veniam ad multorum ruinam, & casum miserabilem deplorandum.

Ep. 137.

Hier. 4.

Sanctus Gregorius Nazianzenus in Apologia de fuga sua, cùm descripsisset bona monachorum sui temporis *Talis*, inquit, *est Christi pars, talis passionum Christi fructus, quem ipse de terra ad patrem defert. Religionis, inquam, Christianæ columen, populi decus, Mundi fundamentum, cum cælestibus pulchritudinibus ele-*

elegantia propemodum certans.

Hom. 8. in Matt. S. Ioannes Chrysostomus, sic loquitur, *Si quis nunc ad Aegypti veniat solitudinem; paradiso prorsus omnem illam eremum videbit digniorem, & innumeros Angelorum choros in corporibus fulgere mortalibus. Est enim cernere tota illa regione diffusum exercitum Christi, & admirabilem illum regiũ gregem, virtutumq. cælestium conuersationem in terris micantem.*

S. Hieronymus in Epistola ad Heliodorum, *O desertum*, inquit, *Christi floribus vernans, ò solitudo in qua illi nascuntur lapides, de quibus in Apocalypsi ciuitas magni Regis extruitur. O Eremus familiarius Deo gaudens.*

Lib. 1. c. 31. S. Augustinus in libro de moribus Ecclesiæ, *Nihil*, inquit, *de ijs dicam, qui secretissimi penitus ab omni hominum conspectu pane solo, & aqua contenti desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæserunt, & eius pulchritudinis contem-*

tem-

templatione beatissimi, quæ nisi sanctorum intellectu percipi non potest. & paulo post, *Hoc tam excellens fastigium sanctitatis, cui non sua sponte mirandum, & honorandum videtur, oratione nostra videri qui potest?* hæc de sanctitate Anacoretarum.

Sed ne videantur soli Anacoretæ omni laude dignissimi esse iudicandi, addam duo testimonia pro Cœnobitis. Sanctus Hieronymus in Epistola ad Eustochium de custodia virginitatis, scribit totum ordinem vitæ Cœnobitarum, ex quo apparet angelicam planè fuisse conuersationem Monachorum illius temporis: Non adscribo verba, quia longissima oratio est. Sanctus quoque Augustinus in libro de moribus Ecclesiæ, postquam de Eremitis narrauit, quæ paulo ante retulimus, de Cœnobitis ita subiungit, *Sed si hoc* (vita solitaria) *excedit nostram tolerantiam: quis non illos miretur, & prædicet, qui contemptis,*

atque desertis mundi huius illecebris, in communem vitam castissimam, sanctissimamque congregati simul ætatem agunt, viuentes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus: nulla superbia tumidi, nulla peruicacia turbulenti, nulla inuidentia liuidi, sed modesti, verecundi, pacati, concordissimam vitam, & intentissimam in Deum, gratissimum ipsi munus offerunt, à quo ista posse meruerunt. Nemo quicquam possidet proprium, nemo cuiquam onerosus est. Patres vero non solum sanctissimi moribus, sed etiam diuina doctrina excellentissimi, nulla superbia consulunt his, quos filios vocant, magna sua in iubendo auctoritate, magna eorum in obediendo voluntate. Denique post multa alia, quæ nimis longum esset hìc ponere; inter quæ illud est, quòd sub vno Patre conueniunt, vt minimum monachorum tria millia, ita concludit: *Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc institu-*

tum

tum si laudare velim, nec dignè valeo, & vereor ne iudicare videar, per se ipsum tantummodo expositum placere non posse, si super narratoris simplicitatem, cothurnum etiam laudatoris addendum putauero.

Quæ autem sancti Patres Nazianzenus, Chrysostomus, Hieronymus, & Augustinus de Monachis sui temporis dicunt: possumus nos etiam dicere de primordijs omnium ordinum Religiosorum. Nam & sancti Benedicti, & sancti Dominici, & sancti Francisci, & omnium aliorum sanctorum, qui religiosos ordines instituerunt, filij, & nipotes per multos annos ita sanctè, piè, perfectèque vixerunt, vt vel omnes, vel eorum pars maxima insigni sanctitate floruerint. Postea tamen multiplicari cœperunt regulares sine numero, & multi non à Deo vocati ad statum perfectionis, sed alijs rationibus adducti monasteria repleuerunt: & impletum est illud

Isaiæ, *Multiplicasti gentem, non*
Isa. 9. *magnificasti lætitiam*. Inde nata sunt scandala grauia, & multiplicia, omnibus nota, quæ materiam vberem præbent columbæ gemendi, & plangendi relaxationem, ne dicam corruptionem ordinum religiosorum. Quamuis enim nullus sit ordo religiosus, in quo non aliqui verè pij, sanctique reperiantur; tamen negari non potest, quin magna inueniatur, in quibusdam ordinibus multitudo relaxatorum. Et fortasse impletur nostris temporibus, quod accidit ordini sancti Pachomij.

Et quia res est tremẽda valdè, eãque ego sine magno horrore referre non possum, verba ipsa auctoris adducam. Auctor autem est Dionysius Exiguus Abbas Romanus, scriptor egregius, qui vitam sancti Pachomij ex Græco auctore fideliter latinitate donauit. Is ergo in ea historia cap. 45. sic loquitur, *Monachis ad vescendum conuenientibus, venerabilis senex*, Pa-

cho-

chomius, *in cellulam, vbi consueuerat supplicare Domino, se recepit: & obserans ostium orabat intentè, & obsecrabat Dominum, quatenus ei declararet statum Monachorum, qui futurus esset, vel quid post eius obitum, in tanta congregatione contingeret. & ab hora nona vsque ad illud tempus, quo frater, qui nocturnis orationibus praeerat vocem mitteret, & ad preces solitas excitaret, instantiam suae supplicationis extendit. Cumq. precaretur attentius, subitò circa mediam noctem visionem cernit, quae eum iuxta petitionem propriã de statu posterorum suorum plenius edoceret. Nam monasteria sua vehementius dilatanda, nonnullosque piè victuros, & continenter agnouit: neglectores etiam plurimos didicit, suamque salutem penitus esse perdituros.* hæc ille, qui satis apertè denũciat ex maxima monachorum multitudine, non nullos, id est, paucissimos piè victuros, & saluandos; plurimos au-

tem neglecturos, & salutem perdituros.

Pergit deinde auctor, & visionem ipsam explicat, *Vidit*, inquit, *sicut ipse narrauit, multitudinem monachorum in valle quadam profunda satis, atque caliginosa consistere: & alios exinde velle conscendere, nec valere, quia occurrebant ex aduerso sibi, nec inuicem dignoscere poterant, nec de profundo illo, & tenebroso loco prorsus emergere. Alios autem frustra conatos præ lassitudine ruere, atque ad inferos peruenire: alios autem iacentes miserabili, ac lacrymosa voce deflere: non nullos vero cum maximo labore conscendere, quibus ascensu ipso lux protinus occurrebat, in qua constituti referebant Deo gratias, quòd euadere potuissent.* hæc est visio sancti Pachomij. Ex qua colligitur primum principium relaxationis Regularium esse cœcitatem mentis, vt idem Pachomius interpretatur. Ideo enim dicitur multitudo Monacho-

rum

rum visa esse in valle profunda, tenebrosa, & caliginosa; quia multitudo ex monte perfectionis cecidit ad vallem profundam nimiæ relaxationis, comitante eos caligine mentis: non enim duxit eos stella ad Præsepium Christi, id est, non traxit eos diuina vocatio ad humilitatem Christi sectandam, sed carnalis sensus, qui mentem excœcat, duxit illos, vel ad vitam commodiorem, cùm essent pauperes, vel ad honores ambiendos in Religione, cùm in seculo non inuenirent, qua via possent ascendere: vel alio, aliquo humano consilio vestem sanctam induerunt, sed mores non mutauerunt. Et quid mirum, si multi vestem religiosam induunt, & mores religiosos non induunt, cùm non spiritus Domini, sed carnalis sensus eos ad ordinem religiosum duxerit? Et vnde contentiones, pro præfecturis, & inimicitiæ, ac rixæ in domo Dei, quæ est domus pacis, nisi quia plurimi non missi sunt ab eo, qui dixit,

Matt. 11. *Tollite iugum meum super vos; &, Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde?* Quare si ij, qui præsunt ordinibus religiosis velint ordinem suum reformare, & ex valle ad montem ducere; oportet eos diligentissimè vigilare in exploranda vocatione eorum, qui habitum petunt, nec tantum verbis explorare interrogando, sed etiam factis exercendo nouitios suos longo tempore in mortificatione passionum. Sed pergamus in explicanda visione Pachomij. In valle illa profunda quatuor monachorum genera sanctus Pachomius vidit: primum est eorum, qui conabantur ascendere, sed impediebantur ab ijs, qui illis occurrebant, qui inter se non nouerant. Hoc significat, non deesse in ordinibus relaxatis, qui cupiant ascendere ad montem perfectionis: sed impediuntur malis exemplis aliorum, qui verbis, & factis à bono proposito resilire quodammodo cogunt. Dicuntur autem isti, non

ſe inuicem cognoſcere, quia putantur amici, & frâtres, & ſunt hoſtes, & inimici.

Alterum genus eſt eorum, qui multum laborant in aſcendendo, ſed breui fatigantur, & coruunt vſque ad inferos. Id vero ſignificat, inueniri etiam in ordinibus relaxatis, qui non ſolum cupiant aſcendere ad perfectionem, ac plenam regulæ obſeruantiam; ſed etiam incipiunt laborare in ſuperandis tentationibus, & extinguendis concupiſcentijs: ſed victi antiqua conſuetudine, tandem reſiliunt à bono propoſito, & ad ſempiternum interitum ruunt.

Tertium eſt eorum, qui iacentes gemunt, ac plorant, ideſt, qui ne conantur quidem ad montem aſcendere, & cum exultatione cantare canticum graduum; ſed iacent in ſterquilinio ſuo torpentes, & aſſiduè gemunt, ac plorant, non peccata ſua, ſed paupertatem, vel ignominiam, vel labores ad quos inuiti à Præfecto

coguntur. O vitæ genus miserabile: Isti sine diuina consolatione affliguntur, & sine bono merito laborant, & sic transeunt à labore ad dolorem, & à mortificatione temporali ad mortem sempiternam; qui si vellent ea, quæ patiuntur inuiti, libenter pro Christo pati: iugum suaue, & onus leue experirentur in terris, & ingens præmium lucrarentur in cælis.

Quartum genus eorum est, qui serio, & inuicto animo aggrediuntur ascensionem de valle lacrymarum ad montem diuinæ consolationis; & omnes difficultates forti animo superant; ac tandem ad mortem vsque, perfectionem vitæ sectando perseuerant. Istis occurrit lux copiosa, quia paulatim purificatur cor eorum à nebulis errorum, & cognoscitur veritas, & veritas liberat. Sic enim lo-
Io. 8. quitur Dominus, *Cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* qui enim purificante, & illuminante Domino, incipit intellige-

re

re, nihil esse verè magnum, nihil verè suaue, nihil verè vtile hominibus, nisi gratiam Dei, in hac mortali vita, & in futura vitam æternam; liberatur facile ab amore, & timore mundano, & ingreditur viam pacis, per quam ambulat securus, & gaudens, donec perueniat ad ciuitatem sanctam Hierusalem cælestem. Et quoniam in ore duorum testium, præsertim omni exceptione maiorum, stat omne verbum, placet addere visionem S. Francisci, quam de progressu ordinis sui, aliquando vidit, similem illi, quæ demonstrata fuit Regi Nabuchodonosor per similitudinem statuæ grandis, cuius caput erat aureum, pectus argenteum, venter æreus, tibiæ ferreæ, pedes partim ferrei, partim fictiles. In qua visione multa leguntur de insigni perfectione primorum Patrum illius ordinis, & de magna relaxatione posterorum. Consulat lector Chronicum fratrum minorum. Ex quibus Par. 1. c. 28. & 29.

omnibus colligitur, agendas esse gratias Deo, cum ingenti lætitia pro tot sanctis hominibus, quos ordines religiosi Ecclesiæ Catholicæ pepererunt, & in dies pariunt; & simul etiam fundendas lacrymas copiosas pro deformatione, quam passa est tam illustris portio gregis Christi. & simul orandũ assiduè Deum, vt conuertat corda patrum in filios & relaxatos filios ad prudentiam spiritualem, & feruorem cordis patrum iustorum.

De septimo fonte lacrymarum, qui est consideratio status secularium.

CAP. VII.

RESTAT consideratio status secularis; ex qua consideratione fons non exiguus lacrymarum erumpet, si attente cogitemus, quales esse debeant omnes Chri-

Christiani, & quales hoc tempore sint. Quales esse debeant omnes Christiani, etiam si laici sint, scriptura docet cùm affirmat, eos sanctos esse debere, idest, puros, & immaculatos. quod enim seculares Clericis, & Regularibus dicunt, nos in mundo sumus, & secularibus negocijs implicamur, ideo sancti, esse non possumus: ad vos pertinet vita spiritualis, & sancta, qui de mundo ad seruiendum Deo vocati estis; in aliquo sensu verum est. Debent enim Clerici, & Regulares maiore sanctitatis perfectione præditi esse, quàm Laici, qui coniugum, filiorum, & Reipub. curam suscipiunt. Sed tamen ipsi quoque seculares, & Laici sancti esse debent, si partem velint habere in Regno Christi, & Dei.

Primum enim Apostolus Paulus in ipso principio epistolæ ad Romanos, ita scribit, *Paulus seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, omnibus, qui sunt Romæ dilectis* Rom.1.

Dei,

Dei, vocatis ſanctis, &c. Itaque ſicut de ſe dixerat, *vocatus Apoſtolus*, ideſt, vocatione Apoſtolus, ſiue vocatus ad Apoſtolatum: ſic de alijs Chriſtianis dicit, *vocatis ſanctis*, ideſt, vocatis ad ſanctitatem. Id quod explicat clarius
Epheſ.1. in epiſtola ad Epheſios, *Elegit*, inquit, *nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, &*
Epheſ.5. *immaculati*. & infra, *Fornicatio*, inquit, *& omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos; aut turpitudo, aut ſtulti loquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet*. Hic certè Apoſtolus non alloquitur ſolos clericos, aut monachos, ſed omnes Chriſtianos, quos tam, ſanctos eſſe debere docet, vt non ſolùm caueant à fornicatione, & omni immunditia, & auaritia, ſed etiam ignorent vocabula talium ſcelerum, vel flagitiorum.

Similia præcipit Princeps Apo-
1. Pet.1. ſtolorum Petrus cùm ait, *Secundum*

dum eum, qui vocauit vos, sanctum, & vos in omni conuersatione sancti sitis, sicut scriptum est, sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Deinde non soli clerici, & Regulares debent exire de Mundo, & non esse de Mundo, nec diligere mundum. Scribit enim B. Paulus omnibus Corinthijs, quorum pars maxima laicorum erat, *Debueratis de hoc mundo exisse*. 1. Cor. 5.
Et S. Iacobus, *Nescitis*, inquit, Iac. 4.
quia amicitia huius mundi inimica est Dei. quicunque ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur. Sanctus quoque Ioannes non excipit laicos, vel seculares, cùm ait, *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in Mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo*. 1. Io. 2.

Denique Christus Dominus omnibus loquitur, cùm ait, *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc* Luc. 14.

buc

huc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Odisse autem patrem, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ipsam etiam animam, id est, vitam; ad perfectam charitatem pertinet. Illa enim sola charitas est, quæ potest hoc efficere, vt homo paratus sit ea alacritate vitam amittere suam, & suorum, ac si eos odisset. Quod explicat Apostolus, cùm ait ad Corinthios,
1. Cor. 7. *Tempus breue est, reliquum est vt qui habent vxores, tanquam non habentes sint; & qui flent, tanquam non flentes; & qui gaudent, tanquam non gaudentes; & qui emunt, tanquam non possidentes; & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur. præterit enim figura huius mundi.* Hæc enim verba eò tendunt, vt hominem expediant ab omni amore minus ordinato erga vxores, & filios, & res omnes mundi huius, tanquam res caducas & fluxas, quas non decet possessorem suum impedire

quo

quo minus promptissimus sit, omnia perdere, vt vitam æternam lucrifaciat.

Habemus igitur ex doctrina Spiritus sancti per os Christi, & Apostolorum nobis prædicata, non solum clericos, & monachos, sed etiam laicos ad hanc perfectionem obligari, vt sancti sint, & de mundo exierint, & mundo, & concupiscentijs ejus nuncium remiserint; & denique tam ardenti charitate ferueant, vt parati sint propter Deum, personas coniunctas, & fortunas omnes, & ipsam vitam libenter exponere, ac si ista, vel sua non essent, vel odio prosequerentur.

At quot sunt homines seculares, & laici, qui ista intelligant, vel de istis seriò cogitent, ne dicam opere compleant? Vix probati Sacerdotes, & Monachi ad ista pertingunt. quid igitur à populo, à mercatoribus, ab opificibus, à rusticis expectabimus? Apostolorum tempore multi erant infir-

1.Cor.11 firmi, multi imbecilles, multi, quibus lacte opus erat non solido
1.Cor.3. cibo, & tamen pane vitæ alebantur quotidie,& intuebantur heroica exempla sanctorum. Quid ergo de temporibus nostris dicere poterimus, quando magna pars populi, semel per annum corporis sacri aluntur cibo, & rarissima cernunt exempla sanctorum? Sed quid opus est argumenta conquirere, vt probemus, vitam multorum secularium hoc tempore lacrymarum fontibus, esse plangendum? An non cernimus quotidie homicidia, furta, sacrilegia, adulteria, periuria, detractiones, dolos, fraudes? Quid dicam de luxu, de pompis, de operibus diaboli, quibus renunciauimus in baptismo? Quid de multitudine scortorum, siue meretricum, quibus plenus est mundus? Certè in lege veteri dictum erat, *Non erit me-*
Deut.23. *retrix de filiabus Israel, neque scortator, de filijs Israel*. & Apo-
1.Cor.6. stolus clamat, *Tollam ergo membrum*

brum Christi, & faciam membrum meretricis? absit: & tamen istæ sordes, ista turpitudo, iste teterrimus fœtor in medio Christiani populi, longè, lateque occupat omnia.

Ex Episcopis, & Sacerdotibus multos nouimus ad eam vitæ sanctitatem peruenisse, vt mererentur publico Ecclesiæ testimonio in sanctis numerari, nec pauciores scimus ex Regularibus diuersorum ordinum ad eandem gloriam peruenisse. Ex laicis tam raros nouimus publico Ecclesiæ iudicio sanctos declaratos, vt vix vnum, aut alterum, in singulis maioribus prouincijs, demptis martyribus, in historijs legamus. Nostris certè temporibus partim ex Episcopis, partim ex Regularibus numeramus non paucos Catalogo Sanctorum adscriptos; & non pauciores, ita miraculis florent, vt sperandum sit breui gloriam eandem assecuturos. De secularibus, & laicis mirum silentium. Vtinam

ista

ista consideratio impelleret Reges, & Principes, vt sanctum Ludouicum Francorum Regem, sanctum Casimirum Regem Poloniæ, sanctum Eduardum Regem Anglorum, & sanctum Stephanum Regem Hungariæ, & alios similes imitari cuperent, atque ad celsitudinem gloriæ, omnium longè maximam aspirarent. Vtinam priuati homines laici vitam legerent, & mores imitarentur sancti Homoboni Cremonensis, qui cùm esset alligatus vxori, & paterfamilias, sic tamen vitam integrè, pièq. traduxit, vt ab Innocentio III. Pontifice sapientissimo, inusitato more, statim ab obitu, beatus, & sanctus declaratus fuerit. Sed ista magis optanda, quàm speranda sunt.

Proinde Ecclesia instar columbæ pro omnibus gemat, & ad exẽplum Annæ matris Samuelis, sterilitatem suam, præsertim, quoad laicos largissimo fletu omnipotenti Deo commendet: potens enim

est

est Dominus, non solum facere, vt sterilis pariat plurimos, sed etiam, vt filij Abrahæ ex lapidibus suscitentur. 1.Reg.2. Luc. 3.

De octauo fonte lacrymarum, qui est consideratio miseriarum generis humani.

CAP. VIII.

DEPLORAVIMVS hactenus miserias spirituales Ecclesiæ, & præcipuarum eius partium. Sequitur nunc, vt consideremus miserias temporales generis humani, quæ communes sunt Ecclesiæ, cum alijs hominum congregationibus.

Tres esse videntur miseriæ toti humano generi communes omnibus notæ, morbus, paupertas, & seruitus, siue subiectio. Sed aliæ tres sunt miseriæ maiores, quas

quas pauci arbitrantur esse miserias, bona valetudo, vbertas opum, & imperium, siue splendor honoris, & dignitatis. Ex his omnibus, si attentè considerentur, copiosus fons lacrymarum, compassionis erga proximum, aperietur.

Morbus, res est omnibus nota, vel proprio experimento, vel alieno. Sedes morborum sunt omnia membra corporis humani. temperamentum enim humani corporis tam est à summo opifice varijs instrumentis, & quasi machinis instructum, & ornatum, ad multa, & varia opera exercenda, vt difficile sit illud diutius integrum, & incolume conseruare. Et quidem Deus initio conditionis humanæ, adiunxit naturali operi suo supernaturale quoddam præsidium, quo manente, dissolui non poterat, imo etiam neque lædi naturale temperamentum corporis humani: sed meritò primi peccati, sublatum est admirabile

bile illud præsidium, quo mors, & morbus arcebatur, & redijt corpus humanum ad naturalem suam conditionem, & sic aperta est ianua morti, & morbis innumerabilibus. Sic enim Deus homini recens formato comminatus est, *Quacunque die comederis*, de vetito pomo, *morte morieris*: ac deinde cum comedisset, *Memento*, inquit, *quia puluis es, & in puluerem reuerteris*. Hinc cæperunt omnia elementa, & omnia animantia hominem vulnerare. Sol ipse, qui datus erat ad vitam non solum hominum, sed omnium viuentium, quàm multos, nimio suo calore, sæpe lædit in parte nobilissima, quæ dicitur caput? Aer elementum mollissimum, quot noxios vapores, siue exhalationes admittit, ex quibus exorti multiplices morbi humana corpora turmatim inuadunt? Aqua non paucos homines, vel absorbet, & suffocat, vel nimio humore corrumpit.

Gen. 3.

Ter-

Terra ipsa, iam non mater, sed nouerca spinas, & tribulos gignit, qui punctionibus multos lædunt; herbas venenatas producit, quæ humore noxio plurimos interficiunt. Animantia vero, quamuis hominis imperio subiecta, sæpe rebellant, & aut vnguibus, aut cornibus, aut dentibus, aut calcibus, aut etiam solo flatu homines multos vel grauiter ægrotare, vel etiam vitam cum morte commutare compellunt. Ipsi etiam homines inter se bella gerunt, vulnerant, occidunt. Nec solùm hostes ab hostibus, sed etiam amici ab amicis grauissima tormenta pati coguntur. Iudices enim, cùm sceleratos, siue flagitiosos, siue facinorosos membrorum distorsione, vel distractione, vstionibus, flagellis, linguæ, vel manuum præcisione, alijsque tormentis puniunt; id quod faciunt, non vt hostes, aut inimici hominum; sed vt hostes, & inimici vitiorum, vt emendentur, si emendari

dari possunt, sin minus, vt desinant nocere innocentibus. Itaque non odio personarum, sed amore boni communis ista faciunt. Denique Medici quot tormentis vexant ægrotos, quos tamen diligunt, & saluos esse cupiunt? Certè remedia, quæ medici adhibent ad morbos curandos, sæpe sunt ægrotis magis molesta, quàm morbi.

Ex his intelligi potest, quanta sit multitudo in hac lacrymarum valle ægrotorum, languentium, eiulantium, vociferantium. Multi laborant pedibus, multi capite, multi ex oculis, multi ex auribus, multi ex pectore, multi ex stomacho, multi ex renibus, multi ex tibijs, multi toto corpore malè affecti iacent in Xenodochijs, vel in plateis, vel in campis; quorum cõparatione, pauci sunt, qui iacent in proprijs domibus, & lectis. Itaque videtur mihi magna pars orbis terrarum similis esse probaticæ piscinæ, in cuius porticibus iacebat multitudo magna languen-

Io. 5. tium, cœcorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Quid enim expectare poteſt aliud tam ingens languentium multitudo, niſi motum lacrymarum ex compaſſione fraterna? Nam ſi verè omnis homo proximus noſter eſt, ex
Luc. 10. ſententia Saluatoris; imo & frater, ex eodem patre Deo, & eadem terra matre, vnde inuoca-
Matth. 6. mus, & dicimus, *Pater noſter, qui es in cælis*: an non deberet vnuſquiſque noſtrum aliquando cogitatione luſtrare multitudinē proximorum, & fratrum noſtrorum languentium, & eiulantium, ac miſericordiam implorantium: & ex corde commendare cum intimo gemitu Deo omnes, qui eiuſmodi ſunt? Profectò exaudiret pius Dominus lacrymas filiorum ſuorum, ex fonte charitatis profluentes, & illis quidem refrigerium aliquod largiretur, & nobis etiam boni
Matt. 10. operis merces nō deeſſet. Si enim, qui dederit calicem aquæ frigidæ proximo ſuo, non perdet merce-

dem

dem ſuam; multo magis, qui dederit calicem aquæ calidæ, id eſt, lacrymarum ex fornace charitatis prodeuntium, non perdet mercedem ſuam. Neque hoc dico, quaſi lacrymæ ſufficiant, quando poſſumus viſitatione, exhortatione, eleemoſynis miſeros adiuuare. De multitudine tantum abſentium locuti ſumus, quibus niſi oratione, & lacrymis adeſſe non poſſumus.

Veniamus ad alteram calamitatem. Paupertas non minor fortaſſe calamitas eſt, quàm ægritudo. Certè Sapiens à Deo petebat, *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, ſed tantum tribue victui meo neceſſaria.* Prou. 30. Duriſſima res eſt, cùm adeſt neceſſitas cibum capiendi, aut nuditatem cooperiendi, aut ſub tectum ob iniurias cæli, aut alia imminentia pericula ſecedendi, ab aliorum miſericordia, & voluntate pendere. Et quot ſunt eiuſmodi homines miſerabiles ſuper terram? planè

innumerabiles. Id vero tribus de causis accidere solet.

Primùm ex auaritia, vel effusione diuitum: deinde ex vanitate, & incuria pauperum: postremo ex modica, vel nulla fiducia tum pauperum, tum diuitum in prouidentia, & charitate Dei. Ac primùm diuites auari immemores præceptorum Domini, atque illius præcipuè, quo iubemur diligere proximum, sicut nos ipsos, recondunt, quæ pauperibus distribuenda fuerant: diuites autem prodigi dilapidant bona sibi à Deo credita, & effundunt in meretrices, in comessationes, in vanitates, in pompas huius mundi, quibus in baptismo renunciauerant; in vestes pretiosas, & plurimas, ac per hoc superuacaneas. Vnde fit, vt nihil relinquatur pauperum necessitatibus. Deus enim prouidentia sua, semper producit ex terra fructus tantos, quanti hominibus omnibus, & cunctis bestijs abundè sufficiunt. Sed auaritia, vel effusio

pau-

paucorum facit, vt pluribus desit, vnde sustentari, ac viuere commodè queant. Sed audiamus quid sancti Patres de hac diuitum auaritia, vel effusione dicant. Sanctus Basilius oratione ad diuites in illud Euangelij, *Destruam horrea mea*; *At tu*, inquit, *non ne spoliator es, qui, quæ dispensanda accepisti, propria reputas? est panis famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam tu in conclaui conseruas: discalceati calceus, qui apud te marcescit: indigentis argentum, quod possides inhumatum. quo circa tot pauperibus iniuriam facis, quot dare valeres.*

Sanctus Ambrosius serm. octogesimoprimo, *Sed ais*, inquit, *quid iniustum est, si cùm aliena non inuadam, propria diligenter seruem? O impudens dictum, propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti?* & infra, *Non minus est criminis habenti tollere, quàm cùm possis, & abundes, indigentibus denegare.*

Sanctus Hieronymus in Epistola ad Hedibiam quæstione prima, *Si plus*, inquit, *habes, quàm tibi ad victum, vestitumque necessarium est, illud eroga, & in illo debitricem esse te noueris.*

Sanctus Ioannes Chrysostomus hom. 34. ad populum Antiochenum, *Nunquid*, inquit, *graue quidpiam, & onerosum à nobis requirit? necessitatem excedentia vult nos facere necessaria; & quæ nequicquam, & inutiliter reposita sunt, hæc vult benè distribui.* & infra, *Tuarum*, inquit, *rerum es, ò homo dispensator, non minus quàm qui Ecclesiæ bona dispensat.* & infra, *Non ad hoc accepisti, vt in delicias absumeres, sed vt in eleemosynam erogares; nunquid enim tua possides? res pauperum tibi sunt creditæ, siue ex laboribus iustis, siue ex hæreditate paterna possideas.* hæc ille, qui de superfluis loquitur, non de ijs, quæ ad personam, vel familiam necessaria sunt.

San-

S. August. in psal. 147. *Superflua*, inquit, *diuiti, necessaria sũt pauperi: res alienæ possidentur cum superflua possidentur*. Idem auctor in homilia 8. ex lib. 50. homiliarum sic loquitur, *Defert tibi Deus honorem, & quasi tibi dicit, Prior de communi tolle, quod sufficit necessitatibus domus tuæ, quod reliquũ est, da Christo*. Denique idem in tractatu quinquagesimo in Ioannem, *Tibi*, inquit, *superflua sunt, sed Domini pedibus* (pauperibus) *necessaria sunt*.

Sanctus Leo sermone quinto de collectis, sic ait, *Etiam terrenæ, & corporeæ facultates ex Dei largitate proueniunt, vt meritò rationem eorum quæsiturus sit, quæ non magis possidenda, quàm dispensanda commisit*.

Sanctus Gregorius tertia parte Pastoralis curæ, admonitione vicesima secunda, *Admonendi sunt*, inquit, *qui nec aliena appetunt, nec sua largiuntur, vt sciant sollicitè, quòd ea de qua sumpti sumus cun-*

ctis hominibus terra communis est, & idcirco alimenta quoque omnibus communiter profert, & incassum se innocentes putant, qui commune Dei munus sibi priuatim vindicant.

Sanctus Bernardus in Epistola quadragesimasecunda ad Henricum Archiepiscopum Senonensem, sic ait, *Nostrum est, pauperes clamant, quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod vos inaniter expenditis.* Hæc ille. Neq; diuersam doctrinã tradunt Doctores scholastici meliores in scholis.

Sanctus enim Thomas, qui om-
2.2.q. 66 art. 7. nibus eminet, sic loquitur, *Res, quas aliqui superabundanter habent, ex naturali iure debentur pauperum sustentationi.* Item in-
2.2.q.87. art.1. ad 4. fra, *Dominus,* inquit, *non solùm decimam partem, sed omnia superflua pauperibus iubet exhiberi.*
4.sent.d. 15. q. 2. q.4. Denique in quartum sentẽtiarum, hanc eandem esse testatur commu nem Theologorum sententiam. Hæc breuiter adducere placuit

ex

ex doctrina sanctorum, doctissimorumque Patrum, ne quis existimaret, me nimis rigidè, ac seuerè de communicandis opibus cùm pauperibus esse locutum.

Sed non minus pauperes ipsi, sæpe causa sunt egestatis suæ, & suorum. quod enim lucrantur per hebdomadam laborando manibus, interdum festis diebus totum consumunt ludendo, & bibendo in tabernis. Deinde, quasi pudeat eos conditionis suæ, & dedignentur Christum pauperem imitari, qui *propter nos egenus factus est, cùm esset diues*; coniuges suas sericis vestibus induunt, & quod satis esse potuisset victui moderato, & simplici amictui; totum consumitur in vestibus pretiosis, & ostentatione vanissima. 2.Cor.8.

Sed causa pręcipua cur multi pauperes misera necessitate cõficiantur, & multi diuites pecunias suas recondant, & malint fame, sitiq. cruciari, quàm cumulum pecuniarum diminuere; illa est, quia

non confidunt in Domino, qui *diues est in misericordia*. Et verè
Eph 2. mirabile est, quod Dominus apud
Matth. 6 Matthęum, certissimis, & clarissimis rationibus, & similitudinibus demonstrauit, Deo Patri curam esse de nobis, & nihil nobis neque ad victum, neque ad vestitum posse deficere, si confidamus in eo; & tamen tam paucis persuaserit, quibus dogmata altissima, & difficillima persuasit. Quid certiùs, aut euidentius argumento illo Domini, Si Deus pascit volatilia cæli, quæ non serunt, neque
Luc. 12. metunt, & vestit lilia agri, quæ non laborant, neque nent: quo modo non magis hominibus illis, quos ad imaginem suam creauit, & per Spiritum sanctum in filios adoptauit omnia ad vitam, & victum, atque amictum necessaria suppeditabit? Et si Deus istis Regnum cælorum præparauit, quo modo interim necessaria ad vitam transigendam denegabit? Denique veritas explorata est,

posse Deum, si velit, in momento non solùm necessaria prouidere, sed etiam locupletare mendicum. id enim disertis verbis docet Spiritus sanctus per Ecclesiasticum, cùm ait, *Facile est in oculis Dei subito honestare pauperem.* Eccl. 11. Vbi per honestare, intelligitur, locupletare, vt habet vox græca. nam in eodem capite legimus, à Deo esse vitam, & mortem, bonum, & malum, honestatem, & paupertatem. vbi opponuntur tanquam contraria honestas, & paupertas, vt vita, & mors; & bonum, & malum. Significantur autem diuitiæ nomine honestatis, quia honoratum, & splendidum faciunt hominem diuitiæ; vilem, & despectum inopia. Rursum veritas explorata est, velle Deum amicis suis, in se confidentibus saltem necesaria prouidere, cùm scriptum sit, *Non est inopia timentibus eum.* Psal. 33. &, *Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem.* Psal. 36. &, *Scitote, quia* Eccl. 2.

nullus confidit in Domino, & confusus est. Ex quibus duabus sententijs manifestè colligitur, præcipuam causam, cur tam multi pauperes miserè pereant, esse, quia non confidunt in Deo, sed in astutia sua. Verùm non ideo fraterna charitas continere debet aut manus à largiendo quibus potest, aut oculos à lacrymis, apud Deum fundendis pro quibus non potest. tanto enim magis multitudo propè infinita mendicorum misericordia digna est, quanto plurimi eorum, non solum laborant penuria corporalium bonorum, sed etiam penuria fidei, & fiduciæ, & cognitionis Dei, Patris optimi, & amantissimi, & sapientissimi, & omnipotentissimi. hæc enim spiritualis inopia digna est lacrymis compassionis multò magis, quàm omnis summa, & extrema mendicitas corporalis.

Restat miseria tertia, quæ est abiectio seruitutis, præsertim illa, quæ est mancipiorum, quæ parum

rum differunt à iumentis. omnis quidem seruitus miserabilis est, cùm omnis homo nascatur liber, & libertatem rebus omnibus anteponat: sed mancipiorum, quæ damnantur ad triremes, vel ad metalla, vel ad molam vertendam, vel ad pugnandum ad bestias, vel ad alios eiusdem generis labores, infinita propèmodum miseria est. nam instar iumentorum omni requie, ac refrigerio carent, & ad continuos, grauissimosque labores verberibus adiguntur; & interim pascuntur pane angustiæ, & aqua tribulationis; ac demum adhuc viuentes quondam quasi gehennam, non apud inferos, sed apud superos patiuntur. Et tamen homines sunt; & sæpe innoxij sunt, & noxijs tamen seruire coguntur. Certè si quis mentis consideratione orbem terrarum lustrare voluerit, & attentè tàm intolerabilem infelicitatem fratrum suorum perpendere cæperit; non poterit,

etiamsi voluerit lacrymas continere; sed nec velle debebit, si pius sit, & communi Domino tam ingentem ærumnam, & calamitatem commendare, & sacrificium compassionis immolare voluerit.

Venio nunc ad alias tres ærumnas contrarias superioribus, valetudinem bonam, diuitiarum copiam, & Imperij potestatem. Et quidem non ambigo, tria ista, bona esse, addo etiam esse dona Dei, & posse cum pietate consistere, & ad sempiterna bona promerenda vtilia esse posse non nego. Sed ea de causa inter miserias numeranda esse censui, & miserias tribus superioribus grauiores, & maiores affirmare non timui, nec timeo; quoniam ad vitam æternam, quæ summum bonum est, & finis ad quem creati sumus obtinendam, & assequendam, magis impedit aliquando sanitas, quàm ægrotatio; diuitiæ, quàm egestas, & imperij potestas, quàm seruitutis abie-

ctio. Confer sanitatem cum ægrotatione; qui benè valet rarò meminit Domini sui, vt quo non multum egere videtur; promptus est ad peccata, præsertim carnalia perpetranda; exultat, ludit, iocatur, tripudiat, dulce illi est comedere, bibere, & dormire; graue, & amarum orare, ieiunare, & vigilare: contra ægrotus, qui vel decumbit in lecto debilis, & dolens, vel cum doloribus, & mœroribus luctatur, non cogitat de voluptatibus, neque de conuiuijs, ac multo minus de ludis, & iocis; sed de miseria vitæ præsentis, & de gloria vitæ futuræ, de vicina morte, de ratione reddenda Deo, etiam de verbo ocioso. proinde non solùm multa peccata non committit, quæ sanus fortè committeret; sed etiam multa bona opera facit, quæ sanus fortassè non faceret. Scribit S. Gregorius in libro quarto dialogorum, suo tempore fuisse Romæ quẽdam virum nomine Seruulum 4. Dial. c.14.&15

toto

toto corpore paralyticum; & quandam piam feminam nomine Romulam, simili morbo ad multos annos laborantem. De Seruulo dicit, eum sic paralysi vsq. ad mortem laborasse, vt nunquam posset vel ex lectulo surgere, vel manum ad os ducere, vel in latus aliud declinare. De Romula pariter affirmat, eam in lectulo omnium membrorum officio destitutam longo tempore iacuisse. Quantam autem segetem virtutum, & meritorum vtrique attulerit tàm diuturna, & tam vehemens ægrotatio, idem Gregorius demonstrat ex diuinis signis, quæ in vtriusque morte claruerunt. Nam in obitu Seruuli scribit, Angelorum cantus in eius morte auditos, & statim à morte fragantiam miri odoris subsequutam. Sic etiam in morte Romulæ, refert, primum apparuisse in eius cubiculo candidissimam lucem, & simul odoris suauissimi fragrantiam cælitus emissam, ac

deni-

denique duos Angelorum choros alternatim canentium ante fores cubiculi auditos. Et vnde obsecro tàm singularia priuilegia paralyticis istis exhibita? certè non aliunde, nisi quia diuturna, & continua illa paralysis procul arcebat omnem peccandi occasionem, & simul præbebat materiam vberem exercendæ pœnitentiæ, & vacandi per iugem orationem Deo, & sibi. *Ipsa*, inquit S. Gregorius, *detrimenta membrorum facta fuerunt incrementa virtutum. quia tanto sollicitius ad vsum orationis exercuerant, quanto & aliud quidlibet agere nequaquam valebant*. Quod si narrare inciperem eorum exempla, qui per occasionem ægrotationis ad cor suum redierunt, & de mundi amatoribus, amatores Dei, & de peccatoribus sancti facti sunt, nullum finem narratio inueniret. Est enim corporalis morbus, quasi flagellum salutare, quo Deus vti solet ad conuertendos peccatores, iuxta illud

Psal. 77. illud psalmographi, *Cùm occideret eos, quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant*
Isa. 28. *ad eum*. & illud Isaiæ, *Veruntamen sola vexatio dabit intellectum auditui*. Siquidem, vt plurimum, qui sani, & vegeti sunt, audiunt sæpe à concionatoribus multa de morte, de iudicio, de gehenna; sed non videntur intelligere quid sit, quod dicitur, cùm nulla subsequatur morum emendatio. Sed cùm Deus vexare hominem morbo aliquo graui, aut lethali vulnere incipit, tùm vexatio dat intellectum auditui. Incipit enim ægrotus seriò cogitare de morte, de iudicio, de gehenna; & sæpe corporis ægrotatio parit animæ sanitatem.

Quid iam de diuitijs dicam? dicuntur illæ quidem ab hominibus bonæ, & expetendæ, & augendæ. Sed Spiritus sanctus, qui est spiritus sapientiæ, & intellectus, tam grauem sententiam in libro Dei verissimo, atque certissimo, contra diuites, & diuitias protulit, vt hor

rori

rori mihi sit eam referre.

In libro Prouerbiorum, sic legimus, *Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar, mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, sed tantum tribue victui meo necessaria.* qui hæc loquitur, de se dixit paulo ante, *Visio quam locutus est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante ait.* Itaque qui loquitur verba illa, & qui obnixè rogat, vt diuitiæ sibi non affluant, non est aliquis stultus, vel imperitus, sed vir illuminatus à Deo, & sapientissimus. Quis ergo sapiens audeat petere à Deo diuitias, aut eas magno labore conquirere, ne dicam per fraudes, aut iniustitiam eas sibi comparare? Ecclesiasticus scriptor etiam sapientissimus, & spiritum Dei in scribendo habens ita pronunciat, *Si fueris diues non eris immunis à delicto.* Quàm grauis, & quàm tremenda hæc sententia est? quis cupiat diuitias, quæ tantam habent cum delicto, id est, Prou. 30. Eccl. 11.

cum

cum inimicitia Dei, coniunctionem? poterit quidem aliquis diues esse, & simul Dei amicus esse, vt fuit Abraham, & Isaac, & Ioseph & Dauid: sed tanta est procliuitas diuiti ad delictum, vt sapiens absolutè pronunciauerit, *Si fueris diues non eris immunis à delicto*. quia videlicet diuites facilè superbiunt, facilè contemnunt pauperes, quamuis se meliores; facilè negligunt dare, quod superest, egenis; facilè consumunt diuitias in explendis cupiditatibus suis; facilè cupiunt insano ardore fieri ditiores, & per phas, & nephas, congregare diuitias. Dominus in Euangelio miraculo comparauit diuitum salutem, cùm ait, *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in Regnum cælorum*. Atque huius sententiæ tremendæ tres testes habemus omni exceptione maiores
Matt. 19. Matthæum, Marcum, & Lucam,
Marc. 10 Luc. 18. scriptores Spiritu sancto plenos. Erit igitur aliquis vir prudens, qui

tan-

tanto periculo ſalutem æternam ſuam exponere audeat? At, inquies, diuites Dominus vocat eos, qui amant diuitias, & qui habent ad fruendum eis, non ad erogandas in vſus neceſſarios, & pios? Ita eſt, ſed quàm pauci ſunt huiuſmodi? Ideo ſaltem ob raritatem, rectè comparata eſt miraculo ſalus locupletum. Idem Dominus, ſancto Luca teſte, miſeros diuites appellauit, cùm ait, *Veruntamen væ vobis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram*. illud enim, *væ*, miſeriam, calamitatemque deſignat, & opponitur voci, *beatus*, quæ felicitatem ſignificat. Et quoniam diuites ſaturari ſolent cibis delicatis, & indè iucundam, ac lætam vitam ducere: ſubiunxit Dominus, *Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis: Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis*. En quid ſentiat Magiſter Deus de bono diuitiarum. Is, qui diuitias fecit, & qui ſcit omnium optimè quid in ſe habeant, ege-

Luc. 6.

nus,

nus, & pauper esse voluit, & pronunciauit per secretarium suum, *væ diuitibus*: & per eundem, *Beati pauperes*. Et erit adhuc homo Christianus, qui perditè diuitias amet? & erunt homines Christiani, qui diuites beatos esse iudicēt, & non potius eorũ sorti misereantur, & pericula ipsorum defleant?

Sed audiamus Paulum Apostolũ, qui raptus in tertium cælum, nouit omnium optimè, quæ sint vera bona, & vtrum diuitiæ magis conferant ad salutem, quàm impediant iter salutis. Hic in Epistola priore ad Timotheum, ita scripsit, *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem.* Non loquitur de illis, qui diuitias habent, & illis imperant, easque sibi subijciunt, ac insumunt in operibus Deo placitis, qui pauci sunt; sed de ijs, qui volunt diuites fieri, id est, qui diuitias amant, & ideo

1. Tim. 6

sem-

ſemper eas conſeruare, & augere deſiderant, & quaſi ſerui, & mancipia ſunt diuitiarum. De his Apoſtolus pronunciat, quod incidant in tentationem, id eſt, quòd ſint expoſiti magnis tentationibus ambitionis, luxuriæ, vindicandi iniurias, deprimendi aduerſarios, per phas, & nephas obtinendi quod libet, quamuis non liceat. ad hæc enim omnia aptiſſima inſtrumenta ſunt pecuniæ: Et quoniam nimis difficile eſt, tam graues tentationes ſuperare: pronunciat ſecundo Apoſtolus, quòd diuites incidant in laqueum Diaboli; quicunque enim tentationi cedunt, hoc ipſo captiui efficiuntur Diaboli, atque ad eius imperium mouentur, vt canes illigati catenis. Et quid miſerabilius, quàm Diaboli, hoſtis crudeliſſimi, & nunquam miteſcentis eſſe mancipium? Tertio addit Apoſtolus, diuitem ſic à Diabolo illigatum, & laqueo eius, ac rete conſtrictum,

non

non solùm permanere in præsentibus sceleribus, sed quotidie concipere noua desideria scelerum grauiorum, partim inutilium, partim noxiorum. Inutilia enim sunt desideria vanitatum, pomparum, ludorum; noxia verò desideria adulteriorum, homicidiorum, defectionum, rapinarum, & aliorum id genus scelerum, & flagitiorum, quæ sine rubore, & sine timore àb his Daboli mancipijs perpetrantur. Vnde postremo ex Apostoli sententia, demerguntur, qui eiusmodi sunt, in interitum, & perditionem: in interitum videlicet sempiternum, per quem perduntur omnia bona præterita, præsentia, & futura.

Quæ cùm ita sint, manifestum est, abundantiam diuitiarum similem esse non flatibus prosperis ventorum, qui ducunt ad portum; sed ventis contrarijs, & furentibus, qui tempestates excitant, & longè abducunt à portu, & facto naufragio demergunt nauem cum

vectoribus in abyssum, & perditionem. Quis igitur negauerit diuites miseros esse, & misericordiæ lacrymis deplorandos, & Domino Deo nostro cum gemitibus assiduè commendandos?

Restat imperium, & potestas, qua vna re maximè se iactant, & efferunt homines, quasi iam supra sortem mortalium ascenderint. Sed ista ipsa potentia, quo altius euehit, eo periculosius minatur præcipitium: sic loquitur S. Bernardus ad Eugenium suum, cùm ex humili monacho summus Pontifex factus esset, *Considero gradum, & casum vereor: considero fastigium dignitatis, & intueor faciem abyssi, iacentis deorsum. Attendo celsitudinem honoris, & è vicino periculum reformido.* & infra, *Altiorem locum sortitus es, sed non tutiorem; sublimiorem, non securiorem.* Atque hoc idem de omnibus gradibus siue ecclesiasticis, siue temporalibus dici potest. Omnes enim, qui præ- Epis. 237

sunt alijs, in periculo magno versantur, & dignissimi sunt, vt omnes eorum subditi, serio, & non sine magno gemitu diuinum eis implorent auxilium. Audi enim quàm terribiliter aduersus eos intonet Spiritus sancti tuba, *Horrendè, & cito apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum his, qui præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum, & magnum ipse fecit, & aequaliter cura est illi de omnibus, Fortioribus autem fortior instat cruciatio.* O si ista perpenderent homines, non tam ardenter inhiarent ad Regna, & præfecturas. Sed quæ causa est, cur tam graue iudicium potentibus comminetur Deus? Illa potissimum esse videtur, quòd peccata Principum soleant esse sine comparatione maiora, quàm priuatorum.

Sap. 6.

torum. Priuati homines furantur obolos; Principes furantur castra, ciuitates, Regna: Priuati habēt for tasse concubinā vnā; Principes magni plurimas habere volunt: Salomon habebat trecētas, præter vxores septingentas: & Imperator Maxentius nullius matronæ Romanæ, quamuis nobilissimæ honori parcebat: Priuati singulari certamine cum inimico depugnant; Principes magni exercitus magnos in hostes ducunt. Et si fortè causa belli iniusta sit, quis numeret peccata, quæ secum trahit bellum iniustum? Certè cædes, rapinæ, depopulationes vrbium, deuastationes agrorum, & vinearum, incendia domorum, & templorum, sacrilegia horribilia, violationes virginum, & matronarum, & sanctimonialium, & alia grauissima scelera sine vllo numero, quæ ex iniusto bello sequuntur, omnia in caput eius recidunt, qui sine iusta causa bellum mouit. Et quia nunquam poterit eiusmodi Princeps

3.Reg.11

Eusebius li.8.hist. Ecclesi.c.22.

tam ingentia damna resarcire; repetet ab illo pœnas iustissimas Deus, qui solus potest inuenire supplicia sceleribus omnibus paria: Ergo non mirum est, quòd Spiritus sanctus clamet, & dicat, *durissimum iudicium his, qui præsunt fiet*. Sed mirum est, quod ij, qui præsunt, non contremiscant; & magis mirum est, quòd vlli sint, qui perfecturas ambiant. Et si Deus tam grauiter animaduertit in peccata Principum temporalium, multo grauius animaduertet in peccata Principum spiritualium, quanto pretiosior est coram Deo anima, quàm corpus, & vita æterna, quàm vita temporalis. Quæ omnia si quis attentè consideret, non poterit, non vehementer compati Principibus omnibus tum spiritualibus, tum temporalibus; ac pro eis sacrificium precum cum adipe lacrymarum offerre. Quod autem nos diximus, esse cõpatiendum magis Principibus, quam priuatis, confirmari potest

ex Augustini sententia, qui in libris de ciuitate Dei apertè scribit, magis tolerare debere Patres, quod imperent, quam seruos tolerare, quod seruiunt. Lib 19. c. 16. de ciuit. Dei.

De nono fonte lacrymarum, qui est consideratio Purgatorij.

CAPVT IX.

ANIMAE illæ, quæ in Purgatorio degunt, non parum nobis adhuc viuentibus super terram, lacrymarum materiam præbent; vt meritò consideratio Purgatorij dici possit lacrymarum fons vberrimus.

Porrò in pœnis Purgatorij quatuor capita considerari possunt, ex quibus coniecturam facere licebit de magnitudine pœnarum illarum, vt ex ea magnitudine colligi possit, meritò debere fideles, lacrymas fundere ob commisera-

tionem fratrum nostrorum, qui pœnis illis interim cruciantur.

Primum est, pęnas Purgatorij acerbiores esse pęnis omnibus, quas in hac vita experimur: alterum, pœnas Purgatorij, vt plurimum diutius durare, quàm pœnæ huius vitæ durent: tertium, animas, quæ in Purgatorio degunt seipsas iuuare non posse: postremum animas illas esse plurimas, ac pœnè innumerabiles. Ex his planè constat, valde miserabiles esse animas illas, & per hoc omni miseratione dignissimas: & stultissimos esse, qui in hoc tempore pro culpis suis satisfacere negligunt, & malunt ad loca illa pęnalia descendere, quàm in hoc tempore aliqua delectatione priuari.

Primùm igitur pro comperto habere debemus, pęnas Purgatorij acerbiores esse pęnis omnibus, quas in hac vita experimur. Id enim disertis verbis docet S. Augustinus in explicatione Psalmi

tri-

tricesimiseptimi, cùm sic loquitur, *Dñe ne in indignatione tua arguas me. non sim inter illos, quibus dicturus es, Ite in ignem æternum. Neque in ira tua emendes me, vt in hac vita purges me; & talem me reddas, cui iam emendatorio igne opus non sit; propter illos, qui salui erunt, sic tamen quasi per ignem.* & paulo infra, *Et quia dicitur, Saluus erit, contemnitur ille ignis. Ita planè, quamuis salui per ignem, grauior tamen erit ille ignis, quàm quicquid potest homo pati in hac vita. Et nostis, quanta hic passi sunt mali, & possint pati, tanta tamen passi sunt, quanta potuerunt pati & boni. quid enim quisque maleficus, latro, adulter, sceleratus, sacrilegus pertulit legibus, quod non pertulit Martyr in confessione Christi. Ista ergo, quæ hic sunt mala, multo faciliora sunt: & tamen videte quemadmodum ea homines ne patiantur, quicquid iusserint faciunt. quanto melius faciunt, quod iubet*

Deus, ne illa grauiora patiantur? hæc sanctus Augustinus, quem in hac sententia sequuntur multi Patres. Sanctus Gregorius in explicatione Psalmi tertij pœnitentialis, *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me; quasi dicat, scio futurum esse, vt post huius vitæ exitum alij flammis expientur purgatorijs, alij sententiam subeant æternæ damnationis. Sed quia illum transitorium ignē omni tribulatione æstimo præsenti intolerabiliorem, non solum in furore æternæ damnationis opto non argui, sed etiam in ira transeuntis timeo correptionis purgari.* Idem habent venerabilis Beda in explicatione verborum eorundē; & sanctus Anselmus in explicatione tertij capitis epistolæ prioris ad Corinthios, & S. Bernardus in sermone de obitu Humberti.

Hos vero sanctos Patres non sequitur tantum sanctus Thomas Aquinas scribens in quartum librum sententiarum dist. 30. quæst. 1. art.

1. art. 2. Sed addit minimam pęnam purgatorij grauiorem esse acerbissima quacunque pęna huius mundi. Et tamen audent homines contemnere illam pęnam, qui præsentes dolores tolerare non possunt. Sed hæc est cęcitas plangenda præter cæteras in hac valle lacrymarum.

Probat autem S. Thomas sententiam suam, quoniam veritas certa, & explorata est, pęnam damni grauiorem esse qualibet pęna sensus: & non minus certum, & exploratum est, eos omnes, qui in Purgatorio sunt, pęnam damni sustinere. Sed aliquis fortè obijciet, pęnam damni perpetuam, qualis est in gehenna, esse verè pęnam, & pęnarum grauissimam; sed in Purgatorio carentiam visionis diuinæ, non videri propriè pęnam, aut certè non esse pęnam grauiorem ijs, quas in hac vita patiuntur martyres. Nam & nos dum hic in terris viuimus, Deum non videmus, & tamen non dici-

mur ſuſtinere pęnam damni, quia ſuo tempore Deum videbimus, ſi cordi purgando, & mundando, vt par eſt operam demus. Imo etiam veteres ſancti Patres, Patriarchæ, & Prophetæ, qui in Limbo Saluatorem expectabant, Deum non videbant, nec tamen cruciabantur pęna damni, quia viſuri erant tempore deſignato à Deo. Sic enim Abraham reſpondit Epuloni, *Memento fili, quia recepiſti bona in vita tua, Lazarus autem mala: nunc igitur ille conſolatur, tu vero cruciaris*. Vbi non dixit Abrahã, Lazarus cruciatur pęna damni; ſed, conſolatur, ac per hoc non torquetur. Et ſanctus ille Simeon, cùm ait, *Nunc dimittis ſeruum tuum in pace*: non exiſtimauit per mortem ſe pergere ad pęnam grauiſſimam, ſed ad pacem lætiſſimã. Denique ſanctus Gregorius in libro tertiodecimo Moralium affirmat, veteres Patres in Limbo, non tormenta vlla pertuliſſe, ſed requiem inueniſſe.

Luc. 2.

l. 3. mor. c. 22.

Ad

Ad hanc obiectionem facile responderi poteſt : Nos enim hic in terris non plenè cognoſcimus, quàm graue ſit Deum non videre, tum quia per phantaſmata corporalia, & ſenſuum miniſterium obſcurè intelligimus quicquid intelligimus : tùm quia deliniti corporalibus oblectationibus in his acquieſcimus, nec de ſpiritualibus multum ſolliciti ſumus. Veteres quoque Patres non cruciabantur pœna damni, quamuis Deum non viderent, quia ſciebant non differri ſe, culpa aliqua ſua propria, à viſione Dei, ſed quia tempus illius magni boni nondum aduenerat. At, qui poſt Chriſti aduentum damnantur ad purgatorium, ij non poſſunt non grauiſſimè cruciari, quòd Deum videre nequeant. nam cùm corpore, & ſenſibus corporalibus careant, non amplius oblectari poſſunt in obiectis ſenſibilibus, in cibo, & potu, in diuitijs, & honoribus, in explenda carnali concupiſcentia:

ſed toti aſpirant ad contemplandam veritatem primam; & ad fruendum ſummo bono, ad quod, vt ad finem vltimum, ſe creatos fuiſſe intelligunt. Accedit, quòd optimè nouerunt, iam fidelibus aperta eſſe Regna cælorũ, & nihil eſſe, quod impediat, niſi reatum pœnæ per ipſorũ propria peccata contractum. vnde ſine dubio ſibi ipſæ iraſcuntur animæ, & dolent, ac torquentur, quòd ipſæ ſibi cauſa ſint dilationis tanti boni, Similes mihi eſſe videntur homini valdè eſurienti, & ſitienti, qui ante ſe habeat menſam cibis optimis inſtructam, & vinis optimis, ac limpidiſſima aqua refertam; & tamen nihil attingere poſſit, non alia cauſa prohibente, niſi quia ipſe ſibi hanc dilationem promeritus ſit. Adde, quod Sancti Patres Auguſtinus, Gregorius Beda, Anſelmus, & Bernardus non de pœna damni loquuntur, quam omnes fatentur eſſe maximam, ſed de pœna ignis; ac de iſta pœ-

na planè affirmant, eam esse atrociorem, quàm sit vlla pœna huius vitæ. Quamuis enim non desit hic in terris pœna ignis, tamen ille ignis, qui non lignis, aut oleo nutritur, sed vt instrumentum iustitiæ Dei semper ardet & torquet animas, sine vlla dubitatione acerrimus est. Quare si non concederemus, pęnam damni temporariam, qualis est in purgatorio, esse grauiorem omnibus pœnis huius vitæ: id tamen de pœna ignis ex tot Patrum auctoritate concedi deberet.

Et quoniam multi non facile adducuntur, vt credant quæ nunquam viderunt, placuit Deo aliquando seruos aliquos suos à mortuis excitare, ac eis mandare, vt viuentibus annuncient, quod viderunt. Ex multis autem eiusmodi testibus, vt sic loquar, oculatis, qui pœnas purgatorij viderunt, duos eligere visum est, vnum, & vnam, de quibus testes habemus omni exceptione maiores. Vnus

igi-

igitur ſit Drithelmus Anglus, cuius viri hiſtoriam ſcribit Venerabilis Beda, qui rem narrat ſibi notiſſimam, & quæ tempore ſuo obſtupeſcentibus omnibus euenit. Sic igitur ſcribit in libro quinto
L.5.c.13 hiſtoriæ gentis Angelorum, *His temporibus miraculum memorabile, & antiquorum ſimile in Britannia factum eſt. Namque ad excitationem viuentium de morte animæ, quidam aliquandiu mortuus ad vitam reſurrexit corporis, & multa memoratu digna, quæ viderat narrauit, è quibus hic aliqua breuiter perſtringenda eſſe putaui. Erat quidam paterfamilias in regione Nordam bumbrorum, religioſam cum domo ſua vitam gerens. qui infirmitate corporis tactus, & hac creſcente per dies, ad extrema perductus, primo tempore noctis defunctus eſt. Sed diluculo reuiuiſcens, ac repente reſidens, omnes, qui corpori flentes aſſederant, timore immenſo perculſos, in fugam conuertit. Vxor tantum,*

tum , quæ eum plus amabat , quamuis multum tremens , & pauida , remansit . quam ille consolatus , noli , inquit , timere , quia verè resurrexi à morte , qua tenebar ; & apud homines sum iterum viuere permissus ; non tamen ea mihi , qua antea consueueram , consuetudine , sed multum dissimili ex hoc tempore viuendum est . Statimque surrexit , & abijt ad villulæ oratorium , & vsque ad diem in oratione persistens , mox omnem, quam possederat, substantiam , in tres diuisit portiones : e quibus vnam coniugi , alteram filijs tradidit ; tertiam sibi retentam , statim pauperibus distribuit. nec multo post seculi curis absolutus ad monasterium Mailros peruenit. acceptaque tonsura locum secretæ mansionis , quam præuiderat Abbas , intrauit ; & ibi vsque ad diem mortis in tanta mentis, & corporis contritione durauit , vt multa illum , quæ alios laterent , vel horrenda , vel desideranda vi-

disse,

disse, etiamsi lingua sileret, vita loqueretur. Narrabat enim hoc modo, quod viderat. Lucidus, inquit, aspectu & clarus erat indumento, qui me ducebat. deuenimus autem ad vallem multæ latitudinis, & profunditatis, infinitæ autem longitudinis, quæ ad lauam nobis sita vnum latus flammis feruentibus nimium terribile, alterum furenti grandine, ac frigore nimium omnia perflante, atq. verrente non minus intolerabile praeferebat. Vtrunque autem erat animabus hominum plenum, quæ vicissim hinc inde videbantur quasi tempestatis impetu iactari. Cùm enim vim feruoris immensi tolerare non possent, prosiliebant miseræ in medium frigoris infesti: & cùm neque ibi quippiam requiei inuenire valerent, resiliebant rursus in medium flammarum inextinguibilium. Cumque hac infelici vicissitudine longè lateque, prout aspicere poteram sine vlla quietis intercapedine innumerabilis spiritũ de-

deformium multitudo torqueretur; cogitare cæpi, quòd hic fortè esset infernus, de cuius tormentis intolerabilibus narrare sæpius audiui. Respondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat, Non hoc, inquiens, suspiceris, non enim hic infernus est ille, quem putas.

Ac deinde explicata visione inferni, & paradisi, quam causa vitandæ prolixitatis omitto; subdit, *Scis*, inquit, *quæ sint ista omnia, quæ vidisti? respondi ego, non; & ait, Vallis illa, quam aspexisti flammis feruentibus, & frigoribus horrenda rigidis, ipse est locus, in quo examinandæ, & castigandæ sunt animæ illorum, qui differentes confiteri, & emendare scelera sua, quæ fecerunt, in ipso tandem mortis articulo ad pœnitentiam confugiunt, & sic de corpore exeunt. qui tamen, quia confessionem, & pœnitentiam, vel in morte habuerunt, omnes in die Iudicij ad Regnum cælorum peruenient. Multos autem preces viuentium, & eleemo-*

mosynæ, & ieiunia, & maximè celebratio Missarum, vt etiam ante diem Iudicij liberentur, adiuuant. His addit venerabilis Beda, quòd *cùm ille incredibili austeritate corpus suum vexaret, & in fluminibus gelù concretis, oraret, & psalleret, dicentibus socijs, Mirum frater Dritbelme, quòd tantam frigoris asperitatem vlla ratione tolerare praeuales*: respondebat ille, *frigidiora ego vidi. Et cùm dicerent, Mirum quòd tam austeram tenere continentiam velis: respondebat, austeriora ego vidi. Sic vsque ad diem suæ vocationis infatigabili cælestium bonorum desiderio corpus senile inter quotidiana ieiunia domabat, multisque verbo, & conuersatione saluti fuit.*

Hanc historiam ego verissimam esse non dubito, tum quia consentanea est scripturæ dicenti in libro
Iob. 24. Iob, *Ad nimium calorem transeunt ab aquis niuium*. Deinde, quia testem habemus Bedam virum optimum, & qui rem gestam suo tempore

pore narrat. Denique quia secutus est ex ea visione fructus, quem Deus requirere ex huiusmodi solet, non curiositas, non vanitas, sed salus animarum multarum, per conuersionem ad pœnitentiam.

Venio ad testimoniũ feminæ mirabilis, quæ Christina dicta est, cuius vitam scripsit Thomas Cantipratensis, ex ordine sancti Dominici, vir fide dignissimus, qui eius tempore vixit. Cui contestis accedit venerabilis Iacobus de Vitriaco Cardinalis pius, & doctus, qui in præfatione ad libros suos de vita, & rebus gestis Beatæ Mariæ de Oegnies, meminit plurium sanctarum mulierum, ac præcipuè Christinæ mirabilis, cuius res gestas compendio ac breuissimè refert. Hæc igitur Virgo de se ita loquitur, cùm primum à morte videntibus multis surrexit. *Statim*, inquit, *vt è corpore excessi, animam meam exceperunt lucis ministri Angeli Dei, deduxeruntq; illam in locum quendam obscurum, & bor-* Apud Surium c. 3. vitæ.

& horridum, animabus hominum refertum. Quæ vero tormenta eo in loco conspexi, ea tam immania, & acerba fuerunt, vt nullus possit sermone id explicare. Vidi illic non paucos vita functos mihi, cùm viuerent, non ignotos. Valde autem miserata ego animas illas miserabiles, quærebam, quis esset ille locus, suspicabar enim tartarum esse. Responderunt mihi duces mei, locum esse Purgatorij, vbi peccatores, quos in vita quidem peccasse pœnituisset, sed non satis scelerum suorũ meritas pœnas dedisset. Inde perduxerũt me ad inferorũ supplicia, in quibus itidem agnoui quosdam mihi olim in vita notos. Postea vero translata sum in paradisum, vsque ad Thronum Diuinæ Maiestatis, vbi cùm viderem gratulantem mihi Dominum, vltra omnem modum lætabar, quòd arbitrarer illic me deinceps cum Domino in omnem æternitatem permansuram. At ille mox respondens desiderio meo, Re vera, inquit, dulcissi-

cissi-

cissima filia hic mecum eris; sed nunc vtrum è duobus malis optionem tibi facio, vel æternum hic nunc apud me manere, vel redire ad terras, ibique in mortali corpore absque illius detrimento pœnas perferre, ijsque omnes illas animas, quas in locis Purgatorijs miserabaris liberare, & eripere; efficereq; vt homines adhuc in corpore manentes tua pœnitentia, & vitæ exemplis ad me conuersi à suis facinoribus abstineant, & resipiscãt, peractis omnibus, ad me tandem, multis aucta meritorum cumulis reuerti. Ego vero absque vlla cunctatione sub conditione mihi proposita, dixi, me velle ad corpus redire, & pius Dominus gratulans, quòd me promptam obtulissem, iubet animam suo corpori restitui. Qua in re exequenda admirari licet beatorum spirituum incredibilem celeritatem: ea enim hora, cùm in Missæ sacrificio, quod pro me fiebat, diceretur, primo, Agnus Dei, anima mea sistebatur coram thro-

no diuinæ Maiestatis : cùmq; tertio id repeteretur, illi me corpori reddidere . Ita se habet & excessus meus , & vita , & ad vitam reditus : propter hominum correctionem , & emendationem ad vitam reuocata sum . Itaque deinceps oro, ne vos perturbent ea , quæ visuri estis in me . Excedent enim mentis humanæ captum, quæ , Domino volente, fient in me, nec talia inter mortales quandoq; comperta sunt . hæc illa , subiungit postea auctor vitæ c. 6. *Tum vero,* inquit, *cœpit illa exercere quorum causa à Domino missa fuerat : ingrediebatur in ardentes clibanos, & in illis incendijs cruciabatur, ita vt præ angustia, & dolore , horrendos ederet clamores . Postquam autem inde egressa fuit , vestigium nullum aliciuius vstionis in eius corpore visebatur.* & cap. 7. sic pergit , *Sub aquis Mosæ fluminis hyberno tempore, cùm rigerent omnia gelu, crebro, & diù morabatur, sex & amplius diebus in eo perdurans.* & paulo

lo poſt, *Interdum in aquis orans, ſimul cum illis ferebatur in rotam molendini, atque ita horrendum in modum circum acta cum ipſa rota, membris omnibus manſit incolumis*. & c. 9. *Surgebat*, inquit auctor, *quandoq; medijs noctibus, & totius oppidi Trudonenſis canes in ſe concitans, ante illos ipſam inſectantes inſtar feræ cuiuſdam curſitabat; ſicq; per deuia, & per denſos vepres, & ſpineta agitata, adeo ab illis compungebatur, & lacerabatur, vt nulla corporis eius pars vulneris eſſet expers; & tamen multo ſaguine fuſo, nulla plagarũ, aut vulnerum veſtigia conſpiciebantur in eius corpore*.

Hæc ille, qui quàm vera, & certa narrauerit, perſpicuum eſt, tum quia conteſtem habet, vt ſupra dixi, virum grauiſsimum Iacobum Epiſcopum & Cardinalem de Vitriaco: tum quia narrat res geſtas ſuo tempore, & in eadem Prouincia, quam ipſe quoque incolebat, cùm eſſet ipſe quoque Epi-

ſco-

ſcopus, & ſuffraganeus Archiepiſcopi Cameracenſis. tum etiam quia res ipſa publicè clamabat, eam habere corpus diuina virtute ita conformatum, vt dolorem pateretur ab igne, & non diſſolueretur, & vulnera acciperet, & ſanguinem funderet, & mox vulnerum veſtigia non apparerent, & non paucos dies ita vixit, ſed annos duos & quadraginta poſt reſurrectionem: tum denique quia multos conuertit ad pœnitentiam, & poſt mortem miraculis euidentibus claruit. Itaque voluit Deus ora obſtruere incredulorum, qui non verentur aliquando dicere, Quis redijt ab inferis? Quis tormenta gehennæ, vel purgatorij vidit? Ecce enim habemus teſtes fideles, marem, & feminam, qui viderunt gehennæ & purgatorij ſupplicia acerbiſſima, & maxima; vt planè inexcuſabiles ſint, qui iſta non credunt, & magis inexcuſabiles, qui credunt, & contemnunt, & pro

de-

delictis suis in ieiunio, fletu, & planctu Deo satis facere negligunt. Sed pergamus ad alia capita.

Alterum caput erat diuturna duratio suppliciorum purgatorij. Quamuis enim non defuerit aliquis scriptor, alioqui egregius, & magni nominis, qui opinatus sit, neminem in purgatorio cruciari vltra viginti annos, vel vltra decennium: tamen contrarium docet vsus Ecclesiæ, quæ anniuersaria sacra celebrare solet pro animabus defunctorum non solùm ad annos decem, sed etiam ad annos centum, & eo amplius. Deinde in ea visione, quam ex venerabili Beda retulimus, satis apertè indicatur, multas animas in purgatorio cruciari vsque ad diem Iudicij. Quod confirmari potest ex verbis Tertulliani auctoris antiquissimi, qui in libro de anima capite septimodecimo, de purgatorio loquens sub inferni nomine, ait, *In carcerem te man-*

det infernum, vnde non dimittaris, nisi modico quoque delicto mora resurrectionis expenso. & clarius S. Cyprianus de diuturnitate pœnæ purgatorij loquens, in epistolà secunda libri quarti, sic ait, *Aliud est, pro peccatis longo tempore cruciatum purgari diu igne: aliud peccata omnia passione purgasse.* Quod etiam confirmatur ex visione B. Ludgardis Virginis sanctissimæ, & celeberrimæ, cuius vitam scripsit ille idem Thomas Cantipratensis, qui scripsit vitam Christinæ mirabilis. Et quoniam res est magna, & ad exemplum Prælatorum Ecclesiæ prodesse potest, adscribam hoc loco verba ipsa auctoris, quæ habentur libro secundo vitæ S. Ludgardis apud Surium tomo tertio, ad diem Iunij sextumdecimum. *Hoc ferè tempore*, inquit auctor, *Dominus Innocentius Papa Tertius, post celebratum Lateranense Concilium ab hac vita migrauit. moxq. apparuit visibiliter Ludgardi.*

di. Illa autem, vt vidit eum ingenti flamma cinctum, quis nam sit perconctatur: respondit se esse Innocentium Papam: & illa cum gemitu, Quid hoc est, inquit, communem omnium nostrum Patrem, tam dirè cruciari? Respondit ille, tres ob causas, ita crucior, quæ etiã æternis supplicijs me iustissimè addixissent, nisi per intercessionem pijssimæ Matris Dei, cui Monasterium condidi, in extremis me pœnituisset. Et æternam quidem mortem euasi, sed pœnis atrocissimis vsque ad Iudicij diem cruciabor. Quod autem ad te suffragia petiturus venire potui, mihi à suo filio Mater misericordiæ impetrauit. His dictis confestim disparuit. Ludgardis vero eius necessitatem sororibus, vt ei succurrerent, indicauit. Porrò admodum dolens vicem eius, mirabili se cruciatu illius causa affecit. Nouerit lector, nos reuelante Ludgarde, tres illas causas non ignorare; sed pro tanti Pontificis reuerentia referre

noluisse. hæc ille. quod exemplũ me quidem sæpe maximo timore, & tremore afficere solet. Si enim tam laudabilis Pontifex, & qui in oculis hominum, non probus, & prudens solum, sed etiam sanctus, & imitatione dignissimus habitus est, tam parum abfuit à gehenna, & vsque ad diem Iudicij purgatorijs incendijs atrocissimis puniendus est, quis Prælatus non trepidet? Quis non accuratissimè conscientiæ suæ secreta rimetur? Ego enim facile mihi persuadeo, tantum Pontificem non potuisse lethalia peccata committere, nisi sub specie boni deceptũ ab adulatoribus,& domesticis, de
Matt. 10. quibus in Euangelio dicitur, *Inimici hominis domestici eius*. Itaque hoc tam magno exemplo, discamus omnes sollicitè scrutari conscientiam nostram, nè fortè erronea sit, cùm nobis recta, & sana esse videatur. Sed ad institutum, vnde digressi sumus reuertamur. Purgatorij pœnas vltra decem, aut

aut viginti annos extendi, & fortasse vltra centum, & vltra mille annos propagari posse, non dubiũ est. Sed esto intra decem, aut viginti annos terminetur pœna purgatorij; quis pœnam atrocissimã sine vlla intermissione, ac sine requie viginti annis tolerare posset? Nam pęnam illam sine intermissione, & requie cruciare intelligi potest ex visione, quam ex Beda venerabili paulo ante retulimus. Sanè si quis certus esset, se pedũ, aut stomachi, vel capitis, aut dentium, aut calculi dolóre continuos viginti annos sine vlla intermissione laboraturum sic, vt neque somnum capere, neque requiescere posset, mallet ille mori potius, quàm sic viuere: & si optio daretur, an vellet sic tot annos viuere, an iacturam facere omnium fortunarum, promptissimo animo, omnes fortunas abijceret, vt à tam immani, & tam continuo dolore liberaretur. Quanto igitur magis deberet omnis homo sa-

piens, eligere pęnitentiam cum fructibus suis, qui sunt vigiliæ, orationes, ieiunia, eleemosynæ, ac potissimum lacrymæ, quæ sunt signa verissimæ pęnitentiæ?

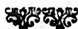
Quod si ad acerbitatem dolorum, & diuturnitatem pęnarum accedat tertia calamitas, quòd animæ in purgatorio se ipsæ iuuare non possunt: profectò non parum excrescet infelicitas animarum earundem. hìc enim in terris vix quisquam est, tam miserabilis, qui non possit, vel fugiendo, vel resistendo, vel amicos requirendo, vel appellando ad aliud Iudicium, vel misericordiam Iudicis implorando, vel aliqua alia ratione se à cruciatibus aliqua ex parte liberare. At in purgatorio nihil omnino possunt, nisi patienter supplicia tolerare. Possunt quidem viuentes in carne sancti homines pro defunctis orare, & eleemosynas, atque alia satisfactoria opera pro eis offerre Domino: sed illis non licet, nisi ex

pri-

priuilegio particulari, quod paucis, & raro conceditur, hominibus apparere, atque ab eis auxilium postulare.

Miserrima igitur illarum animarum conditio est, quæ in tantis tormentis, neque ipsę se, neque patris, aut filij, aut fratris, aut matris, aut sororis aut coniugis, aut amici animam in purgatorijs locis, vlla ratione iuuare possunt. Sed fortasse paucæ sunt animæ, quæ in purgatorio degunt: proinde non magnifacienda sunt eorum supplicia. Imo vero innumerabiles sunt animæ illæ, vt solus numerus tam ingens sufficiat ad misericordiam commouendam, etiam si essent supplicia leuiora. Nam paulo ante ex historia venerabilis Bedæ, cognouimus innumerabilem animarum multitudinem fuisse in purgatorio à Drithe mo visam: & ex vita B. Christinæ pariter accepimus purgatorij locum vastissimum refertum animarum fuisse. Neque potest aliter fieri,

cùm nihil coinquinatum in Regnum cælorum admittatur, sed soli illi penetrare valeant ad conspectum Dei, qui lux est, in qua tenebræ non sunt vllæ, atque ad locum infinitæ puritatis, nisi illi, qui vere sancti, & immaculati sunt, & Ephes. 5. ad gloriosam illam Ecclesiam pertinent, in qua non est macula, neq; ruga. Qui autem eiusmodi sunt, rarissimi sunt: proinde ceteri omnes, qui ad electorum numerum pertinent, per ignem purgatorij transeunt. Quæ cùm ita sint necesse est, vt columba assiduè gemat pro tam multis membris suis, quæ ad patriam cælestem immenso ardore suspirant, & simul in igne intolerabili detinentur, & pęnis acerbissimis crucientur.

De

De decimo fonte lacrymarum, quĩ eſt conſideratio amoris Dei.

CAP. X.

AMOR Dei eſt irriguum ſuperius, vnde fluunt dulces lacrymæ, quæ producunt in hortulo cordis humani germina omnium virtutum. De his lacrymis dicit S. Aug. in explicatione Pſalmi cẽteſimi viceſimiſeptimi, *Dulciores sũt lacrymæ orantium, quàm gaudia Theatrorum*. Diuiditur autem hic cæleſtis fons in tres quaſi riuos, quæ ſunt deſideria tria procedentia ex amore Dei; deſideriũ videlicet gloriæ Dei; deſiderium beatitudinis noſtræ, & deſiderium gratiæ, per quam acquiritur beatitudo: quæ tria deſideria ſatis apertè videntur expreſſa in primis tribus petitionibus orationis dominicæ. Si quidem, qui orat, vt

ſanctificetur nomen Dei, id poſtulat, vt Deus glorificetur, & benedicatur, & ſanctificetur ab omnibus Angelis, & hominibus, & modo quodam ſuo, ab omnibus rebus creatis. Et qui poſtulat, vt adueniat Regnum Dei, id petit, vt Regnum Dei, quod commune erit Chriſto cum omnibus ſanctis, citò manifeſtetur, quod fiet in die nouiſſimo, quando complebitur beatitudo ſanctorum, adiunctis corporibus glorioſis ad animas beatas. Denique qui petit, vt fiat voluntas Dei, ſicut in cælo, & in terra, id petit, vt gratia nobis detur implendi mandata dominica, quo modo Angeli ſancti in cælo ſemper faciunt voluntatem Dei.

Incipiamus à primo deſiderio; quo flagrant omnes veri amici Dei. Deus noſter bonorum noſtrorum non indiget, quia in ſe habet omnia bona, & ipſe eſt ſummum, & infinitum bonum. Placuit tamen bonitati eius Mundum creare, vt bonitatem ſuam extra

ſe

se quodammodo effunderet, non eam amittens, sed cum alijs communicans, quo modo fons aquæ flumen producit, nihil ipse perdens. Quid ergo par erat, vt res creatæ, quæ paulo ante nihil erant, tam benefico donatori tribuerent, nisi vt totæ conuerterentur in laudes creatoris? & quidem res inanimæ, vel vita, & sensu præditæ, sed absque intelligentia, & libero voluntatis arbitrio, munus suum perpetuo explent. Semper enim Cæli enarrant gloriam Dei, & montes, & colles iubilant coram Deo, & reliqua omnia seruiunt ei, & faciunt verbum eius. In Angelis, & hominibus, qui soli mentis intelligentia, & libero arbitrio præditi creatorem cognoscere, & amare poterant, ostendere voluit Deus, primo quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset gratiæ suæ beneficium, iustitiæq. iudicium; vt S. Augustinus sapienter docet in libro de corre- De correp. & gratia. c. 10.

 ptio-

ptione & gratia. Et quoniam inter Angelos, non pauci cum Principe suo Diabolo in superbiam elati, libertate arbitrij abusi Deum non glorificauerunt, iusto Dei iudicio damnationis æternæ sententiam non effugerunt. Reliqui Domino Deo humiliter subiecti & pia charitate coniuncti, beatitudinis gloriam adepti, perpetuo eum laudant, atque san-
Isa. 6. ctificant dicentes, *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum*. Soli restant homines, quorum pars longè maxima libertate arbitrij non benè vtentes, non agunt ad quod creati sunt; & quamuis non desit gratia Dei excitando, adiuuando, illuminando, tamen iusto Dei iudicio traditi in reprobum sensum seruiunt creaturæ potius, quàm creatori; nec desunt qui cùm Deum cognoscant, non sicut Deum glorificant: neque etiam desunt, qui dicunt se nosse Deum, factis autem negant. Horum igitur causa, pauci illi,

qui Deum ardenter diligunt, cùm ferre non possint æquo animo tantam iniuriam Dei, tantam ingratitudinem, tantam iniquitatem: fremunt præ zelo intra se, & copiosis lacrymis desiderium gloriæ Dei, quo flagrant, aliquo modo mitigare, ac lenire student. Vnus ex eis Propheta Dauid, *Tabescere*, inquit, *me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei*. Psal. 118
& paulo post, *Vidi præuaricantes, & tabescam, quia eloquia tua non custodierunt*. & alibi, *Non ne, qui oderunt te Domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam*. Psal. 138
Et verè, si quis attentè consideret, quantis blasphemijs, periurijs, maledictis, quotidie ab hominibus offendatur Deus; & quàm multi legem eius immaculatam, & saluberrimam, & desiderabilem super aurum, & dulciorem super mellis fauum, lacerent, violent, transgrediantur sine vllo timore, aut ruborė: & quot sint adhuc pagani, vel hæretici, qui

Deum

Deum verum non agnoſcunt, ſed vel ſaxa, aut ligna, vel capitis ſui chimeras pro Deo venerantur, & colunt; is nullo modo poterit, ſi verè Deum amat, animo conquieſcere, ſed clamabit, & dicet cum
Hiere.9. Hieremia, *Quis dabit capiti meo aquas, & oculis meis fontem lacrymarum*, vt iniurias Domini creatoris mei, cui debetur omnis honor, & gloria, lamenter & defleam, donec lacrymæ deficiant.
1.Mac.2. Si enim Matathias,& filij eius (vt eſt in priore libro Machabæorum) ſciderunt veſtimenta ſua, & operti ſunt cilicijs, & planxerunt valde, quia gentes prophanauerant templum Domini, & myſteria illa polluerant, quæ erant vmbræ rerum futurarum: quid agere deberet pius Chriſtianus, hoc tempore, quo Maumethani & lutherani & Caluiniſtę, ac cæteri hoſtes Dei, & Eccleſiæ, multis in locis, non ſolum Eccleſias euerterunt, ſed omnem cultum diuinum ſuſtulerunt, & ſacroſancta myſte-

tia publicè prophanauerunt?

Iam verò diuinus amor excitat ardentissimum desiderium videndi Deum, & assiduè, & cum multis lacrymis orandi, ac dicendi, *Adueniat Regnum tuum*. Et quidem Regnum Dei tribus modis in scripturis sanctis accipi solet, pro Regno, vt sic loquar, naturali, pro Regno gratiæ, & pro Regno gloriæ. Regnum naturæ dicitur dominium, quod naturaliter habet Deus in omnes res creatas, quas semper regit, & gubernat pro arbitrio suo: neque vlla res ei resistere potest. De hoc Regno loquitur Dauid, cùm ait, *Regnum tuum Regnum omnium seculorum*. Psal. 144 De hoc autem Regno non potest intelligi illa petitio, *Adueniat Regnum tuum*, quoniam hoc Regnum semper fuit, & erit. neque opus est à Deo petere vt veniat, quod ab exordio mundi venit. Regnum gratiæ illud est, quo Deus per gratiam regnat in cordibus piorum, eaque re-

regit, ac moderatur, ac ſuæ diuinæ voluntati ſuauiter ſubijcit. de quo Regno loquitur Apoſtolus
Coloſſ. 1. cùm ait, *Eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in Regnum filij dilectionis ſuæ.* Neque de hoc Regno videtur intelligi poſſe illud, Adueniat Regnum tuum. Siquidem hoc Regnum
Apoc. 13 gratiæ cœpit ab origine mundi, ſicut & Chriſtus dicitur Agnus occiſus ab origine mundi, quia per mortem eius præuiſam data eſt gratia omnibus, qui in omnibus ætatibus iuſti fuerunt. Regnum gloriæ eſt æterna beatitudo, quæ inchoata eſt in animabus iuſtis à Chriſti morte, qui moriens latroni dixit,
Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiſo*; Sed complebitur in die nouiſſimo, quando Beati ſpiritus recipient glorioſa corpora, & à Rege gloriæ audient,
Matt. 21. *Venite benedicti, poſſidete paratum vobis Regnum.* tunc enim verè adueniet Regnum Dei, quando ſublata omni poteſtate mortalium

& ſpi-

& ſpirituum immundorum, ſolus Deus regnabit, & electi eius cum illo. Atque hæc eſt communior expoſitio Patrum, Tertulliani, & Cypriani in libro de oratione dominica; Chriſoſtomi, & Hieronymi in caput ſextum Matthæi, Cyrilli catecheſi quinta myſtagogica, Auguſtini in libro ſecundo de ſermone Domini in monte, Ioannis Caſſiani collatione nona, & aliorum.

Obſeruat autem S. Auguſtinus concione viceſima in pſalmum centeſimum decimum octauum, ante aduentum Chriſti omnium ſanctorum deſideria fuiſſe in ipſius Chriſti incarnationem: poſt Chriſti incarnationem, paſſionem, reſurrectionem, aſcenſionem; omnium ſanctorum deſideria eſſe in aduentum Chriſti glorioſum, in quo ſancti omnes ad perfectam, atque æternam peruenient felicitatem. ſic enim implebitur illud, *Et veniet deſideratus cunctis gentibus.* De priorum ſanctorum deſi-

de-

Luc. 10. derio fune illa, *Multi Reges, & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt.* &
Luc. 2. illa, *Nunc dimittis seruum tuum Domine, quia viderunt oculi mei*
Isa. 64. *salutare tuum.* & illa, *Vtinam disrumperes cælos, & descenderes.* De posteriore desiderio sunt illa,
2. Tim. 4. *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus iustus iudex: non solum autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum eius,* id est, ijs, qui timore casto diligunt sponsum, & ideo cupiunt vt cito veniat, & non tardet gloriosũ aduentum suum. Sed adultera, quæ non diligit sponsum suum, timet aduentum eius; & vellet, si fieri posset, vt nunquam veniret. Sponsa autem in extrema Apocalypsi di-
Apoc. 22 cit, *Veni, &* Sponsus respondet, *Etiam venio cito.* & rursum sponsa, *Veni Domine Iesu.* Porrò Dauid Propheta sanctus vtrunque aduentum ardenter sitiens, & præsertim illum, in quo Deus videbitur facie ad faciem clamat,

Quem-

Quemadmodum desiderat Ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Vbi est Deus? Et alibi, *Vnam petij, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, & videam voluptatem Domini.* Qui enim verè, & ex corde diligit, non potest patienter tolerare absentiam dilecti; sed siue comedat, siue bibat, siue quid aliud agat, semper dilectum cogitat, & cogitando suspirat, & plorat. Et si fortè dormiat, illum quoque somniando videt, & cum eo confabulatur. Et si hæc accidunt ijs, qui amore capti sunt rerum mortalium, & fœdarum; quid illi facient, qui amore capti sunt pulchritudinis infinitæ, & sempiternæ? illis verè lacrymæ solæ sunt panes die, ac nocte, quia solis lacrymis reficiuntur, & in

Psal 41

Psal. 26.

illis conquiescunt; cætera omnia consolatores onerosi sunt, vt lo-
Iob. 16. quitur sanctus Iob. Hinc B. Paulus, qui raptus in paradisum vidit, saltem ex parte, pulchritudinem Domini, & intelligebat se sola corporis maceria retineri ne Christo frueretur, clamabat dicens,
Rom. 7. *Quis*
Philip. 1. *me liberabit de corpore mortis huius?* & apertius, *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* & Beatus Martyr Ignatius in Epistola ad Romanos, *Omnia tormenta Diaboli in me veniant, dũmodo Christo fruar.* Quid de Maria Magdalena dicemus? quæ in cęna nouissima in
Io. 12. Bethania, cùm Christum à se tollendum cognouisset, lacrymis rigauit pedes eius, & capillis suis tersit. Longè aliæ fuerunt istæ lacrymæ ab illis, quibus in domo Si-
Luc. 7. monis lacrymis cępit lauare pedes eius, & capillis suis tergere. Istæ enim ex recordatione peccatorum, & amarissima contritione fluebant: illæ ex desiderio retinendi dilectum; quales etiam illæ

erant,

erant, quibus ad ſepulchrum plorabat, quaſi abſentem, quem ſublatum arbitrabatur. Et quales illæ, quàm aſſiduæ, quàm ardentes, quàm ſuaues, quas in ſolitudine illa fundebat, cùm in ſola contemplatione dilecti occupata dies iungebat cum noctibus? O ſi quis lacrymas deſiderij diuinæ pulchritudinis cum Dauide, cum Paulo, cum Magdalena, addo etiam cum Auguſtino, cum Bernardo, cum Franciſco aliquando guſtaret, ſine dubio omnia huius mundi gaudia, omneſq. voluptates, & omnia oblectamenta contemneret. Sed quia eſurimus, & ſitimus, & panem, ac potum lacrymarum cæleſtium ignoramus, ideo ad carnalia deſideria, & mundi huius oblectamenta conuertimur.

Reſtat deſiderium tertium ex amore diuino procedens, cuius deſiderij impulſu, petimus, ac dicimus, *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra*. Qua petitione gratiam Dei poſcimus, qua mandata

data Dei obseruare possimus. Scri-
Ma. 19. ptum est enim, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*. Amor igitur ille, qui nos desiderare facit visionem Dei, quæ est vita æterna, & continenter gemere, donec ad eam perueniamus: ille idem cogit nos desiderare perfectam legis diuinæ obedientiam: perfectam autē obedientiam Deo præstant Angeli in cælo, de quibus canit sanctus
Psal. 102 Dauid, *Benedicite Domino omnes Angeli eius: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum eius: Benedicite Domino omnes virtutes eius: ministri eius, qui facitis voluntatem eius*. Declarat autem hoc loco Propheta perfectam obedientiam, quam Angeli exhibent Deo. Nam cùm dicit, *potentes virtute, facientes verbum illius*, significat, vt sunt verè potentissimi, sic etiam efficaciter, & celeriter facere, quæ Deus iubet. Et cùm addit, *ad audiendam vocem sermonum eius*; significat, Angelos obedire Deo
non

non alia de causa, quàm vt obediant, & se verè seruos obsequentes exhibeant Domino. Sæpe enim homines alacriter, & diligenter obediunt Dominis suis, non tam, vt obediant, quàm vt aliquid commodi, aut honoris, aut voluptatis inde lucrentur: & propterea negligentes, & tardi sunt ad obsequium, quando nihil inde lucri proprij ipsi referunt. Procul omnino ab ista imperfecta obedientia, & ab amore proprio extorta, absunt Angeli sancti. Et ne forte existimaremus, solos Angelos vltimi chori, qui propriè dicuntur Angeli, sollicitè, & velociter implere voluntatem Dei, addit Propheta; *Benedicite Domino omnes virtutes eius*. Vbi per virtutes, intelliguntur omnes Hierarchiæ, & omnes ordines, ac denique omnes exercitus eius. Sic enim habetur in codice Hebraico, & sic vertit sanctus Hieronymus, *Benedicite Domino omnes exercitus eius*. Hanc igitur perfectam obedien-

dientiam, quæ omne peccatum excludit, & quæ præ omnibus sacrificijs Domino placet, æmulari desiderant homines, qui verè diligunt; & quia vident, id per se assequi non posse, cum gemitu dicunt, *Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra*. Desiderio desideramus tibi Domino diligenter, velociter, ac sine vlla imperfectione seruire, & obedire hic in terris, quo modo ab Angelis sanctis tibi setuitur, & obeditur in cælo: sed quia multa nos impediunt, cum seruo tuo Augustino clamamus, *Dà, quod iubes, & iube quod vis*. Et si status exilij nostri tantam perfectionem non admittit, accipe sacrificium orationis, & desiderij nostri clamantis in auribus tuis, Fiat volun tas tua, sicut sicut in cælo, & in terra; & si ipsum quoque desiderium imperfectum est nimis, audi gemitum desiderantis desiderium ardens, & cum Propheta lamentantis, & dicentis, *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes* Psal. 118
tuas

tuas in omni tempore. Qui enim concupiſcit deſiderare veram, & plenam obedientiam mandatorũ, iam deſiderat, ſed deſiderio imperfècto, ipſam obedientiam mandatorum: & ſi non fatigetur orando, & petendo cum gemitu vtique, exaudietur & impetrabit deſiderium perfectum, ad quod etiam, conſequetur perfecta obedientia mandatorum, qualis haberi poteſt in terris. Vnde etiam fiet, vt ad patriam cæleſtem perueniat, & cum Angelis ſanctis, potenter, & diligenter in omnibus, & per omnia faciat verbum Domini, & adimpleat omnes voluntates eius.

+

O De

De vndecimo fonte lacrymarum, qui est consideratio incertitudinis salutis.

Cap. XI.

MAGNITVDO bonorum, quæ complectitur in se felicitas sempiterna, tanta est, vt quemadmodum spes eius acquirendæ lætitiam maximam gignit: sic etiam timor amittendæ dolorem tantum adferat, vt qui serio de ea re cogitat, lacrymas continere non possit. Certè enim, si quis reus capitis factus, dum apud Principem causa eius agitatur, inter spem, & metum constitutus hæreret, non posset omnino lætari, nec fletum comprimere, donec certior de iustitia causæ suæ, aut saltem de indulgentia Principis fieret. Quis igitur cessare à metu,

tu, & gemitu poterit, si cogitet, adhuc pendere Iudicium æternæ salutis suæ, aut mortis & infelicitatis æternæ? quamuis enim aliquis nihil sibi conscius sit, vnde timere debeat damnationem æternam, tamen dum cogitat, Deum esse, qui nos iudicaturus est, qui multa videre potest in nobis, quæ nos ipsi non videmus: quomodo potest securitatem sibi polliceri? Apostolus Christi est, & vas electionis, qui de se scripsit, *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. qui enim iudicat me Dominus est*. 1.Cor.4. & Iob testimonio Spiritus sancti *vir erat simplex, & rectus, ac timens Deum*: Iob. 1. & de se ipse scripsit, *Non reprehendit me cor meum in omni vita mea*. Iob. 27. & tamen iudicium Dei ita formidabat, vt diceret. *Quid faciam cùm surrexerit ad iudicandum Deus? & cùm quæsierit, quid respondebo illi?* Iob. 31. Ac vt exemplum vnum nostri temporis adducamus. Beatus Aloysius Ber-

trandus vir notæ ſanctitatis, non ſemel inuentus eſt plenus ſingultuum, & lacrymarum: & cum ab eo quæreretur, quæ nam eſſet cauſa tanti mœroris, & tàm ingentis profluuij lacrymarum, reſpondebat, *cur non amariſſime fleam, cum non certo ſciam, an æternæ ſalutis compos ſim futurus?* Porrò cauſæ huius incertitudinis, quæ pios homines valde ſollicitos habere ſolet, duæ ſunt. Vna eſt, quia nemo certus eſſe poteſt, niſi ex diuina reuelatione, quæ rariſſimè haberi ſolet, ſit ne gratus Deo, & verè iuſtus, quamuis in oculis hominum ſanctus, ac iuſtus appareat; & quamuis ipſe quoq; nihil in ſe inueniat, vnde à corde ſuo, ſiue à conſcientia reprehendatur: clariſſima enim ſunt verba Salomonis in libro Prouerbiorum. *Quis poteſt dicere, mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato?* & apertius in Eccleſiaſte, *Sunt iuſti, atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen neſcit homo,*

Vide vitam eius ſcriptã à F M. Iuſtiniano. cap. 4.

Prou. 20.

Eccl. 9.

vtrum

vtrum odio, vel amore dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta. In quem locum Salomonis ita scribit sanctus Hieronymus: *Sensus*, inquit, *est, Inueni iustorum quidem* opera *in manu Dei esse; & tamen vtrum amentur à Deo, an non, nunc eos scire non posse, & ambiguos fluctuare, vtrum ad probationem sustineant, an ad supplicium. In futuro igitur scient.* Itaque cum dicitur, *nescit homo, vtrum odio, an amore dignus sit*, non est sermo de hominibus manifestè impijs: illi enim facilè scire possunt, se odio dignissimos esse; sed de hominibus, qui iusti, sapientesque esse videntur; id est, de ijs, quorum opera laudabilia sunt. de his ambiguum est, an odio, vel amore digni sint, cùm ignoretur, an opera illa ex vera charitate prodeant. Quàm sit hominibus verè pijs hæc incertitudo molesta, vel ex eo cognosci potest, quòd cum sancto Francisco, sub initium conuersionis, recogitanti annos

ſuos in amaritudine animæ ſuæ, & culpas ſuas præteritas deploranti, reuelata eſſet certitudo remiſſionis omnium peccatorum: incredibili lætitia ſubito idem Franciſcus repletus eſt, vt ſanctus
Cap. 3. Bonauentura in eius vita teſtatur. & apertius id ipſum narratur in Chronico. Quamuis autem hæc incertitudo acerba ſit amatoribus Dei: tamen non ſine magna ſapientia Dei, & vtilitate hominum à diuina prouidentia procurata eſt. Hinc enim fit, vt iuſti ſemper vigilent, & cum timore, ac tremore ſalutem ſuam operentur, neque vnquam ſuperbire audeant aduerſus impios; & contra, ne peccatores deſperent ſalutem, ſeque ſceleribus ſine vllo freno, & conſideratione tradant. Altera cauſa, cur in hac vita certi eſſe non poſſimus de vita æterna obtinenda, eſt incertitudo perſeuerantiæ, quamuis enim pro comperto haberemus, nos hodie iuſtos, & gratos eſſe Deo; tamen non ſcimus, neque
ſcire

ſcire poſſumus, niſi ex diuina reuelatione, quid craſtina paritura ſit dies: quotidie enim videmus deficere homines à ſancta conuerſatione ad flagitia, & peccata grauiſſima. Atque vt ab alto incipiamus, primus Angelus in ipſa ſua creatione gratiam Dei cum ſapientia, alijſque donis plurimis ſine dubitatione percepit. De ipſo ſecundum expoſitionem S. Gregorij ſcribit Ezechiel, *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in delicijs paradiſi Dei fuiſti. Omnis lapis pretioſus operimentum tuum*, & infra, *Perfectus in vijs tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta eſt iniquitas in te*. & de omnibus Angelis ſanctus Auguſtinus apertiſſimè ſcribit, in eis Deum ſimul condidiſſe naturam, & infudiſſe gratiam. Neque dubium eſt, quin Angeli, atque in primis Angelorum princeps nouerint, ſe vera Dei gratia, & vera charitate præditos fuiſſe. Angeli enim ſe ipſi

Ezec. 28.

12. Ciuit. c. 1.

vident, & omnia, quæ in ipsis sunt Dei dona, ex diuina illustratione cognoscunt. Iste igitur Angelorum princeps, sapientia, & gratia Dei præditus, in veritate non stetit, ac per hoc in accepta gratia non perseuerauit, & tanquam fulgur, vt Dominus loquitur, id est, summa velocitate de cælo cecidit, & ex Angelo lucis in principem tenebrarum conuersus est. Hunc imitatus est primus homo, qui gratiam Dei in ipsa sua conditione cum originali iustitia consequutus, paulo post eandem amisit. Scribunt enim sanctus Gregorius Nazianzenus, & sanctus Ioannes Chrysostomus, Adamum dici potuisse Angelum terrestrem, ex spiritu, & carne constantem, ex spiritu propter gratiam, & carne propter naturam. Quòd si primus Angelus, & primus homo incerti de perseuerantia sua fuerunt, & re ipsa ex gratia, eaque magna gratia exciderunt: quis mirabitur, si & nos post lapsum Adami, certitudine

Io. 8. Luc. 10. Orat. de Pascha. hom. 16. in Gen.

dine

dine perseuerantiæ careamus? Ad hæc Saul Rex primus Israelitarũ, electus à Deo, cùm esset humilis in oculis suis, & tam bonus, vt in toto populo non esset melior illo; tamen paulo post reprobus factus est. Quid Salomon? hic verè fuit sapientissimus, & ab adolescentia ita gratus Deo, vt de eo Deus dixerit Dauidi, *Ego ero illi in patrẽ, & ipse erit mihi in filium*. & sanctus Hieronymus in Epistola ad Paulinum de studio scripturarum, vocat Salomonem *amabilem Domini*. Et tamen adeo non perseuerauit, vt in senectute deprauatus à mulieribus, adorauerit omnia illarum idola, & à non paucis auctoribus grauissimis reprobus fuisse credatur. Id quod ei disertis verbis prædixit Dauid Pater eius in priore libro Paralipomenon his verbis, *Tu autem Salomon, fili mi, scito Deum patris tui, & seruito ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda scrutatur Deus, & vniuer-*

1.Reg.9.

2.Reg.7.

1.Par.28

ſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, inuenies: ſi autem dereliqueris eum, proijciet te in æternum. horrenda comminatio, & ad verbum adimpleta: dereliquit enim Salomon Deum, & Deus proiecit eum in æternum.

Quid dicam de Iuda proditore? Non ne ille quoque electus fuit à Christo, cùm eſſet bonus, aut certè vocatione ipſa factus eſt bonus, & dignus ampliſſimo gradu: & tamen breui corruptus amore pecuniæ, ab ipſo eodem Domino Diabolus meruit appellari? *Non*
Io. 6. *ne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus eſt*? &
Matt. 26. alibi, *Bonum erat illi ſi natus non fuiſſet*. His accedunt duo doctiſſimi, & optimi quondam Eccleſiæ Doctores, vnus græcus, Origenes; alter latinus, Tertullianus. Vterq; in iuuentute cupidiſſimus martyrij, vterque abſtinentiæ, & continentiæ amator, vterque ſcriptor egregius non ſolum aduerſus gentes, ſed etiam aduerſus hæreticos:

& ta-

& tamen vterque in senectute lapsus est, & nouas hæreses excogitauit,& inter hæreticos numerari meruit. Quis igitur perseuerantiam sibi certo polliceri audeat, quando turres eiusmodi ceciderunt? Omitto innumerabiles alios. Vnum prætermittere non possum. Is est Heron eremita, qui annis quinquaginta vixit in eremo, in summa abstinentia, & continentia,& silentio,& vitæ perfectæ exercitatione: & postea tamen illusus à Diabolo, se met in altissimum puteum præcipitauit: quasi pro merito virtutum, ac laborum non posset vlli discrimini subiacere: & semimortuus inde erutus à fratribus, ne sic quidem resipiscere voluit, & in sua obstinatione vitam finiuit. Testatur hoc factum Ioannes Cassianus collatione secunda, quæ est de discretione; qui Cassianus tempore suo rem gestam, & plurimis notam fuisse confirmat. His exemplis satis probatum est, viros etiam

probos, & sanctos non esse certos de perseuerantia, ac per hoc posse etiam iacturam facere felicitatis æternæ post multa merita, & labores.

Quæ cum ita sint, nimis omnino parui æstimant vitam ęternam, & sempiterna supplicia, qui in incertitudine tanti discriminis positi, adhuc rident, & ludunt, vel etiam stertunt in lectis, vel comessantur in mensis: quomodo enim si periculum tam grande non vident, sani sunt cerebro, aut verè homines sunt, non belluæ? Si vero cognoscunt, quomodo non toto corpore horrescunt, & non toto animo contremiscunt? quomodo non plorant? non eiulant? non plangunt? quomodo non satagũt, vt Apostolus Petrus monet, certam facere vocationem, & electionem suam? Cur tanto pendente iudicio, in quo de summa rei, id est, de fortunis omnibus, de existimatione, de capite, imo de vita sempiterna, & felicissima, vel de-

2. Petr. 1

mor-

morte perpetua, atque æternis cruciatibus agitur; non curant adire amicos, sollicitare aduocatos, ipsum Iudicem suspirijs, & lacrymis implorare? In hoc enim discrimine plus valet humilis, & lacrymosa oratio, & reatus nostri aperta confessio, & detestatio, quã vlla, quantumuis diserta, & accurata defensio. Oportet frequenter ex corde toto, & non sine gemitu inenarrabili petere à Deo gratiam verissimæ, & ardentissimæ charitatis in ipsum Deum, & proximum: & simul gratiam perseuerandi in bonis operibus vsque ad finem: perseuerantia enim quæ perficit opus, & finem laboribus imponit, donum Dei est, sed non negatur ijs, qui petunt, sicut oportet. Vtilissimum documentum ad donum perseuerantiæ impetrandum tradit sanctus Augustinus exponens illa verba Psalmi sexagesimiquinti, *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me: Cum*

vi-

videris, inquit, *non à te amotam deprecationem tuam, ſecurus eſto, quia non eſt à te amota miſericordia eius*. hæc ille, qui veriſſimè docet, donum orationis eſſe optimum, & infallibile ſignum doni miſericordiæ. Quibus enim Deus mandat, vt ſemper orent, & ſimul dat ſpiritum ſemper orandi, & petendi perſeuerantiam miſericordiæ diuinæ vſque in finem: ſine dubio non amouet ab illis miſericordiam ſuam vſque in finem, & miſericorditer facit eos perſeuerare vſque in finem. Quemadmodum enim ſi quis ex nobis iuberet homini pauperi, vt à ſe quotidie peteret eleemoſynam; non poſſet iuſtè negare petenti quotidianam eleemoſynam: ſic omnino liberaliſſimus Dominus, qui dixit, *Oportet ſemper orare, & nunquam deficere*; & qui donat amicis ſuis voluntatem ſemper orandi, & orandi ſicut oportet: ſine dubio exaudiet eos, & conſeruabit illis miſericordiam ſuam, donec in cæleſti patria

Luc. 18.

tria

tria coronet eos in misericordia, & miserationibus; & repleat in bonis desiderium eorum. Psal. 102

De duodecimo fonte lacrymarum, qui est consideratio tentationum, impedientium iter ad vitam.

Cap. XII.

Restat consideratio tentationum, ex qua consideratione tanquam ex fonte non exiguus emanat lacrymarum riuus. Qui enim ardenter amat Deum, & eum videre desiderat, molestissimè fert tentationes varias, quæ impediunt cursum ad vitam æternam; & ideo cum assiduo gemitu laborat in ijs repellendis, & quasi vim patiens cruciatur, & clamat ad Deum, *Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo*, Sed vt de hoc ingenti periculo per ordi-

dinem pauca dicamus, primùm de tentationibus, deinde de instrumentis, id est, retibus, & laqueis tentationum breuiter differemus. Tentatores præcipui, diaboli sunt nec solum tentatores, sed etiam accusatores sunt. Primum enim inducunt ad perpetranda peccata: deinde apud Iudicem de peccatis perpetratis reos nos faciunt: proinde hostes nostri sunt acerbissimi, & crudelissimi. Quod ipsi propriè tentatores nostri sint, testatur Euangelium, cùm ait, *Accessit tentator*. testatur Apostolus Paulus, *Ne forte tentauerit vos*, inquit, *is qui tentat*. id est, cuius est officium proprium, tentare. testatur Apostolus Petrus, *Cur tentauit Sathanas cor tuum?* testatur Apostolus Ioannes, *Missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcere, vt tentemini*. Quòd ijdem ipsi accusatores nostri sint, testatur idem Apostolus, cùm in Apocalypsi dicit, *Proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui* ac-

Matth. 4.
1. Thess. 3
Act. 5.
Apoc. 2.
Apoc. 12

accusabat illos ante conspectum Dei nostri die, ac nocte. quæ verba exponens S. Gregorius libro secundo moralium ait, *In die accusat, cùm prosperis malè nos vti insinuat: in nocte accusat, cum in aduersis nos non habere patientiam demonstrat*. sic accusauit S. Iob, cùm dixit, *Numquid Iob frustra timet Deum? non ne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamque substantiam per circuitum? Operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra? Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedicat tibi*. quo loco vox, *benedicere*, in contraria significatione, in toto illo capite, & sequenti accipitur. Ac vt omittam visiones plurimas, in quibus visus est Diabolus contendere, cum Angelo sancto, & accusare hominem iam morientem in multis, notissima est apud S. Athanasium in vita Beati Antonij, accusatio acerrima dæmonum ad-

2. mor. 5.

Iob. 1.

aduersus S. Antonium, & defensio Angelorum pro eodem Antonio. summa est, Diabolum, & satellites eius humano generi hostes irreconciliabiles esse, & tunc grauius nocere, quando familiaritatem simulantes, vel thesauros occultos demonstrare, vel amoribus impudicorum hominum seruire velle videntur. Isti igitur tentatores, & accusatores nostri quales, & quot sunt? primùm astutissimi, & callidissimi sunt, vt nobiscum comparati, vulpes dici possint comparatæ ad columbas: siuè consideres naturæ nobilitatem, & subtilitatem, siue vsum, & exercitationem longissimam. Quare Beatus Paulus, qui non ignorabat astutias eorum in epistola ad Ephesios, non vocat eos astutos, aut nequam, sed spirituales nequitias in cælestibus, id est; ipsam nequitiam, ipsam astutiam spirituum immundorum habitantium in cælo aereo, vnde commodius speculentur quæ fiunt ab homi-

Ephes. 6.

minibus in terra. Præterea sunt spiritus isti tartarei potentes viribus, vt si Deus permiserit, possint maxima detrimenta ferè in momento hominibus adferre. Ideo enim Apostolus loco notato vocat eos principes, & potestates, ac mundi rectores. & S. Petrus vocat eos Leones rugientes, & S. Ioannes in Apocalypsi Draconem magnum nominat. Nullæ sunt autem bestiæ ferociores, & fortiores leone, & Dracone. Deniq. in libro Iob, de diabolo dicitur, *Non est potestas super terram, quæ comparetur ei, qui factus est, vt nullum timeat*. At quot sunt quæso isti potentissimi, & callidissimi tentatores? plane innumerabiles, plenus enim est aer iste terræ vicinus dæmonibus, sic vt si corpora gererent, solem in meridie obscurarent. Audi S. Hieronymum in commentario ad caput sextum epistolæ ad Ephesios. *Hæc*, inquit, *omnium Doctorum opinio est, quod aer iste, qui cælum,*

Ephes.6. 1.Petr.5. Apoc.12. Iob.41.

lum, & terram medius diuidens, inane vocatur, plenus sit contrarÿs fortitudinibus. Atque huic veterum sententiæ, Beati Antonij, quas Athanasius narrat, visiones mirificè consentiunt. Quæ cum ita sint, si daretur nobis oculis corporalibus terrifica illa monstra, pessimè in nos animata conspicere, quis nostrum non tremeret? non expallesceret? non à ludis, & iocis omnino cessaret? quis non orationi, & lacrymis serio operam daret? Quid autem si præter ista monstra, conspiceremus terram laqueis, vel retibus plenam, vt eam aliquando sanctus vidit Antonius: an non cresceret in immensum timor, & tremor? an non clamores, & planctus in cælum ad Deum, qui solus de tantis periculis nos eruere potest, ex omni parte conscenderent? Sed non ideo, quia oculis corporis ista non videmus, minus vera, aut minus credibilia sunt.

Sed quoniam de tentationibus ali-

aliquid diximus, dicamus iam de instrumentis, id est, de laqueis, quibus nos, quasi feras, aut auiculas capiunt, aut certè capere, & illaqueare nos tentant. Tot omnino sunt genera laqueorum, quot sunt in nobis potentiæ sentintes, & intelligentes. Sed numerus laqueorum in particulari, vt supra diximus, est prope infinitus. *Omnes* enim *creaturæ*, vt loquitur sapiens, *factæ sunt in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium*. & Ecclesiasticus admonet dicens, *In medio laqueorum ingredieris*. Prima potentia in homine est Intelligentia, quam sequitur voluntas rationalis. Laqueus huius potentiæ, Honor est, neque enim bestiæ, quæ intelligentia carent, honore tanguntur. Qualis quæso laqueus est honor? & quàm ingens malum est superbia, quæ honorem pro idolo colit? Audi Ecclesiasticum, *Sicut perdix inducitur in caueam, & vt caprea* Sap. 14. Eccl. 9. Eccl. 11.

in

in laqueum, sic & cor superborum. & Apostolus in priore ad Timothæum, sollicitè illum admonet, ne ad Episcopatus honorem promoueat neophitum, *ne in superbiam*, inquit, *elatus in* 1. Tim. 3
iudicium, & in laqueum incidat Diaboli. Hoc laqueo primus omnium captus est Diabolus, & propterea vt multos habeat pęnæ suæ socios, quoscunque potest, eodem ipso laqueo irretire conatur. Sed quid sapientes faciunt? fugiunt hunc laqueũ, vt vere fugerunt, quãtum potuerunt SS. Patres, Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, Gregorius, quibus honor ille non fuit laqueus, sed crux, quã non ambiendo, sed obediendo susceperũt. Insipientes autem. & stulti, quorũ nõ est numerus, nõ fugiunt laqueũ sed quærunt, & cum competitoribus contendunt, quis eorum prior possit laqueum induere. O cęcitas humana, & omni lacrymarum fonte plangenda. Vere enim prælatura, muscipula est pedibus
in-

insipientium, qui cum se ipsi regere nequeant, ad multitudines regendas anhelant, vt cœcus cœcis ducatum præstans, cum ijs in foueam cadat.

Nec minus perniciosus est laqueus, pecunia, quæ auaritiæ fomentum præbet; & ad intelligentiam pertinet non minùs, quàm honor. bestiæ siquidem contentæ cibo, & potu, pecunias, & quæ pecunijs emuntur, palatia, agros, vestes, & cætera generis eiusdem omnino contemnunt. porrò pecunias, laqueos esse diaboli, Apostolus confirmat in priore epistola ad Timotheum, dicens, *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli*, & eo vsque procedere solet amor pecuniæ, vt pecunia pro Deo colatur, vnde ab Apostolo non semel auaritia dicta est, *idolorum seruitus*. Hunc porrò laqueum adeo non fugiunt homines, vt diligentissimè illum quærant, & illi feliciores existimentur, qui plu-

1. Tim. 6.

Ephes. 5. Coloss. 3.

pluribus eiuſmodi laqueis circundati ſunt. Vtinam perſuaderi poſſet hominibus, qui quæſtum magnum deſiderant, id quod Apoſtolus monet, cum ait, *Eſt autem*
1 Tim. 6. *quæſtus magnus pietas cum ſufficientia*; id eſt pietas cum opinione, quod ſibi ſufficiat id quod habet, ſiue multum, ſiue parum ſit. id enim ſignificat vox græca αὐταρχεία, qua Beatus Paulus vſus eſt. Itaque ille valde diues eſt, & quæſtum magnum fecit, qui pietatem poſſidet, id eſt, amorem verè filialem erga Deum. Qui enim intelligit, quid ſit, filium eſſe Dei, Regis Regum omnium, & filiali dilectione illi adhæret, eius præcepta adimplet, in illo confidit, in eius voluntate acquieſcit: is quidquid habet, ſiue multum, ſiue parum, ſibi ſufficere certo credit, quia non dubitat ſibi ab amantiſſimo Patre ſemper tribui, quod pro tempore ſufficit, & ſibi non expedire, vt vel plus, vel minus habeat. O quæſtus verè magnus

gnus, ſed paucis notus. quis eſt enim verè diues, etiam opinione gentilium, niſi qui nihil deſiderat? Quis autem nihil deſiderat, niſi qui ſcit ſe Patrem habere ditiſſimum, & amantiſſimum, & qui tribuit quantum ſatis eſt, in hoc exilio, & hæreditatem plenam conſeruat pro eo tempore, quo nihil amitti poterit, aut corrumpi: & pro eo loco, *quo fur non appropiat, neque tinea corrumpit?* Sed pergamus ad laqueos, qui ſuperſunt, explicandos. Tertius laqueus eſt delectatio vehemens carnalium voluptatum, per imaginaginationem apprehenſa. Diabolus enim hoc laqueo capere nititur illos etiam, qui procul à mundo diſſiti in deſertis locis habitãt, vbi nullos homines cernunt, neq; delicias, aut oblectamenta vlla experiuntur. Et tamen tanta arte diabolus iſta repreſentare nouit, vt pulchriora, & dulciora appareant, quàm re vera ſint, & ſæpe magis moueant imagines il-

læ rerum, quàm res ipſe mouerent ſi coram adeſſent: res enim quantumuis pulchræ, & ſuaues, ſemper admiſtam habent aliquam fęditatem, vel amaritudinem: ſed imagines artificio diaboli imaginationi oblatæ, nihil fędum, nihil in ſuaue præſeferunt, ſed totæ iucundæ imaginationi obijciuntur. Vnde mirum non eſt, ſi appetitionem vehementiſſimè afficiunt. Hoc genus laquei adhibuit tentator ſemper ad viros fortiſſimos capiendos: qui nec laqueo honoris, nec retibus pecuniarum capi potuerunt: hunc laqueum Apoſtolo Paulo, poſteaquàm is raptus fuerat in tertium cælum, tetendit Satanas, Deo permittente ad eius conſeruandam humilitatem: ſic enim
2.Cor.12 ipſe loquitur, *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus ſatanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, vt auferretur à me.* Hunc laqueum tetendit Antonio magno, & pro-

& probatissimo omnium monachorum, de quo sic loquitur sanctus Athanasius in eius vita, *Postea quam diabolus orationibus Antonij ad Deum per passionis fidem se intellexit elidi, consueta aduersus omnes adolescentes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Nam & ille cogitationes sordidas conabatur inserere, & hic eas oratu submouebat assiduo; ille titillabat sensus naturali carnis ardore: hic fide, vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctem in pulchra mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta lasciuiæ: hic vltrices gehennæ flammas, & dolorem vermium recordans, ingestæ sibi libidini opponebat.* Eundem hunc laqueum sancto tetendit Hilarioni, de quo sic scribit sanctus Hieronymus in eius vita. *Titillabat sensus eius, & pubescenti corpori solita voluptatem incendia suggerebat. Cogebatur Tyrunculus Christi cogitare, quod nesciebat,*

bat, & eius rei animo pompam voluere, cuius experimenta non nouerat. Iratus itaque sibi, & pectus pugnis verberans, quasi cogitationes cade manus posset excludere: Ego, inquit, aselle, faciam, vt non calcitres: nec te hordeo alam, sed paleis, fame te conficiam, & siti: graui onerabo pondere, per æstus indagabo, & frigora, vt cibum potius, quàm lasciuiam cogites. Hæc sanctus Hieronymus, cui quoque diabolus non pepercit, sed laqueum illi tetendit similem illis, quos Antonio, & Hilarioni tetendit: sic enim ipse de se loquitur in Epistola ad Eustochium de custodia virginitatis, *O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in vasta illa solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse delicijs. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram: horrebant sacco membra deformia, & squallida cutis situm æthiopicæ carnis obduxerat. quotidie*

die lacrymæ, quotidie gemitus: & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis vero, & potu taceo, cum etiam languentes aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tantum socius, & ferarum, sæpe choris intereram puellarum: pallebant ora ieiunijs, & mens desiderijs æstuabat in frigido corpore, & ante hominem suum iam carne præmortua, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Iesu iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia subiugabam. hæc ille. Similia possem adferre de sancto Benedicto, qui teste sancto Gregorio, sordidas cogitationes à diabolo immissas, vt eijceret, se ipse nudus in spinis volutauit; nec non de sancto Bernardo, qui teste Vvil- Libr. 2. Dial.c. 2 L. 1. c. 3.

 lelmo

lelmo in eius vita, in gelido lacu sese immergens, tam diu frigus illud tolerauit in corpore, donec incendium luxuriæ extinxit in mente. Denique, vt alios omittam idem referre possem de sancto Francisco, qui teste sancto Bonauentura in eius vita, immissam à diabolo in mentem suam libidinis flammam, primùm crudeli verberatione, deinde nudi corporis nocturno tempore, in aceruum niuis volutatione compescuit. Atque hæc pauca de magnis heroibus retuli: sed si vellem ex historijs adferre numerum eorum, qui hoc laqueo capti perierunt, nullus esset finis. Quis igitur non iure lugeat ærumnas huius exilij, in quo à venatoribus infernalibus ita ludimur, & illudimur, vt neque in desertis locis homines sanctissimi ab illorum laqueis tuti esse possint? sed neque hic est finis laqueorum imaginationis, & mentis. Alios enim diabolus capit, & torquet miserabilibus angustijs scru-

Cap. 5.

pulorum; alios contra, ſic decipit per laxam, & erroneam conſcientiam, vt multi antea perueniant ad gehennam, quàm peccata ſua cognoſcere, & deflere potuerint. Vtrique autem culpa ſua miſeri ſunt: nam priores illi, qui ſcrupulis agitantur, deberent aliorum conſilio acquieſcere, præſertim præpoſitorum, de quibus Dominus ait, *Qui vos audit, me audit*: Luc. 10.
& non ſuo iudicio velle duci, præſertim, cum ſe in cauſa propria bonos iudices, & in morbo proprio bonos medicos eſſe non poſſe facilè iudicare potuerint; poſteriores vero in formanda conſcientia, tanquam in re maximi ponderis, vnde mors, & vita dependent, non deberent vel ſuo, vel hominum quoruncunq; iudicio acquieſcere, ſed audire viros ſimul & doctos, & pios, qui veritatem nouerint, & eam aperire non timeant.

Venio ad laqueos ſenſuum corporalium. Magnus laqueus eſt for-

mosa mulier ad oculos virorum; & formosus vir ad oculos feminarum. Audi Ecclesiasticum, virum sapientissimum, *Lustraui*, inquit, *vniuersa animo meo, & inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagitta cor eius: vincula sunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam; qui autem peccator est, capietur ab illa*. Et quod de muliere dicitur ad viros, idem dici potest de viro ad mulieres; non enim minus arctè capta est vxor Putipharis laqueo concupiscentiæ ad aspectum sancti Ioseph, quàm senes ad aspectum Susannæ. Sed illud omnino miserabile, & multis lacrymis dignum est, quòd iste laqueus non solum non declinatur, nisi à paucis sapientibus, sed quæritur diligenter, & sæpe etiam multis pecunijs emitur. Quis hanc cæcitatem, vt par est, deplorabit? Christus clamat, & dicit, *Qui viderit mulierem ad concupiscendũ, iam mœchatus est eam in corde suo*. & rur-

Eccl. 7. Gen. 39. Dan. 13. Matth. 5.

& rursum addit, *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te: melius est tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.* & Christianus vel non credens Christo, vel eius verba contemnens, nulli occurrit venustati, in quam oculos non defigat. Et parum esset, si solum in occurrentes oculos defigeret, nisi etiam vltro iret, vbi speraret se talem laqueum inuenturum. Sed quis tolerandum putet, quod non desunt, qui in ipsa sacra æde, dum tremenda mysteria celebrantur, vel dum sacra concio habetur ad populum, laqueos oculis quærunt, oculis loquuntur, & iuxta Domini sententiam, oculis, & corde mechantur? Sanctus Ioannes Chrysostomus, cum aliquando apud Anthiochiam quosdam de populo inter sacrorum solemnia collocutos inter se, & subrisisse cognouisset, ita excanduit, vt diceret, mirari se, quod fulmine de cælo cadente, omnes,

qui in illa Ecclesia erant, non interijssent. At si fulmine digni sunt, qui tempore sacrorum colloquuntur, aut rident; quo supplicio digni erunt, qui tempore eodem, oculis, & corde fornicando, vel mœchando templum violant?

Transeamus ad laqueum linguæ, quo capiuntur aures. quam iure glorietur Ecclesiasticus, liberatum se fuisse à laqueo linguę iniquæ, testes esse possunt, qui linguas venenatas hæreticorum euaserunt. Certe de Ario testatur S. Epiphanius, eum tam dulcis eloquij fuisse, vt breui multos presbyteros, & Episcopos, septingentas virgines sacras, & omnis generis homines loquendo peruerterit. De Fausto Manichęo scribit Sanctus Augustinus, eum fuisse magnum laqueum diaboli, & multos ab eo fuisse per illecebram suauiloquentiæ. Quod idem nos dicere possumus de nostri temporis hæresiarchis, ac præsertim multorum hæresiarcharum parente

Eccl. vlt.

Epiphan. hæres. 69

L. 5. confess. c. 3.

Mar-

Martino Luthero, qui lingua sua germanica eloquentissimus erat. Quid dicam de lingua detrahentium proximis suis? de lingua blandiloqua, & adulatrice? de lingua mendaci? de lingua contumeliosa? certè tam multa peccata oriuntur ex verbis malè prolatis, vt Sanctus Iacobus linguam ap- Iac. 3.
pellauerit, vniuersitatem iniquitatis, inquietum malum, plenam veneno mortifero, & quam nullus homo domare potest.

Porrò laqueus sensus olfaciendi sunt odores, quibus delicati homines ita capiuntur, vt multas pecunias insumant in vnguenta pretiosa, & aquas odoratas, quibus chirothecæ, vestes, & domus tota suauiter oleat. Sed quorsum isti sumptus in re tenuissima? quid enim est aliud odor, nisi fumus, aut exhalatio, quæ nihil habet solidi, & continuò euanescit?

Laqueus multo periculosior sũt cibi sapidi, & vina pretiosa, quibus capitur gula, & vnde existunt cra-

pulæ, & ebrietates, quæ ſimul, & corpori, & animæ nocent, & rem familiarem exhauriũt, clamat Magiſter noſter, & Dominus, *Attendite vobis, ne grauentur corda veſtra crapula, & ebrietate*. & non dicit corpora vèſtra, aut ſtomachus veſter, aut venter veſter, ſed corda veſtra. quia tametſi crapula, & ebrietas non parum corporis bonæ valetudini noceat, tamen facilè per inediam, & abſtinentiam vini remedium corpori adferri poteſt. Sed crapula, & ebrietas grauant cor, id eſt, mentem, eamque deprimunt ad ſola terrena cogitãda, vt nimis difficile ſit mentẽ attollere ad ea procurãda, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Pulcherrima ſimilitudo eſt apud Salomonẽ in Prouerbijs; ſcribit enim Salomon, hominẽ addictũ comeſſationi, & ebrietati ſimilẽ eſſe Nauclero, qui in medio mari dormiens amiſſo clauo, lætus, & de vino repetendo ſomniãs ſinit nauem à ventis deferri ad manifeſtũ naufragium.

Luc. 21.

Prou. 23.

Et

Et eris, inquit, *sicut dormiens in medio mari, quasi sopitus gubernator amisso clauo. & dices, vulnerauerunt me, & non dolui, traxerunt me, & ego non sensi. Quando euigilabo, & rursus vina reperiam?* hæc est vera descriptio ingentium malorum, quæ superueniunt ijs, qui delectantur crapula & ebrietate. Obscuratur eorum iudicium, sopitur quodammodo mens, vt vulneretur anima vlnere criminis lethalis, & non aduertat; spolietur gratia Dei, & non sentiat; naufragium immineat, per quod omnia bona pereant, & ipse, quasi ludus quidam sit, rideat. Denique morti propinquus sit, & ad gehennam festinet, & ipse de solo vino cogitans dicat, quando euigilabo, & vina reperiam? Sed ò tu miser, & miserabilis, non vina reperies, sed penuriam talem omnium bonorum, vt cum Epulone guttam aquæ desideres, & non obtineas. Hic igitur finis est eorum, qui laqueo gu-

læ se capi sinunt; & quorum Deus venter est. Et tamen tàm stulti sunt plerique hominum, vt non expectent venatores, qui laqueum inijciant, sed ipsi præueniant venatorem diabolum, & per se currant ad laqueum, eumque libentissime, quasi torquem aureum sibi circumdent.

Restat postremus laqueus, sed omnium funestissimus, qui ad sensum tangendi pertinet, & carnalis voluptas dici potest. Iam supra ex Ecclesiastico didicimus, Mulierem laqueum esse venantium, & vel solo aspectu ligare, vnde etiam de Holoferne scriptum est, Iudith.10 quòd visa Iuditha captus fuerit in oculis suis. Quod si mulier dum videtur capit, quanto magis capiet, dum tangitur, & dum per complexum fornicarium ita coniungitur, vt fiant duo in carne vna, & iam non sint duo, sed vna caro? Hinc igitur Spiritus sanctus per Apostolum clamat ad homi- 1.Cor.6. nes, *Fugite fornicationem*. & si for-

fornicatio fugienda est, quanto magis adulterium, incestus, sacrilegium? Sed, vt de alijs laqueis diximus, sic de isto dicere possumus; quò magis scriptura nos admonet, vt fugiamus, eò magis plerique homines incitantur, vt laqueos quærant, & illis implicentur, & pereant. Certè si hic solus laqueus tenderetur hominibus, digna esset humana miseria fluminibus lacrymarum; nullum enim est malum frequentius, nullum communius, nullum turpius, nullum perniciosius. Dictum est olim à Mose propter hoc malum, *Omnis caro corrupit viam suam*. & quod videns Deus, terram esse corruptam, dixit, *Pænitet me fecisse hominem*; diluuio horribili inundante deleuit genus humanum, & terram quodammodo lauit. Hoc tàm magnum argumentum iræ Dei in peccata ista carnalia, & plusquàm brutalia non deberet omnes torrere? non deberet cogere ad castitatem, saltem Gen. 6.

tem coniugalem? Et si pagani, qui Christum non nouerunt, corrumpũtur in carnalibus istis flagitijs, & sceleribus: an non saltem christiani, qui Christum virginem, & Virginis filium, & puritatis amatorem ardentissimum colunt; deberent luxurię fætores auersari, & fugere? Et si Doctor gentium iubet, vt eiusmodi flagitia nec nominentur in nobis; vnde fit, vt tam multi non solum de mundo, sed etiam ex ijs, qui continentiæ voto se obstrinxerunt, ab ista turpitudine non abhorreant? Veniet veniet diluuium, non aquæ, sed ignis, & purgabit orbem terrarum, & omnes immundi, qui baptismo lacrymarum purgati non
Isa. 9. fuerint, erunt, vt Isaias loquitur, in combustionem, & cibus ignis: &
Isa. 66. ignis, vt idem ipse scribit, qui non extinguitur, & in æternum non extinguetur.

DE

DE GEMITV COLVMBÆ, siue De bono lacrymarum.

LIBER TERTIVS.

De primo fructu lacrymarum, qui est spes certa remissionis peccatorum.

CAPVT I.

PERVIMVS aspirante Deo fontes lacrymarum duodecim: nunc ex ijs fontibus riuos deducere ad areolas aromatum propositum nobis est, vt indè colligamus flores, vel fru-

fructus variorum ſpiritualium donorum. Erunt autem fructus duodecim, iuxta numerum fontium. & fortaſſe iſti ſunt fructus duodecim, qui naſcuntur ex ligno vitæ, irrigato cæleſti flumine, vt legimus in Apocalipſi Sancti Ioannis: verè enim cæleſte flumen dici poteſt, flumen larcymarum, quæ à Spiritu ſancto originem ducunt.

Apoc. 22

Principio igitur lacrymæ pœnitentiæ, quæ deriuantur ex fonte cōſiderationis magnitudinis peccatorum: producunt ſpem certam indulgentiæ, & reconciliationis cum Deo, ex qua oritur in animo pœnitentis exultatio, & lætitia incomparabilis. Quamuis enim vera contritio cordis & ſincera confeſſio cum propoſito ſatisfaciendi, & abſolutio Sacerdotis indulgentiam à Deo obtineant, & peccata deleant: tamen ſpes quædam viua de remiſſione peccati, & quaſi pignus reconciliationis lacrymis debetur. Sic enim loquitur

quitur Dauid in pſalmo ſexto, *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* & poſtea ſubiungit, *Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei.* Vbi vides, exauditam fuiſſe vocem fletus magis, quàm vocem verborum. efficacius enim loquuntur in auribus Dei lacrymæ, quàm verba. Idem colligitur ex lacrymis ſanctæ Mariæ Magdalenæ. illa enim non verbis, ſed lacrymis dolorem de peccatis conceptum oſtendit: lacrymis, non verbis cõfeſſa eſt peccata ſua: lacrymis, non ieiunio, aut oratione, aut eleemoſynis ſatisfecit. Et tamen audiuit, *Remittuntur tibi peccata tua.* &, *Quia dilexit multum, remittuntur ei peccata multa.* dilectionem autem multam lacrymæ teſtabantur: quia enim multum deteſtabatur peccata, quod lacrymæ demonſtrabant, ſignum euidens Luc.7.

erat,

erat, ab ea multum diligi Christum, qui venerat tollere peccata
1.Io. 1. mundi, & destruere opera Dia-
1.Io. 3. boli, quæ sunt peccata. Hanc vim esse lacrymarum, vt peccata lauent, testatur S. Ioannes Chrisostomus, vt alios patres omittam, in homilia sexta in Matthæum, vbi scribit, lacrymas soluere sententiam Iudicis æterni in peccatores prolatam; lacrymas vnire animam cum Deo, à quo per peccatum fuerat separata: lacrymas tranquillare animam, quæ ob remorsum conscientiæ conturbata erat. Idem Chrisostomus concione prima de Lazaro, & homilia quinta de pœnitentia, scribit, tantam esse vim lacrymarum hominis pœnitentis, vt extinguat ignem gehennæ. Idem denique homilia secunda in psalmum quinquagesimum, vocat lacrymam, spongiam peccatorum, & martyrio similem: quia sicut Martyr fundit sanguinem, sic pœnitens fundit lacrymas. Cui similitudini adiungere possu-

possumus, quòd sicut Martyr scinditur, & laceratur in corpore, sic verus pœnitens scindit ipse cor suum, & conterit, iuxtà præceptum Domini, *Scindite corda vestra*; & iuxta testimonium Prophetæ, *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies*. Præterea sicut Martyr offert Domino sacrificium gratissimum mortis suæ in testimonium fidei; sic & verus pœnitens offert sacrificium acceptabile Domino spiritus contribulati, & cordis contriti, in testimonium odij erga peccatum, & charitatis erga Deum. Denique sicut Martyr sine purgatorio rectà volat ad cælum: sic & verus pœnitens aliquando ex perfecta detestatione peccati, & perfecta, atque ardenti charitate in Deum fundens lacrymas copiosas, indulgentiam percipit plenissimam peccatorum, non solum quo ad remissionem culpæ, sed etiam quo ad condonationem pœnæ. Habemus huius rei exemplum insigne

Ioel. 2.

Psal. 50

in

in historia de vita S. Catharinæ Senensis ; quam vir grauissimus Raymundus Capuanus, eiusdem S. Virginis confessarius, literis mandauit. &, quod rem fide dignissimam esse testatur, exemplum ipsum in personam eiusdem Raymundi contigit. Igitur prædictus Raymundus aliquando à S. virgine Catharina petijt, vt precibus suis à communi Domino impetraret Bullam (sic enim loqui illi placuit) plenariæ indulgentiæ, per quam ipse Raymundus certior redderetur, sibi peccata omnia fuisse dimissa. S. Virgo Catharina pollicita est, se bullam eiusmodi à Domino postulaturam. Sequenti die, præmissa oratione ad Deum pro bulla impetranda Raymundum adiuit Beata Catharina; & dum loqueretur de ingratitudine hominum erga Deum, tactus Raymundus Spiritu sancto, intueri sibi visus est peccatorum suorum multitudinem, & magnitudinem tam perspicuè, vt continuo ex

ama-

amarissima contritione tantam vim lacrymarum effuderit, & in singultus, & rugitus tales proruperit, vt periculum fuerit, ne pectus, & cor eius disrumperetur. Tùm Virgo, *hac*, inquit, *est bulla indulgentiæ, quam tibi Dominus misit: esto igitur gratus gratiæ Dei.* Sic illa recessit, & ille mirum in modum lætus cum Propheta Regio dicere potuit, *Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata.* Hæc est potentia lacrymarum sanctarum ex vera cordis contritione manantium, vt serenet, & tranquillet animas peccatorum post diuturnum horrorem, & pauorem; plane ad eum modum, quo post procellas ventorum, & densarum nubium obscuritatem, descendens pluuia copiosa, aerē serenum, & purum relinquit. Porro causa huius rei illa esse videtur, quia per lacrymarum compunctionem Spiritus sanctus testimonium reddit spiritui nostro, quod filij Dei sumus,

mus, quippe quibus iam peccata
Rom. 8. seriò displicent, & pax Dei exultat
in cordibus nostris, accepto vide-
Coloss. 3. licet à Patre cælesti osculo pacis, &
Luc. 15. stola prima, & annulo perfectæ re-
conciliationis.

O si gustare possent homines peccatores, quàm dulcis, & quàm suauis sit reconciliatio cum Deo, intelligerent profectò, nullam esse carnalem suauitatem cum ista suauitate comparandam: & cum sancto Augustino clamarent, *O quàm suaue mihi subito factum est, carere suauitatibus nugarum; & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat: eijciebas enim eas a me tu, vera, & summa suauitas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, omni luce clarior, omni honore sublimior.* Hæc S. Augustinus dicebat, cùm amarissima contritione, & magno imbre lacrymarum peccata sua fleuisset. Sed multo ante Propheta Dauid, memor iustificationis, & reconciliationis, quam laborando in gemitu

L. 9 confess. c. 1.

tu

tu suo, & stratum suum nocturnis lacrymis rigando acquisierat, exultabat, & animum suum ad agendas gratias excitabat cantans, & dicens, *Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto eius. Benedic anima mea* Domino, *& noli obliuisci omnes retributiones eius*. Et quæ sunt retributiones eius nisi quia retribuit bona pro malis? *Qui propitiatur*, inquit, *omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia, & miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum: renouabitur, vt Aquilæ iuuentus tua*. En quanta seges gaudiorum ex amaro fonte lacrymarum profluxit. Deus propitius factus est omnibus iniquitatibus, eas remittens, & condonans; sanauit omnes infirmitates, morbos omnium vitiorum curans; redemit de interitu animam, gratiam iustificantem, & viuifican- Ps. 102.

tem infundens; coronauit in misericordia, & miserationibus, in spe videlicet, corona gloriæ vndique circumdedit; renouabit iuuentutem tuam in die nouissimo,
1.Cor.15 quando corpus tuum seminatū in infirmitate, surget in gloria, instar Aquilæ, quæ senio confecta ad iuuentutem renouatur. His duobus testibus addam & tertium, ne feminæ præteriri videantur. Sancta Maria Ægyptiaca, cuius vitam scripsit Sophronius Episcopus Hierosolymæ, & interpretatus est Paulus Diaconus; mulier fuit super omnes mulieres impudicissima, quippe quæ non quærebat mercedem, vt aliæ meretrices. sed ipsa mercedes dabat, vt satiare aliquando libidinem suam insatiabilem posset. Denique horror est legere, in quàm profunda abysso turpitudinum, & scelerum omnis generis misera iaceret: cum autem ad se reuersa de profundo illo miseriarum emersisset, abijt in solitudinem, in qua per annos

qua-

quadraginta septem hominem non vidit, atque ad eam vitæ sanctissimæ perfectionem eminentissimam, solo spiritu sancto duce, per intercessionem Beatissimæ Virginis Matris Dei Mariæ peruenit, vt iam non mulier, sed terrestris Angelus videretur. Hæc autem omnia solo pretio lacrymarum sibi comparauit. Initium conuersionis à flumine lacrymarum cœpit: deinde omnes tentationes, quas permultas, & horribiles in solitudine patiebatur, sola oratione cum profluuio lacrymarum extinguebat. Quantas autem à Deo consolationes acceperit, quæ facilè vincerent præteritas voluptates; argumento est, quòd sola tam longo tempore in horrida solitudine perdurare potuerit: & quidem nemine cogente, sed ipsa sponte sua vitam illam durissimã, & supra modum asperam eligente, vbi nihil ad cibum habebat, nisi herbas terræ: vbi toto corpore nuda, solis ardoribus vrebatur

æstate, & glacie, ac niue vrebatur in hyeme: vbi neminem comitem habuit, præter dæmones, & feras: vbi sine lecto, sine tecto omnibus aeris iniurijs semper patebat. Hi ergo testes omni exceptione maiores persuadere facilè possent omnibus hominibus, vt securi peccata sua lacrymis compunctionis lauare studerent; quia sine dubitatione vlla omnis mœror in lætitiam, & omnis fletus in risum iucundissimum conuertetur; in hac etiam vita, & exilio filiorum Adam: nam in patria cælesti, *absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum.* Apoc. 21

De secundo fructu lacrymarum, qui est timor gehennæ.

Capvt II.

Secvndvs fructus oritur ex consideratione pœnarum gehen-

hennæ, qui erat secundus fons lacrymarum: producit enim illa consideratio, quando seria, & profunda est, & lacrymis calentibus irrigata, timorem Domini, qui vnus est ex septem pretiosissimis Spiritus sancti donis. Et quidem quòd gehennæ consideratio timorem sanctum producat, res est per se nota, & à nobis in secundo libro, capite secundo, ex testimonio scripturarum, ex sanctorum Patrum satis apertè demonstrata, quibus testimonijs addere placet hoc loco testimonia quatuor Ecclesiæ Doctorum primariorum. Sanctus Ambrosius sermone vicesimoprimo in Psalmum centesimumdecimumoctauum, scribit, Martyres, inter duos timores constitutos, alterum carnificum, alterum gehennæ, contempsisse timorem carnificum ob timorem gehennæ. Sanctus Hieronymus in Epistola ad Eustochium de custodia virginitatis, scribit ipse de se, *Ego ob gehennæ metum carcere isto*, id est,

horribilis deserti, *me ipse damnaui*. Sanctus Augustinus in libro de gratia,& libero arbitrio capite octauodecimo; & sanctus Gregorius libro secundo homilia decimanona in Ezechielem, non dubitant affirmare timorem æternæ pœnæ, vnum esse ex septem Spiritus sancti donis.

His igitur præmissis, hoc loco duo solum explicanda sunt; quis sit ille timor, quem producit gehennæ consideratio; quæ, & quanta sit huius timoris vtilitas. Quod ad primum attinet, quinque timores distinguūtur à Theologis, naturalis, humanus, seruilis, filialis, initialis. Naturalis timor est communis hominibus cum bestijs, & neque bonus, neque malus est moraliter, sed naturaliter bonus est, atque à Deo insitus naturæ ad mala, & noxia fugienda. Humanus timor, qui & mundanus dici solet, is est, quo magis timent homines malum pœnæ, quàm culpæ: vel detrimentum temporale, &

corporale, quàm detrimentum spirituale, & æternum, atque hic timor malus est, vtpotè inordinatus, & noxius; & radix malorum plurimorum. Timor seruilis est, qui timet pęnam, & pręcipuè sempiternam; & ideo retrahit à peccato: sed si pœnæ periculum non adesset, facilè peccatum committeret: hic timor bonus est, & à Deo, quamuis in peccatore cum mala voluntate coniunctus inueniatur, videlicet peccandi, si posset impunè: siquidem timor iste non est causa, neque effectus malæ voluntatis, imo eam comprimit, & coercet, saltem quo ad actum exteriorem, & disponit ad pietatem, & perfectam conuersionem; ac de eo scriptum est, *Initium sapientiæ timor Domini*. Psal. 110 Quartus est timor filialis, castus, & reuerentialis, qui optimus est, & magnum donum Spiritus sancti: hoc enim timore culpam timemus patrare, & parati sumus quidlibet pati potius, quàm vt Deum offen-

damus, imo etiam non offenderemus, nec peccaremus etiamsi id facere possemus impunè. Dicitur autem hìc timor filialis, quia est proprius filiorum; & castus, quia est sponsæ, non adulteræ; & reuerentialis, quia est amici inferioris, qui libenter colit, & reueretur superiorem, quę tria nomina in eandē personam cadere possunt: sumus enim filij Dei, quia per spiritū adoptionis hæredes facti sumus: & animæ nostræ sponsæ Christi sunt, iuxta il-
2.Cro.11 lud Apostoli, *Despōdi vos vni viro virginem castam exhibere Christo:* &amici sumus eiusdem Christi, qui
Io.15. ait, *Iam non dicam vos seruos, sed amicos*. Itaque timor iste filialis, & castus non præuenit pietatem, vt timor seruilis, sed comitatur, & cum ea coniungitur, vt frater germanus, natus ex eadem matre charitate, quæ causa est, vt in scripturis sanctis sæpe pro eadem re accipiantur timor, & pietas, vt in
Psal. 111 Psalmo illo, *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius volet ni-*

nimis. & apud Isaiam, vbi ponun- Isa. 11.
tur septem dona Spiritus sancti, non sunt in hebræo codice nisi nomina sex, sed vltimum nomen, videlicet, pietas, bis repetitur. Sed noster interpres, vt ostenderet illo vno nomine res duas significari, sextum donum vocauit, pietatem, septimum appellauit, timorem. Quintus timor dicitur initialis, qui mixtus est ex duobus præcedentibus: nam qui hunc timorem habet, timet culpam, & pęnam, sed magis culpam, quàm pęnam. Dicitur autem initialis, quia, qui hoc timore præditus est, inchoauit perfectionem charitatis, & pietatis, sed nondum peruenit ad illum altissimum perfectionis gradum, qui foras mittit omnem timorem pęnæ; de qua perfectione loquitur sanctus Ioannes in epistola prima, cum ait, *Qui* 1. Io. 4.
timet, non est perfectus in charitate. nam *perfecta charitas foras mittit timorem*. perfecta enim charitas ita fertur in Deum, vt

obliuiſcatur proprij commodi, & tantam confidentiam apud Deum acquirat, vt iam nihil timeat, niſi offenſionem Dei. Hæc tam alta perfectio fuit in Virgine Deipara, in ſancto Ioanne Baptiſta, in Apoſtolis Domini, & in aliquibus alijs magnis amicis Dei: ſed vt plurimum iuſti, ac pij homines non caruerunt timore gehennæ, vt perſpicuum eſt ex ijs, quæ ſupra attulimus ex ſanctis Patribus Baſilio, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, Gregorio, & Bernardo; imo etiam ex Dauide, qui de ſe ait, *à*
Pſal. 118 *iudicijs tuis timui*. & ex Iob, qui clamabat, *Quid faciam, cum ſurre-*
Iob. 31. *xerit ad iudicandum Deus*. Denique ſi Dominus ipſe futuris Martyribus conſilium dabat, vt gehen
Matt. 12 nam timerent, dicens, *Timete eum, qui poteſt corpus, & animam perdere in gehennam*: quis noſtrum dicere audebit, ſibi non eſſe opus timere ſempiterna ſupplicia. Iam igitur, vt ad rem noſtram veniamus, cum quæritur quis

quis ille timor sit, quem producit gemitus, & fletus exortus ex attentissima consideratione suppliciorum gehennæ; facile est respondere, esse timorem seruilem, & timorem initialem, quorum vterq. bonus est.

Sequitur nunc, vt explicemus vtilitatem huius timoris, qui ex consideratione pænarum gehennę oritur, quæ sunt omnino quatuor. Prima vtilitas est, quod timor etiam seruilis, qui est infimus inter timores bonos, sit initium sapientiæ; quæ certè magna vtilitas est, & si pecunijs emi posset, expediret omnia vendere, & timorem hunc emere, qui ad rem pretiosissimam viam aperit. Et quidem quod timor Domini sit initium sapientiæ, scripsit Dauid in psalmis: scripsit Salomon eius filius in prouerbijs: scripsit Ecclesiasticus ad initium libri sui. Dicitur autem timor Domini esse initium sapientiæ, quia tunc homo incipit sapere, & re vera vti iudi- Psal. 10. Prou. 1. Eccl. 1.

cio rationis, & bene, ac ſapienter intelligendo diſcurrere, quando incipit magnifacere res verè magnas, & parui facere res vere par-uas. Et quæ ſunt res verè magnæ, niſi res æternæ, beatitudo, & gehenna? quæ vere paruæ, niſi res temporales, diuitiæ, voluptates carnis, honores mundi? Audi ſa-
Eccl. 10. pientem, *Cor ſapientis*, inquit, *in dextera eius, cor ſtulti in ſiniſtra illius*. qui habent cor ad æterna, quæ eſt pars dextera, in qua erunt oues in die Iudicij, illi ſapiunt: qui habent cor ad temporalia, quæ eſt pars ſiniſtra, in qua erunt hædi, illi ſtultiſſimi ſunt. quia cor ipſorum eſt immortale, & tamen adhæret rebus perituris, quæ quando minimè cogitat ipſum deſerunt. An non ſtultiſſimus ab omnibus iudicaretur, qui facturus iter per integrum annum in locis deſertis, vel in mari, magno ſumptu emeret cibos, qui ſtatim corrumpuntur, vt carnes recentes, vel poma? ita omnino, etiamſi
ſa-

ſapiens videri poſſet ijs, qui neſciunt, in quem vſum illa parata ſint. nam ſi ſaperet, pararet magnam copiam panis biſcocti, & carnis ſalitæ, & res alias, quæ diù durent. O ſtultitiam hominum, ſ viuere habent in æterna ſæcula, & viuere in ijs locis, vbi durare non poſſunt diuitiæ pecuniarum, ſed ſolæ diuitiæ meritorum: & tamen ita cœci ſunt, vt ſolum procurent diuitias pecuniarum, quas ſecum ferre non poſſunt, & quas hic etiam fures effodiunt, & furantur: & de diuitijs meritorum nihil ſolliciti ſunt, quaſi cum corpore extinguatur etiam animus. Et ſicut de quibuſdam Apoſtolus queritur, quòd dicant, ſe noſſe Deum, factis autem negent: ſic nos de iſtis queri poſſumus, quod dicant ſe noſſe animi immortalitatem, factis autem negent. Magna eſt igitur vtilitas timoris, etiam ſeruilis, quia transfert cor humanum à parte ſiniſtra ad dexteram, & ſanat morbum ſtultitiæ, qui incura- Tim. 1.

ra-

rabilis videri solet ; & deniquè disponit ad iustificationem , dicente Ecclesiastico ; *Timor Domini expellit peccatum : nam qui sinè timore est non poterit iustificari* .
Eccl. 1.
Quo modo autem timor gehennæ disponat ad iustificationem, & introducat charitatem ; docet sanctus Augustinus tractatu nono in epistolam S. Ioannis per similitudinem setæ , & lini , siuè aciculæ , & fili . quando enim consuitur vestis , prius intrat acus , quam filum, nec posset filum intrare, nisi acus perforando pannum , viam aperiret filo : sed acus non intrat, vt maneat ; nisi enim exiret , non esset qua intraret filum . Sic igitur charitas , iustitia , pietas , res tenues , & suaues , non penetrant cor durum, & assuetum amori rerum carnalium , nisi præcedat timor pœnæ , quæ instar acus pungit , & penetrat , & viam aperit charitati , & postea exit , quia perfecta charitas foras mittit timorem . Neque solum timor gehen-

hennæ pungit instar aciculæ: sed etiam terret, & prosternit instar fulguris, & tonitrui. Ludunt aliquando homines in plateis, & securi sedent, vel etiam dormiunt; existit repente fulgur de cælo, & sequitur tonitruum cum fulmine: continuo excitantur, ad se redeunt, signant se signo crucis, implorant auxilium Dei. Sic omnino cum aliqui dormiunt in peccatis, vel etiam ludunt, & contemnunt iram Dei, inebriati præsentibus voluptatibus: fulgurat Deus ex magna misericordia sua in corde peccatoris, & in eo lumine ostendit illi periculum mortis æternæ: & simul quasi tonitru, timore concutit animum eius, vt fugere statuat à ventura ira, & corde contrito ad Deum reuerti. Sic igitur initium sapientiæ est timor Domini.

Altera vtilitas timoris est, quòd non solum pellit peccatum iam perpetratum, & præparat ad iustificationem, sed etiam defendit

à periculo peccandi, & conseruat gratiam acquisitam. Explicant SS. Patres hanc vtilitatem varijs similitudinibus. S. Basilius oratione in primum caput libri prouerbiorum, comparat timorem Domini acutis clauis, qui retinent hominem cruci affixum, ne se commouere possit: quia videlicet motu corporis exasperantur vulnera, & dolor crescit. Sic igitur & is, qui confixus est clauis timoris iudiciorum Dei, & tormentorum gehennæ, non audet extendere manus ad opera mala, ac ne ipsum quidem oculum ad videndum, vel aures ad audiendum, vel cor ad cogitandum. hinc Dauid dicebat, *Cõfige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui.* Statim enim ac tentatio ad peccandum exurgit, exurgit etiam timor, ac pungit memoriam, vt recordetur vltrices flammas, quæ peccatores apud inferos expectant. S. Ioannes Chrysostomus in homilia quintadecima ad popu-

Psal. 118

lum

lum Antiochenum, timorem Domini comparat militi armato excubanti ad fores palatij; non sinenti ingredi hostem, aut latronem. Alij comparant sali, quo carnes siccantur ad putredinem impediendam. Denique Spiritus sanctus in scripturis suis tribuit immensas laudes timori, quasi timor omnes virtutes, & ipsam etiam beatitudinem comprehendat. sic enim loquitur Iob, *Ecce timor Domini ipse est sapientia*: Iob.28.
& Dauid, *Beatus vir, qui timet Dominum*. & Salomon, *Beatus vir, qui semper est pauidus*. & Psal. 110 Prou.28.
Ecclesiasticus; *Plenitudo sapientiæ timor Domini*. & rursum, Eccles. 1
Omnis sapientia timor Domini. & Eccl. 19.
Isaias, *Timor Domini ipse est thesaurus eius*. Denique volens Spiritus sanctus, in libro Iudith describere S. Iudith, vt feminam Isa. 33. Iudith.8.
omnium virtutum laudibus ornatam, ait; *Erat in omnibus famosissima, quia timebat Dominum valde*. Hæc autem de timore

prædicantur, non quòd ipse re vera omnem sapientiam, & virtutem, & beatitudinem in sinu suo complectatur; sed quod sit initium, & custos sapientiæ, & virtutum, & beatitudinis, & sine illo haberi, & conseruari nequeant: denique sine illo pereant omnia, cum illo omnia custodiantur.

Tertia vtilitas timoris, etiamsi seruilis sit, ea est, quod liberat à tyrannide timoris humani, siue mundani. Vere enim vix inuenietur morbus magis generalis, & minus curabilis, quàm timor humanus. Hic nobiscum nascitur, nobiscum adolescit, nobiscum ad senium vsque perseuerat. Pueri vix dum rationis vsum adepti discunt mentiri, metu confusionis, aut ignominiæ; maiores natu non solum mentiri, sed & peierare solent, vt existimationẽ conseruent. Assentationes omnes timor humanus parit, correptionem fraternam timor humanus impedit; & cur plurimi non audent con-

contemnere verba contumeliosa in se prolata, vel non vlcisci iniurias, & non reddere maledictum pro maledicto, & vulnus pro vulnere, nisi ob timorem humanum, ne videlicet existimentur viles, & timidi? Et cur denique multi non se continent à ludo, à luxu, à sumptuosis conuiuijs, à profusione pecuniarum, & alijs huiusmodi, nisi ob timorem humanum, ne habeantur auari, vel nimis modesti, & religiosi, quasi parsimonia, modestia, pietas, vitia sint, non virtutes? Hunc igitur humanum timorem, tàm noxium, & tàm generalem timor Dei comprimere solet, quomodo serpens Mosis deuorauit serpentes Magorum Ægypti: timor enim maior vincere solet timorem minorem: timor suppliciorum æternorum, si re vera in corde hominis locum habeat, non finit in eodem corde morari timorem amittendæ existimationis humanæ: & timor iudicij diuini, & confusionis illius

ma-

maximæ, quam patientur coram omnibus Angelis, & hominibus peccatores omnes in nouissimo die, facilè excludit timorem iudicij humani, neque cogitationem illam admittit, quid sentient, quid loquentur homines, si hoc, vel illud egero, vel omisero? Hæc denique causa est, cur sancti Martyres opprobria, & confusiones læto animo tolerabant, quando implebatur verbum Domini, *Eritis odio omnibus hominibus, & dicent omne malum aduersum vos*; quia videlicet timor gehennæ, & confusionis æternæ, non sinebat eos attendere ad confusionem momentaneam, & leuem.

Matt 10.
Matt. 5.

Quarta eaque postrema vtilitas timoris Domini est, quòd cum fragilitas humana in omni loco, & tempore nos procliues reddat ad mala perpetranda, & bona prætermittenda, præsertim dum sumus in hac valle lacrymarū, obsessi vndique hostibus, & in medio periculorum: timor Domini, si verè

cor nostrum possideat, erit fręnum in malis & calcar ad bona. & ideo nos hortatur sapiens, & dicit, *Beatus homo, qui semper est pauidus*, id est, qui in omni loco, in omni tempore, in omni verbo, in omni cogitatione, in omni opere, timet; & cauet offensionem. quę etiam causa est cur apud Isaiā, de alijs donis dicatur, *Requiescet super eum spiritus Domini*. de timore autem, *Replebit eum spiritus timoris Domini*. Quæ verba, quatenus ad Christum pertinent, non habent locum, quod nos dicimus de timore initiali, vel seruili, qui in Christo locum non habuerunt: sed quatenus de Christi corpore, quod est Ecclesia, exponuntur à sancto Bernardo in sermonibus super Cantica, in multis Ecclesiæ membris locum habent. Oportet enim, vt membra Christi infirma, & peccatis obnoxia, paulatim proficiant, in timore Domini, donec penitus impleantur, ita vt oculi, aures, lingua, manus, pedes,

Isa. 11.

Serm. 54

des, cor, mens, omnes potentiæ, omnia membra repleantur hoc timore, vt cum sancto Iob dicere
Iob. 9. possint, *Verebar omnia opera mea.* Iste enim sic plenus timore Domini, beatus erit, quia semper pauidus erit. Ac vt cum sapientissimo Ecclesiaste hunc locum concludam, *Finem loquendi pariter omnes audiamus; Deum time, & mandata eius obserua, hoc est enim omnis homo*, Omnis enim homo,
Eccl. 12.
si verè sit homo, & non brutum animal, finem suum, & media ad finem considerabit. Finis est vita æterna: medium necessarium est custodia mandatorum, dicente
Matt. 19. Domino; *Si vis ad vitam ingredi serua mandata.* Timor Domini facit impleri mandata, dicente
Psal. 111 Propheta, *Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis eius volet nimis.* Igitur ille verè est homo,
Prou. 28. imo etiam *beatus homo, qui semper est pauidus.*

De

De tertio fructu lacrymarum, qui est imitatio virtutum Christi.

Cap. III.

Ex arbore sanctæ crucis multi pendent fructus optimi, dulcissimi, saluberrimi: qui tamen non reficiunt, nec nutriunt, si solum conspiciantur, nisi etiam carpantur, & ori admoueantur, & ad stomachum vsque demittantur. Quid est fructus sanctæ crucis conspicere, nisi meditari dominicam passionem, & ex compassione lacrymari? quid est fructus illos carpere, & comedere, nisi virtutes crucifixi imitari, & ex earum imitatione nutriri ad vitam spiritualem, & crescere, & pinguescere, id est, in virum perfectum euadere, & Christo quàm simillimum fieri? Ad hanc imitationem hortatur nos Apostolus

1. Petr. 2 Petrus cum ait, *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* Ad eandem nos hortatur Coapo-
Phil. 2. stolus eius Paulus, dicens, *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, qui humiliauit semet ipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Ad eandem nos hortatur Apostolus Ioan-
1. Io. 3. nes, verbis illis, *Ille pro nobis animam posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Sed quid opus est testes multiplicare, cum ipse Dominus per se nos omnes hortetur, cum ait, *Discite à me,*
Matt. 11 *quia mitis sum, & humilis corde.*
Io. 13. & rursum, *Exemplum dedi vobis, vt & vos idem faciatis.* & iterum,
Luc. 14. *Qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.* Itaque si volumus, vt contemplatio passionis dominicæ, & fluuius lacrymarum, qui inde tanquam ex fonte procedit, nobis vere prosit: oportet vt ad imitationem virtutum, quæ in passio-

ne Domini conſpiciuntur, accingamur. Et quæ nam ſunt virtutes, quæ in crucifixo Domino potiſsimum emicuerunt? In ſuperiore libro virtutes illas oſtendimus, quæ ſunt patientia, charitas, obedientia, & humilitas, quas nobis figura ipſa crucis facile repreſentat, ſi quis conſideret in cruce longitudinem, latitudinē, altitudinem, & profunditatem.

Vt igitur hæ virtutes in nobis naſcantur, & illis adultis Dominum imitemur: oportet, vt lacrymæ compaſſionis, quas fundimus, dum crucifixum Dominum alta contemplatione aſpicimus, non in terram cadant, & pereant, ſed ad extinguendum ardorem concupiſcentiæ, quæ virtutibus illis contraria eſt, cautè deriuentur. Quo modo autem hoc fieri debeat, vnctio Spiritus ſancti docebit eos, qui ſaluti ſuæ ſerio conſulunt. *Vos*, inquit ſanctus Ioannes, *vnctionem habetis à ſancto, & noſtis omnia*. & infra, *Non* 1. Io. 2.

necesse habetis, vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio docet vos de omnibus, manete in eo. Ego tamen pauca per modum exempli pro incipientibus hic addam. Considero Mundi Dominum crucifixum, & quasi præsens præsentem aspicio, nudum, algentem, esurientem, sitientem. Video caput spinis coronatum, vultum sputis oblitum, manus, & pedes sanguinis riuos fundentes; cerno corpus totum à planta pedis vsque ad verticem capitis plagis coopertum. Attendo quid ipse interim agat, an irascatur persecutoribus, an mala illis imprecetur, an impatienter saltem tanta tormenta sustineat. Audio orantem Deum patrem pro crucifixoribus, consolantem Matrem, & Discipulum, quem diligebat, promittentem paradisi consortium latroni secum pendenti. Nullum impatientiæ signum animaduerto, nullam de hostibus, & persecutoribus querelam, nullas minas audio. Itaque con-

condolens doloribus, & patientiam admirans lacrymas fundo, & quæro ab ipso, vnde tanta in innocentissimum supplicia: & an inuitus, an volens ista patiatur? audio respondentem, *Ego oblatus sum, quia ipse volui: nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam*. Itaque non inuitus, sed volens ista perfero. Et quæ causa fuit, vt innocentissimum corpus tuum tantis, & tam multis, & tam horrendis doloribus torquendum permitteres? charitas hoc fecit, vt te à gehennæ incendijs eriperem: & simul patientiam, & charitatem, humilitatem, & obedientiam te docerem, quæ sunt veræ semitę ad vitam ęternam, ad quam te ab æternitate mihi consortem destinaueram. Animaduerti enim, te verbis scripturarum mearum, & vocibus nunciorum meorum non potuisse moueri, vt impatientiam, & odium, & superbiam, & contumaciam, & concupiscentias malas, & mundi amorem exueręs;

Isa. 53.
Io. 10.

ideo elegi ego ipse venire, & ex cathedra crucis, non verbis, sed exemplo te docere. Quid hic dices anima? quid respondebis? etiamsi ferrea, vel si adamantina esses, non frangereris? Placebit ne igitur deinceps, ad quamlibet offensionem impatiens vindictam quærere? an potius ex animo inimicis omnibus iniuriam facientibus libenter ignoscere? an exemplum patientiæ meæ non erit tibi deinceps pro omnibus rationibus, quas tibi mundus in contrarium posset adferre? Ita Domine, cedo charitati tuæ, victum me confiteor; vulnerasti cor meum, & liquefecisti incendio amoris tui: polliceor tibi fideliter me non solum non redditurum amplius mala pro bonis, sed redditurum bona pro malis: nec solum non expetiturum vindictam de persequentibus me, sed contra, oraturum pro persequentibus, & calumniantibus me, & beneficia collaturum, in quantum potero, ijs, qui me

ode-

oderunt; dummodo non me deseरat protectio tua. Pergit amator animarum Christus ex cathedra crucis suæ exhortans, & dicens; Ego pro te humiliaui me ipsum vsque ad mortem, mortem autem crucis: tùm vt te hac humilitate redimerem, tum vt eundem te tantæ humilitatis exemplo docerem, non superbire, non alta sapere, non ambire gradus altiores, recumbere in nouissimo loco, omnibus alijs cedere: hæc enim est recta via ad veram celsitudinem, qua discipuli crucis fruentur in cælis. Elige vtrum vis, aut mecum humiliari in terris, vt exalteris in cælis: aut cum Diabolo, qui est Rex super omnes filios superbiæ, exaltari ad modicum in terris, vt in æternum humilieris in inferis. O Domine, ante tantam humiliationem tuam potuit Diabolus nos decipere, nobisque persuadere, vt exaltationem quæreremus in terris: & modis omnibus ad gradus excelsos, & magnos Iob. 41.

honores anhelaremus: sed cum tu, qui veritas, & sapientia Dei es, verbo & exemplo humilitatem docueris; nimis stultus essem, nisi me sub omnium pedibus subijcerem: tu enim es filius Dei viui, ego sum puluis, & cinis: tu Rex Regum, ego seruulus tuus,& filius ancillæ tuæ. Vnum te rogo, vt in hoc sancto proposito gratia tua me conseruet vsque ad finem; tanta enim est humana fragilitas, & tanta hostium nostrorum Dæmonum astutia; vt nisi vigilet super nos custodia tua, nihil audeamus nobis de nostra constantia, vel perseuerantia polliceri. Sed perge obsecro Domine in saluberrima, & auribus meis dulcissima concione tua. Ego, inquit Dominus crucifixus, obediens fui Patri meo, in re omnium difficillima, quæ est mors crucis, nec solum
Luc. 2. Patri Deo, sed etiam Matri,& Nutritio meo, sicut scriptum est, quia eram subditus illis. Nec solum pijs parentibus obediui, sed etiam obe-

obedientiæ Cæsaris me sponte subieci, cum tributum illi pro me reddi volui. Denique etiam vilissimis Pilati ministris spontaneam obedientiam exhibui, cum me super crucem extendi, & manus, ac pedes ad loca clauorum porrigere iubebant. Hæc autem omnia feci, vt te docerem, non solum Deo, & legitimis potestatibus libenter, & promptè parere, sed etiam, si detur tibi optio, eligas semper potius obedire, quam imperare. Vera est enim sententia serui mei fidelis, sancti Francisci, *In obedientia lucrum, in prælatione periculum*. Ergo si amori meo vicem rependere cupis, obedientiæ Dei nihil anteponas, neque terroribus, neque beneficijs adduci te sinas, vt non obedias Deo. verissimè enim Apostolus meus, dixit, *Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus*. quando autem mandatum hominis superioris legitimi, non est contrarium mandato Dei, tum obedire debes ho-

Matt. 27.

Act. 5.

Ephes. 6. minibus, ſicut Domino, & non
Coloſſ. 3. hominibus, vt alter Apoſtolus meus non minus verè ſcripſit; auctoritas enim imperandi à Deo eſt, & ideo qui obedit Vicario Dei, obedientiam exhibet Deo; & qui ſpernit mandatum hominis à Deo auctoritatem habentis, non hominem ſpernit, ſed Deum. Quod autem ex hac mea cathedra te docui de patientia, humilitate, & obedientia; id ipſum, & maiori ratione intelligi volo de regina virtutum omnium charitate. Ego enim propter nimiam charitatem meam dilexi vos homines, etiam dum inimici mei eſſetis, & ſic dilexi, vt me ipſum traderem oblationem, & hoſtiam Deo patri pro
Epheſ. 5. vobis in odorem ſuauitatis: quam oblationem, & hoſtiam, quamuis alioqui nimis acerbam, & amaram, dulcem mihi reddidit amor ardentiſſimus, quo ſalutem veſtram deſideraui. Volo igitur, vt & vos in hac re potiſſimum me imitemini, vt ſicut ego non pro-

pter

pter aliquod commodum meum, ſed ex pura, & vera, & ardentiſſima charitate animam pro vobis poſui: & non leui aliquo mortis genere animam poſui, ſed (vt vides) in cruce pendens, acerbiſſimo, & longiſſimo dolore membrorum omnium cruciatus, & ſanguine toto effuſo; ſic & vos pro Deo, & pro fratribus animas ponere parati ſitis: & multo magis aperta geratis viſcera charitatis erga proximos omnes, & non ex triſtitia, aut neceſſitate, neque retributionem expectantes, membra mea, id eſt, pauperes, ægrotos, afflictos, foueatis, & in eorum anguſtijs non ſolum pecunias largiter effundatis, ſed & ipſi vos impendatis. O Domine difficilia nimis, & grauia videri poſſent, quæ nunc doces, niſi ex cathedra iſta doceres: ſed cum exemplo doceas magis, quàm verbo tu, qui Dominus es, & magiſter, quomodo audebimus nos ſerui, atque diſcipuli contradicere? Veriſſima

enim esse, quæ dicis, & iustissima esse, quæ iubes, testatur crux ista, vnde loqueris; testatur sanguis iste, qui copiosissimè fluens, habet vocem suam, qua altissimè clamat; testatur denique mors ipsa, quæ si velum templi procul positum, & lapides durissimos scindere potuit: quomodo non magis scindere poterit corda fideliũ tuorum, & ad obediendum inclinare?

Ergo Domine, quoniam sic nos amasti, & nos redamare te cupimus, & si nondum amore tuo, qui adhuc debilis est in nobis, saltem amore amoris tui cupimus te sequi, & si trahas nos post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Nec solum amare, & sequi te cupimus, sed mundum, & quæ in mundo sunt, adiuuante gratia tua, omnino contemnere, & fugere deliberamus, & firmiter statuimus. præsertim cum te Ducem nostrum videamus à natiuitate vsque ad mortem mundi delicias contempsisse. terminus enim

te

te ad mortem properantem, non in lecto iacere, sed in ligno pendere. non alium cibum, & potum, quàm fel, & acetum gustare: & quamuis vere sis Rex, videmus tamen, non alium habere thronum, quam patibulum, non aliam coronam gestare, quam spineam, non aliam purpuram indutum, quàm nuditatem proprio sanguine rubricatam: non alios habere stipatores, quam pendentes duos homines miseros in patibulo. Et nos igitur tuo Regis sapientissimi exemplo prouocati, mundo, & pompis, ac voluptatibus eius nuncium remittimus, & cruce in humeros sublata, te solum per viam angustam, & spinis, ac tribulis obsitam sequi proponimus, modo tu ipse, qui dedisti præceptum, præcuras auxilio: & qui demonstrasti exemplum, vires præbeas ad imitandum.

De quarto fructu lacrymarum, qui est misericordia erga proximos.

CAP. IV.

SEQVITVR ordine fructus explicandus; qui oritur ex consideratione, & commiseratione angustiarum, quas hoc tempore tolerat Ecclesia mater nostra. Quæ sint illæ angustiæ demonstrauimus in quarto capite libri superioris. Ex hac flebili, & lugubri consideratione fructus nascitur non exiguus, si quis terram cordis sui pijs lacrymis irrigare nouerit. accenditur enim animus ad charitatem proximi, & accingitur ad opera charitatis spiritualia non negligenter obeunda, quæ opera vt egentibus prosunt ad gratiam recuperandam: sic bonis ope-

operarijs prosunt ad meritorum, & gloriæ incrementum. Et quæ nam sunt opera bona, ad quæ facienda, Ecclesiæ necessitas, & angustiæ nos impellunt? prædicatio, scriptio, oratio, vitæ sanctæ, & salutaris exempla. Prædicatio veritatis aduersus errores infidelium, & malos mores fidelium omnino necessaria est. Sed charitas, & misericordia erga pericula infirmorum, & insidias perditorum, non accenditur, nisi prius in meditatione exardescat ignis, & lacrymæ compassionis vrgeant ad succurrendum periclitantibus, vel pereuntibus: frigescente enim charitate, qui donum verbi habent, malunt in ijs locis prædicando laborare, vbi sperant fauores, & honores, lucra etiam pecuniarum acquirere, cum securitate vitæ: quam in locis, vnde non expectantur, nisi conuersiones animarum, sed cum persecutionibus, & angustijs, & ipsius etiam vitæ corporalis periculo. Hic zelus

fuit olim in Prophetis, qui pene omnes ob veritatis prædicationem à duræ ceruicis populo, vel Regibus interempti sunt. Isaias sectus in partes, Hieremias lapidatus, Ezechiel cęsus, Zacharias inter templum, & altare occisus. denique sanctus Protomartyr Stephanus vno verbo omnia complectens ait hebræorum primoribus in publico concilio, *Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri, & occiderunt eos, qui prænunciabant de aduentu iusti?* Eundem spiritum hæreditarunt Apostoli Christi, qui omnes, vno excepto S. Ioanne Euangelista, prædicantes euangelium inter infideles, post numerosissimam conuersionem animarum, & post multas persecutiones, & afflictiones cæsi sunt. Neque sanctus Ioannes, quamuis morte violenta vitam non finierit, persecutiones, & angustias multas, & magnas euasit. At, inquies, non desunt hoc tempore, qui eodem spiritu verbum præ-

prædicent. Verum eſt, ſed ideo non deſunt, qui ſic prædicent, quia non deſunt, qui conſiderent Eccleſiæ neceſſitates, & deplorent pericula animarum. Atque hic eſt fructus, quem producit ſpiritus Dei in cordibus lugentium, & flentium. Vtinam inter ipſos fideles, vbi non timentur perſecutiones, neque carceres, neque mortes; conſiderarent prædicatores verbi Dei, quam multi in ſcelerum, & flagitiorum ſordibus iacent, qui ſurgerent, & ſaluarentur, ſi ipſi induti viſcera miſericordiæ, fructum potius animarum, quam populorum auram quærerent.

Alterum opus bonum, quod naſcitur ex flebili conſideratione infidelium, vel etiam fidelium pereuntium, ſcriptio eſt, qua refelluntur errores, vel corriguntur vitia, vel inſtruuntur imperiti. & hoc etiam bonum opus nunquam Eccleſiæ defuit, & ideo non defuit, quia sēper inuēti ſunt viri pij, qui cha-

charitate flagrarent,& animarum pericula miserarentur. S. Hilarius Episcopus Pictauiensis iam prouectæ ætatis ad fidem conuersus, vt ex principio libri primi de Trinitate intelligi potest, & in libris philosophorum solum versatus, commotus tamen misericordia multitudinis pereuntium ob venenum Arianæ impietatis,quæ totum penè orbem terrarum inuaserat, primus ex latinis stylum aduersus hæresim illam strinxit, & adiuuante Domino, qui pugiles suos non deserit, repente tantus Doctor euasit, vt scriptis suis terrori esset hæreticis, & toti Galliæ mirum immodum profuerit. Id ipsum de sancto Ambrosio dicere possumus, qui ad longum tempus antequam ad baptismum accederet,in gubernandis prouincijs occupatus, vbi primum ad Episcopatum inuitus ascendit, miseratus & ipse multitudinem eorum, qui ab Arianis decepti, fidem catholicam deseruerant, scripturas san-

ctas

ctas euoluere cœpit, & scribere aggressus, totam fermè Italiam ab illa peste liberauit. Quid dicam de sancto Augustino, non sine causa, malleo hæreticorum nominato? nam cum ipse quoque magnã ætatis partem in prophanis literis consumpsisset, & satis tardè ad fidem catholicam à manichæismo cõuersus baptismũ suscepisset: tanto tamen Spiritus sancti zelo exarsit, vt tam multa scripserit aduersus Arianos, Manicheos, Donatistas, & Pelagianos, vt admirabile sit, & tanto fructu, vt penè Africam vniuersam ab illis tam multis, & tam tetris hæresibus liberauerit. Omitto sanctos Doctores Ecclesiæ orientalis, & sanctum Hieronymum, ac sanctum Gregorium, & alios plurimos Ecclesiæ occidentalis magistros eximios, qui eodem zelo iuuandarum animarum, & eodem spiritu incitati, non minorem vtilitatem Ecclesiæ attulerunt, quàm ipsi sibi apud Deum meritorum cumulum pepere-

re-

rerunt. Vtinam non deessent inter fideles, qui libris lasciuis, vel curiosis iuuentutem corrumperent, & quod alij salutaribus scriptis ædificant, ipsi veneuatis, & mortiferis libris euerterent. Sed animarum amator Christus, qui pro ipsarum salute mori voluit, proditores istos sine dubio impunitos non relinquet, sed aut in hoc tempore, aut in futuro illis ostendet, quantis supplicijs digni sint, qui redemptionem animarum irritam facere crudelissima impietate contendunt. Porrò preces, & suspiria ad Deum pro periculo animarum, quibus hæretici non minori penè astutia, quàm infernales spiritus, insidiantur, opus bonum commune est omnibus fidelibus, siue viris, siue feminis, siue doctis, siue indoctis, siue Ecclesias publicè frequentantibus, siue in cœnobijs, aut solitudinibus latentibus. Sic enim scribit sanctus Augustinus in primo libro de moribus Ecclesiæ capite tricesimo

simoprimo, *Videntur nonnullis, Eremitæ plus quàm oporteret, deseruisse res humanas, non considerantibus quantum nobis eorum animus in orationibus prosit*. & Iustinianus Imperator in nouella constitutione centesimatricesimatertia dicit. Imperium, militiam, agros ipsos, & quicquid habent homines seculares, per orationes conseruari sanctorum Eremitarũ. Et nostro tempore Beata Teresia, vt habetur in secundo libro capite primo vitæ ipsius, sæpè largiter flebat in oratione ad Deum pro ijs, qui prædicatione, vel scriptis pugnabant aduersus hæreses Lutheranorum, & ad hoc ipsum excitabat sorores suas. Imo etiam ad hunc præcipuum finem erigebat monasteria religiosarum mulierum, vt socias haberet ad pugnandum aduersus hæreses, oratione, & lacrymis, cum alia ratione non posset propter sexus sui infirmitatem, pestem hæreseos à finibus Catholicorum auertere.

S. Aug. de moribus Eccl. lib. 1. c. 31.

De-

Denique opus bonum commune omnibus fidelibus est vita immaculata, hæc enim exemplo, & splendore virtutum sæpè plus valet ad perditos homines in viam rectam reuocandos, quàm conciones, vel disputationes. *Sic luceat*, inquit

Matth. 5. Dominus, *lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est*. & Apostolus Petrus in epistola sua priore,

1. Petr. 2 *Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam, vt in eo, quod detrectant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis*. & Coapostolus eius Paulus,

Phil. 2. *Omnia*; inquit, *facite sine murmurationibus, vt sitis sine querela, & simplices filij Dei sine reprehensione in medio nationis prauæ, & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo*. & rursum Apostolus Petrus de pia vita femi-

1. Petr. 3 narum, similiter inquit, *Et mulie-*

lieres subditæ sint viris suis, vt & si qui non credunt verbo, per mulierum conuersationē sine verbo lucrifiant, considerantes in timore castam conuersationem vestram.

Id quod in matre sua impletum fuisse scripsit S. Augustinus in libro confessionum nono; vixit enim mulier illa sancta cum viro infideli ita obedienter, & fideliter, vt exemplo vitæ suæ lucrifecerit, hoc est, ad fidem, & baptismum perduxerit virum, & iam non fleuerit in fideli, quod in infideli pertulerat. Idipsum dici potest de Clotilde Regina Francorum, quæ cum esset christiana, & Clodoüeo pagano nupsisset eo potissimum animo, vt Regem Paganum ad Christi sacra perduceret, denique illum ad fidem Christi non tam verbo prædicationis, quam exemplo conuersationis adduxit, qui postea baptismum quoque à S. Remigio Archiepiscopo Remensi suscepit.

L. 9. c. 9. confess.

Aimoni. l. 1. c. 15. & 16.

De quinto fructu lacryma-rum, qui est refor-matio Cle-ri.

Cap. V.

Ex quinto fonte lacrymarum, si cor Prælatorum diligenter, & asſidue irrigetur, naſcetur fructus eximius reformationis cleri totius. Da enim Epiſcopum, qui ſerio in officium ſuum incumbere velit, & ex ſpecula, in qua à Domino conſtitutus ſedet, attenta conſideratione ſpeculetur, quales ſint, & quid agant, primum Canonici, qui ſunt conſiliarij eius, & fratres: deinde Parochi, ad quos cura pertinet animarum: tum reliqui ſacerdotes, qui vel ad laudes Domini in choro cum Canonicis decantandas, vel ad ſacrificia diuina celebranda deputati ſunt:

ſunt: denique Diaconi, ſubdiaconi, & adminiſtri reliqui: & videbis breui tempore Eccleſiam eius deponere vitia omnia, & cunctis florere virtutibus. Quomodo enim fieri poteſt, vt Epiſcopus, qui diligat decorem domus Domini, & ſpeculando videat vitia, & morbos omnium membrorum Eccleſiæ ſuæ, & non excitetur ad remedia adhibenda? Origo enim malorum eſt, quod Epiſcopi aliqui (ſemper enim excipio bonos, qui nunquã in Eccleſia vniuerſali deſunt) non ſpeculantur, quo modo ſe clerus ipſorum gerat; ſed vel longe abſunt ab Eccleſia ſua, vnde ne ſpeculari quidem poſſunt, cum in ſpecula ſibi aſsignata non ſedeant; vel ſpeculantur quidem, ſed agros, & vineas, & hortos, vel quo modo poſsint redditus eccleſiaſticos maiores facere, vel domum ſuam ornare egregia ſupellectile, vel propinquos augere diuitijs, vel aſcendere ipſi ad gradus altiores. Quid igitur mirum

eſt,

eſt, ſi Eccleſiæ eorum totæ ſylueſcunt ? Si Deo laudes ſine attentione,& deuotione ſoluantur ? Si myſteria diuina in vaſis, & linteis ſordidis celebrentur ? Si cæleſtia ſacramenta indignis, vel indignè miniſtrentur? ſi parochorũ negligentia plebs fidelis ignoret quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, & ſic pereant animæ, pro quibus Chriſtus mortuus eſt ? ſi denique clerus corruptis, ac deprauatis moribus ſuis populum ad ſe imitandum prouocet, & hac ratione quos debuerat ſanare corrumpat? Attendant, qui ſcandala male viuendo præbent, quid Dominus
Matt. 18. dicat in Euangelio, *Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credũt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris*. Et ſi expedit vnicuique de populo magis demergi in profundum maris, quàm ſcandalizare puſillos: quid de clero ſcandalizante ſuis prauis moribus populum

pulum dicere poterimus, cum eumdem populum à scādalis præseruare debuerit? certè vtilius erat eiusmodi clericis mendicare panem, vel fodiendo humum victum sibi parare, quàm cum tàm ingenti periculo de altari viuere, vel etiam per sacrum ordinem ad opes,& honores ascendere. Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Negociatio sancta clericorum, ac præcipuè sacerdotum atque Pontificum, non est similis negociationi mercatorum huius mundi. Posſunt enim mercatores aliquando sic negociari, vt nec lucrentur aliquid, neque iacturam aliquam patiantur. At Episcopi, & Sacerdotes omnino debent vel lucrum copiosum acquirere, vel detrimentum maximum pati. Nimio enim zelo prosequitur Christus animas fidelium, pro quibus pretium sanguinis dedit: proinde qui animas fidelium, sicut par est,

diligenter curant, immarcescibilem gloriæ coronam accipient: qui negligenter officio suo funguntur, sic vt ipsorum culpa anima vna pereat: incredibile dictu est, quàm atroces pœnas apud inferos daturi sint. Colligant igitur omnes Episcopi, ex ligno vitæ pretiosum fructum ardētissimi desiderij reformationis cleri sui, maneant in specula sibi commissa, inuigilent non solum super gregem laicorum, sed multo magis super cœtum sacerdotum, & omnium clericorum: vt etiam post hanc vitam colligant fructum gloriosum remunerationis amplissimæ, & sempiternæ.

De

De sexto fructu lacrymarum, qui est reformatio Regularium.

CAP. VI.

DEPLORAVIMVS in libro superiore relaxationem ordinum religiosorum. Nunc tempus est, vt ostendamus, quis fructus colligi possit ex ea flebili cōmiseratione. Fructus autem est, & quidem optimus, & suauissimus, reformatio religionum relaxatarum: sed hunc fructum ij potissimum colligere debent, qui sunt capita religionum: ad eos enim pertinet officium visitandi, & purgandi vineam suam. Quamuis enim Ecclesia vniuersa in sanctis literis comparetur vineæ, de qua dicit Propheta Deo: *Visita vineam istam, & perfice eam,* Psal. 79.

quam plantauit dextera tua. & de qua multa prædixit Isaias, & explicauit Dominus in Euangelio: tamen etiã ordo religiosus aptissimè comparatur vineæ, & est pars quædam selecta vineæ magnæ, quæ est vniuersalis Ecclesia. Vt igitur pro modulo meo adiuuem præpositos vinearum istarum selectarum; exponam breuiter, qualis esse debeat ordo religiosus reformatus ad primam suam originem, siue institutionem. Vinea sex præcipuè habere debet bonas qualitates, quibus significantur sex bona religiosorum, humilitas, paupertas, castitas, obedientia, studium orationis, & perfectio charitatis. Vinea constat ex vitibus: vites autem sunt plantæ omnium abiectissimæ, paruæ, distortæ, fragiles, humi repentes, aridæ: de quibus sic loquitur Ezechiel Propheta: *Quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna syluarum? nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus,* aut

Isai. 5.
Matt. 21.
Ezec. 15.

aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat in eo quodcunque vas? ecce igni datum est in escam. Hæc prima qualitas vitis significat humilitatem Christi, abiectionem, & contemptum, in quo gloriari debet omnis verus regularis, qui non surda aure Christum docentem audiuit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*. Ideò regulares, qui ambiunt prælaturas, & qui fieri sibi putant iniuriam, quando descendere iubentur ad locum inferiorem, vel de præcedentia cum alijs regularibus, vel inter se litigant: reformandi sunt, atque ad veram formam humilitatis Christi redigendi, qui nunquam legitur cum vllo homine de præcedentia contendisse: & cum orta esset contentio inter discipulos, quis eorum videretur esse maior; Dominus dixit, *Qui maior est inter vos, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator*. At, inquiũt, non cõtendimus pro honore nostro, sed pro ho- Matt. 11. Luc. 22.

nore nostræ religionis, quæ vt est antiquior tempore, sic debet esse prior in loco. Ergo si ita est, debebit esse religiosus humilis, & superba Religio. Approbo quidem, vt is, ad quem pertinet assignare loca religiosis, attribuat antiquioribus loca digniora: sed contentiones religiosorum pro huiusmodi approbare non possum. Deinde vites diligenter putandæ sunt, & superuacaneis palmitibus spoliandæ. sic enim & Pater cælestis, vt loquitur in Euangelio Domi-
Ioan 15. nus, omnem palmitem non ferentem fructum tollit, & eum, qui fert fructum, purgat, videlicet abscindendo superflua, vt fructum plus adferat. Si quis inspiciat vites, quãdo putantur ab agricolis, & nesciat causam: mirabitur agricolæ crudelitatem, qui sic deformatam, & mutilam vitem relinquat: sed ille scit quid faciat, & non præsentem deformitatem, sed futuram fertilitatem attendit. Hæc est sancta, & Christo, atque eius matri

ſanctiſſimæ amabilis paupertas, quam veri religioſi cum Creſi diuitijs non commutarent. Porrò paupertas religioſa in eo potiſſimum poſita eſt, vt nullus propriũ aliquid poſſideat; iuxta illud ex Actis Apoſtolorum: *Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & animã vna, nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat; ſed erant illis omnia communia.* Quare ſicut relaxatio exorta eſt in monaſterijs, quando proprietas ingreſſa eſt: ſic oportet, ſi reformatio vera fieri debeat, vt proprietas penitus arceatur. Et certè ſi cogitarent proprietarij qualem vindictam ſumpſit Deus de Anania, & Saphira, qui principes proprietariorum fuerunt; & contrà quantam ſpiritualem lætitiã deguſtent, & quantam habeant apud Deum repoſitam ſpem, qui dicere poſſunt cum Apoſtolo Petro: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te;* non difficile ſibi eſſe ducerent to-

Act. 4. Act. 5. Matt. 19.

to corde ab omni proprietate abhorrere. Sed non possum hic omittere, quanti fecerint sancti Patres crimen proprietatis in Monachis. scribit sanctus Hieronymus in epistola ad Eustochium, in monasterio quodam Nitriæ repertum fuisse monachum iam moriturum, qui nescio quot solidos sibi retinuerat: quocirca placuisse sancto Machario, alijsque sanctis congregatis in vnum, vt cum mortuo pecuniæ infoderentur, clamantibus omnibus, *Pecunia tua tecum sit in perditionem*. Sanctus quoque Gregorius in quarto libro dialogorum, capite quinquagesimo quinto, scribit vnum ex monachis suis iam moriturum inuentum fuisse cum tribus nummis aureis: seque imperasse, vt non in sepulchro is monachus poneretur, sed in sterquilinio cum nummis suis, clamantibus omnibus, *Pecunia tua tecum sit in perditionem*. Horrenda prorsus, sed iusta pœna proprietariorum, quæ si non

mo-

mouet proprietarios, præsertim adiuncta morte repentina Ananiæ, & Saphiræ, cuius paulò ante meminimus: conueniet in eos illud Exodi: *Induratum est cor Pharaonis*. Tertio, vites facillimè arescunt & ignem concipiunt. Hoc est symbolum castitatis, quam regulares omnes profitentur, & per quam ad ordinem Angelorum proximè accedunt. Angeli enim in cælis, neque nubunt, neque vxores ducunt. ad castitatem autem conseruandam nihil magis vtile, vel etiam necessarium est, quàm humore carnali siccato ariditatem quandam per ieiunia, & alias carnis mortificationes acquirere, vt simul adipe, & pinguedine deuotionis repleatur anima, & corporis castigatione quodammodo exsiccatus homo vetus, siue exterior, discat cum sancto Hilarione cibum appetere, non libidinem. Ex quo etiam fiet, vt homo sic salubriter exsiccatus, facillimè inflammetur amore diuino, & iam

non inuitus desinat cogitare carnalia, sed suaue illi sit cum sancto Augustino suauitatibus illis carere, inuenta nimirum, & prægustata suauitate maiore, id est, cælesti. Sed interim, si reformatio verè quæritur, necesse est occasiones omnes religiosis amputare, quæ thesaurum castitatis in periculum possunt adducere. Quarto vites ordine quodam in vinea collocandæ sunt, vt videatur vinea, quasi castrorum acies ordinata. Nam & Poeta, agriculturæ magister canit, *Pone ordine vites*. Hic autem ordo vsque adeò necessarius, &, vt sic loquar, essentialis est in congregationibus religiosis, vt ipsæ congregationes, ordines nominentur. Ordo autem in eo consistit, vt omnes regulam eandem sequantur, siue scriptam, siue viuentem, quæ est Præpositus, siue Abbas, siue Prior, siue Minister, siue Maior, siue Pater nominetur. Illæ autem verè sunt congregationes reformatæ, in quibus, vt lo-

quitur sanctus Augustinus in libro de moribus Ecclesiæ, *Præpositi magna in impetrando auctoritate, & subditi magna in obediendo voluntate sunt præditi*. &, vt sanctus Bernardus scribit, in libro de præcepto, & dispensatione, vbi omnes magistram regulam sequuntur, vt nihil omnino contra regulam, nihil contra præpositi voluntatem, quæ est regula viuens, à subditis fiat; nisi fortè quod imperat Præpositus, contra manifestum Dei præceptum esse detegatur. tunc enim cum Apostolis liberè dicendum est, *Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus*. Quinto, vites humi repunt, nisi vlmo, vel palo, vel alio stabili fulcro adiungantur. Id verò significat, debere monachum in tam difficili, & perfecto vitæ genere de suis viribus omnino diffidere, & in auxilio Domini valde confidere, memorem verborum Domini, *Sine me nihil potestis facere*. & verborum Apostoli: *Omnia pos-*

De moribus Ecclesiæ c. 30.

Act. 5.

Ioan. 14.

Philip. 4.

ſum in eo, qui me confortat. Sic enim fiet, vt ſemper in oratione defixus, & oculos habens ad Dominum, ſub obedientiæ iugo non cadat, nec fatigetur, ſed experiatur, iugum Domini, eſſe iugum
Ma't. 11. ſuaue, & onus leue. Poſtremo vitis quamuis deformis, fragilis, diſtorta, & ad omnia ferè inutilis: tamen fructum gignit valde pretioſum, & ſuauem, videlicet vi-
Iud. 9. num, quod lætificat Deum, & homines: ſed ſi fructum hunc non ferat, tanquam lignum inutile, ad ignem adiudicatur. Ita prorſus homo religioſus, ſi ſit, qualis eſſe debet, & munere ſuo rectè fungatur, fructum profert gratiſſimum Deo, & hominibus; quia in omni opere, & in omni loco, & in omni tempore, Deum glorificat, & ſacrificium obedientiæ illi defert. obedientia enim, quæ redditur præpoſitis propter Deum, Deo ip-
Luc. 10. ſi redditur, dicente Domino: *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit*. porrò obedien-

dientiam sacrificium esse, & sacrificium Deo gratissimum, docet Samuel cum ait, *Melior est obedientia, quàm victima*. & rationem reddit sanctus Gregorius, dicens: *Quia per victimas aliena caro, per obedientiam voluntas propria mactatur*. Cogitet igitur, & expendat qui potest, quàm ingentem aceruum meritorum apud Deum pius religiosus acquirat, qui quicquid agit, ex obedientia agit, ac per hoc tot quotidie offert sacrificia, quot facit opera. & contra cogitet, & expendat, quantum thesaurum meritorum amittat religiosus malus, qui vel præposito suo inuitus obedit, vel propria voluntate gaudens præpositorum imperio, id est Christi ipsius imperio parere detrectat.

1. Reg. 15

Lib. 35. moral. c. 10.

Quæ cum ita sint, omnes Præpositos ordinum religiosorum, & precor, & obsecro, vt si ex animo deplorant ordinum suorū detrimenta, quæ ex relaxatione proueniunt: toto animo, & omnibus

viri-

viribus in reformationem incumbant,& quos primi patres in Christo filios genuerunt, ipsi cum Apostolo Paulo, iterum parturiant, donec Christus pauper, & castus, & obediens reformetur in ipsis. Acquirent enim, si hæc fecerint, coram Deo,& hominibus gloriam sempiternam: sin autem opus tàm necessariũ fortè neglexerint, reddent rationem Domino:& vtinam non rei fiant omnium peccatorũ, quæ relaxatione durante, fiunt à regularibus sibi subiectis, & omnium scandalorum, quæ propter mala eorum exempla patitur populus Christianus: nec solùm populus Christianus, sed etiam populi Turcarum, & hæreticorum, apud quos blasphematur propter nos, nomen Domini,& Christi doctrina pessimè audit.

Gal. 4.

Ac vt redigam in quatuor capita, eaque breuissima, quæ ad reformationem necessaria sint. Primum illud esse aio, vt non admittantur ad habitum, nisi illi, qui

qui signa veræ vocationis ostendunt. Deinde, vt probatio maxime seria sit, & qui in probatione, diuinam vocationem non probauerunt, omnino ad professionem non admittantur. Nam vitæ christianæ perfectio, quanto est altior, tanto pertinet ad pauciores. Legant ij, ad quos ista pertinent, Ioannem Cassianum in libro quarto de institutis renunciantium, cap. 3. 32. 33. & 34. Tertio vt sex virtutes supra nominatæ diligentissimè excolantur, & præpositi in omni virtutis genere exemplo suo præluceant. Denique vt dent omnem operam, vt sacrosancti Tridentini Concilij decretum illud saluberrimum, & maxime necessarium obseruetur, vt non plures ad ordinem admittantur, quàm qui sustentari possint ex redditibus, vel eleemosynis ordinarijs. tunc enim pæpositi iure cogere poterunt subditos ad omnem proprietatem fugiendam, & execrandam, si ordo ipse singulis ea Sess. 25. cap. 3.

præ-

præbeat omnia, quæ singulis necessaria sunt. *Ideo* enim, vt S. Hieronymus scribit, ***non licebat monachis antiquis aliquid petere; quia Præpositi necessitates singulorum, magna prouidentia, & charitate præueniebant.***

Epist. ad Eustoch. de custodienda virginitatis.

De septimo fructu lacrymarum qui est emendatio morum in populis.

Cap. VII.

Multitudo secularium, vt est multo numerosior, quam sit multitudo clericorum, & regularium; sic etiam multo plures habent homines seculares, qui eorum curam gerant, quam habeant clerici, vel regulares. habent enim Reges, & Principes, qui

qui vel per se, vel per Iudices à se constitutos abundantiam, & pacem in populis conseruent, quod postulabat à Deo Dauid, cum diceret, *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis*. Item habent eosdem Reges, & Iudices, qui puniant reos, & protegant, ac tueantur iustos, iuxta illud eiusdem Prophetæ, *Deus iudicium tuum Regi da: & iustitiam tuam filio Regis, iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio*. Habent præterea Episcopos, & pastores à quibus regantur, & pascantur, in ijs quæ pertinent ad doctrinam fidei, & opera bona, quibus Regnum cælorum acquiritur. Habent denique Monachos, & alios regulares, à quibus per orationes, & sermones, & sacramentorum administrationes, tanquam Episcoporum adiutoribus, non mediocriter adiuuentur. Quia tamen plurimi seculares his omnibus præsidijs vallati,

Psal. 121
Psal. 71.

lati, perditis moribus ſuis, & ſe, & alios perdunt, & materiam lacrymarum ſatis magnam cultoribus ſuis præbent: facilè poterunt Principes pij, & ſancti Eccleſiaſtici, & Regulares vere religioſi fructum non exiguum ex lacrymis ſuis carpere, ſi viſcera miſericordiæ induant, & condolentes perditioni tot millium animarum excitentur ad auxilium magna ſollicitudine porrigendum. Id quod primum exemplo vitæ ſuæ, deinde vigilantia ſuper populi mores, & facta, præſtabunt. Notum eſt, & omnium ore celebratum illud Ec-
Eccl. 10. cleſiaſtici, *Qualis eſt Rector ciuitatis, tales inhabitantes in ea*: & illud Poetæ,

Totus componitur orbis
Regis ad exemplum. Et ſi hoc verum eſt de Rege temporali, quanto magis verum erit de Prælatis ſpiritualibus, quibus dicitur
1. Pet. 5. ab Apoſtolo Petro, *Forma facti gregis ex animo*, & ab Apoſtolo
ad Tit. 2. Paulo, *Te ipſum præbe exemplum bono-*

bonorum operum : & ad Timotheum, *Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate*. Incredibile dictu est, quàm facile populus à luxu, à pompis, à conuiuijs nimium sumptuosis, à ludis alearum, vel taxillorum, à cæteris corruptelis auerterentur, si Principes, & Prælatos suos viderent delectari moderatione in rebus omnibus, & auersari superuacaneos sumptus in cœnis, in vestibus, in supellectili pretiosa, in vasis aureis, & argenteis. Et si diebus festis viri nobiles, ac potissimum Principes, vt in quibusdam prouincijs solent, nunquam omitterent, non solum in publicis templis assistere solemni celebrationi sanctissimi sacrificij, sed etiam frequentare post meridiem officium vespertinum, cum multa pietatis significatione: certe populus quoque honori sibi duceret, non versari festis diebus ociosos in foro, & multo minus vaca- 1.Tim.4.

re

re potationi in tabernis, sed frequentare templa, orationi insistere, verbum Dei audire, & alias probi christiani functiones obire. Denique si Principes tàm Ecclesiastici, quàm Politici magnam sollicitudinem gererent purgandi ciuitatem vitijs omnium generum, & ornandi virtutibus contrarijs, corripiendi inquietos, & hortandi pusillanimes, puniendi facinorosos, præmijs afficiendi bonos, laudibus ornandi benemeritos: certe difficile non esset multos populares ad viam salutis reuocare, qui vigilantia Rectorum deficiente, turmatim ad inferos properant. Et quemadmodum Apostolus Paulus de subditis suis
Phil. 4. dicit, *Gaudium meum, & corona mea*, quoniam in spiritu cernebat, incomparabile gaudium, & lucidissimam coronam sibi parari ex ea sollicitudine, qua tam multas animas Christo lucrifecerat: sic omnino boni prælati, & boni Principes dubitare non debent, quin

quin gaudio maximo, & pretiosissima corona donandi sint à Domino, si populum eius, diligentia, & sollicitudine sua ad portum salutis adduxerint. Sed contra, etiam timere eos necesse est, supplicium supra quam dici potest horrendum, atque terribile, si negligentia ipsorum animæ pereant, pro quarum salute Christus sanguinem fudit.

De octauo fructu lacrymarum qui est multiplex opus misericordiæ.

CAP. VIII.

SCRIPSIMVS in libro superiore, vere præsentem vitam esse vallem lacrymarum cum miserijs grauissimis, & plurimis ita redundet, vt nihil fere præter miserias con-

continere videatur. Quid enim est in hac vita vacuum miseria, si morbi, paupertas, & abiectio, siue seruitus magnæ miseriæ sunt, & eorum contraria, bona valetudo, diuitiæ, & dignitates, atque imperia miseriæ sint prioribus sępe maiores? Veruntamen iste ipsæ miseriæ, si misericordiam in nobis excitent, quemadmodum si attente considerentur, excitare solent: plurimi, & maximi inde fructus existent. pariet enim misericordia, velut arbor fœcundissima, fructum eleemosynæ erga pauperes: cōsolationis erga egrotos, exhortationis erga captiuos, & abiectos: preces ardentes pro periculis ingentibus, in quibus versantur diuites, beneualentes, & omnes in sublimitate constituti.

Iob 31. S. Iob de se ipse dicit, *Ab infantia creuit mecum miseratio: & de vtero matris meæ egressa est mecum.* Audiamus nunc quos fructus pepererit ista miseratio. *si negaui,* inquit, *quod volebant, pauperibus,*

& oculos viduæ expectare feci : si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. si despexi pereuntem, eo quod non haberet indumentum, & absque operimento pauperem. si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est: humerus meus à iunctura sua cadat, & bracchium meum cum suis ossibus confringatur. & alibi, *Oculus fui cæco, & pes claudo, Pater eram pauperum, & causam, quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam. conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* hæc ille, qui non solum adiuuabat pauperes, communicando cum illis bona sua, cibum vestes, & alia id genus: sed etiam adiuuando cõsilijs, id enim significat, illud, oculus fui cæco, & pes claudo: sed etiam defendendo ab oppressoribus, & calumniatoribus, quasi prædam eripiendo à dentibus bestiarum. Quanti autem sint meriti apud Iob 29.

Deum opera misericordiæ, docent promissiones amplissimæ in scripturis sanctis: habet enim eleemosyna testimoniū à sapientibus, à Prophetis, ab Apostolis, ab Angelis à Deo. Salomon sapientissimus, in libro prouerbiorum sic
Prou. 28. loquitur, *Qui dat pauperibus, nunquā egebit,* Id quod confirmat S. Basilius in oratione ad diuites, eleganti similitudine puteorum, ex quibus si frequenter aquæ hauriantur, semper copiosiores, & puriores emanant; si vero immotæ conseruentur, putrescunt, atque decrescunt. Tobias, ipse quoque
Tob. 4. valde sapiens, *Ex substantia tua,* inquit, *fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domini.* Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Deus bone, quanta est hæc promissio? Sed adiungit præterea idem Tobias, *Fiducia,* inquit, *magna erit coram summo*

Deo

Deo eleemsyona omnibus facientibus eam. cui subscribit Beatus Cyprianus in sermone de eleemosyna, dicens eam esse solatium grande credentium, & securitatis nostræ salutare præsidium. Daniel Propheta Regi infideli sic loquitur, *Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum: forsan ignoscet Deus delictis tuis*. Isaias Propheta, *Frange*, inquit, *esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet; clamabis, & dicet, ecce adsum*. hæc Isaias. Quæ promissio consolationem planè admirabilem continet. pollicetur enim Deus misericorditer eleemosynas largientibus, lumen diuinum mentibus,

Dan. 4.

Isa. 58.

quale adferre ſolet oculis corporis ſol mane exoriens: item ſanitatem ſpiritualem voluntati, ideſt, purgationem à morbo peccati. Præterea opera bona, quæ ſequuntur iuſtificationem, & gloriam, ac laudem, quæ inde ſequitur apud Deum, & homines. hoc enim ſignificant illa verba: *Anteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget*, ideſt, *circundabit te*. denique promptiſſimum Deum ad exaudiendas preces. quod clarius explicat editio Septuaginta Interpretum, quæ ſic habet: *Tunc clamabis, & Deus exaudiet: adbuc loquente te dicet, ecce adſum*; ideſt, antequam finem imponas orationi, aderit Deus, vt exaudiat. Apoſtolus Paulus in priore ad Timotheum, breui ſententia multa complectitur, cum
1.Tim.6 admonet diuites vt facilè tribuāt, & communicent, & theſaurizent ſibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. vbi eleemoſynam vult eſſe

pre-

pretiosum fundamentum veræ vitæ, quæ post hanc vitam erit. nam thesaurizare fundamentum veræ vitæ, nihil aliud est, nisi acquirere paucis nummis thesaurum incomparabilem, qui satis sit ad fundamenta ponenda, vel paranda, quibus nitatur fabrica æternitatis, seu vitæ sempiternæ, quæ sola est vera vita; quam enim nunc ducimus, ea nihil est, nisi vapor vitæ ad modicum parens, & protinus euanescens. Audiamus nunc testimonium Angeli Raphaelis loquentis ad Tobiam: *Eleemosyna*, inquit, *à morte liberat*; *& ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam, & vitam æternam*. Hæc Angelus sanctus, qui nos decipere non potest, cum veritatem in fonte suo videat, & nos sincerissima charitate diligat. Denique Christus, qui sapientia Dei est, & Deus est, passim in Euangelio præmia maxima eleemosynæ pollicetur. *Vade*, inquit, *vende quæ habes, & da pauperi-*

Iacob. 4.
Tob. 12.
Matt. 19.

bus, & habebis thesaurum in cælo. Quis capiat quale lucrum sit pro paucis panibus, vel nummis, quos omnino in morte dimissuri sumus, acquirere thesaurum in cælis, nunquam periturum? Idem Dominus in Iudicio nouissimo,
Matt.25. promittit se Regnum cœlorum daturum, nominatim ijs, qui cibum, vel potum, vel indumentum, vel hospitium, vel visitationem in ægritudine, vel in carcere tribuerunt. Ac vt intelligamus, hæc opera misericordiæ sibi gratissima fuisse, & mercedem incomparabilem meruisse, adiungit: *Quod vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis*.

Hæc igitur sunt testimonia diuina, atque certissima de promissionibus præmiorum, quæ per opera misericordiæ comparantur. Ex quibus intelligi potest, quantus sit fructus veræ misericordiæ erga proximum, quam flebilis consideratio egestatis, ægrotationis, & aliarum corporalium ærumnarum

in

in corde meditãtis excitare ſolet. Sed non minor exiſtet fructus miſericordiæ, ſi quis attentè cogitet pericula diuitum, & Principum auarorum. Siquidem erga priores illos exercenda ſunt opera miſericordiæ corporalia: erga iſtos verò ſpiritualia, quæ ſunt admonitio, conſilium, oratio. Iſti enim, vt de Martha loquitur Dominus, ſolliciti ſunt, & turbantur erga plurima; vt vix ocium inueniant legendi, vel audiendi, vel cogitandi quæ ad vitam æternam pertinent. Itaque indigent prudenti admonitore, qui eis opportuno tempore ſuggerat, quanti referat ſæpe mentem reflectere ad ea, quæ præ manibus habent. Multi enim diuites toti ſunt in conſeruandis, & augendis opibus occupati, qui ſi aliquando feriò cogitarent, ſe à conditore Deo ad longè altiora opera, ideſt, ad multo maiores diuitias comparandas fuiſſe creatos; fortaſſe cum Salomone dicerent: *Cum me conuertiſſem ad vniuerſa* Luc. 10. Eccleſ. 2.

opera, quæ fecerant manus meæ (videlicet ad palatia, hortos, piscinas, ad multiplicationem auri, argenti, ad armenta, & magnos ouium greges, ad agros, & vineas, & prata, & syluas) *in quibus frustra sudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi: & nihil permanere sub sole*. Multi quoque sunt Principes, tum Ecclesiastici, tum seculares, qui sic distenduntur in alijs regendis, & gubernandis, ne dicam in amplianda iurisdictione, vel imperio, vt obliuiscantur animæ propriæ, & salutis æternæ: qui si admonitorem sapientem, ex Dei magna benignitate sortirentur, qualis fuit sanctus Bernardus erga Eugenium Papam, fortasse & res publicas felicius gubernarent, & propriam animam diligentius excolerent, & propter bona temporalia non amitterent sempiterna. Quod verò attinet ad consilium, magnum misericordiæ opus est, viris magnis non assentari, non

loqui

loqui placentia, sed fidele consilium dare: & fortasse nulla re magis indigent viri magni, quàm fideli consiliario, qui non timeat vera loqui, & qui magis formidet excidere à gratia Dei, quam à gratia Principis. De hac re sic loquitur Ecclesiasticus: *Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi vnus de mille*. Quia videlicet pauci admodum inueniuntur consiliarij, qui sciant, & velint vtilia dare consilia, vt idem ipse Ecclesiasticus alio loco pluribus docet. Vbi præter alia, anteponit consilium viri sancti consilijs multorũ sapientum. *Animus*, inquit, *viri sancti enunciat aliquando vera, quàm septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum*. Et in eodem loco idem auctor sapienter monet, vt non accipiamus consilia ab ijs, qui ob inopiam, vel alia de causa possunt ad propriam vtilitatem consilium detorquere. *A consiliario*, inquit, *serua animam tuam. Prius scito, quæ*

Ecclef.6.

Ecclef. 37.

ſit eius neceſſitas: & ipſe enim animo ſuo cogitabit. hoc eſt, non ſis facilis ad cõſilia capienda, niſi noueris integritatem conſiliarij. Primum exquire, an aliqua egeſtate prematur, qui tibi offertur conſiliarius; facile enim ille cogitabit, quomodo in rem ſuam conſilium deriuet. Itaque magnum eſt opus charitatis, recta conſilia Principibus dare; & magna felicitas eſt eius Principis, qui fideles conſiliarios ſortitus eſt. Neque excuſantur Principes apud Deum, ſi ob infidelitatem conſiliariorum, & adminiſtrorum, Rempublicam nõ bene gubernent: quia tenebantur diligenter inueſtigare, quales ſint, quos ad conſilium, & res gerendas adhibent.

Reſtat oratio apud Deum, quod eſt opus miſericordiæ commune omnibus, & ſecurum, & facile. De hoc officio loquitur Apoſtolus in priore ad Timotheum, dicens: 1. Tim. 2 *Obſecro primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes,*

nes, gratiarũ actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, vt quietam, & tranquillam vitam agamus. Vbi Apostolus posteaquam dixerat, *pro omnibus hominibus*, subiungit, *pro Regibus*, &c. quia qui orat pro Regibus, & cæteris in sublimitate constitutis, nõ solùm orat pro vtilitate, vel necessitate propria Principum, sed pro vtilitate, vel necessitatibus omnium hominum. Siquidem à prudentia, & probitate Principum pendet bona gubernatio, ac per hoc quies, & tranquillitas, pax, & abundantia, pietas in Deum, & charitas in proximos, atque adeo omnis humana felicitas. Sed est præterea specialis ratio orandi pro Principibus, siue secularibus, siue Ecclesiasticis, ingens periculum, in quo versantur omnes, qui sunt in sublimitate constituti. Nã qui in alto loco sedet, vel ambulat, facile est, vt capitis vertiginem patiatur, & cadat; & quò al-

tius est præcipitium, tantò secum trahit grauius exitium. Certè si videremus funambulum aliquem ex edita turri ad aliam æquè editam turrim per funem properare; ex naturali commiseratione clamaremus, Domine adiuua illum; & ad funambulum, vide quomodo cautè ambules. Ac vt similitudinem grauiorem, & statui Principum, & Prælatorum magis accommodatam adducamus, siquis iter facere cogeretur per pontem angustissimum, & sine spondis, cui flumen profundus, & horribile subiaceret, vt esset facillimum labi deorsum, & sursum emergere difficillimũ: nemo certè eiusmodi spectaculum cernere posset sine ingenti commiseratione, & horrore, & sine clamore ad illum, vt cautè ambularet, & ad Deum, vt eum de tanto periculo liberaret. Pons angustissimus est via iustitiæ, & virtutis: virtus enim est quasi indiuisibilis linea, à qua non licet ad dexteram, vel sini-

ſiniſtram declinare, cum latitudinem nullam, aut vix vllam habeat: vnde Dominus ipſe, viam ad vitam æternam arctam eſſe docuit, cum ait: *Quam anguſta porta est, & arcta via, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inueniunt eam.* Porrò priuati homines per viam quidem anguſtam ambulant, ſed humi poſitam, & iacentem, vt non ſit periculum ventorum, qui eos deijciant, neque vertiginis, quæ caput debilitet, & impellat ad caſum: Prælati verò, & Principes per pontem ſublimem, & editum incedunt, vbi & ventus ſuperbiæ regnat, & caput grauatum nimijs curis vertigini obnoxium habent; & ſi fortè labuntur, non in vicinam terram cadunt, ſed in ſubiectum flumen magno impetu ruunt; & tam ingentium errorum, & criminum rei, vt in profundiſſimam gehennam facillimè demergantur. Et quis igitur niſi demens omnino talem celſitudinem deſiderabit? & quis ni- Matt. 7.

ſi ferreus, vel lapideus non miſerebitur ſtatum tàm periculoſum? Et tamen neceſſe eſt, tàm in Eccleſia, quàm in Republica eſſe homines, qui eiuſmodi periculis exponantur. Proinde ad nos pertinet pro huiuſmodi perſonis aſſiduè gemere, & ex vera miſeratione hunc fructum colligere, vt ardenti charitate pro illis clamemus ad Dominum, qui potens eſt eos ab omni periculo liberare, faciens eos humiles in altitudine, iuſtos in iudicijs, fortes in periculis, patientes in laboribus, non quærentes quæ ſua ſunt, ſed quæ ſubditorum; denique pios erga Deum, iuſtos erga populos, ſobrios erga ſeipſos.

De

De nono fructu lacrymarum qui est refrigerium defunctorum.

Cap. IX.

IAm supra demonstrauimus, in locis purgatorijs animas fidelium defunctorum esse plurimas, ac penè innumerabiles; easque longissimo tempore supplicijs penè incredibilibus torqueri. Nūc fructum, qui ex ea consideratione decerpi potest, demonstrare volumus. Et quidem nemini dubium esse potest, quin ex ea considera-tione, si seria, & prolixa, & attenta sit, & plena fide suscipiatur, exurgat vehementissima, & horroris plenissima commiseratio. Ex tali verò commiseratione dubitari non potest, quin existat in nobis desiderium ingens animas illas bonis, atque satisfactorijs ope-

operibus, oratione, ieiunijs, & eleemosynis, ac potissimum sacrosancta oblatione Dominici corporis, & sanguinis adiuuandi. Est autem planè admirabile, quàm lucrosa negociatio, & tamen iustissima, atque honestissima, nobis inde proueniat. Eiusmodi enim negociatio hæc est, qualis esset, si quis eamdem pecuniam pluribus mercatoribus daret ad vsuram, & à singulis integrum fœnus acciperet. Explicemus hæc breuiter. Orat quis pro defunctis, ex charitate, attentè, piè, cum fide, & fiducia impetrandi. Hic per modum meriti acquirit pro se lucrum æternæ vitæ. Est enim oratio bonum opus, ac per hoc meritorium æternæ vitæ, si ex charitate fiat. de quo lucro loquitur Dominus in Matt. 6. Euangelio, cum ait, *Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito, & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi:* mercedem vtique, quæ merito re-

respondet. Deinde hæc eadem oratio per modum satisfactionis prodest animæ defuncti, pro quo funditur. Nam oratio est vnum ex operibus laboriosis, ac per hóc satisfactorijs; & cui per intentionem secundum vsum, & doctrinam Ecclesiæ, applicatur, illi prodest. Denique per modum impetrationis prodest eidem defuncto, cuius liberationem, aut certè refrigerium à Domino poscimus. Id enim, quod iusti petunt à Deo per Christum, facile impetrant, dicente Domino, *Petite & accipietis*. & rursum, *Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis*. & iterum, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. En igitur triplex lucrum ex oratione pro defunctis. Sed addi potest etiam quartum. Siquidem animæ, pro quibus oramus, non erunt ingratæ, cum venerint in cælestem patriam, sed vicem reddent orando pro nobis. Porrò ieiunium quoque de- Luc. 11. Mar. 11. Ioan. 16

defunctis applicatum multiplex lucrum acquirit. nam vt opus meritorium prodest ieiunanti, di-
Matt. 6. cente Domino, *Tu autem cum ieiunas vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito; & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi*. Idem ieiunium, vt opus satisfactorium, applicatum defuncto, eidem defuncto prodest. Non enim sine
2. Io. 1. causa Dauid, cum audisset interitum Saul Regis, & Ionathæ, & magnæ partis populi Dei, ieiunauit cum omnibus suis comitibus vsque ad vesperam. Denique prodest alio modo homini ieiunanti, quoniam animæ defunctorum, cum ad Regnum cælorum peruenient, non obliuiscentur benefactorum suorum, sed orabunt pro eis, & eorum oratio exaudietur, quia ex perfecta charitate procedet.

Iam vero eleemosyna triplicatum etiam lucrum adfert. nam pri-

primo prodest pauperibus, quibus dantur eleemosynæ; & eos amicos nobis facimus, vt cum defeceri- Luc. 16.
mus recipiant nos in æterna tabernacula. Deinde eleemosyna defunctorum animis applicata, refrigerium illis adfert, & eo beneficio ipsos quoque defunctos facimus nobis amicos, qui ius habent ad Regnum cælorum, & nos sanctis precibus suis sine dubio adiuuabunt. Tertio facit nobis eleemosyna etiam Deum debitorem, dicente per Salomonem Spiritu sancto, *Qui miseretur pau-* Prou. 19
peris, fœneratur Domino; & Christo in Euangelio confirmante, & dicente, *Te faciente eleemosynam,* Matth. 6
nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, vt sit eleemosyna tua in abscondito; & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Denique de sacrosancto sacrificio res est notissima, eam oblationem prodesse offerenti, vt donum Deo gratissimum, prodesse fidelibus viuentibus, & prodesse fidelibus de-

defunctis. Illud etiam constat ex visionibus fide dignis, nihil magis expetere, & desiderare fideles defunctos, quàm vt pro refrigerio, vel liberatione sua offeratur Domino cælestis oblatio corporis, & sanguinis Christi. de qua re legendus est sanctus Gregorius libro quarto dialogorum capite quinquagesimo septimo, & sequentibus. legenda quoque historia Anglicana venerabilis Bedæ libro quinto, capite tertiodecimo: & legendæ epistolæ Petri Damiani ad Desideriũ, ac denique legenda vita sancti Nicolai de Tolentino apud Laurẽtium Surium, tomo quinto, ad diem Septembris decimam. Isti enim beato sacerdoti ostensa fuit aliquando ingens multitudo animarum, quæ supplici, & lacrymabili voce poscebat ab eo sacrosãcti mysterij celebrationem, tanquam pœnarum purgatorij remedium principale. Habemus igitur, lucrum incomparabile posse nos acquirere, si pro defun-

functis orationes assiduè fundamus, vel eleemosynas pro ipsorum refrigerio pauperibus largiamur, vel pro eis ieiunio, alijsque pœnitentiæ operibus satisfaciamus, vel sacrificium Missæ pro eorum liberatione Domino offeramus. Sed multi sunt, qui prudentes sibi esse videntur, qui ista vel non credunt, vel non considerant, & ideo prætermissa hac vtilissima negociatione, pecunias vel recondunt, vel consumunt in vsus malos: & hoc modo pecunias perdunt, & ipsi pereunt; & diuitiæ, quæ poterant illis esse gradus ascensionis in cælum, fiunt gradus descensionis ad inferos. At inquiunt, ista negociatio imaginaria nobis esse videtur, pecuniæ vero nostræ videntur, & tanguntur, & vsibus humanis multis, magnisque deseruiunt. Ita loqui decet homines, qui sensibus corporis omnia metiuntur. Sed rogo te, quicumque es animalis homo, quando triticum seminas, certe triticum quod

vides, perdis: & fructum, quem non vides in messe colligendum, expectas. At video, inquies, si non in re, saltem in spe. sic & ego dico tibi, pius christianus videt in spe lucrum inæstimabile ex modica eleemosyna, quæ pauperibus hic tribuitur: in hoc tamen est magnum discrimen, quod spes tua, incerta est, quia potest impediri per nimiam siccitatem, per nimias pluuias, per vermes, brucos, locustas, nebulas; & triticum ipsum iam collectum, & congregatum in horreum, per fures rapi, per mures corrodi, per humorem corrumpi potest. Spes autem pij viri, qui fœneratur Domino, cum miseretur pauperum, certissima est, neque vllo modo corrumpi potest, nisi illam peccando ipse corrumpat. Verbum enim Domini manet in æternum. Ac vt loquamur de negociatione pecuniarum, si fortè tribuas mercatori nummos aureos mille, vt in eis negocietur pro se, & pro te; nonne

ne multis periculis pecunias tuas exponis? non ne poteſt fieri, vt mercator ille cum omnibus mercibus mergatur in mari, vel ſpolietur à piratis, vel per terram iter faciens incidat in latrones, vel ipſe idem ſpe maioris lucri te circumueniat, & ad inopiam redigat? certe iſta pericula quotidiana ſunt; & non vnus, aut duo, ſed plurimi, dum ſperant ex negociatione diuitias magnas, coguntur bonis cedere, & ad magnas rei familiaris anguſtias rediguntur. At ex negociatione cum Deo nulla pericula timenda ſunt: neque ex largitione eleemoſynarum, ſiue ad ipſos inopes reficiendos, ſiue ad refrigerium defunctis afferendum, vllus vnquam ad inopiam redactus fuiſſe legitur: Deus enim, qui ſe à nobis liberalitate vinci non patitur, miris modis opes eorum adauget, quos pronos ad largiendum pauperibus videt. Exemplum nobis Saluator oſtendit in multiplicatio-

Ioan.6. ne panum, & piscium. Quoniam enim Apostoli quinque panes, & duos pisces, quos solos habebant, & qui eis sufficere vix potuissent, libenter obtulerunt in cibum pauperis turbæ: omnipotentia sua fecit Christus, vt turbis cibo abundè refectis, superessent cophini duodecim pleni fragmentis panum, & piscium, qui discipulis ad multos dies ad cibum satis esse potuerunt. Multa exempla similia in historijs de vita Sanctorum inueniri possunt: sed instar omnium esse poterit historia Leontij Episcopi, in qua describitur vita sancti Ioannis Eleemosynarij. Videtur enim Deus cum illo sancto viro quasi certamen instituisse, vtrum plus posset Ioannes pauperibus distribuere, an Deus Ioanni largiri, vt semper haberet in promptu vnde distribueret. Sed hæc de fructu misericordiæ erga defunctos satis esse poterunt.

De decimo fructu lacrymarum, qui est contemptus mundi, & amor Dei.

CAP. X.

EX lacrymis, quæ fluunt ex amore summi boni, cum ardenter desideramus videre faciem Dei, in qua visione salus æterna, & felicitas vera consistit: nasci solet fructus duplex, contemptus mundi, & sollicitudo continua placendi Deo. Ac de contemptu quidem mundi, quod oriatur ex ardenti amore Dei, res est apertissima, atque certissima. Primum enim habemus Christi sententiam in Euangelio, *Nemo potest duobus Dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet*. Qui sint autem Matt. 6.

duo

duo Domini docet, cum adiungit, *non poteſtis Deo ſeruire, & mammonæ.* per mammonam verò intelligit diuitias, ſiue potius concupiſcentiam diuitiarum. Quod etiam dici poteſt de concupiſcentia carnalium voluptatum, & de concupiſcentia honorum, ac dignitatum. ex his enim tribus concupiſcentijs componitur mundus, non mundus, qui complectitur cælum, ac terram, & res alias à Deo
Ioan. 1. creatas, de quo dicitur, *Et mundus per ipſum factus eſt*: ſed mundus, de quo idem ſanctus Ioannes
1. Ioan. 2 ait, *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* & paulo ante, *Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo.* Itaque duo Domini ſunt Deus, & mundus, qui diligit Deum, odit, & contemnit mundum; qui diligit mundum, odit, & contemnit Deum. Et poteſt rectiſſimè dici de his duobus amoribus, quod ſanctus Auguſtinus di-

cit de amore ſui, & de amore Dei, *Fecerunt*, inquit, *ciuitates duas amores duo, ciuitatem terrenam amor ſui vſque ad contemptum Dei; & ciuitatem Dei, amor Dei vſque ad contemptum ſui*. Amor enim ſui, ſiue amor proprius idem ſignificat, quod concupiſcentia triplex, carnis, diuitiarum, & honorum. Amor enim ſui radix eſt vnde tres illi venenati rami, tres videlicet cõcupiſcentiæ oriuntur. Perſpicuum eſt igitur ex doctrina ſupremi magiſtri, ex amore Dei naſci contemptum mundi, & ex amore mundi naſci contemptum Dei. Ex quo ſequitur, vt ij, qui ardenter diligunt Deum, ardenter etiam mundum oderint, & contemnant, ac nihili faciant. Hoc ipſum quod Chriſtus docet, docent etiam exempla Sanctorum: nulli enim verè ſancti fuerunt, qui mundum non valde contempſerint. Chriſtus ipſe Rex, & Princeps omnium ſanctorum nihil commune cum mundo habere voluit, non

Aug. lib. 14 ciuit. c. 28.

diuitias, non delicias, non pompas, non commoda vlla, sed labores assiduos, & dolores acerbissimos. Præcursor Domini sanctissimus in locis desertis habitans non modò diuitias, & delicias non habuit, sed neque domum, neque vestes, neque cibos hominum habuit, contentus cilicio ex pilis camelorum pro vestibus, & locustis, ac syluestri melle pro cibo. Quid Apostoli? nonne Beatus Paulus de omnibus suis coapostolis dicit:
1. Cor. 4. *Puto quòd Deus nos Apostolos nouissimos ostendit tanquam morti destinatos*. Et mox: *Vsque in hanc horam, & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus*. Et paulò post: *Facti sumus omnium peripsema*, idest, ramenta, & res vilissimæ, quæ proijciuntur, & conculcantur. En quàm longè aberant à gloria mundana, qui tanquam purgamenta huius mundi habebantur; cum tamen essent in summo pretio apud Deum, & Angelos

gelos eius. Omitto exempla Episcoporum, sancti Martini, & aliorum, qui Christi paupertatem sectantes, nihil cum mundo voluerunt habere commune. Omitto Eremitas, Antonium, & similes, qui separati à mundo, vix necessaria ad vitam sustentandam capiebant: necnon Cœnobitas, Benedictum, Franciscum, & alios innumerabiles, qui de paupertate, & humilitate inter se certare videbantur, quemadmodum de diuitijs, & gloria certant, qui sunt de mundo. Omitto sanctos cæteros, qui ex amore diuino mundi delicias, & gloriam libentissimè contempserunt. Accedat postremò etiam ratio manifesta: nam qui aliquid valdè amant, illud ijs optimum, & pulcherrimum apparet: & alia omnia quasi sordent, ac si parua, & deformia, ac despicabilia essent. Scribit sanctus Augustinus de amico, & coæuo, & ciue, quem vnicè diligebat, *Suauis mihi erat super omnes suauitates istius* Lib.4.cõfess. c.4.

vita mea. Deinde addit, quid egerit eo defuncto: *Dolore*, inquit, *contenebratum eſt cor meum: & quicquid aſpiciebam, mors erat. Et erat mihi patria ſupplicium, & paterna domus mira infelicitas. Expetebant eum vndique oculi mei, & non dabatur mihi: & oderam omnia, quia non haberent eum.* Hæc ille, qui ſatis apertè dicit, ſe ob amorem amici defuncti, odiſſe alia omnia, quia non habebant eum. Quod ſi faciebat hoc amor amicitiæ, quid feciſſet amor concupiſcentiæ violentior, atque tenacior? Et ſi hoc facit amor rei creatæ: quid faciet amor Dei, qui ipſa eſt pulchritudo, ipſa ſuauitas, ipſa nobilitas, ipſa celſitudo, ipſa opulentia, ipſa bonitas? Illi experiuntur, qui remoti à negocijs, in ſancto ocio, puris mētibus & purgato cordis oculo radios illius lucis accipere digni inueniuntur. Neque tàm miror, quod in mentis exceſſum rapiantur, quàm quod poſt exceſſum illum, aliquid

aliud

aliud videre, vel cogitare sustineant. Magnus planè hic fructus lacrymarum est, qui mentem humanam liberare potest à visco tenacissimo concupiscentię mundialis? Sed non minus pretiosus fructus est sollicitudo placendi Deo. Qui enim Deum non diligunt, aut non valdè diligunt, parum solliciti sunt, an ea quæ faciunt, aut loquuntur, aut operantur, probet, vel improbet Deus. Ideò peccata peccatis quotidie addunt: sed qui Dei gratiam magnifaciunt, atque eum ardenter diligentes, ab eo diligi vicissim cupiunt, solliciti semper sunt quomodo ipsi, & omnia sua placeant Deo. Hoc Deum velle Michæas admonet, cum ait: *Indicabo tibi, ò homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* Virtus perfecta est miscere iustitiam cum misericordia, quia iustitia sine misericordia in crudelitatem de- Mich. 6.

 ge-

generat, & misericordia sine iustitia in dissolutionem. Vt autem aliquis integrè iustitiam cum misericordia seruet, nihil est vtilius, quàm sollicitum ambulare cum Deo suo, id est, semper habere Deum presentem ante oculos cordis, & sollicitè scrutari in omni verbo, & opere quid illi placeat. Hoc imperauit Dominus amico
Gen. 27. suo Abraham, dicens: *Ambula coram me, & esto perfectus*. Hoc adimplebat Elias, cum dicebat:
3. Reg. 17 *Viuit Dominus, in cuius conspectu sto*. De hac re sollicitus erat Apo-
2. Cor. 5. stolus, cum diceret: *Bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum: & ideo contendimus, siue absentes, siue præsentes placere illi*. Verè enim nihil magis excitat sollicitudinem seruiendi, & placendi Domino, quàm verus, & magnus amor Dei, & desiderium adipiscendi illum, & in illo æternam requiem, & verissimam felicitatem.

De vndecimo fructu lacrymarum, qui est timor Domini castus, & filialis.

Cap. XI.

DVo postremi lacrymarum fontes, qui sunt incertitudo præsentis gratiæ, & futuræ perseuerantiæ, producunt fructum valde salutarem, timorem videlicet, & tremorem, qui necessarij sunt ad beatitudinem obtinendam. Neque hoc loco loquimur de timore seruili, aut initiali, sed de timore sancto, & casto, quem habet sponsa, quæ amat præsentiam sponsi, & timet absentiam, non qualem habet adultera, quæ amat mariti absentiam, & timet præ-

ſentiam. De hoc ſancto timore dicit Apoſtolus: *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini.* Et multò ante Propheta Dauid: *Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Et alio loco: *Timete Dominum omnes ſancti eius.* Et: *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius cupit nimis.* Neque alia de cauſa Deus voluit eſſe incertam gratiæ præſentiam, & perſeuerantiam in bono, niſi ad excutiendum torporem, & ingenerandum timorem, & ad elationem vitandam, & humilitatem ſectandam. De qua re ſic loquitur ſanctus Auguſtinus in libro de correptione, & gratia: *Propter huius vtilitatem ſecreti multa dicuntur, ne fortè quis extollatur, ſed omnes, etiamſi bene currant, timeant, dum occultum eſt quò perueniant.* Sed quamquam certitudo de præſentia gratiæ, & perſeuerantia hìc in peregrinatione haberi non poſſit: non ideò tamen pij viri nimis anxij,

Philip. 2. Pſal. 2. Pſ 33. & Pſal. 110. De corrept. & gratia c. 13.

&

& quasi desperabundi esse debent. Non enim desunt ijs, qui cum bona conscientia, & sollicitudine Domino seruiunt, signa, siue argumenta multa, vnde confidant, & in spe gaudeant, se à Domino diligi, & in finem vsque cum Dei adiutorio perseueraturos. Sic enim loquitur sanctus Bernardus in sermone primo de Septuagesima: *Quis potest dicere ego de electis sum? ego de prædestinatis ad vitam? certitudinem vtique non habemus, sed spei fiducia consolatur nos.* Et in epistola ad Thonam Præpositum: Epistola 207.
Datur, inquit, *aliquid præsentire de sua ipsius futura beatitudine, quemadmodum ab æterno latuit in iustificante, plenius appariturum in beatificante, de qua tamen iam percepta sumet ex parte notitia, interim quidem glorietur in spe, nondum tamen in securitate.* Neque solus sanctus Bernardus in tota illa epistola mirificè consolatur eos, qui nimia tristitia [illegible]

abſorbentur ob incertitudinem gratiæ, vel perſeuerantiæ; ſed etiã Spiritus ſanctus in Scripturis diuinis docet, ex bona conſcientia; ex contritione, ex charitatis actibus, ex patientia in aduerſis naſci lætitiam, & ſpem magnam ſalutis; & eiuſmodi pignora, quæ ſatis ſint ad animum à timore nimio liberandum. Nam de bona conſcien-
2. Cor. 1. tia ſcribit Apoſtolus: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* & ſanctus Ioannes:
1. Io. 3. *Si cor noſtrum*, inquit, *non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum.* De contritione ſcri-
Prou. 14. bit Salomon: *Cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur alienus.* Verè enim incredibilis lætitia oritur ex eo, quod quis ſentiat, ſe amariſſimè peccata ſua deflere. Porrò charitas nihil prius gignit, quàm pacem, & gaudium. ſic enim lo-
Gal. 5. quitur Apoſtolus: *Fructus ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax.* Denique ex patientia ſolidiſſima ori-

oritur consolatio. *Tribulatio*, inquit Apostolus, *patientiam operatur, patientia verò probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit*. Et: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra*. Et sanctus Iacobus: *Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis; scientes, quod probatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia verò opus perfectum habet*. Et ante hos omnes Propheta Dauid: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam*. Hæc pauca adscribere volui, vt lectores intelligant, sic à nobis laudari timorem, tanquam optimum fructum lacrymarum, vt non excludamus fiduciam; & sic laudari fletum, & suspiria, vt non excludamus gaudium, & lætitiam. Spes enim, & gaudium spiritus ab eodem Spiritu sancto proce-

Rom. 5.
2. Cor. 3.
Iacob. 1.
Psal. 93.

dunt, à quo procedit timor Domini, & gemitus columbæ.

De duodecimo fructu lacrymarum, qui est facilis impetratio donorum diuinorum.

CAP. XII.

POSTREMVS lacrymarum fructus est earum valor, & prætium, vix enim credi potest, quantam vim habeant lacrymæ apud Deum. Id primum demonstrari potest ex verbis, & modo loquendi scripturarum sanctarum. In
1.Reg.1. libro primo Regum, Anna Samuelis mater post longam sterilitatem, orauit ad Dominum, & impetrauit prolem, eamque valdè insignem, videlicet Samuelem Prophetam, & Iudicem totius populi; virum sanctissimum, & nobilissimum.

mum. Ac vt indicaret scriptura, quæ fuerit causa potissima impetrationis, addit, *flens largiter*. Itaque non orauit solum Anna, sed orauit flens largiter, atque illa fuit pluuia, quæ germinare fecit sterilem agrum. In psalmis Dauid sæpè dicit, Deum non tàm orationem audiuisse, quàm lacrymas vidisse, vel vocem lacrymarum audiuisse. *Posuisti*, inquit, Psal. 55.
lacrymas meas in conspectu tuo. & alibi, *Auribus percipe*, inquit, Psal. 38.
lacrymas meas. In quem locum Cassiodorus scribens non timuit dicere, violentas esse in precibus lacrymas. Ezechias Rex, Isaia Isaia. 38.
teste, egrotauit ad mortem, & orauit ad Dominum, & fleuit fletu magno: statim autem Dominus Ezechiæ per Isaiam respondit, *Audiui orationem tuam, & vidi lacrymas tuas. Ecce ego adijciam super dies tuos quindecim annos*. Sed insignis locus est apud Ecclesiasticum, *Non despiciet Deus pre-* Eccl.35.
ces

ces pupilli: nec viduam, si effundat loquelam gemitus. admiranda prorſus vis lacrymarum apud Deum: cum tam apertè promittat Spiritus ſanctus, non contemnendam à Deo viduam, ſi lacrymis potius, quàm verbis loquatur. Pergit ibidem Eccleſiaſticus, *Non ne lacrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper deducentem eas?* Hoc eſt, lacrymæ quidem ad maxillam deſcendunt; ſed exclamatio viduæ per vocem lacrymarum aſcendit ad Deum contra eum, qui viduam opprimens, ab ea lacrymas exprimit. Quod clarius habetur in ſequenti verſiculo, qui viedetur eſſe ſuperioris explicatio. *A maxilla enim*, inquit, *aſcendunt vſque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis*; id eſt, lacrymæ deſcendunt ad terram, ſed virtus earum aſcendit vſque ad cælum; ad aures videlicet Domini ſabaoth, qui non de-

lectabitur in illis. vel (vt alij codices habent) *delectabitur in illis.* Vtraque enim lectio vera est, siquidem non delectatur Deus in lacrimis viduæ, quatenus earum causa est crudelitas opprimentis: sed in eis delectatur, quatenus sunt orationis condimentum. qui enim orat cum lacrymis, testatur se serio orare, & adiutorium altissimi toto corde implorare. Huc pertinet, quod Matri sancti Augustini assiduè, & vbertem flenti coram Deo, vt conuersionem eius ab hæresi Manichæorum ad fidem catholicam impetraret; quidam pius Episcopus dixit, *Vade à me, ita viuas, fieri enim non potest, vt filius istarum lacrymarum pereat.* quod illa sic accepit, quasi oraculum de cælo sonuisset. Addam postremo verba sancti Athanasij in vita sancti Antonij, vbi describens efficaciam lacrymarum sancti Antonij apud Deum, *Ad primas*, inquit, *rogantis lacrymas*, Lib. 3. conf. c. 11

in

in orationis loco fons ebulliens erupit. patiebantur enim monachi penuriam aquæ in eremo: sed Beatus Antonius paucis lacrymis fontem aquarum continuo impetrauit.

Atque hæc de efficacia lacrymarum, quibus si adiungantur, quæ supra scripsimus in primo capite huius libri, mirum erit, si lector non vehementissimè admiretur potentiam, & efficaciam lacrymarum.

Restant pauca de pretio, & dignitate lacrymarum, quæ ex vno sancto Gregorio peti possunt. Is enim explicat in homilia postrema super Ezechielem, mysteria duorum altarium, quæ erant in templo Domini, quorum vnum erat in atrio æreum, in quo cremabantur carnes hostiarum, alterum aureum in ipso tabernaculo ante arcam, in quo cremabantur aromata. Scribit autem hic beatissimus Doctor, altare æreum esse homines pænitentes, qui ex timore

more pænæ lacrymas fundunt: altare aureum esse viros perfectos, ex quorum cordibus lacrymas exprimit amor diuinus. Sed ipsum Doctorem magnum audiamus. *Quid est*, inquit, *fratres charissimi, quod foris cremantur carnes, intus aromata; nisi hoc, quod quotidie videmus, quia duo sunt compunctionis genera? Quia alij adhuc per timorem plangunt, alij verò iam se per amorem in lamentis afficiunt. Multi namque peccatorum suorum memores, dum supplicia æterna pertimescunt, quotidianis se lacrymis affligunt: plangunt mala, quæ fecerunt, & incenduntur vitia igne compunctionis, quorum adhuc suggestiones in corde patiuntur. Quid isti, nisi altare sunt æreum, in quo carnes ardent, quia adhuc ab eis carnalia opera planguntur? Alij vero carnalibus vitijs liberi, aut longis iam fletibus securi, amoris flamma in compunctionis lacrymis inardescunt,*

cale-

cælestis patriæ præmia cordis oculis aspiciunt, supernis iam ciuibus interesse concupiscunt: dura eis apparet seruitus, longitudo peregrinationis suæ: Regem in decore suo videre desiderant, & flere quotidie ex eius amore non cessant. Quid isti nisi altare sunt aureum, in quorum corde aromata incensa sunt, quia virtutes ardent? hæc ille; Ex cuius verbis colligimus, lacrymas sanctas esse sacrificium acceptabile Domino: iuxta illud
Psal. 50. Prophetæ, *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*. Et quidem lacrymas pænitentium esse sacrificium agnorum, & arietum in altari æreo, atque in atrio crematorum: sed lacrymas amoris, ac desiderij videndi Deum, esse sacrificium aromatum pretiosorum, in altari aureo, in ipso propitiatorio incensorum. Quo sacrificio nihil est pretiosius, nihil sublimius, nihil Deo gratius, vel magis acceptum. Sacrificium enim offer-

tur

tur soli Deo in signum supremæ illius maiestatis: & de passione Christi, quæ mundũ reconciliauit Deo, dicit Apostolus, eam fuisse oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis. Ephes. 5. Quamuis autem omnia vera sacrificia fuerint acceptissima Deo, quippe supremam eius celsitudinem protestantia: tamen super omnia gratissimum fuit, vt pote nobilissimum, & purissimum, sacrificium thuris, quod solus Pontifex semel in anno intra propitiatorium, & in altari aureo offerebat, vt Apostolus explicat in epistola ad Hebræos. Exod. 30 Leuit. 16 Heb. 9. Cogita igitur, quam gratæ sint Deo lacrymæ pænitentium, quæ sacrificijs comparantur; & cuius pretij sint lacrymæ perfectorum, ex amore, & desiderio prodeuntes, quæ cum sacrificio thimiamatis omnium nobilissimo conferuntur. Hæc igitur est dignitas, hæc excellentia, hoc pretium lacrymarum. Quod si mortales perpenderent,

derent, ac ferio cogitarent: intelligerent profecto beatos esse qui lugent, & lacrymas sanctas pro nullis seculi voluptatibus, siue delicijs commutarent.

Claudere placet hunc librum verbis Beati Laurentij Iustiniani, *Nemo ad Deum aliquando flens accessit, qui non quod postulauit, acceperit. Nullus ab eo beneficia dolenter optauit, qui non impetrauit. Ipse est enim, qui consolatur flentes, dolentes curat, pænitentes informat. O lacryma humilis, tua est potentia, tuum Regnum. tribunal Iudicis non vereris: amicorum tuorum accusatoribus silentium imponis. Non est, qui te ad Deum accedere vetet. si sola intres, vacua non redibis. Quid plura? vincis inuincibilem, ligas omnipotentem, inclinas filium Virginis, aperis cælum, fugas diabolum. Tu cibus animarum, roboratio sensuum, abolitio delictorum, vitiorum exterminum, virtutum*

Lib lignum vitæ, de orat. c. 9.

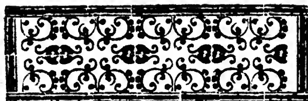
tutum præuia, gratiæ ſocia, refectio mentium, & lauacrum culparum. Tu odor vitæ, ſapor ſpiritus, guſtus indulgentiæ, ſanitas redeuntis innocentiæ; reconciliationis iucunditas, ſerenatæ conſcientiæ ſuauitas, & electionis æternæ ſpes valida. Qui te orationis ſuæ comitem habebit, gaudeat quia poſt orationem ſecurus abibit.

Amen.

FINIS.

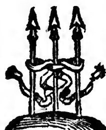

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L
M N O P Q R S T V

Omnes sunt Sexterniones, præter a, *quæ est Ternio.*

ROMAE,
Typis Bartholomæi Zannetti.
M. DC. XVII.

Superiorum Permissu.

